

Dr. M. Ali Hacı Dehâbâdî
Dr. S. Ali Huseynîzâde

İslami Açıdan Gençlik Psikolojisi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Dr. M. Ali Hacı Dehâbâdî
Dr. S. Ali Huseynîzâde

İslami Açıdan Gençlik Psikolojisi

Çeviri
Hasan Bedel

el-Mustafa Yayınları: 4
ISBN: 978-605-85969-3-1

İslamî Açıdan Gençlik Psikolojisi

T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No: 27932

© el-Mustafa Yayınları, 2013

Bu kitabın tüm yayın hakları,
el-Mustafa Yayınları'na aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı ya-
pılabilir, izinsiz olarak hiçbir bi-
çimde çoğaltılamaz, dağıtılamaz.

Eserin özgün adı:

بررسی مسایل تربیتی جوانان در روایات

Berresiyi Mesayili Terbiyeyi Cevanan Der Rivayat

Yayın Yönetmeni

Dr. Resul Abdullahi

Yazarlar

Dr. M. Ali Hacı Dehâbâdî

Dr. S. Ali Huseynizâde

Çeviri

Hasan Bedel

Editör

Yusuf Tazegün

Tashih ve Redakte

Dr. Fazıl Ağış

Sayfa Düzeni

İrfan Güngörür

Kapak Tasarımı

Sercan Arslan

Baskı ve Cilt

Yılmaz Basın Yayın

Topkapı / İstanbul

(Sertifika no: 27185)

Uluslararası el-Mustafa Üniversitesi
Türkiye Temsilciliği

Merkez Efendi Mah. Mevlana Cad. Aktaş Apt. No: 108

Zeytinburnu / İSTANBUL Tel: (0212) 664 46 40

www.elmustafa.com.tr • el-mustafa@hotmail.com.tr

İçindekiler

› Başlarken	9
-------------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

Bir Müslüman'ın Gençlere Karşı Bakışı Nasıl Olmalıdır?

› Giriş	19
---------------	----

› Birinci Konu: Bakışın Anlamı, İşlev ve Önemi	21
---	----

1. Bakışın Anlamı	21
-------------------------	----

2. Bakışın İşlev ve Önemi	22
---------------------------------	----

3. Gayr-i İslâmî Bakışta Gençlik	25
--	----

› İkinci Konu: Genç Kimdir?	30
--	----

1. Allah'ın En Güzel Yaratığı Eseri, Gençlik	32
--	----

2. Bilinmeyen Değer, Gençlik	33
------------------------------------	----

3. Gençlik Çağını Ganimet Bilmek	34
--	----

4. Gençlik Döneminden Faydalanmak, Peygamberin (s.a.a.) Duası	35
---	----

5. Dindar Genç, Allah'ın İftihar ve Kıvanç Kaynağıdır	36
---	----

6. Gençlik, Sorumluluk ve Görev Döneminin Başlamasıdır	37
--	----

7. Kıyamet Gününde Gençlik Hakkında Hesaba Çekilme	38
--	----

8. Gençliğin Çehresindeki İyiler ve İyilikler	38
---	----

9. Güzel Ahlâklı Gençler Toplumun Gizli Hazineleiridir	39
10. Genç, İlâhî Rahmet ve Lûtfun Kapsamındadır	44

› Üçüncü Konu: İslâm Dini Açısından Gençlik Çağının En Önemli Özellikleri.....	46
1. Kolay Etkilenen ve Yetenekli Ruh Yapısı.....	47
2. Şiddetli Ruhsal Bunalımlar	48
3. Din ve Mânevîyatta Eğilim.....	51
4. Fiziksel Güç ile Dolu Genç.....	55
5. Gencin Akli (Ussal) ve İdrakî (Anlayıp Kavrama) Yetenekleri	57
6. Genç ve Yetersiz Bilgi, Birikim.....	58
7. Alınganlık ve Hassasiyet	60
8. Gencin Güzellik Arayışı ve Güzel Olma Arzusu.....	61
9 ve 10. Gencin Birey Olma ve Sorumluluk Alma İsteği.....	62
11. Yumuşak Kalplilik ve Esneklik	63
12. Gencin Arzu ve Hayalleri.....	64
› Sonuç.....	66

İKİNCİ BÖLÜM

Ergen ve Genç Terbiyesi (Eğitim)'ndeki Usul ve Yöntemler

› Giriş	69
› Birinci Konu: Tasvip Edilen Davranışların Ortaya Çıkma ve Güçlendirilmesi Usulü	71
1. Fikir ve Gidişat Birliği.....	71
2. Dolaylı Yöntemlerin Doğrudan Yöntemlere Önceliği.....	74
3. İyi Niyet	77
4. Olumlu Düşünce.....	79

5. Sevgi ve Mahabbete Dayanan Eğitim.....	80
6-7. İşbirliği ve Sorumluluk Vermek.....	84

› İkinci Konu: Olumsuz Davranış, Duygu ve Bakış Açısının Düzeltilmesine Dair Usuller.....	86
1. Haklı ve Mantıklı İhtiyaçların Karşıllanması.....	89
2. Az ve Öz Sınırlama ile Kontrol ve Hidayet Etmek.....	93
3. Kendini Kontrol Etmek ve İç Denetime Özendirmek	94
4. İyiliği Emredip, Kötülükten Menetmek Kültürünün Özellikle Aile İçerisinde Yaygınlaştırılması.....	97
a. İyiliği İsteyen Nasihatler.....	99
b. Olumsuz Davranışlar ve Sonuçları Hakkında Bilgilendirmek.....	102
c. Yoldan Çıkışların Oyun ve Hilelerine Karşı Bilinçlendirmek.....	104
d. Pozitif Tedavi Metodu, Olumlu ve Doğru Davranışların Ortaya Çıkarılıp Takdir Edilmesi	106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gençler İçin Eğitim ve Öğretimin Kapsamı

› Giriş	111
1. Kendini Tanımak.....	112
2. Toplumsal, Medeni Kuralların ve Toplumdaki Diğer Fertler ile Olumlu İlişkiler Kurmanın Öğretilmesi.....	115
a. Büyükler ve Yaşlılar ile İletişimin Öğretilmesi	116
b. Yaşlıların Deneyim ve Tecrübelerinden Faydalanmanın Öğretilmesi	118
c. Büyüklerin Davranışlarından Örnek Alınmasının Öğretilmesi	118
3. Toplumsal Olaylara Karşı Bilinçli Bakış Açısı Kazandırmak	120
4. Gerekli Bilgi ve Eğitimlerin Fiziksel Güç ve Sağlığın Olgunlaşması İçin Gösterilmesi	122
5. Ebeveynler ile İlişkilerin Düzeltilmesine Dair Gereken Eğitim.....	124

6. Gençlerin Dinî Tanıma ve Mânevî Yönden Yetiştirilmesi Eğitimine Özen Gösterilmesi.....	134
a. İslâm hukuku ve fikhî açıdan olması ve olmaması gerekenler (Vacibat ve Muharremat).....	135
b. Müstehap ve mekruhların öğretilmesi.....	136
c. Din ve dindarlık terbiyesinin temellerinin öğretilmesi	137
d. Kur'ân okumanın öğretilmesi.....	139
e. Din inancı ve bilgilerinin öğretilmesi.....	140
7. Ahlâkî Kural ve İçeriklerinin Öğretilmesi.....	141
8. Cinsel bilgilerin öğretilmesi.....	147

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Rivayetler Mecmuası

› Birinci Konu: Gençliğin Önem ve Değeri.....	157
› İkinci Konu: Gencin ve Gençliğin Özellikleri.....	163
› Üçüncü Konu: Gençlerin Eğitimi Metodu (Usulü).....	180
› Dördüncü Konu: Gençleri Eğitme Yöntemleri.....	197
› Beşinci Konu: Gençlerin ve Ebeveyn (Anne ve Baba)'lerin Sorumlulukları.....	213
› Altıncı Konu: Toplumun Gençlere Karşı Genel Bakışı.....	217
› Yedinci Konu: Gençlik Öğrenim Programının İçeriği.....	219
› Sekizinci Konu: Eğitimin Sınırları.....	221
› Dokuzuncu Konu Nefsin Gençliği.....	228
› Onuncu Konu Genç Eğitiminde Zararların Tanıtımı.....	230
› Kaynaklar	241

Başlarken

Ettikçe artış eğilimi gösteren intihar, yaralama, öldürme, cinayet, kapkaç, terör ve global savaş tehlikesi gibi modern çağla birlikte azgınlaşan insanın varlığını tehdit ve yok etmeye yönelik eylemlerin de dayatması ile birlikte din ve ahlak eğitimi, hem akademik hem de pratik anlamda yeniden insanlığın gündemine girmiştir. Özellikle gençler arasında İslamiyet'e ve manevi değerlere karşı büyük bir ilgi duyulmaya başlanılmıştır.

Dikkatinin kendine yöneldiği gençlik döneminde, ruh ve bedenden oluşan varlık yapısının farkına varan genç, içinde bulunduğu dünyanın sınırlılıklarına takılmadan kendini yerli yerine konumlandırabilmesi için, aşkın ve insanın varlık özülüyle örtüşen evrensel değerler sistemine ihtiyaç duymaktadır. Fakat gençlik dönemindeki hakikat özlemi ve anlam arayışı, maddi değerlere ve haz kültürüne dayalı modern dünyada imkânsız gibidir.

İslam dini ve önderleri gençlere çok ehemmiyet vermiş, yüce insani kemallere gençlik döneminde ulaşılabilirliğini hatırlatarak, özel bir eğitim metodu sunmuştur. Zira İslam'ın vazgeçilemez temel esaslarından biri "Nesil güvenliği"dir. Eşsiz bir hayat nizamı olan İslam, ortaya koyduğu "Akıl,

din, can, mal ve nesil güvenliği” kuralı ile insanlık için asla vazgeçilemez olan bu beş temel unsurun korunmasını kesin bir dille emretmiş, bunun temini için kesin hükümler koymuştur.

“Yepyeni bereketli bir nesil” yetiştirme göreviyle yükümlü Peygamberimiz ve Masum İmamlar zulüm, baskı, çirkef asrı olan karanlık Cahiliyet Döneminde, dikenler ve ayrık otları arasında gerçekten gül gibi tertemiz pırıl pırıl bir nesil yetiştirmişlerdir. On dört masumun hepsi hayatlarını gençlere adanmışlardır. Onlar, rahmet insanları olarak gençlere sonsuz sevgi, şefkat ve hoşgörü ile muamele ediyorlardı. Allah Resulü’nün getirdiği yüce dinin iman, cihad, takva, ihlâs, ilim, ubudiyet ve medeniyet anlayışı özellikle gençlerde derhal yankısını buluyordu. Gençler, İslâm’ı kabul etmeye yaşlılardan daha yakın idi.

Hidayet önderlerinin bu görevi aynı şekilde eğiticiler içinde geçerlidir, mürebbiler nesilleri mahir birer usta gibi inşa etmelidir. Psikolojik ve sosyolojik zemine münasip bir yapılanmaya gitmelidir. Ayakları yerden kesilmiş his ve hevesleri birer fikir gibi algılayarak tatbik sahasına koymaya kalkışmamalıdır.

Bu husustada bizlere en güzel örnek olacak hiç şüphesiz masumlardır, onların hadisleri, siyreleri ve sünnetleri gençlerin psikolojilerini anlamada, davranışlarımızın nasıl olması gerektiğinde bizlere yol gösterecektir.

Elinizdeki kitap; eğitim bilimleri, ilahiyat, İslâmî ilimler ve İslâmî eğitim ve öğretim bölümlerindeki öğrenciler için kaynak kitap unvanıyla hazırlanmıştır. Umulur ki üniversite camiasının dışında konuya ilgi duyan başkaları da bu kitaptan faydalanırlar.

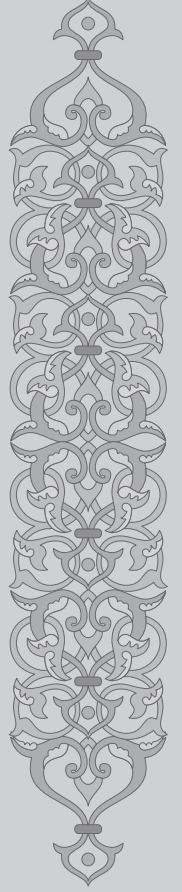
Değerli üstadlar ve görüş sahiplerinden bizimle işbirliği yaparak, bize yol gösterip önerilerde bulunarak yapıcı eleştirileriyle bu eserin eksikliklerinin giderilmesi ve toplumun

ihtiyacı olan konularda başka eserlerin hazırlanması hususunda yayınevimize yardımcı olmalarını rica ediyoruz.

Son olarak araştırma bu eseri telif eden sayın yazarlara, Türkçe'ye kazandıran çevirmenimize, editörüne, yayına hazırlayanlara Yayınevimiz adına teşekkür ederiz.

el-Mustafa Üniversitesi Türkiye Temsilciliği
el-Mustafa Yayınları

Önsöz

G ençlerin terbiyesi (eğitimi) konusunun bütünü ile ilgili, onun ilkeleri, konunun analizi ve sentezini Mâsumlar'ın (a.s.) sözleri ekseninde yapmaktan, o kadar çok bilgilerden dolayı, İslâm'ın terbiye (eğitim) düşüncelerinin açıklanmasında çeşitli yöntemler ve eğilimler göze çarpmaktadır. Modern çağdaş görüşlerin projeleri ile eğitim ve öğretim örnekleri ve uygulamaları dinî metinlerden göstermek için bazıları sadece kendi eğilimlerini daha çok yüzeysel yollara ve dinî öğretilere atıfta bulunurlar; ancak bunlar az inceleme ve açıklamalar yoluyla çalışmış olurlar. Bazıları da kendi konularını genelin ve örfün (bilinen geleneklerin) ötesinde kendi uzmanlık ve detaylı görüşlerinden derin bilimsel ve delillerle önemli mesafe getirmektedirler.

Bu kitapta, diğerlerinden farklı olması gerektiğinden İslâmî eğitim konularındaki projeyi göstermeye yöneliktir. Elbette mükemmel yeni bir çeşit yöneliş getirmek iddiasında değiliz; ancak söz, konusundan dolayı, yani çocuk ve ergen yönünden bir yenilik getirmektedir. Aşağıdaki bilgiler projemize açıklık kazandırmaktadır:

Bu kitapta hâkim olan asıl yöneliş, dinî metinlerden alıntılar ve ilki tamamen kapsayıcı miktarda konuya bağlı yorumları dinî metinlerden alınarak yapılan çalışmadır. Burada sırasıyla ilgili konuda ilgili “alıntılar”a rastlanır. Şimdiye kadar yapılan çalışmalarda gerekli ve beğenilmiş olanlara bakılmamıştır. Bu işin anlaşılmasında dikkat çekmek amacıyla dinî olmayan metinden anlama bir görüş yüklemek olsa da dinî metinlerden,

rivayet edilen hadislerden oldukça çok kullanılan deliller yer alır. Elbette, şüphesiz; araştırma ve inceleme sırasında bu delillerle dikkati çeken fikhî ve hadis rivayetlerine dayanan konular ortaya çıkmaktadır; usulden ve geçerli kaidelerden anlaşılması için ilk ihtiyaç olan içtihadı dayanan rivayetlerden yararlanılmıştır; ancak anlaşılması için gerekmeyen her çeşitten zayıf ve itibar edilmeyen hadisleri her ne kadar gönülde yer etmiş olduğundan dinî unvanıyla okuyucuya gösterildi. Dinî yöntemlerden gençler faydalanabilsin diye bunları gösterelim dedik. Bundan sonra hadislerin neye bağlı ve irtibatları, dinî tarzların delillerini düzenleyelim. Burada tarz ve kural, hadisin anlaşılmasıdır ve elbette burada belirtilen her bir tarzın dışında olan tarz hatadır. Sonda bu uygulama da sonuçta biçim ve zorluklara açıklık getirileceğini arz edelim.

Ancak, eğer az da olsa şüpheli konular üzerinde durulması olmuşsa, bu konunun önemi ve zarureti hakkında ilmî havza olan medrese çevrelerini ilgilendiren öz konularından olmasına rağmen şimdiye kadar ciddi ve buna uygun çalışmaya yönelme görülmemektedir.

Toplum, ülke nüfusunun oldukça çoğunu genç ve öğrenciler teşkil ettiği için bunlara cevap verecek programlar yapmaya zaruri ihtiyaç duymaktadır. Onların eğitimi ve hidayeti (yol gösterilmesi) için bunun yapılabilmesi, ülkenin en asli konularından biri olarak kararlaştırılmıştır. Şüphesiz, gençlerin işleriyle ilgili konularda İslâmî fikirlerden elde edilen bilgilere dayalı sağlıklı programlar ve yöntemler, buna uygun eğitim ve kültür politikalarını yerine getirmeye uygulamalar, gençler için bilgi ve kültürde zenginlik kazandırmasından dolayı faydalı ve kârlı olur.

Bu kitapta istenilen şey iki kısımda gösterilecektir:

Birinci Kısım; “Gençlerle İlgili Rivayetlerin Tahlili” gençlerin ve ergenlerin eğitimi kapsamında, masumlardan rivayet edilen haberlere ve onlarla bizim elde ettiğimiz anlamlarla mantukî bağ kurmakla düzenlenmiştir. Bu kısmın konuları üç bölümde gösterilmiştir:

Birinci Bölüm: “İslâm’ın Gence Bakışı” projesi olmaktadır. Bu konuda gençler ve gençlik nitelikleri hakkındaki dinî metinlerden yararlanılarak açıklamalarda bulunulmuş ve gençlik çağını ilgilendiren sözleri göstermekteyiz. Çalışmamız, İslâm’ın gençle ilgili bakışını göz önüne sermektedir.

İkinci Bölüm’de “Gençliğin Eğitiminde Usul ve Yöntemler” dinî metinlerdeki görüşlere göre araştıma yapılarak düzenlenmiş iki grup usulde ele alınmıştır:

Birinci Gruptaki usul, gençliğin gidişatı ve hasletleri yönünden iyi ve doğru inançlara ait bilgilendirmeyi göstermekte olan gençlerin hidayet (doğru yolu gösterme) makamındadır.

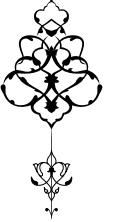
İkinci Grup usul, uygun olmayan fikirlerden ve gidişatın engellenmesi konusuna dikkat edilerek bakılması ile kararlılığın edinilmesi makamındadır.

Üçüncü Bölüm: Gençlerin uygunsuz fikir ve eylemlerinden elde ettikleri durumların sorularına karşı soruların uygun ve kararlı olmaları için gereken cevapları teşkil eder. Gençlerin eğitilmesi ile ilgili verilmesi gereken bilgiler “Gençler İçin Eğitim ve Öğretimin Kapsamı” adı altında gösterilmiştir. Burada altı prensip kapsamında çeşitli boyutlarda insanın eğitimindeki sözler, bu bölümün içeriğinde, gözler önüne serilmektedir.

İkinci Kısım’da Gençlere ilişkin rivayetlerin tümü ele alınarak “Rivayetler Mecmuası” adı altında toplanmıştır. Bu rivayetler Arapça’dır ve anlaşılması için Farsça’ya tercüme edilerek bu delillere uygun olanları yapabilsinler diye onlardan garantili ve gerekli olanlar gösterilmektedir.

Bu nâciz çalışma, İslâm’ın gösterdiği terbiyeden ergen ve gençlerin ilgileneceği sözlerden yer verilmesiyle dostların da istifade etmeleri için meydana getirildi. Bundan Hazret-i Bakıyyetullahi’l-Âzam’ın kabul buyurması ümidi ile yapılmıştır.

Muhammed Ali Hâciâbâdi
Seyyid Ali Huseynîzâde
19 Nisan 2004

Birinci Bölüm

Bir Müslüman'ın Gençlere Karşı Bakışı Nasıl Olmalıdır?

Giriş

Bizlerin, gençlere karşı takındığımız hâl ve hareket, tavır ve davranışlarımız, onlara karşı olan hislerimizin tümü, onlara olan bakış açımızdan kaynaklanmaktadır. Bizlerde var olan bu bakış açısı ve tutum, birçok âdet ve çeşitli kaynaklarla şekillenmiş olan ideoloji ve inançlar doğrultusunda ortaya çıkmıştır.

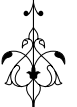
Hayat okulu olan İslâm dini, bizlere bu âlemde var olanlara karşı oldukça zarif ve özel bir bakış açısı sunmaktadır. “*Halifetullah*” yani Allah’ın yeryüzündeki halifesi olma hasebiyle insan, diğer tüm canlılara nazaran üstün ve seçkin bir yere sahip olmuş ve hatta meleklerden de üstün olup, onların secde ettiği varlık olagelmıştır.

İslâm dininin insana ve onun hayatına olan genel bakış ve nazarı, onun çocuğa, ergenlik çağında olana, gence veya yaşlıya olan bakışı ile aynıdır. Bizim, İslâm dininin görüşlerine âşina olup, bu mektebin insan hakkında ortaya koyduğu öğreti ve ideolojileri, aynı zamanda insanın hayatındaki her evresinde ortaya koyduğu genel düşüncelerini bilmemiz, zamanımızın ciddi ve bir o kadar da zaruri meselelerinden biridir. Buna göre, insanın kendini mânevî açıdan geliştirme yetisinin dışında, hangi yaş grubundan olursa olsun diğer insanlara karşı da birçok özel vazife ve sorumluluklara sahiptir. İşte insan, bu gibi vazife ve sorumlulukların üstesinden ancak İslâm dininin bizlere sunduğu kanun ve kuralları öğrenip, bunları kendi hayatına yansıtarak gelebilir.

Bu bölümde değinilecek konular ise; Masumlar’ın (a.s.) yaşam ve sözleri ile İlâhî ayetlerin çizdiği yol doğrultusunda İslâm dininin çocuk ve gençlere bakış açısı ve tutumu incelenecektir. Bu bölümde, tutum ve

onun işlevleri hakkında kısa bir açıklamadan sonra ilk önce yine kısaca gençlere İslâmî çevrelerin dışında kalan kitlelerin bakış açısı ve bunun ardından gelecek iki konu ise; İslâm'ın gençliğe bakışı konu edilecektir. Bu konulardan ilki çocukluk ve gençlik dönemlerinin İslâm dini için ne denli değerli ve önemli olduğunu anlatırken, bir diğer konu ise, bu iki dönemin kendine özgü özellik ve ayrıcalıklarını da bizlere sunacaktır.

Birinci Konu: **Bakışın Anlamı, İşlev ve Önemi**

1. Bakışın Anlamı

Konu “Tutum” hakkında olduğunda, belirli kişi, grup, fikir veya nesnelere karşı takınılan yahut bazı durumlarda gösterilen olumlu ya da olumsuz tepkilerin içerisinde bulunduğu eğilim akla gelmektedir. Ama yalnızca bunlarla da sınırlı değildir; duyu ve hislerin (duyguların) olumlu ya da olumsuz bir şekilde tepkide bulunma eğiliminde belirlenmesi söz konusu edinilen şeydir “tutum”. Genellikle Sosyal psikolojinin merkezî kavramlarından biri sayılan tutum (attitude) kavramı, belirli bir sosyal obje konusunda bireylerde mevcut olan üç unsuru; yani bilişsel, duygusal, davranışsal yanları taşıyan eğilimleri ifade etmektedir¹.

Bu yüzden, bir şahsın ya da ideolojinin insana bakış açısı ve tutumu yalnızca o şahıs ve ideolojinin görüş ve öğretilerinin insanın mahiyet, hüviyet ve ne olduğuna değil; insana olan hissiyat, duygu ve ona olan yakınlık, samimiyeti ya da nefret ve soğukluğunu da yansıtır. Kısaca, belirli bir objeye ilişkin olumlu veya olumsuz duyguların eşlik ettiği bilişlerin bellekteki temsilini kapsamaktadır.

Şüphesiz, yukarıda belirtilen bu üç unsur; bizlerin tutumunu, yani, ilişkin olduğumuz tüm obje ve durumlara karşı tepkilerimizi etkiler ve aynı zamanda bu tutum, bizi o ideolojinin temel öğretileri içerisine de sokabilir.

¹ Kerimî, Yusuf; Sosyal Psikoloji, s. 295.

Maalesef, İslâm açısından gençlik araştırmalarında bu mesele, bugüne kadar hakkıyla yerine getirilemedi ve hatta elimizde bulunan bu kitapta anlatılacağı gibi, şimdiye kadar bu konuya derinlemesine bakılmadığını iddia edersek abes kaçmaz, abartmış olmayız. Gençler üzerine yapılan araştırmaların geneli ya parça parça olmuştur ya da davranışları baz alınarak kaleme alınmıştır.

2. Bakışın İşlev ve Önemi

Bizim inancımıza göre, İslâmî değerler açısından, özellikle de eğitim konularında oldukça önem arz eden bir konu, tutumun nasıl bir açıya sahip olduğudur. Buna göre, İslâm'ın çocuk ve gençlerin mizacına ne denli uyum sağlayan eğitim konularından başka, bu eğitim unsurlarını açıklayabilir veya İslâm toplumu içerisinde yaygın olarak tatbik edilen yanlış eğitim yöntemlerini eleştirebiliriz. Örneğin; İslâm dini açısından evlat, cennet çiçeklerinden bir çiçek ve Yüce Yaratıcı'nın güzel bir hediyesidir. O zaman, kolaylıkla bu düzene ait diğer unsurları sıralaya biliriz; aynı şekilde, evlada karşı olan mahabbet ve sevgi, çocuğun hâlet-i ruhiyesine uygun olma koşuluyla bazı istisnai ve gerekli durumlar dışında onu incitecek hareket ve sertlikten uzak durma veya çocuklara kalan miras meseleleri gibi hukukî ve fikhî konuları sayabiliriz.

Dikkatlice incelenecek olunursa; bilinçsiz bir şekilde zihinlere yerleşmiş olan “henüz buluş çağına ermemiş bir çocuğun mirasta hakkı olamaz” söylemi, İslâm'ın öngördüğü bu miras alma hakkı ilkesini yok sayamaz. Çünkü onlar bu hükümden kendileri için herhangi bir pay ve yararlanma elde edememektedirler. Mufessirler şöyle yazarlar: ““Miras taksimi olarak adlandırılan “Sehmü'l-irs” **وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ**” (mustâzaf (âciz, zavallı) çocuklar ve öksüzler)² ayeti nazil olduğunda, bazı Araplar hiddetlenerek Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) yanına gelerek ve şöyle dediler:

² Nisa/127 :Kadınlar hakkında senden fetva istiyorlar, de ki: “Allah, size onlar hakkı -daki fetva hükmünü veriyor ve kendilerine yazılmış olan (vacibolan) miras haklarını vermediğiniz ve kendileriyle evlenmek isteyip almadığınız öksüz kadınlarla, mustâzaf (âciz, zavallı) çocuklar ve öksüzlere karşı adaleti yerine getirmeniz hakkında işte size Kitap'ta okunan hüküm. Allah, yapacağınız her hayrı hakkıyla bilendir.”

“Ey Allah'ın Resulü! Henüz akli hiçbir şeye erişmeyen, bâliğ olmamış çocukların mirastan hak alması mı gerekmekte?!” Peygamber Efendimiz (s.a.a.) şöyle buyurdu: Bu ilâhî bir emirdir, başka bir şey değildir”³.

İslâm dininin yeni nesle verdiği değer ve önem tahlil edildiğinde, hiçbir zaman çocuk ve gençlerin üst yaş gruplarıyla eşit tutulmadığını ve bunları bir çeşit ayrı tuttuğunu görebiliriz. Cezalandırma sistemi de bu şekildedir; örneğin küçük ve henüz ergen olmamış bir çocuğa, uygulanan ceza, aile içerisinde çocuğa uygulanan azarlama ve göz korkutmadan ibaretken, akli başında bir yetişkin veya olgun bir şahsa uygulanan ceza daha farklı ve bedenine uygulanan kırbaç ve darbe olarak görülebilir. Ama yetişkin bir kişiye kıyasla aynı suçun cezası buluş çağına ermemiş bir çocuğu azarlamak ve tembihten öteye geçmez. Buluş çağına erişmemiş bir birey, yaptıklarından ötürü cezaya tabi tutulmaz.⁴

Gençlere karşı İslâm'ın öngördüğü yargı sistemi bir hayli kolay ve hafifletici yöndedir. Çünkü gençler, toplumun paha biçilmez sermayeleridir ve bu sermayenin korunması için de elden geldiği kadar onlara karşı yıpratıcı ve can yakıcı cezalardan kaçınılmalıdır. Nitekim amaç, onları toplumdan dışlamak değil, bilakis onları sosyal yaşam ile içtimaî bir birey hâline getirmektir.⁵

Tutumlar konusunun en önemli ve en can alıcı nokta ise; çocuk ve gençlerin hâlet-i ruhiye, duygu, yaklaşım ve hisleri konusunda İslâm dininin en doğru tutumunun ne olduğunu ve onlara nasıl davranılması gerektiğini incelemektir. İşin özü, bizim burada yapmak istediğimiz şey de zaten bizlerin bu nesle nasıl bir tutum ve bakış içerisinde olduğumuzu, onların gelişmesi ve mânevî boyutta ne denli yükselmesini sağladığımızı görmektir. Gençlerin toplum içerisindeki konum, görev ve etkilerini, bizlerin onlardan olan beklentilerimizin aydınlığa kavuşması; toplum, din,

³ Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan; Vesâilu's-Şîa, C.17, s.588.

⁴ Bu konu hakkında bakınız; Caferî, Muhammed Taki; Resâil-i Fikhî, İslâm Huk - kunda, Suçlu Çocuklara Karşı Toplumsal Sorumluluk, Keramet Yayınları, Birinci Baskı, Tahran, 1998, C.1,s. 269-270.

⁵ Aktarılan rivayetlerde Emîru'l-Mü'minin Ali bin Ebu Talib'in (a.s.) hırsızlık yapmış bir genci sırf Bakara suresini bildiğinden ötürü affettiği geçmektedir. Emîru'l-Mü'minin ona şöyle buyurdu: “Kur'ân surelerinden bildiğin var mı?” Genç: “Evet, Bakara suresi” dedi. Hazret de: “Seni Bakara suresi yüzü suyu hürmetine bağışladım!” diye buyurdu.

ahlâkî değerler, aile vb. konularda alacağı görev ve sorumlulukların sınırlarının ne olacağını açığa çıkartmak, hayatın kaçınılmaz gerçeklerine karşı hazırlanması veyahut onları bu sorumluluklardan kaçırarak ve nefret etmelerine sebep olan nedenleri bulmaktır. Kısaca; çocuk ve gençlerin nasıl bir hüviyete sahip olmaları ve ayrıntıları hakkındadır.

Bugün ve yarının dünyasını ve aynı zamanda toplum içinde vuku bulacak olayların belirleyicileri gençler olduğundan ötürü; yarınlarımızın yaşanabilir olması için onlara karşı tutumumuz oldukça önemlidir. Aynı şekilde bir gencin sosyallik, toplum içerisinde kendisine ait görevleri ifa etmesi, toplumsal yaşamda öngörülen kanun ve kurallara riayet etme, kültürün ve adetlerin yaşaması için çabalaması ve öngörülen yaşa geldiğinde dinî sorumluluklarını yerine getirmesi, toplumun ona bakış açısı ve tutumunun bir mahsulüdür. Ya da bunun tam aksi düşünüldüğünde, meselâ bir gencin asosyal olması, kendi toplumunu yerip, aşağılaması, toplumsal ödevlerinden uzaklaşıp, dinî ve kutsal olduğu kabul görülen değerleri ayakları altına alması da yine toplumun ona karşı bakış açısı ve tutumunun bir getirisi.

Elbette bu yukarıda anlatılanlar bir bireyin kendini yönetemeyeceği, ferdî olarak bir kemal ve olgunluğa erişemeyeceği mânasını taşımamaktadır. İnsan, illâ da bir toplumla birlikte yaşamak zorunda değildir, ama şu gerçeği de göz ardı etmemek gerekir ki; toplumun bir birey üzerinde kimlik ve şahsiyetinin belirlenmesinde oldukça fazla bir payı vardır. Bunun yanı sıra onun istek ve iradesini de etkilemektedir. Zaten, bu yüzden, toplum ve bireyi birbirinden ayırmak oldukça zordur.

Aslında gençler, kendilerini başkalarının onlara karşı gördüğü inanç, duygu ve davranış aynasında görmektedirler. Bir gencin hüviyetini kazanması ve kendine olan düşünceleri toplumun, özellikle de ana-babanın, kendi akranlarının, arkadaşları arasında olan samimi ilişkilerin, o gencin önüne serilen imkânlar ve omuzlarına yüklenen toplumsal sorumlulukların, onun diğerleriyle ortak hareket veya rekabet etme yetisine kavuşması, ona karşı izlediği tutumla oldukça ilintilidir.⁶

⁶ Latîfâbâdi, Hüseyin; Ergen ve Gençlere Uygulamalı Gelişim Psikolojisi, Tahran, 2001, 6. Bölüm.

Bir toplumun genelinin çocuk ve gençlere olan tutum ve bakışı, o denli önemli ve tesirlidir ki; hatta o toplum içerisinde çıkan araştırmacı ve bilgili insanları dahi etkisi altına alabilmektedir. Elbette araştırma ve incelemede bugünün şartlarının o kadar ilerlemiş olmasına rağmen, gerçeğin peşinde olanlar dışında hemen hemen birçok araştırmacı, kendi düşüncesini ispat peşine düşmektedir. Ancak işin özü şu olmalı; bir araştırmacı, bir muhakkik acaba ne derece kendisini bu araştırma yaptığı sürece, doğumundan bu yana, içerisinde bulunduğu kendi toplumunun etkileri altında kalmadan, içine işleyen duygular ve kendisine öğretilen öğretilerden arınmış olarak bir araştırma yapabilir ki?!

Hatta bundan daha da ötesi, günümüz araştırmacılarının rolü; siyasî, eğitim, kültür ve araştırma olarak toplumun genelinin gençlere karşı tutumunu etkileyecek ve değiştirecek bir konuma sahiptirler. Eğer, bu tutumlar gerçekten de uygun ve doğru değilse, çocuk ve gençlerle oldukça basit ve yapay bir bağ ortaya çıkacaktır. Böyle bir durumda da toplumun büyük bir yüzdesini teşkil eden bu gençlerle hem toplum hem de devlet arasında kopukluk olacak, belki de zıtlıklar, çatışmalar, kültürel yıpranmalar ve en sonunda da pesimist, kötümser bir camianın ortaya çıkmasına yardımcı olmuş olacaktır!

Bu elimizde bulunan araştırmada, kutlu İslâm dininin gençler ve gençliğe olan tutumunun bir kez daha ve dikkatlice değerlendirilmesi yapılmakta, faydalı olması düşüncesiyle, aynı zamanda diğer tutumlarla da bir nevi tatbik ve mukayese edilmektedir.

3. Gayr-i İslâmî Bakışta Gençlik

Çocuk ve gençler hakkında oldukça eski dönemlerden bu güne kadar yapılan araştırmaların metinlerini incelediğimizde toplumun bu kitlesine karşı her zaman önyargı ve kötü bir yaklaşım olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Bu tutum doğrultusunda çocuk ve gençler tasvir edilirken karşımıza şöyle bir karakter çıkarmaktadır; faydasız, gelenekleri hiçe sayan, bozguncu, başına buyruk, asi, isyankâr ve kirlenmiş olarak veya elle tutulur bir tarafı olmayan bireyler olarak resmedilir. Şimdi burada gençlere karşı bu tutum ve bakış açısına birkaç örnek vereceğiz;

“Horace” lakabıyla anılan ve M.Ö. 8. yılda yaşamış olan Sezar’ın evlatlık vârisi Augustus döneminin en önemli Romalı şair ve hatibi Quintus Horatius Flaccus şöyle der;

“Atalarımızın döneminden daha kötü bir dönemi babalarımız yaşamıştı. Biz de onların çocukları olduğumuza göre onlardan daha kötü ve bozguncu bir dönem yaşayacağız ve bizlerin dünyaya getireceği çocuklar da bizlerden daha bozguncu olacaklardır.”⁷

Amerikalı psikolog Carl Rogers ise 1939 yılında kaleme aldığı “*Sorunlu Çocukların Psikolojisi*” adlı eserinde şunları dile getirmekte;

“Sokrat, kendi zamanında yaşayan gençleri şöyle anlatmakta: “Onlar anne ve babalarına hizmet edeceklerine, aynı asi azgınlık gibi kendilerine nimet verenlere saygısızlık yapmaktalar” ve başka bir yerde de şöyle der: “Gençler düşünmekten yoksun varlıklardır. Bakın, hatta anne-babaları veyahut büyükleri odaya girdiğinde yerlerinden kalkmayı bile düşünmezler. Konuşma esnasında da muhataplarına edepsizce söz söyler, sofradaki yiyecekleri, sanki bir tek kendisi varmışçasına, hırsla birbirinin elinden kaparlar. Ayaklarını birbiri üstüne atar ve öğretmenlerine karşı da oldukça acımasız olurlar.”⁸

Sümerlerin en önemli şehirlerinden biri sayılan ve Tevrat’ta da Hz. İbrahim’in (a.s.) doğduğu yer olarak adlandırılan ve modern Irak’ın Basra eyaleti içerisinde bulunan Ur şehrinde İ.Ö. 3500 yıllarından kalma eski bir levhanın üzerine şu sözler kazınmıştır:

“Eğer kendi genç nesillerimize istedikleri gibi hareket etme yetkisi verirsek, o zaman kültür ve medeniyetimiz yok olmaya mahkûm olacaktır.”⁹

Cahiliye devri Araplarının da çocuk ve gençlere karşı tutumları da bir hayli yanlış ve zararlıydı. Allah’ın Resulü (s.a.a.) ve Ehl-i Bey’in (a.s.) çabaları da, bu yanlış tutumu düzeltme ve ıslah etme yolundaydı.

⁷ Mu’irî Muhammed Tahir; İyi Çocuklar Kötü Eğitim, Tahran, 2003, s.416.

⁸ Latifâbâdi, Hüseyin; Ergen ve Gençlere Uygulamalı Gelişim Psikolojisi, Tahran, 2001, 2. Bölüm, S. 184.

⁹ Taleban, Muhammed Rıza; Genç Öğrenciler Arasında İman ve İsyan, Tahran, 2004, s.3.

İslâm kaynaklarında bu konuyla ilgili birçok örnek olmasına rağmen bizler yalnızca bir tanesini dile getirip, yetineceğiz; İslâm dininin ilk dönemlerinde yaşamış, Arap büyüklerinden Hasan-i Basrî bir gün şöyle demişti;

“Çocuk ne de kötü bir şeydir! Eğer yaşarsa eziyet ve huzursuzluk kaynağı, eğer ölürse hayat, bizleri yok olmakla tehdit eder.”¹⁰

Hasan-i Basrî'nin bu sözleri İmam Zeynu'l-Âbidîn'in (a.s.) kulağına gelir. İmam (a.s.) şöyle buyurur:

“Vallahi bu ne büyük yalandır böyle! Çocuk ne de güzel bir şeydir! Eğer yaşarsa ana-baba için devamlı dua eden, hazırda bekleyen bir duacı ve eğer ölürse, onlar için önceden yollanmış şefaattir.”¹¹

Genellikle psikologların bu döneme verdikleri isimler de, ileride değişeceğimiz üzere bir hayli ilginç ve menfi isimlerdir. Zaten böyle bir çeşitliliği, İslâm dini ile diğer ekollerin arasındaki farkı da bu isimlendirme konusunda rahatlıkla göreceğiz.

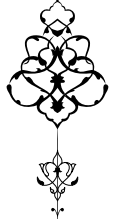
Ama maalesef, Batı dünyasından alınıp, çevirisi yapılan eserlerin yanı sıra, kendine güvenini yitirmiş bir toplum olarak bizler, Garb'ın ilmini kendimizinkinden daha yüksek gördüğümüzden, yakın dönemlere kadar psikolog ve gençler üzerinde çalışanlarımızın zihniyeti, onlara karşı tam olarak menfi demesek bile müsbet de değildi.¹²

Elbette, Batı dünyasının çocuk ve gençler üzerine yaptığı araştırma ve kazandığı deneyimler, bu konuda bizler için de yeni bir çığır açıp, onlara karşı farklı bir bakış açısına kavuşmamızı sağlamış ve bu eserlerin sayesinde de yeni bilgi ve yararları ulaştırmıştır. Ama öncelikle, Batı'nın bu konuda vardığı sonuç ve ortaya koyduğu bilgilerin önemli bir kısmı, İslâm dininin çocuk ve gençler için öngördüğü psikolojik yaklaşımlarla uyuşmamakta ve ciddi sıkıntılara gebe kalmaktadır. İkinci olarak da; Garp âleminden yapılan çevirilerin hemen hemen hepsi, tahlil edilip, eleştirilmeden İslâm dünyasına girmiştir.

¹⁰ Nuri, Hüseyin; Müstedreku'l-Vesâil, C.2, s. 389.

¹¹ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 82, s.132.

¹² Bu konuda yararlanılabilecek eserlerden birisi de; Latîfâbâdî, Gençlerde Gelişim Psikolojisi, C.1, s.81.

Gençler ve çocuklar konusunda bizim araştırmacılarımızın da genel düşünce yapısı, aynı Batılı meslektaşları gibi şekillenmiştir. Araştırmacı ve yazarların, İslâm dininin o derin bakış açısına vâkıf olamamaları ve dinî konuları bir hayli hafife alıp, önemsememeleri, bunun yanı sıra, din ile iç içe olan toplum ve öğretim merkezlerinin bu konudaki vurdum-duymazlıkları, konunun tam, derinlemesine ve ikna edici bir şekilde anlatılamayıp, yalnızca yüzeysel bir İslâm hukukuyla geçirilmesi yüzünden, içinden çıkılmaz bir hâl almıştır. Elbette, burada genelden bahsettiğimiz, bir kez daha altını çizmeliyiz. Çünkü hem ilim havzaları hem de üniversitelerde görevli bazı araştırmacı ve yazarların İslâmî bir yol üzere hareket edip, bu konuda oldukça güzel eserler bıraktıklarını inkâr edemeyiz.

Ne mutlu ki, 1979 İslâm İnkılabı ile özellikle İran'ın ilim havzaları ve üniversitelerinde bu konuda bahar rüzgârları esmeye başladı. İlk adımlar atılmasına rağmen araştırmacı ve yazarlar, İslâmî bakış açısından özellikle çocuk ve gençler hakkında birçok değerli esere imza attılar.

Özetlemek gerekirse, avam ya da entel, genel itibarı ile toplumumuzun bu yüzyılın son çeyreğinde ya da daha kapsamlı bakmak gerekirse genelde çocuk ve gençlere karşı bakış açıları hiç de olumlu ve müsbet olmamıştır. Maalesef, bazı din bilginleri başta olmak üzere, görünüşte mezhebi ve dinine bağlı, mütedeyyin olarak bilinen birçok insan da gençlere karşı önyargılı olmuş ve onları olumsuz şekilde eleştirmiştir. Bu kitlelerin, özellikle de yazar, vaiz, imam ve öğretmenlerin oklarına hedef olmadan kurtulup, övgü ile bahsedilen gençlerin sayısı ise toplum içerisinde oldukça azdır. İşin üzücü tarafı da; bazen Aşura gibi dinî tören ve cemaat namazı benzeri ibadet konularında boy gösteren çocuk ve gençlerin dahi riyakârlıkla oldukça kolay şekilde suçlanıp, gövde gösterisi yaptıkları şeklinde yorumlanmaktadır.

Hâl böyle olunca da, doğal olarak toplumun oldukça geniş bir kitlesini teşkil eden faal, enerji dolu ve güçlü kısmı, camiadan ister istemez kopar. Bu da İslâm toplumunun bölünüp, güç kaybetmesine sebep olur. Toplumun gençlere karşı ön yargılı olmaları ve onlara kendilerine ait bir hüvi-

yet¹³ vermemeleri fikrî, ahlâkî ve davranışsal olarak yozlaşmaya sebebiyet vermekte ve bunun da telafisi bir hayli güç zararlara yolaçmaktadır.

Kanımızca, olayların bu şekilde cereyan etmesi “Dinî öğretileri anlamadan oldukça uzak kalmamız” ve bunun tek çaresi ise “Dinî öğretileri hakkıyla bir kez daha gözden geçirip, tatbik etmemiz”de yatıyor.

Az sonra ileride işleyeceğimiz konu, çocuk ve gençleri daha iyi anlamamız hakkında bizlere oldukça yardımcı olabilecek İslâmî tutumu gösterecek, ama her şeyden önce “genç nedir?”, onu bilmemiz gerekmektedir.

¹³ Cümle içerisinden de anlaşılacağı üzere “Şahsa ait hüviyet verilmemesi” genel itib - riyle çocuk ve gençlere karşı ön yargılı olan toplumların, onları her zaman ikinci sınıf insanlar gibi görmeleri sebebiyle kullanılmıştır. Hâlbuki, bunun aksine, herkesin kendine ait olumlu ya da olumsuz bir kimliği mutlaka vardır.

İkinci Konu: **Genç Kimdir?**

Bilim adamları ve uzmanlar, “Genç kimdir?” ve “Gençlik, ömrün hangi evreleri ile sınırlıdır?” sorularına ortak bir cevap verememişlerdir. Hatta bu belirsizlik uluslararası kanun ve yönetmeliklere de yansımıştır. Birleşmiş Milletler Teşkilatı, çocuk ve büyükleri mukayese edip, var olan toplumların milliyet ve kültür farklılıklarını da değerlendirerek gençlik yaş grubunu 15-24 olarak belirlemiştir.¹⁴ Şu durumda dikkat edilmelidir ki; “genç kimdir” sorusunun cevabı; toplumsal, kültürel, politik ve ekonomik değerler baz alındığında farklılık göstermekte ve gelişmekte olan ülkelerde ise bu yaş 24’ü de aşmaktadır.¹⁵ Öyleyse gençlik için yaş ve zaman kavramlarını söz konusu etmeden bir değerlendirme yapmak gerekirse; Aileye bağlı kalmaktan kurtuluş, sosyal açıdan yalın tüketici sıfatından kurtulup, üretici olma hâli ve buna benzer konuları, ilerleyen bölümlerde mercek altına alacağız.

¹⁴ Angel, William David; The International Law of Youth Rights (Uluslararası Gençlik Hakları Yasası), s. 59. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından çocuk işgücü tanımında benimsenen yaş sınırı ise 15’tir. ILO’nun 138 sayılı sözleşmesine göre, 15-24 yaşları arasında çalışanlar “Genç İşçi” olarak kabul edilmekte. Türkiye’nin de imzaladığı Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin I. maddesinde, 18 yaşına kadar her insanın çocuk sayılması ifadesine yer verilmektedir. Bu ifade ile rüşt yaşını 18 olarak kabul eden Medeni Kanun’un ilgili maddesi uyum ve uygunluk içindedir. Avrupa Sosyal Şartnamesinin VII. maddesi I. bendinde çocukların çalışma yaşlarının en az 15 olması öngörülmüş. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) raporlarında 15-24 yaş grubu, genç nüfus olarak kabul edilmektedir. Kısaca, genç nüfus tanımına sosyolojik açıdan yaklaşımlar, 16-24 yaş grubunda yer alan kimselerin “Genç” olarak kabul edilebileceğini ortaya koymaktadır.

¹⁵ 90’lı Yıllarda Dünya Gençliğinin Durumu, s.12.

İslâm dininde Kur'ân dili olarak kabul görülen Arapça'da, çocuk ve gençlere dair birçok tabir ve eşanlamlı kelime bulunmaktadır. Bunların başında ise; “مراهق”, (Murahik) “غلام”, (Gulam) “فتى” (Feta) ve “شاب” (Şabb) gibi kelimeler gelmektedir.

Murahik; Ergenlik çağı belirtileri kendisinde görünen veya ergen olan kişi.

Gulam; Muharik'ten daha kapsamlı bir tabir olan “gulam”, ergen olan kişiye denildiği gibi küçük çocuğa da denilmektedir.

“Dedi ki: “Rabbim, benim nasıl gulamım (çocuğum) olur? İhtiyarlık tam bir biçimde üstüme çökmüş, karım ise kısırdır!”¹⁶

Feta; bu kelime de ergenlik çağına erişip, onu geride bırakmış ve delikanlı olarak adlandırılan halk arasında ise bıyığı henüz bitmemiş gence denmektedir.¹⁷

“Şehirde bazı kadınlar şöyle konuştular: “Azîz'in karısı, genç uşağının nefsinden gönlünü eğlendirmek istemiş. Aşktan yüreğinin zarı delinmiş. Öyle anlıyoruz ki, kadın tam bir çılgınlığa düşmüş.”¹⁸

Şabb; Bu kelime ise güç ve kuvvetin dorukta olduğu 30 ve 40'lı yaşları kendi bünyesinde barındığı gibi bunun aksini söyletecek hem rivayetlerde hem de Arap edebiyatında birçok örnek de görülmektedir. Örnek olarak İmam Cafer Sâdık'tan (a.s.) nakledilen bir rivayette;

“Bir erkeğin yaşı otuzu aştığında, artık ona orta yaşlı denir.”¹⁹

Kısaca en iyisi gençlik evresini yaşıyla değil de, kendine özgü özelliklere göre tanımak daha yeğdir. Zaten şahsın fizyolojik ve psikolojik özellikleri ele alınıp irdelendiğinde ömrünün hangi devresinde olduğu oldukça açık bir şekilde görülecektir. Aynen, Yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in insan hayatını şu üç önemli dönemle yani çocukluk, gençlik ve yaşlılıkla özetlediği gibi;

¹⁶ Al-i İmran/40.

¹⁷ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C.60, s.351.

¹⁸ Yusuf/30.

¹⁹ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C.75, s.245.

“Allah’tır ki sizi zayıflıktan yarattı. Sonra zayıflığın ardından (size) bir kuvvet verdi. Sonra kuvvetin ardından da zayıflık ve ihtiyarlık verdi. Allah, dilediğini yaratır, O, bilendir, gücü yetendir.”²⁰

İslâm literatüründe de gençliği iki şekilde inceleme imkânımız vardır; bunlardan ilki, ikincisine nazaran daha seri ve kısa bir dille gençlik devresinin önemi ve ona sahip olmanın değeri hakkındayken ikinci kısım ise; gençliği cismî, ruhî ve yaratılış konumuna göre değerlendiren ve bir şekilde oldukça önemli nasihatlerin yer aldığı rivayetler grubudur. Bu iki kısım rivayetler, bizlerin İslâmî açıdan gençliği tanımamızda oldukça yardım edeceklerdir.

İslâmî metinler üzerinde yapılan araştırmalar, gençlik döneminin, insan hayatına ait diğer evrelerle, hatta mukayese edilemeyecek derecede önem ve farklılık arz ettiğini göstermektedir. Hatta öte yandan dinî dokümanlar içerisinde insanın bu paha biçilmez dönemine dair değişik açılardan çeşitli boyutlardan oldukça fazla rivayetle söz konusu edilmiş, bu dönem öylesine üzerine basa basa anlatılmış ve değerlendirilmiştir ki; insan hayatının diğer dönemleri neredeyse gölgesinde kalmıştır. Sonuç itibarıyla, bizim İslâmî kaynaklarda yer alan rivayetler bu döneme nasıl önem vermemiz ve ne şekilde değerlendirmemiz gerektiğini öğretmektedir.

1. Allah’ın En Güzel Yaratığı Eseri, Gençlik

Maddî âleme dair yaratılmış ve vücuda gelmiş tüm varlıklar, Hakîm (Hikmet sahibi) ve Alîm (Herşeyi bilen) olan Allah’ın birer eseridir. Bu varlıkların her birinde diğerlerinden farklı ince ve zarif özellikler olması akıl sahiplerinin hayranlık içerisinde bu varlıkları izlemesine ve derin bir tefekküre dalmalarına neden olmaktadır. Bu yol aslında onların yaratıcısı olan hikmet ve bilgi sahibi Allah’ı tanıma yollarından yalnızca birisidir. Varlık âlemindeki en küçük canlının bile oldukça karışık bir sisteme sahip olması ve bu denli küçük varlıkların böylesine mükemmel donatılmış olması ister istemez düşünen insanı şaşkına çevirmektedir. Bunun yanı sıra, O’nun kendisi güzel olduğu için varlık âlemine dair ne varsa hepsi güzeldir ve bu insanın ruhuna yeniden hayat vermektedir. Çünkü var

²⁰ Rum/54.

olan mevcudata bakıldığında ruha aykırı bir şeyin olmadığı ve ne varsa hepsinin insana hoş geldiğini görmekteyiz. Ehl-i Beyt kaynaklı bazı rivayetlere baktığımızda Allah'ın yarattığı en güzel varlığı “Genç Evlat” olarak görmekte ve en acı olayı da onun yitirilmesi ve hayatını kaybetmesi olarak okumaktayız. İbn-i Ebi Leyla, İmam Cafer-i Sâdık'a (a.s.) şöyle sormuştu; Allah'ın en çok sevdiği ve hoşlandığı varlık nedir? İmam da bunun üzerine; “Genç evlattır” cevabını verince İbn-i Ebi Leyla: “Peki, en acı olanı nedir?” diye sordu ve İmam da ona; “O genç evladı yitirmek-tir” diye buyurdu.²¹

Belki buna güzel ve gönle yakın denmesinin bir başka nedeni de anne-babanın ellerinde bulunan o güzel, güçlü ve diri genç evladı, kendilerinin acizlik ve düşkünlük günlerinde ellerinden tutması ümidi olabilir. Zaten bu yüzden anne-baba evlatlarına karşı oldukça derin bir mahabbete sahiptirler. Genç evlat sahibi olmak ana ve baba için dünyanın en güzel şeyidir. Aynı şekilde, o genç evladı kaybetmek de ana ve baba için dünyanın en acı şeyidir.

2. Bilinmeyen Değer, Gençlik

İslâm kaynaklarında, gençlik yıllarının değerini anlatan birçok rivayetin yanı sıra, o dönemin kıymetinin iyi bilinmesi ve bir ganimet olarak değerlendirilmesi yönünde de oldukça fazla tavsiye ve nasihate sahibiz. Elbette tüm bunların yanı sıra gençlik yıllarının insanlar tarafından derk edilemediğine (fark edilmediğine) dair birçok rivayet de mevcuttur. Emiru'l Mü'minin Ali (a.s.) buyurur ki;

“İki şeyin elden gitmeden değerini anlamak zordur; biri sağlık bir diğeri de gençliktir.”²²

Bu rivayet oldukça sarıh bir şekilde gençlik döneminin değerine vurgu yapmaktadır. Bir şeyin değerli olması hiç şüphesiz kendisiyle alâkalıdır ve gençlik, bizatihi değerlidir ama hayatın diğer evreleriyle, yani çocukluk ve yaşlılık gibi dönemleriyle kıyaslandığında zaten bu değerini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Bu konuyu ilerleyen bölümlerde daha

²¹ Sadük, Muhammed b. Ali; Men La Yahzeru'l-Fakih, C.1, s.188.

²² Amedi, Abdulvahid; Gurer ul Hikem, C. 4, s. 183, Hadis No 5764.

detaylı bir şekilde ele alacağız. Elbette özetlemek gerekirse şunu söyleyebiliriz: Beden dinçliği, ruh sadeliği, düşünme yetisi olarak gençlik dönemi, en uygun ve en verimli evredir.

Öte yandan İmam Ali'nin (a.s.) bu sözlerinden gençliğin “*kadri bilinmeyen bir değer*” olduğunu anlamaktayız. Başka bir tabirle, değer ve faziletler iki kısımdır; birincisi tanınmış ve bilinen değerler bir diğeri de bilinmeyen değerlerdir ki gençlik; işte bu sınıfta kendine yer bulur. Elbette bu değeri bir türlü bilinmeyen dönem, gençler için geçerlidir: çünkü hayatın bu evresini geride bırakmış olgun ve yaşlı insanlar, gençliğin değerini ve aslında nasıl da kıymetli bir sermaye olduğunu artık çok iyi bilmektedirler. Bu konuda eğitimcilerle oldukça zor bir görev düşmekte ve gençlere bu dönemin kıymetini bilmeleri konusunda telakkide bulunmaları icap etmektedir. Çünkü bu evre, gizli ve değeri bilinmeden kaldığı müddetçe hiçbir genç tarafından değerlendirilemeyecek, beyhude bir şekilde geçip gidecek veya gerçek mânasıyla yaşanamayacaktır. Şüphesiz gençler, başıboş bırakılır ve bu paha biçilmez dönem hakkında aydınlatılmazsa, bu geri dönüşü olmayan fırsat elden kaçtıktan sonra nasıl bir hazineyi yitirdiklerinin farkına varacaklardır.

3. Gençlik Çağını Ganimet Bilmek

İslâm kaynaklarında gençlik döneminin değerinin bilinmesi, bu bir daha ele geçmez fırsatın iyi değerlendirilmesi ve ömrün bu merhalesinin ganimet sayılması hakkında bir hayli tavsiye ve öğretiler göze çarpmaktadır. Gâh bu tavsiyeler, İslâm büyükleri tarafından seçkin ashabı (sohbet arkadaşları ve sahipleneleri) için yol gösterici, öğüt verici bir kitap içerisinde dile getirilmiş gâh da toplumun bütününe hitap edilmiştir. Her iki durumda da mukaddes İslâm dini, insan ömrünün her devresinin sağlıklı ve doğru kullanılması yönünde oldukça ısrar eder ve boşa geçen her anı hiçbir surette caiz görmez. Ama gençlik evresi üzerinde daha bir farklı durur ve insanın o en verimli, en değerli döneminde ulaşabileceği mânevî güçler ve beceriler konusunda tavsiyelerde bulunduğu gibi, düşebileceği hata ve zahmetler hakkında da uyarıda bulunmayı ihmal etmez. Başka bir deyişle, gençlik evresi, çok önemli olduğu gibi, bir o kadar da tehlikelidir. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in de değindiği gibi gençlik çağının

en belirgin özelliği güç ve kuvvettir. Bunun hangi yönde kullanılacağı önemlidir. İyiye mi, yoksa kötüye mi? İşte bu insanın yapıcı ya da yıkıcı olması anlamını taşımaktadır. Bu kudret ancak ve ancak insanın gençlik çağında zirveye ulaşmakta ve o dönemde bunu nasıl kullanacağı önem arz etmektedir. Zaten Allah'ın Resulü (s.a.a.) ve Ehl-i Beyt İmamları'nın (a.s.) gençlik hakkında ashabına bulunduğu tavsiye ve uyarılar da bu yöndedir. Değerli İslâm Peygamberi Muhammed Mustafa (s.a.a.), vefalı dostu Ebuzer-i Gıffari'ye şöyle hitap etmektedir;

“Ey Ebuzer! Şu beş şeyi diğer beş şey gelmeden önce ganimet bil; Gençliğini yaşlılıktan önce, sağlığını hastalığından önce, zenginliğini fakirlikten önce, boş vaktini meşguliyetinden önce ve hayatını ölümden önce”²³

Buna benzer başka rivayetler de İmamlar'dan (a.s.) bizlere ulaşmıştır. Meselâ Hz. Ali (a.s.) buyurur ki;

“Gençliğini yaşlanmadan önce, sıhhatini de hastalanmadan önce bul!”²⁴

Öte yandan İmam Musa Kâzım (a.s.) da Allah kelâmı olan Kur'an-ı Kerim'de geçen “Allah'ın sana verdikleri içinde âhiret yurdunu ara, dünyadan da nasibini unutma.” ayetinin tefsirinde şöyle buyurmakta;

“Unutma! Sağlığını, gücünü, fırsatlarını, gençliği, mutluluğunu ahiret için kullan.”²⁵

4. Gençlik Döneminden Faydalanmak, Peygamberin (s.a.a.) Duası

Birisi hakkında “Dua etmek” genel itibariyle birisinin yapmış olduğu iş ve eylemlerin cevabı niteliğindedir ve Arapça'da bu kavram bedduayı da içerisine almaktadır. Ama örfi olarak dua etmek, yapılacak hayırlı ve makbul işler için kullanılmaktadır. Rivayetlerde duanın edebi hakkında göze bir hayli fazla çarpan konu ise; kendine ve diğerlerine beraberce dua etmektir. Dinî kaynaklarımızda duanın nasıl edileceğine dair oldukça değerli ipuçları verilmekte ve Masum Önderler'in (a.s.) bazı sahabeleri hakkında dua ederken yüce Allah'tan onların gençlik dönemlerinden yeterince

²³ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 77, s.77, 3. Rivayet.

²⁴ Amedî, Abdulvahid; Gurer ul Hikem, C. 1, s. 340.

²⁵ Hekimî, Muhammed Rıza; El-Hayat, C. 3, s.366.

faydalanmaları ve bu nimetten nasipsiz kalmamaları için istekte bulunduğunu görmekteyiz. Buna örnek olarak da, Peygamber Efendimize (s.a.a.) su getiren genç sahabesi Amr bin Huzaî için ettiği; “Allah’ım! Onun gençliğinden yararlanmasını sağla”²⁶ diye dua etmesidir. Allah’ın Resulü’nün (s.a.a.) bu hayır duası nedeniyle Amr, seksen yaşına gelmesine rağmen hâlâ gençlik enerjisi ve diriliğini kaybetmemişti. Amr bin Huzaî, Peygamber Efendimizden (s.a.a.) sonra da ilk imamızın da en yakın sahabelerinden birisi olmuş, ama maalesef Muaviye bin Ebi Süfyan’ın muhafızları tarafından başı kesilerek şehit edilmiş ve bir sini içerisinde Muaviye’ye sunulmuştur.

Hiç şüphesiz insan; gençlik döneminde birçok kabiliyet, imkân ve güce sahiptir. Zaten bunun bilincinde olan Hz. Nebi de (s.a.a.) Amr için böylesine güzel bir dua ediyor. Bunun mukabilinde ise gençliğin güzellik ve çekicilik gibi değerlerini bilememe durumundaki insanlar için hiç de hoş olmayan olaylar vuku bulmaktadır. İslâm Peygamberi (s.a.a.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim, Allah’ın dininden yeterince pay almayı başaramadıysa,, Allah onu üç şeye giriftar eder; ya onun genç yaşta canını alır ya onu bir sultanın uşağı yapar ya da onu bir köyde yaşamaya mecbur kılar”²⁷

5. Dindar Genç, Allah’ın İftihar ve Kıvanç Kaynağıdır

Allah’a ibadetle meşgul olan bunca insan arasından Allah Teâlâ, meleklerine ibadet eden genci göstererek onunla iftihar ettiğini söylüyor. Bu yalnızca bizlere ibadetin önemini göstermekle kalmıyor, belki de bu gençlik çağında ibadet etmenin ne denli önemli olduğunu bizlere anlatıyor. Bu nedenle, gençlik yıllarını ibadete vermiş bir genç ile ihtiyarlık dönemini ibadete vermiş yaşlı birisi asla eşit görülmemektedir. Hatta bu mesele o kadar mühimdir ki, rivayetlerde dahi yer bulmuş ve gençken ibadet ehli olan ile ihtiyar hâlinde bu işe gönül veren arasında oldukça büyük dereceler konmuştur. Bir rivayette bu olay peygamberlerin avam

²⁶ Kummî, Abbas; Sefinetu’l-Bihar, C. 2, s. 260.

²⁷ Köylerde genel itibarıyla ilmi ve kültürel imkânların olmaması, refah seviyesinin daha düşük olması vb. sebepler nedeniyle Allah’ın Resulü (s.a.a.), köyde yaşamaya karar kılınmış genci mahrum kalmış olarak görmektedir.

halka üstünlüğü ne ise, bu da odur şeklinde yorum bulmuştur. Allah'ın Resulü (s.a.a.) şöyle buyurur:

“Henüz gençliğinin ilk evresinde Allah'a ibadet etmeye koyulmuş bir genç ile ilerlemiş yaşıyla beraber Allah'a yönelen yaşlı kimse arasındaki fark, peygamberlerin diğer insanlara üstünlüğü gibidir.”²⁸

6. Gençlik, Sorumluluk ve Görev Döneminin Başlamasıdır

İslâmî kaynaklardan elde edilen bilgi doğrultusunda şunu söylemek pek de yersiz olmayacaktır; gençlik çağına adım atmakla, insanın sorumluluk ve mesuliyetleri de başlamaktadır. Elbette bundan, yani ergenlik çağından önceki yıllarda da bazı fakihlere göre İlâhî emirlerin uygulanması gerektiği yönünde fetvalar göze çarpmış ama bu ödevlerin yerine getirilmediği durumlarda da hiçbir cezaya uğramayacağı dile getirilmiştir. Aslına bakılacak olunursa bu konu, gençlik çağında ciddiyet kazanmakta ve her türlü İlâhî buyruğun sorumluluğu altına girmektedir. Artık Yüce Allah onu, salâhiyet sahibi olarak görmekte ve kendi sözlerine muhatap almaktadır. Zaten, bu yüzden İlâhî boyutta ondan “Mükellef” olarak bahsedilir. Aslında insan ömrünün en büyük dinî olayı bu yaşlarda vuku bulmakta ve bu kutlu, iftihar dolu elbiseyi kendi teninde görmeye başlamaktadır.²⁹ İşte bu yüzden bu konuya ağırlık vermekte önem vardır.

Seyyid ibn-i Tavus bu konuda oğluna şöyle yazmaktadır:

“Evladım, Muhammed! Yüce Yaradan seni akıl nimetiyle mükâfatlandırıp, kendi makam-ı âliyesinde seni muhatabı olarak kabul gördüğünde bu anı mutlaka not al ve kendin için en değerli bayram olarak bil. Bu yıldönümünü kutla, Allah Teâla'yı da sana verdiği bu akıl nimeti için çokça şükret.”³⁰

Gencin ödev ve sorumluluk alma çağına gelmesi, onun ruhî, psikolojik, akli ve cismî olarak ömrünün diğer evrelerinden daha üstün

²⁸ Muttekıy El-Hindî, Ali bin Hisameddin; Kenz ul A'mal, C. 15, s. 776.

²⁹ Yani, İslâmî inanç gereği şahsın sünnet olması, Hacc ve Atebat-ı Aliye'ye gitmesi, e - lenmesi vb. unsurlar, “Mükellef” olduğu kadar, onun hayatında bu denli etkin bir dinî olay olarak görülmemektedir.

³⁰ İbn-i Tavus; Keşfu'l-Muhacce, s. 142, Muhammed Reyşehrî'nin aktarımıyla, Ceşn-i Teklif, s. 16.

ve önemlidir. Bir rivayette de bu ruhî ve cismî değişikliğe şu şekilde değinilmektedir. Hz. Ali (a.s.) şöyle buyurur:

“Çocuklarda artık akıl yetisi kendini göstermeye başladığında namaz, bedene güç-kuvvet geldiğinde oruç ve cünûp olduklarında ise kurallar ve sınırlar ona vacip olur.”³¹

7. Kıyamet Gününde Gençlik Hakkında Hesaba Çekilme

Kıyamet gününde insana, ömrünü ve özellikle de gençliğini nerede harcadığı sorulacaktır. Bu konu hakkında bazı rivayetlerde iki şekilde soru sorulacağı görülmektedir; öncelikle insana maddî âlemde ömrünü nasıl harcadığı ve sonrasında ise gençliğini nasıl geçirdiği ve ne iş ile tükettiği sorulacaktır. Allah'ın Resulü (s.a.a.) buyuruyor;

“Kul, Kıyamet Günü henüz adım atamadan ona ömrünü nerede hiç ettiği ve gençliğini ne için harcadığı sorulacaktır.”³²

İmam Sâdık (a.s.) da şöyle buyurmaktadır:

“Lokman'ın (a.s.) oğluna tavsiyelerinden bir kısmı da şöyleydi; Ey Oğul! Ruz-i Mahşer'de sana dört şey hakkında soru soracaklar: Gençliğini nerede harcadığını, ömrünü nerede geçirdiğini, malını hangi yoldan elde ettiğin ve nerelerde harcadığını?”³³

Dikkat edilecek olunursa bu rivayetlerden gençlik çağı hakkında şöyle önemli bir sonuç ortaya çıkmaktadır. O da; İnsanın gençliğini nerede harcadığı ile ömrünü nerede kullandığı sorularının aynı cümleler içerisinde geçmesi ve gençliğin, ömrün belli bir dönemi olmasına rağmen en az onun kadar değerli sayılması.

8. Gençliğin Çehresindeki İyiler ve İyilikler

İslâm kültür ve öğretilerinde yer alan konular içerisinde gençliğin değer ve önemini bizlere açıkça anlatan şeylerin başında “Güzel-İyi” ve “Gençlik” öğelerinin her zaman birbiri ile ilintili olarak önümüze çıkması

³¹ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 88, s.132.

³² Tarihu'l-Yâkubî, C. 2, s. 90.

³³ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 2, s. 135.

gelmektedir. İyiler, genç yüzlüdürler ve kıyamet gününde de yapılan iyilikler hoş sima gençler olarak ortaya çıkacaklardır. Belki bu benzetme, gençliğin insanlar için çekici ve gönle yakın olmasından kaynaklanmaktadır ama bize göre, yalnızca bu çekicilikle yetinmek yersiz ve yetersizdir. Çünkü gençliğin güzelliğinden başka özdeki temiz yaratılışı, nifak ve ikiyüzlülükten beri kalışı, zorlukları kolayca aşması ve her zaman kolayca mutlu olabilmesi, onun güzelliğindendir. İşte, bu yüzdendir ki; Ruz-i kıyamette iyiler, genç yüzlüler olarak ortaya çıkacak ve iyilikler de genç ve güzel bir insan gibi şekle bürünecektir. Rivayetlerde şöyle geçmektedir:

“Hasan ve Hüseyin Cennet gençlerinin efendileridir.”³⁴

“Mehdi (a.f) genç bir insan şeklinde zuhur edecek³⁵ ve onun tüm yardımcıları gençlerden olacaktır.”³⁶

“Kıyamet Günü Kur’ân, aynı genç bir insan gibi görünecektir.”³⁷

“Cennetteki herkes genç olacaktır.”³⁸

Ya da Vakıa suresi XVII. ayet-i kerimede yer alan “Çevrelerinde, ebedi yaşamağa erdirilmiş gençler dolaşır” ile dünya hayatında yapılan iyilik ve güzelliğin bu şekilde gençler şeklinde hizmet sunacakları anlatılmaktadır.

9. Güzel Ahlâklı Gençler Toplumun Gizli HazineLERidir

Bundan yaklaşık 30-40 yıl öncesine kadar tüm toplumlarda, Devlet Planlama Teşkilatı ve diğer hükümet birimlerinde kaynaklar insan dışı ve tamamen maddîydi ama günümüze bakıldığında bu kaynaklar yerini insan endeksli kaynaklara vermiş durumdadır. Elbette bu henüz istenilen seviyeye ulaşmamış ve hakkıyla eda edilememiştir ama yakın zamanda hak ettiği yeri bulacaktır. Bu arada yarınların bir yönetici ve bir idarecisi olarak gençlere gerekli önemin verilmesi, her toplumun ve bugünün orta yaş ve üstü yönetici ve idarecilerini de oldukça ilgilendirmektedir. İşte bu

³⁴ Sadûk, Muhammed bin Ali; Men Lâ Yahzuru'l-Fakîh, C. 4, s. 420, Rivayet 5920.

³⁵ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 52, s. 287.

³⁶ a.g.e., C. 52, S. 344.

³⁷ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfi, C. 3, s. 603.

³⁸ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 42, s. 292.

yüzdendir ki; gençlerin geleceği için oldukça hassas ve yerinde hesaplamalar yapılmalı ve toplumun dirliği ve birliği için çabalanmalıdır.

İslâm kaynaklarında şu noktalara oldukça önem verilmiştir, birincisi; hiçbir kaynak ve sermaye insan gücüyle denk değildir ve ikincisi de; insan gücü de yalnızca fiziksel güç ile sınırlı değil ve hatta bu güç belki de insanın elinde tuttuğu en küçük güçlerden biridir. Gençler ve gençlik çağı, dinî metinlerde en değerli ve tarifi olmayan membâa ve kaynak olarak adlandırılmakta ve bu şekilde onlar üzerinde iyi planlar yapıldığı takdirde toplumun bekası için sağlam bir sigorta olarak görülür. Gençler, bir toplumun en değerli hazineleri olarak kabul görülmekte ve bu gençlere öngörülen şekilde eğitim verildiği takdirde toplumun üzerine saadet ve mutluluk kapıları açılacaktır. Allah korusun bu konu önemsenmeyip, gerektiği kadar itibar görmezse gençlik hem toplum kültüründen hem de İslâmî değerlerden uzak düşecek ve ister istemez toplum, bu bedbahtlıktan nasibini alacaktır. Bir rivayette İmam Cafer-i Sâdık'ın (a.s.) nezdinde gençliğin önemi şu sözlerle ortaya konmaktadır;

“Şüphesiz iyi ahlâklı bir genç her güzelliğin anahtarı ve her kötülüğün kilidi ve kötü huylu bir genç de her iyiliğin kilidi ve her kötülüğün de anahtarıdır.”³⁹

Merhum Meclisî, Ehl-i Beyt büyüklerinin rivayetlerini içeren o değerli kitabı Bihâru'l- Envâr'da konumuzla ilgili güzel bir hikâyeye anlatmaktadır:

“Hz. İsa (a.s.) havarileri ile birlikte seyahat etmekte ve bir şehirden geçmektedirler. Derken o şehrin yakınlarında bir define bulurlar. Havariler, İsa Mesih'ten (a.s.) parçalanıp dağılmış bu defineyi kaybolmasın diye toplamak için izin isterler. Hazret şöyle buyurdu;

Ben şehre girip, tanıdığım bir hazine peşine düşeceğim ve siz de bu hazinenin başından ayrılmayın.

Mesih (a.s.), şehre girer ve içerisinde yaşlı bir kadının bulunduğu bir yıkıntının içine girer. İhtiyar kadından gece burada konaklamak için izin ister ve ona şöyle sorar;

³⁹ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 78, s. 446.

Sizin kimseniz yok mudur? İhtiyar cevap verir;

Olmaz mı? Bir oğlum var. Gündüzleri çöllerde diken toplayarak geçimimizi sağlıyor.

Gecenin ilerleyen saatlerinde yaşlı kadının genç oğlu evine gelir ve anası ona;

Ey Oğul! Tahminimce bu gece oldukça değerli bir misafirimiz var ve bu fırsatı sakın kaçıрма, git ve onun huzurundan yararlan. der.

Genç, İsa Mesih'in (a.s.) yanına gelir ve birbirleri ile sohbet etmeye başlarlar. Hazret (a.s.), gence nasıl yaşadığını, gelirini nasıl elde ettiği hakkında sorular sorar ve genç de bunlara cevap verir. Hz. İsa (a.s.), gencin oldukça zeki ve hayat dolu olduğunu anlar ama bir küçük sorunun da var olduğunu sezer. Ona şöyle buyuruyor:

Genç! Ben, seni perişan eden bir şeyin sürekli seni düşündürdüğünü hissediyorum. Eğer bir derdin varsa bana söyle. Belki o derdin devası benim yanında olabilir.

Evet, yalnızca Allah'ın tedavi edebileceği bir derdim var benim.

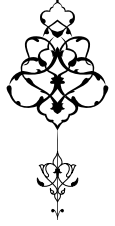
O derdini bana söyle, belki Allah Teâlâ onu senden giderecek bir şeyi bana ilham eder.

Bir gün çölde diken topladıktan sonra onları satmak için şehre götürüyordum. Derken padişahın kızının bulunduğu sarayın yanından geçtim ve tam bu esnada gözüüm şahın kızına ilişti. Ona öyle âşık oldum ki, bana ölümden başka bir çarenin olmadığını anladım.

Padişahın kızına âşık olan genç, içerisinde bulunduğu bu ekonomik durum ve toplum içerisindeki yeri itibarıyla bu evliliği olağandışı görmektedir. Allah'ın Resulü (a.s.) ona şöyle buyurdu;

Eğer istersen senin evliliğin için gerekli maddî desteği sağlayabilirim...

Bunun üzerine genç, ihtiyar anasının da fikrini almak ister ve Hz. İsa ile arasında geçen diyalogu ona anlatır. İhtiyar kadın oğluna;

Oğlum! Bu şahısın, üzerinde duramayacağı bir sözü sana vadedeceğini zannetmiyorum. Onu dinle ve her ne dilerse itaat et.

Hazret (a.s.), vermiş olduğu teklifi kabul eden gence bir kez daha buyurur:

Öyleyse yarın sabah padişahın yanına git ve kızına talip olduğunu dile getir ve senden ne isterse kabul et ve gel benden al.

Ertesi günün sabahı genç, padişahın sarayına gider. Padişahın muhafız ve yakınlarına onun kızı ile evlenmek istediğini ve bundan dolayı da buraya geldiğini söyler. Padişahın yakınları diken satan gencin bu sözlerini duyunca gülmekten yerlere yatarlar. Padişahın yakın çevresi onunla eğlenmeleri için genci padişahın yanına götürdüler. Genç padişahın yanına geldiğinde, onun kızıyla evlenmek istediğini söyler. Padişah da alaylı bir şekilde şöyle der:

Ben kızımı, hiçbir padişahın hazinesinde bulunmayan falan miktarda yakut ve mücevheri bana getirdiğin takdirde ancak sana veririm.

Genç, Hz. İsa'nın (a.s.) yanına gelir ve başından geçenleri o Hazrete (a.s.) bir bir anlatır. İsa Mesih (a.s.) genci yanına alarak içerisi çakıl taşlarıyla dolu bir yıkıntının yanına gelirler. Allah'ın Resulü (a.s.) bu taşların mücevhere dönmeleri için Allah'a dua eder ve bunun ardından taşlar değerli mücevherlere dönüşür. Genç, padişahın istediği miktarda değerli taşları alır ve ona götürür. Padişah, bu sahne karşısında neye uğradığını şaşırır ve bir o kadar daha mücevher getirmesini ister. Bunun üzerine genç tekrar Hz. İsa'nın yanına gelir ve aynı olay bir kez tekrar olur. Padişah, en sonunda pes eder ve bu olayın aslını esasını öğrenmek için gence neler olup bittiğini anlatmasını ister. Genç de nasıl âşık olduğunu ve kendilerine gelen o aziz misafiri anlatmaya başlar. Padişah, misafirin Hz. İsa (a.s.) olduğunu anlar ve gence o misafirini çağırmasını söyler ve;

Gelsin ve sen ile kızım arasında nikâh akdini icra etsin. der.

Hz. İsa (a.s.) padişahın sarayına vardığında, nikâh merasimi düzenlenir. Padişah diken satan gence güzel bir elbise giyindirir ve kızını onunla birlikte odalarına yollar. Sabah olunca padişah, damadını huzuruna çağırarak onunla konuşmaya başlar. Gençle konuşurken onun aslında ne

kadar akıllı, zeki, anlayışlı ve kendine layık biri olduğunu fark eder. Padişahın kızıdan başka bir çocuğu olmadığından, o genci kendisine veliaht tayin eder, ama padişah da bu nikâh töreninden üç-dört gün sonra dünyadan göçer. Artık hükümetin tüm yetki ve mülkü genç damada kalmıştır. İsa Mesih (a.s.) vedalaşmak için genç padişahın yanına gelir ama genç dayanamaz ona sorar;

Ey Hikmet sahibi insan! Sana bir sorum olacak. Eğer soruma cevap vermezsen, senin sayende ulaştığım bu mevki ve elde ettiğim tüm bu servet, artık bana ıstırap verecektir. Hz. İsa (a.s.);

Sor. der. Genç arz eder;

Dün gece aklıma şöyle bir soru takıldı: Siz beni İki gün içerisinde o fakirlik batağından bu yüce dereceye ulaştırdınız. Peki, öyleyse elinizde olan bu doğaüstü güçleri niçin kendiniz için kullanmıyor ve bu şekilde bir yaşamı seçiyorsunuz? Hazret buyurur:

Allah'ı bilip, tanıyan ve O'nun sonsuz nimetlerine mazhar olan birisi neden bu geçici dünyanın nimetlerine gönül bağlasın ki? Allah'a yakın olmak en büyük ruhî lezzettir ve o haz tahtla, taçla ve saltanatla kıyas dahi edilemez. Genç;

Bir sorum daha olacak. Peki, neden böylesine değerli bir şeyi kendiniz için seçmişken, bana böylesine aşağılık bir mevkii uygun gördünüz? İsa Mesih (a.s.) şöyle buyurdu;

Senin akıl ve algı yetini ölçmek istedim ve öte yandan eğer bu tahtı bırakıp, daha değerli şeylere yönelirsen, senin hayatın diğer insanlar için örnek teşkil edecekti.

Genç o anda padişahlık tahtından inerek, daha önceki hayatında giyindiği elbiselerini üzerine giyip, o Hazret (a.s.) ile şehirden ayrıldılar. Havarilerinin yanına geldiklerinde Hz. İsa (a.s.) onlara;

İşte bu, şehirde olduğunu tahmin ettiğim gerçek hazineydi ki onu buldum ve geldim.”⁴⁰

⁴⁰ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 14, s. 280.

Evet, görüldüğü üzere gençler öyle değerli gerçek hazinelerdir ki, doğru ve yerinde eğitilirse her toplumu ihya ederler ve bu paha biçilmez sermaye, hiçbir şeyle kıyas dahi edilemez.⁴¹

10. Genç, İlâhî Rahmet ve Lütfun Kapsamındadır

Ergenlik döneminin başlaması ve gençliğe ilk adımın atılmasıyla insanın sorumluluk dönemi başlamış olur ve bu evreden sonra yaptığı tüm eylemleri kıyamet gününde karşısına cevaplaması gereken sorular olarak karşısına çıkar. Ama şunu da bilmek gerekir; Yüce Allah'ın rahmet ve lütfu gençler üzerinde o denli fazladır ki; o dönemde işledikleri birçok günah ve hata, görmezlikten gelinmekte⁴² ve İmam Cafer-i Sâdık da (a.s.) bunu Allah'ın gençler için öngördüğü en büyük lütuf olarak görmektedir:

“Muhammed bin Süleyman babasından şöyle naklediyor: İmam Sâdık'ın (a.s.) huzurundaydım ve o sırada Ebu Basir nefes nefese içeri girdi. Bir köşeye oturup, soluklandıktan sonra İmam (a.s.) ona şöyle buyurdular:

Böylesine nefes nefese kalmadaki sebep nedir? Ebu Basir:

Ey Allah'ın Resulü'nün oğlu! Yaşım oldukça ilerledi, kemiklerim iyiden iyiye zayıfladı ve ölümüm yaklaştı. Tüm bunlar olurken ben, ahirette başıma neyin geleceğinden ve beni neyin beklediğinden habersizim. İmam (a.s.) babama döndü ve buyurdu:

Ey Eba Muhammed! Sen de mi böyle demektesin!?

Kurban olduğum! Neden demeyeyim ki?

Ey Eba Muhammed! Bilmez misin Yüce Allah sizin gençlerinize lütufta bulunup, ihtiyarlarınızdan da haya eder!?

Nasıl yani?

Allah, sizin gençlerinize gençliklerinin yüzü suyu hürmetine azap etmez ve yaşlılarınızı da bu hâlde olduklarından ötürü sorguya çekmez.⁴³

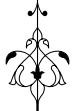
⁴¹ Modern Farsça'da “*Hazine*” manasına gelen “*کنج*-*Genc*” kelimesi, Türkçe'de “*Genç*” olarak kullanılan ve konumuzun mihveri olan kelimenin özüdür. “*Genç*” demek aslında Hazinedir ve İsa Mesih'in de peşinde gittiği hazine aslında bu gençtir. (Mütercimim notu)

⁴² Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 8, s. 33, Rivayet 6.

⁴³ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 8, s. 34.

Elbette bu rivayetin Ehl-i Beyt mektebini kabullenip, gönül vermiş gençler için geçerli olduğunu söylemek gerekir. Öte yandan bu rivayet içerisinde geçen bir diğer eğitici konuya da vurgu yapmak gerekmektedir. İmam (a.s.) bu rivayette birbirinden her ne kadar farklı da olsa birbirlerine oldukça yakın iki tutumu dile getirmektedir. Birincisi gençlere nasıl davranılacağına dair olan yaklaşım ve bir diğeri de ihtiyarlara olan bakış açısı. Bu rivayete göre yaşlılara karşı edep ve hayâli olmak ve onların bu zaaf dönemlerini hatırlatacak eylemlerden beri durmak gerekmekte ve gençlerle olan münasebetlerde ise onlara tüm olanakları sunmak ve saygı duymak, ayrıca onların şahsiyet kazanmaları adına çaba harcamak gerekmektedir. “مراهق”, (Murahik) “غلام”, (Gulam) “فتى” (Feta) ve “شاب” (Şabb) gibi konuyla alâkalı kelimelerin geçtiği hadis ve rivayetler kitabımızın ilerleyen bölümlerinde incelenecek ve gençlik hakkında İslâm'ın nazarı değerlendirilecektir. Tüm bunlar bir yana, Gençlerin ve gençlik çağının değerini ortaya koyan asıl unsur, İslâm dininin bu döneme olan özel bakış açısı ve onların eğitimi için çizdiği yollardır.

Üçüncü Konu:

İslâm Dini Açısından Gençlik Çağının En Önemli Özellikleri

Psikologlar, sosyologlar ve eğitimciler, gençlik dönemine ait özellikler hakkında birçok araştırmalar yapmışlardır. Yapılan bu araştırmaların her ne kadar eleştirilmesi ve düşünülmesi gereken boyutları mevcut olsa da, takdir edilmesi gereken yönleri de vardır. Gençler ile ilgili program ve eğitim faaliyetlerini hazırlarken bu yapılan araştırmalardan yararlanmak gerekmektedir. Tabii ki, İslâmî öğretiler ile çatışmaması gerektiği de göz ardı edilmemelidir. İslâmî metinlerde insanın gelişim evrelerindeki özellikler ile ilgili birçok önemli ve ilginç konu mevcuttur. İslâm'ın gelişimsel evrelere, özellikle de gençlik dönemi özelliklerine değinmesini iki açıdan ele almak gerekir; Birincisi, insanların yaratılışlarındaki şaşırtıcı ve mucizevî yönleri görmelerini sağlayıp, onları Allah'a daha iyi kulluk etmeye yönlendirmek ve diğeri de bu gerçekleri açıklayarak, yönlendirme ve eğitim için gerekli yolları öğretmenler ve eğitimcilerle açıklamaktır.

Bu alanda İslâm, küçükten büyüğe tüm fiziksel ve ruhsal konulara değinmemiştir. Fakat, bizim görüşümüze göre insanı yönlendirmek ve terbiye etmek için bilinmesi gereken tüm gerçekler açıklanmış ve hiçbir konu İslâm'ın gözünden kaçmamıştır. Bu yüzden gençlik döneminden bahsederken bu özelliklerin eğitim sisteminin temellerini oluşturduğuna dikkat etmeliyiz. Bu özelliklere istinaden gençlik döneminde özel terbiye ve eğitim yöntemleri uygulanmaktadır. Bundan önce de bahsedildiği gibi, bu özelliklere dikkat etmek, İslâm'ın gözünde ister bireysel,

ister toplumsal açıdan bu dönemin insan hayatında ne denli önemli bir yere sahip olduğunun göstergesidir ve bu da İslâm'ın gençliğe nasıl baktığını gösterir.

Şimdi yukarıda değindiğimiz konulara dayanarak İslâm kaynaklarında yer alan gençlik döneminin en can alıcı ve önemli özelliklerinden bahsedeceğiz.

1. Kolay Etkilenen ve Yetenekli Ruh Yapısı

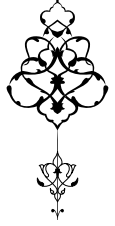
İslâmî metinlerde gençlerden bahsedilen özelliklerden biri de, kolay etkilenen ve yetenekli ruha sahip olmalarıdır. İnsanın yetenekleri bu dönemde kolaylıkla ve az bir çabayla açığa çıkar ve oldukça fayda sağlar. Gencin kalbi başlangıçta boş bir tarla gibidir. Ekilmeye ve tohumlanmaya son derece müsaittir. Genetik faktörler ve çocuklukta etrafından edindiği bilgiler, uygulamalar ve bakış açısını bu dönemde doğru olarak oturtmaktadır. İmam Ali (a.s.) bir çeşit İslâmî terbiyenin püf noktalarından bahsettiği çok değerli bir mektubunda şöyle buyurmuştur:

“Gencin kalbi ekilmemiş tarla gibidir ne ekilirse kabul eder.”⁴⁴

Bu benzetme şu gerçeği gözler önüne sermektedir; Psikologların iddialarının aksine insan, hiçbir yeteneği olmayan bir varlık, beyaz bir tablo değildir ki ne yazılırsa kabul etsin ve o yazının kalıcılaştığı, bir varlık hâline gelsin. İnsan, Allah vergisi ve genetik özelliklere sahip bazı yetenekler ile doğan ve bu Allah vergisi ve edinilmiş yetenekler ile eğitim sistemine başlayan, sonra da bizim verdiklerimizi o gençlik evresinde olgunlaştıran bir varlıktır. Bu yeteneklerin verimi gençlik döneminde, diğer dönemlerden daha fazla ortaya çıkar ve o yüzden gençlik dönemini oldukça iyi değerlendirmek gerekir.

Gençlikteki edinim hem keyfiyet (nitelik = kalite) hem de kemiyet (nicelik = kantite) olarak dikkate alınmalıdır. Çünkü rivayetlerde açıkça, insanın bu dönemde öğrendiklerinin diğer dönemlere göre daha kalıcı olduğundan söz edilmiştir. Gençlikteki edinimler, taş üzerine kazınmış nakışlar gibi kalbe işlenir. İmam Musa b. Cafer (a.s.) şöyle buyurur:

⁴⁴ Nehcu'l-Belaga, s. 297.

“Genç yaşta ilim öğrenen birisi, sanki bunu taş üstüne kazınmış gibi ruhuna işler.”⁴⁵

Genç yaşta öğrenilen şeylerin taş üstünde kazınmaya benzetilmesi, bu dönemde edinilen bilgi ve tecrübelerin kalıcılığının bir göstergesidir. Elbette bu benzetme çocukluk dönemi için de kullanılmış, fakat gençlikte ruhsal ve fiziksel kapasitenin daha yüksek oluşu, bu kalıcılığı ve yeteneği daha da arttırmıştır.

İnsanın gençlikteki yüksek kapasitesinin bir göstergesi de rivayetlerde oldukça çok bahsedilen Kur’ân-ı Kerim’in okunmasıdır. Bu eylem zahirde (dış görünüşte) Kur’ân-ı Kerim’deki kelimelerin okunmasıdır, fakat gerçekte bu kelimeler gencin ruhunda ve cisminde yer edinir ve kanna işler. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) şöyle buyurur:

“Her iman sahibi genç, Kur’ân okuduğunda Kur’ân, onun kanı ve etine işlemektedir.”⁴⁶

Bu yüksek kapasite ve kolay edinimden dolayı özellikle düşmanların dikkati bu kesim üzerindedir. Her zaman Gençlik, onların yıkıcı programlarının merkezinde yer almıştır. Diğer bir deyişle gençler, diğer kesimlerden daha çok tehlike altındadır ve bu da onların kolay edinim ve yüksek kapasitelerinden kaynaklanmaktadır.

2. Şiddetli Ruhsal Bunalımlar

Gençlik dönemi özelliklerinden bir diğeri de rivayetlerde bazen “*cinet*” bazen de “*sekr*” olarak adlandırılan şiddetli ruhsal bunalımlardır. Bir rivayete göre Peygamber Efendimiz (s.a.a.) gençliği bir çeşit delilik olarak adlandırmıştır.⁴⁷ “*Cinnet-Cünun*” kelimesi ‘Cin’den gelir ve örtmek-gizlemek anlamındadır. İşte bu gençlik sarhoşluğu ise düşünce ve ileriye görme yetisini gençten alır, onu olumsuz davranışlara yönlendirir.

İmam Ali (a.s.), sarhoşluk çeşitlerinden bahsederek, gençlik sarhoşluğunu, mal, güç, ilim, iltifat edilmeyi bekleme sarhoşluğuna benzeterek, bunları aklın ve iradenin zevaline neden olan ve de huzuru yok

⁴⁵ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 1, s. 222, 6. rivayet.

⁴⁶ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 2, s. 603.

⁴⁷ Reyşehrî, Muhammed; Hikmet Nâme-i Cevân, s. 32.

eden etkenler olarak görmüştür.⁴⁸ Bu tabirler, insan hayatının bu hassas evresinde ruhsal bunalımının şiddetini göstermektedir. Bilinmelidir ki, bu bunalım, daha çok hormonal değişiklikler ve cinsel dürtülerden kaynaklanmaktadır. Bu bunalımın dışa vurulması, gençlerin ölçsüz ve nâhoş davranışlarıyla gözlemlenebilir. Rivayetlerde bu hâllerden sarhoşluk, mestlik anlamına gelen “*sebuḥ*” ve “*sekr*” olarak söz edilmiştir. Diğer bir belirti ise aşırı uyku eğilimini beraberinde getiren gencin ruhsal yorgunluğudur. Rivayetlerde bu konuya da değinilmiş ve aşırı uykunun kişinin ruhi durum ve yorgunluğuna bağlanmıştır. Râvî şöyle nakleder:

“İmam Cafer-i Sâdık’a sordum: Gecenin kısa olduğu yaz aylarında gece namazını henüz gece yarısı olmamışken kılabilir miyiz? İmam (a.s.) buyurdu: “Evet, ne kadar iyi bir fikir ve iyi bir uygulama, gençlerin uykuya karşı zaafı daha fazladır ve ben de sana bunu önerip, öğütlüyorum.”⁴⁹

Aslında bu özellik, psikologlar ve eleştirmenlerin de ortak kanısıdır ve bu yüzden gençlik döneminden, farklı isimlerle bahsedilmiştir. Amerikalı psikolog ve eğitimci Granville Stanley Hall bu dönemi “*baskı*” ve “*tufan*” olarak adlandırılırken, Fransız asıllı İsviçreli gelişimsel psikolog ve filozof Jean Piaget (1896 - 1980), gençliği “*kişilik devrimi*” ve “*içsel isyan*” olarak değerlendirmiş ve Lieven de, “*perişanlık*” olarak görmüştür. Hatta Platon (Eflatun) ise konunun örneğini biraz daha canlı hâle sokarak bu dönemi “*sarhoşluk*” olarak adlandırmıştır.⁵⁰

Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta ise, bu özelliğin bu dönemin normal bir parçası olmasına rağmen yine de önlenmesi gerekliliğidir. Bir başka deyişle, bu ruhsal bunalımlar gençlik döneminde her ne kadar önlenemez olsa da gerektiği ölçüde kontrol altında tutulmaya çalışılmalı ve bu ateşin daha da alevlenmesinin önüne geçilmelidir. Maurice Debesse bu konuyu şöyle değerlendirmişti:

“Bilinmelidir ki gençlik dönemi için en önemli konu, bu heyecan ve isyankâr evredir. Bu ateşi asla söndürmemeliyiz çünkü bu, gencin za-

⁴⁸ Amedî, Abdulvahid; Gururul-Hikem, C. 6, s. 425.

⁴⁹ Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan, Vesâilu's-Şîa, C.3, s.184.

⁵⁰ Vezaret-i Amuzeş ve Perveriş; III. Eğitim ve Öğretim Sempozyumu, Makaleler; “Genlik ve Çocuklarda Terbiyenin Yeri” 1995, Tahrân., s. 78.

yıf ve güçsüz kalmasına neden olabilir. Belki onları akl-i selim ile doğru yola yönlendirmeliyiz.”⁵¹

Bazı araştırmacılar, bu konudaki rivayetlere dayanarak şöyle yazmışlardır:

“Bu dönemi, insan yeteneklerinin eşsiz bir şekilde açığa çıktığı için gizli güçlerin patlaması olarak adlandırabiliriz. Aslında bu dönem, isteklerin doyumsuz olduğu bir dönemdir. Örneğin güzellik isteği, zevk alma isteği, kemale erme isteği, güç, kudret, ilim ve bilgelik isteği gibi. Genç bu dönemde yeteneklerinin ve insan gücünün açığa çıkmasıyla, aynen fırtınada kalmış bir gemi gibidir ve bu yüzden bir türlü durulmaz ve sessizliğe kavuşamaz. Rivayetlerde bu durumdan “Gençlik Sarhoşluğu” olarak bahsedilmiş ve çaresinin bulunması gerektiği tavsiye edilmiştir.”⁵²

Gençlik dönemine ait bu geçici hâl, özellikle de gençliğin ilk yıllarında, onu boş ve beyhude davranışlara yönlendirebilmekte ve bu yüzden bazen çocukça davranışlar yaptığı da gözlemlenmektedir. Aslında bu durum belli bir yere kadar normaldir ve hatta bu tür davranışları olmayan, olgun bireyler gibi hareket eden gençler diğer insanları hayrete dahi düşürebilmektedirler. Peygamber Efendimizin (s.a.a.) buyurduğu gibi; Allah bile çocukça davranışları olmayan genç karşısında hayrete düşmektedir.

“Allah, ölçsüz davranışı olmayan genç karşısında hayrete düşer.”⁵³

Diğer yandan, bu buhran ve bunalımlar, düşünce ve doğru karar verme yetisini gençten alır. Hatta oldukça basit ve süslenmiş bir reklam ile genci yanlış düşüncelere sürüklemek mümkündür. Elbette, bu onların Allah'ı arayan saf ve temiz fitratları ile ilgili değildir. Önemli olan ve yapılması gereken, İslâm toplumunda kültürel ve eğitici uygulamaları üreten kişilerin, gençler ile uygun dille konuşmaları ve kültürel uygulamaların zarafetine dikkat etmeleridir.

⁵¹ Felsefi, Muhammed Taki; Felsefi Değişler, Akıl ve Duygularda Gençlik, s. 78.

⁵² İlim Havzaları ve Üniversiteler Araştırma Komisyonu, İslâm Kaynaklarında Gelişim Psikolojisi, Tahrân, 1991, C. 2, s. 1185.

⁵³ Heysemî, Ali b. Ebi Bekir; Mecmau'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid, C. 10, s. 280.

3. Din ve Mânevîyatta Eğilim

Rivayetlere göre gencin, Allah ile yakınlaşıp, ilişki kurmaktan kaçınmadığı gibi buna oldukça meyilli olduğu görülür. Dine yöneliş, gencin mânevî eğilimlerinden birisi olduğu için bu dönemde diğer dönemlere göre, dine daha fazla meyillidirler. Genç, mânevîyat ve kemale ulaşma arayışındadır ve din de bu isteğe en iyi şekilde yanıt verdiğinden, işin özünde genç, dinî ve mânevî konulara ayrı bir sempati beslemektedir. Din, genci gerçek kemal ve güzellikle tanıştırmakta ve onun zarif ve temiz ruhunu, diğer varlıkların da yaratıcısı olan, var olan en mükemmel varlık ile birleştirmektedir. Bu tanışma ve birleşme sayesinde genç, gerçek yer ve makamının farkına varır. Bu yüzden Kur'ân-ı Kerim ve rivayetlerde, gençlerin dinî ve mânevî isteklerini “hayır” olarak nitelemiş ve bu hayrın, büyüklerinkinden daha çok olduğundan bahsetmişlerdir. Kur'ân-ı Kerim, Hz. Musa'nın (a.s.) hikâyesini anlatırken şu noktaya değinmiştir; Musa'nın (a.s.) tayfasında gençler, firavunun güç ve tehditlerinden korksalar da Musa'ya (a.s.) inanıp, onun yoluna gönül verdiler.

“Firavun ve kodamanlarının kendilerine kötülük etmelerinden korktukları için, kavmi arasından bir gençlik grubu dışında, hiç kimse Musa'ya inanmadı. Çünkü Firavun, o toprakta gerçekten çok üstündü ve gerçekten sınır tanımaz azınlardan biriydi.”⁵⁴

İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) buyurur:

“Gençleri (bul ve) anla, çünkü onlar iyiliklere daha meyillidirler.”⁵⁵

Başka bir rivayette Peygamber (s.a.a.), gençlerle daha fazla ilgilenilmesini tavsiye ediyor; bu tavsiyenin sebebini de onların pak, temiz ve yumuşak kalpli olmalarına bağlıyor. Allah'ın Resulü (s.a.a.) peygamberliğin ilk günlerinden bahsederken, o günlerde ihtiyar ve yaşını almış bireylerin, onun öğretilerine karşı çıktığını, ama gençlerin kendisine biat ettiğini anlatır.⁵⁶

İslâm tarihi incelendiğinde karşımıza Peygamber Efendimiz (s.a.a.) ve Ehl-i Beyt İmamları'nın en Sâdık, sabırlı ve güçlü yaverlerinin bu

⁵⁴ Yunus/83.

⁵⁵ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfi, C. 8, s. 93.

⁵⁶ Tenekabunî, Ferid Murtaza; El-Hadis, C. 1, s. 349.

gençler olduğunu görmekteyiz. Aşağıda bu konuyla alakalı bazı örnekler mevcuttur.

Musaib b. Umeyr, Mekke'nin soylu ve zengin gençlerinden biri olduğu gibi, aynı zamanda iyi ve güzel ahlâka sahipti. O, Peygamber'in (s.a.a.) yanına geldi ve orada Allah'ın Resulü'ne iman etti: ama düşmanların eziyetinden dolayı imanını açıklamamayı tercih etti. Bir gün Osman b. Talha onu namaz kılarırken gördü, bunun üzerine hemen Musaib'in anesine oğlunun Müslüman olduğunu haber verdi. Annesi ve akrabaları bu duruma çok sinirlendiler ve onu bir odaya hapsedtiler. Ama o imanın vazgeçmedi.⁵⁷ Bir gün Musaib b. Umeyr üstünde bir koç postu ile Resulullah'ın (s.a.a.) yanına geldi. Peygamber (s.a.a.) ona bakarak şöyle buyurdu;

“Allah'ın nuruyla aydınlanmış şu gence bakın! Ben, onu ilk anne ve babası onu en iyi yiyeceklerle beslerken ve en güzel giyeceklerle giydirirken gördüm, ama Allah ve Peygamberine olan yakınlık ve arkadaşlığı, onu gördüğünüz bu zor hayata mahkûm etti.”⁵⁸

Hiz. Ali'den (a.s.) şöyle rivayet edilmiş:

“Biz Peygamberle (s.a.a.) birlikte camide otururken, üzerindeki yün elbisesini hayvan postu ile yamamış bir hâlde Musaib b. Umeyr geldi. Peygamber (s.a.a.) onu böyle görünce ağlamaya başladı ve “bu kişi nasıl olur da bundan önce rahatlık içerisinde yaşarken, şimdi bu kadar fakirleşti” dedi. Musaib b. Umeyr; Mekke'nin en yakışıklı, uzun boylu ve heybetli bir genciydi, ailesi onu çokça severdi. Annesi en güzel ve zarif kıyafetleri ona hazırlardı. O, Mekke'nin en güzel kokan Genciydi. Peygamber (s.a.a.) onun durumundan hep söz eder ve şöyle buyururdu: “Mekke'de Musaib b. Umeyr'den daha güzel kokan, daha iyi giyinen ve nimetler içerisinde olan kimseyi görmedim.”⁵⁹

Bu nakledilenlere göre o, tüm bu nimetleri bir kenara bırakıp, Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) en gözde yaverlerinden biri olmayı tercih etti.

⁵⁷ Reyşehrî, Muhammed; Hikmet Nâme-i Cevân, S. 430-431

⁵⁸ Verram, ez-Zahid Ebul Huseyn; Tenbihu'l-Havâtir ve Nuzhetu'n-Nevâzir; C. 1, s. 154. Muhammed Reyşehrî'nin aktarımıyla, Hikmet Nâme-i Cevân, s. 431.

⁵⁹ Hâkim-i Nişaburî; El-Mustedrek a'la's-Sahihayn, C. 3, s. 221; Muhammed Reyşehrî'nin aktarımıyla, Hikmet Nâme-i Cevân, s. 431.

İtab b. Useyd, Mekke'nin Müslümanlar tarafından fethinden sonraki ilk komutanıydı ve bu kutlu göreve "Emir" lakabıyla Peygamber (s.a.a.) tarafından tayin edilmişti. Peygamberimiz (s.a.a.) bu yirmibir yaşındaki gencin hükmünde şöyle yazmıştı:

"Seni hangi göreve getirdiğimi ve hangi kavme hükmedeceğini biliyor musun? Seni Allah'ın haremî ve Mekke'nin hâkim ve emirî seçtim, eğer Müslümanlar içinde senden daha layık birini bilseydim bu görevi ona verirdim"

İtab b. Useyd'in bu göreve atanması, bazı yaşlıların gücenmesine neden oldu. Allah'ın Resulü de bu konudan haberdar olunca, halka hitaben bir mektup yazdı. Bu mektubunda İtab'ın olumlu özellik ve üstünlüklerini kaleme aldı ve halka şu nasihatte bulundu:

"Hiçbiriniz İtab b. Useyd'in genç olmasına itiraz etmeyin; zira, insanda faziletin göstergesi yaşta değil, mânevî fazilet ve mânevî kemaldir."⁶⁰

Hazret'in (s.a.a.) bu cümlesi, gençlerin de mânevî kemale sahip olabileceklerinin bir göstergesidir.

Usame b. Zeyd, Peygamber Efendimiz (s.a.a.) tarafından seçilen son komutandır. Allah'ın Resulü (s.a.a.) onun emirlerine uyma konusuna birçok kez vurgu yapmış ve ona karşı gelenleri lânetlemiştir.⁶¹

Dinî eğilim, gençlerde öylesine güçlüdür ki bazen çok aşırıya kaçabilirler. Elbette bu durumdan hiç de hoşnut olmamak gerekir. Bilakis onun aşırıya kaçmasından alıkonulması icap eder; zira, aşırıya kaçmak şüphesiz insanoglu için zarardan başka bir şey değildir. Özellikle, bu dönemde bu daha da tehlikeli bir hâl alabilir ve hatta kendisinin dinden çıkmasına dahi sebep olabilir. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) buyurur:

"Gençliğimde çok şiddetli bir şekilde ibadet ile meşgul olurdum. Bu durumu gören babam, beni bu işten alıkoydu ve şöyle buyurdu: "Ey oğul! Kendini bu kadar zorlama, ruhî ve psikolojik itidal ve dengeni koru. Çünkü Allah, sevdiği kulunun az ibadetine de razıdır."⁶²

⁶⁰ 'Leyse'l- ekberu huve'l-efzal, beli'l-efzalu huve'l-ekber' Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 21, s. 124.

⁶¹ Daha fazla bilgi için bkz. Pour Emini, Muhammed Bâkır; Peygamberin Gözüyle Gen - ler.

⁶² Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 2, s. 87.

Gençlerin dine eğilimleri, yalnızca Allah sevgisi ve Onunla olan ilişkileriyle özetlenmemektedir. Gençler, dinî maarifi anlama kapasitesine sahiptirler; işte bu yüzden rivayetlerde, gençlerin dinî terbiye ve eğitimleri, ebeveynlerin (ana-babaların) ve eğitimcilerin en önemli görevlerinden sayılmıştır.

Gençlerin dine ve mânevîyata olan eğilimleri farklı boyutlarda incelenebilir. Bir yandan bu konu; dinin, kişinin bireysel ve toplumsal hayatı ve kişiliğindeki etkisinden kaynaklanmaktadır. Din, kişinin kemale erme yeteneğini olgunlaştırdığı gibi, Allah'a bağlanma ile mânevîyatla yol gösterici, görev ve rollerini açıklayıcıdır. İşte bu şekilde ona gerçek kimliğini kazandırmaktadır. Diğer yandan da dindarlık, genci yanlış davranışlardan alı koyup, uzaklaştırır ve ruhuna paklık, letafet ve saflık kazandırır. Bunlara ilâve olarak dindarlık, kişiye yetenek ve akli kapasitesinden faydalanma imkânı sağlar. Böylece genci durağanlık yerine, gençlik ruhuna uygun olan aktif hayata yöneltir.

Diğer bir yandan gencin ruhu, dinî meseleler için en yüksek yeti ve hazırlığa sahiptir. Rivayetlerde bu durumdan “*Taş kalplilik*” karşısında “*Ruhanî letafet*” ile söz edilmiştir.⁶³ Gencin ruhu letafet, paklık ve yumuşaklığa sahiptir. Ama zaman geçtikçe değişen hâl ve hareketler, arzular, ruhsal hâli ve diğer birçok özellik ile bu durum tersine dönerek katı yürekliliğe çevrilebilir ve sonuç olarak da dine eğilim yerini dinden kaçışa bırakabilir.

Sonuç olarak, gencin dine yönelmesinin nedenini, hakikati arayan fitratının dışında, dinin genç için mutluluk verici neticelerinde de aramak gerekmektedir. Genç; az bilgi, akıl ve tecrübeye sahip olduğu çocukluk döneminin aksine, bu dönemde olayları algılayabilmekte ve dine ilgi göstermektedir. Psikologlar da, dine eğilimi, gençliğin özelliklerinden biri olarak kabul etmektedirler. G. Stanley Hall (1844-1924), onaltı yaşında dinî duyguların maksimuma ulaştığına inanmaktadır. Jean Piaget de gençlik döneminde dinî meselelerin daha önemli olduğu ve hayat

⁶³ Sadûk, Muhammed b. Ali; ‘İlelû’s-Şerai, s.54.

Bu rivayette İmam Cafer-i Sâdık (a.s.), İsmail b. Fazl-i Haşimî’nin “*Neden Hz. Yusuf (a.s.) kardeşlerini hemen affederken, Hz. Yâkub (a.s.) çok sonraları bağışlamıştır?*” sorusuna şöyle cevap verir; “*Çünkü gencin kalbi yaşlıya nazaran daha yumuşaktır.*”

tarzına yansıdığına inanır. Ama gençlerin bu dinî duyguları ve arayışlarını zararsız sanmamak da gerekir. Özellikle gencin, gençlik evresi başlangıcında şiddetli bunalım ve ruhsal çatışmalar yaşadığını göz önünde tutulursa. Gencin, din ve hak adını kullanıp, fakat haktan bihaber olan gruplara yönelmesinin daha kolay olduğunu, geçmişte ve günümüzde örneklerle müşahade etmekteyiz. Aşağıdaki olay da bunun bir misalidir.

Taberî ve İbn-i Esîr başta olmak üzere Ehl-i Sünnet tarih yazarları şöyle nakletmişler:

“Hak ve batılın gerçek karşılaşması olarak adlandırılan Sıffin savaşı sırasında Muaviye b. Ebi Süfyan'ın ordusundan bir genç savaş meydanına çıkarak, şöyle bağırmaya başladı. “Bize haberi geldi, sizin komutanınız Ali, Osman'ı öldürmüştü.” ve ardından Hz. Ali'nin (a.s.) ordusuna saldırdı. Haşim Rigal, gence yaklaştı ve ona anlayacağı yumuşak bir dille nasihatlerde bulundu. Bu ikili arasında geçen konuşma sırasında gencin, Hz. Ali'nin (a.s.) Üçüncü Halife Osman b. Affan'ı katletmesinden başka, hiç namaz kılmadığına ve kâfir olduğuna da inandığını fark etti. Haşim Rigal'in açıklayıcı konuşmaları, genci kendine getirdi, tövbe etti ve hak ordusu saflarına geçti.”⁶⁴

Bu olay, gençlerin yanlış inanışlara ne denli çabuk sapabildiklerini gösterdiği gibi, onlar ile samimi ve uygun dilde konuştuğumuzda da, bu yanlışları düzeltebileceğimizi bizlere göstermektedir.

4. Fiziksel Güç ile Dolu Genç

Kur'ân-ı Kerim'de gençlik döneminin, fiziksel olarak güçlü olma özelliğinden söz edilmiştir. Buna karşılık çocukluk ve yaşlılıktan ise zayıflık dönemi olarak bahsetmiştir.⁶⁵ Gençlikte insanın fiziksel güç ve enerjisi pekişerek maksimum düzeye ulaşmakta, bu dönemde tüm dürtüler harekete geçmekte ve bu yüzden yüksek güç ve bedensel mukavemet ortaya çıkmaktadır. Defalarca şahit olmuşuzdur, genç bazen hiçbir şeyi hesaba

⁶⁴ Taberî: Tarihu'l- Umem ve'l-Mülük, C. 4, s. 28.
2 Rum/54.

⁶⁵ [(Allah O'dur ki, sizi bir güçsüzlükten yarattı. Sonra o güçsüzlüğün arkasından bir kuvvet oluşturdu. Sonra o kuvvetin arkasından bir güçsüzlük ve yaşlılık verdi. Dilediğini yaratır. O Âlîm (her şeyi bilen)'dir O, Kadîr (her şeye gücü yeten)'dir.]

katmadan güç gösterisine başlayabilmektedir. Bu yüksek enerji ve gücün belirtilerini toplumsal faaliyetlere katılarak, cihat ederek, sportif aktiviteler ve iktisadi faaliyetlere katılımda da görebiliriz. Din Önderleri'nin (Masum İmamlar'ın) sözlerinde de bu konulara işaretler edildiğini görebiliriz. Örneğin Peygamber Efendimiz (s.a.a.) ve Masum İmamlar (a.s.) bazen gençlik anlarından, bazen de spor müsabakalarına katıldıklarından bahsetmektedirler. İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s.) hâlinin açıklanmasından şöyle nakledilmektedir:

“O Hazret (a.s.) gençliğinde Medine halkı tarafından düzenlenen okçuluk yarışmalarına katılıyordu ve Hazret de (a.s.) katıldığı bu müsabakalarda iyi derecelere imza atıyordu, gerçi daha sonraları (ihtiyarlık bedene hâkim olunca) bu sporu bıraktı.”⁶⁶

Fiziksel yüksek güç ve gencin bunu açığa çıkarma çabası, bir çeşit fiziksel yeteneklerin olgunlaşması anlamına gelir. Fakat bu, hiçbir zaman yüksek ruhsal güç anlamına gelmemektedir. Gerçi genç ruhî ve psikolojik olarak çocukluk evresine nazaran daha yüksek bir kapasiteye sahiptir, bu yüzden de öncelikle bu fiziksel gücü doğru şekilde kullanmaya yönlendirmek ve daha sonra da onların ruhsal doyuma ulaşmalarına yardımcı olmak gerekmektedir.

Rivayete göre, bir gün Peygamber Efendimiz (s.a.a.) halter yarışması yapan bir grup gencin yanından geçiyordu. Aralarında güçlü bir genç, diğerlerinin şampiyonlar taşı olarak adlandırdığı büyükçe bir taşı yerden kaldırıyordu. Herkes gencin bu yaptığını hayretle izliyordu. Allah'ın Elçisi (s.a.a.) o gençlerin arasına katılarak bir konuşma yaptı ve şöyle buyurdu:

“Şampiyonlar taşı kaldıran bu gençten daha güçlüsü, kendisine kötü söz söylendiğinde buna tahammül edebilen ve intikam isteyen nefesine galip gelendir. Hem kendi şeytanını, hem de sövenin şeytanını yenendir.”⁶⁷

Başka bir rivayette de Peygamber Efendimiz (s.a.a.), kendisinin ve ailesinin geçimini sağlamak için çalışan genci takdir ederek, bunu Allah'ın

⁶⁶ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 46, s.307.

⁶⁷ Verram, ez-Zahid Ebu'l-Huseyn; Tenbihu'l-Havâtir ve Nuzhetu'n-Nevâzir, C. 2, s. 10, Muhammed Reyşehrî'nin aktarımıyla, Hikmet Nâme-i Cevân, s. 431.

ibadeti olarak nitelendirmektedir.⁶⁸ Açıkta ki bu gibi tavsiyeler, gençliğin bu özelliğine yön vermek içindir.

5. Gencin Akî (Ussal) ve İdrakî (Anlayıp Kavrama) Yetenekleri

İnsanın zekâ, akıl ve idraki yetenekleri gençlik döneminde faaliyete geçer ve daha da olgunlaşır.

Genç bundan önceki döneminde yani çocukluk evresinde, söylenenlere hemen inanıp, onları ezberleyen bir kişi iken ergenlik ile gençliğe adım attığında olayları analiz etme yeteneğini kazanır. Bu yüzden, kişiye dinî meseleleri ve helal-haram ilişkisini öğretmek için en iyi fırsat, bu dönemdir. Bastanî bu konuyla ilgili olan rivayetlere dayanarak şunları yazmıştır:

“On sekiz yaşın akli ve zekâ becerileri, bizim buluş çağının gelişimdeki öneminin farkına varmamızı sağlıyor. Bu dönem aklın gelişmesinin son evresi sayılmaktadır.”⁶⁹

Elbette unutmamak gerekir ki bazı rivayetlerde aklın gelişimi 21 ve 28 yaş olarak değerlendirilmiştir. Örneğin İmam Cafer-i Sâdık'tan (a.s.) gelen bir rivayet şu şekildedir:

“Çocuğun süt dişleri yedi yaşında dökülür ve o çocuk dokuz yaşında namaza çağırılmalıdır. On yaşında çocukların yatakları birbirinden ayrılmalıdır. Yirmi bir yaşında boyu son noktaya ulaşmakta ve yirmi sekiz yaşında akli gelişimi tamamlanmaktadır, artık bundan sonra tecrübeler ve ilmî birikimler artar.”⁷⁰

Elbette yirmi sekiz yaşından sonra da aklın gelişmesi konusunda bazı dönemlere işaret edilmiştir; meselâ 33 yaş, 35 yaş, 40 yaş ve son olarak da 65 yaş; ama araştırmacılara göre bunlar, aklın kemale erip pişmesi içindir, yani gelişmesi için değil.⁷¹

⁶⁸ Beyhakî, Ahmed b. Huseyn; Es-Sunen-i Kubra, C. 7, s. 479.

⁶⁹ Bastanî; İslâm ve Psikoloji, s. 120.

⁷⁰ Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan, Vesâilu's-Şîa, C.19, s.364, 24770. rivayet .

⁷¹ Bastanî; İslâm ve Psikoloji, S. 122.

Masumlar'ın gençlere fikir danışmak ve onlara nisbî sorumluluklar verilmek suretiyle, onları sorumlu tutmak ve ilim edinmelerine yönelik tavsiyeleri, bu önemli konuya işaret eder. İmam Ali (a.s.) gençlerin keskin zekâlarını yaşlılardan daha önde görmekte ve onların da fikirlerinin alınmasını tavsiye ederek şöyle buyuruyor:

“Ne zaman fikir danışmaya ihtiyaç duyarsan önce onu gençlere götür ki, onlar kıvrak zekâları ile ona hemen çözüm bulsunlar. Sonra yaşlılara götür ki onu etraflıca değerlendirsiner. Çünkü yaşlıların deneyim ve tecrübeleri daha fazladır.”⁷²

Konumuzun başında gençlik hakkında yaptığımız açıklamada da bahsettiğimiz gibi bu evre, buluş çağından kırk yaşına kadar olan bir süreçtir. Mezkûr rivayetler bu dönemde gencin akli yetilerinin geliştiğinin birer göstergesidir. Elbette bu yavaş bir süreçtir ve yaş ilerledikçe artmaktadır.

Gençliğin bu özelliği birçok bilim adamının da dikkatini çekmektedir. Alman filozof ve araştırmacı Albert Schweitzer bu dönemi “*Akılın gelişmesi*” olarak değerlendirirken Sociedad ise “*Çocukluktan çıkış ve akıl tahtına oturmak*” olarak görmektedir. Amerikalı psikolog Lawrence Kohlberg, “*Akılın olgunlaşması*” olarak adlandırdığı bu dönemi psikolog ve eğitimci olan Morris Debs ise “*Düşünce ufkunun hızlı gelişmesi*” olarak yorumlar.⁷³

6. Genç ve Yetersiz Bilgi, Birikim

Gencin aklının olgunlaşıp kemale ermesi, onun çok bilgiye sahip olduğu anlamına gelmez. Gençlik dönemine giriş, bilgi edinme olanağının daha çok oluşması anlamına gelir. Çocukluk dönemine nazaran gençlikte döneminde daha fazla bilgiye sahiptir. Ama yine de bilgi konusunda fakirdir. Bu durum özellikle gençliğin ilk döneminde oldukça hissedilir. Allah'ın Resulü ve Masum İmamlarımız'dan gelen rivayetlerde gencin bilgisinin az olduğuna değinilmiştir. Bu yüzden cehaletleri, yoldan

⁷² İbn-i Ebî'l-Hadid; Nehcû'l-Belâğ Şerhi, C. 2, s. 338.

⁷³ Vezaret-i Amuşe ve Perveriş, III. Eğitim ve Öğretim Sempozyumu Makaleler, Genlik ve Çocuklarda Terbiyenin Yeri, S. 104.

sapmaları ve hataları kabul edilebilir, mazur görülebilir. İmam Ali (a.s.) şöyle buyurmaktadır:

“Gençlerin bilgisizliği mazur görülmüş, bilgi ve deneyimlerinin azlığı bilinmiştir.”⁷⁴

Ayrıca, gençlerin yoldan sapmış gruplardan kolay etkilenmeleri de, bu özelliğin göstergesidir.⁷⁵ Zira, eğer yeterli bilgiye sahip olsalardı, bu gibi gruplardan etkilenmezlerdi.

Denebilir ki, bu etkilenme önceki özellikle uyumlu değildir. Çünkü bundan önceki özellik gencin zihinsel gelişiminden bahsetmekteydi. Bu durumda bu özellik ile münharif gruplardan çabuk etkilenme özelliği nasıl bir arada olabilir? Bu sorunun cevabını görüleceği üzere önceki satırlarda verdik. Gencin yüksek aklî kapasitesi ile gerekli bilgiler verildiğinde kişi, bu verileri anlayabilir, işleyebilir. Burada önemli olan bu bilgilerin doğru ve ruhî durumuna uygun olarak verilmesidir. Bu gruplar, zayıf analizleri ve özel yöntemleri ile yanlış bilgileri gençlere sunmaktadırlar ve eğer genç doğru bilgiye sahip değilse, doğru ve yanlış ayırt edemiyorsa, elbette, iyi ve kötüyü ayıramayacak, dolayısıyla da doğru yoldan sapacaktır. İmam Zeynu'l- Âbidîn (a.s.), Emevî hanedanlığı tarafından aklı çelinmiş âlimlerinden biri olan Muhammed b. Müslim Zührî'ye yazdığı mektupta gençlerin az bilgisine işaret ederek bunu onun yoldan sapmasının nedeni olarak saymıştır. İmam (a.s.), Zührî'ye şunları yazmıştır:

“Senin gibi yaşlı, ölümü yaklaşan bilgili insanlar, böylesine dünyaya kanarlarsa yaşı genç, az bilgisi olan gençler nasıl dünyanın şerrinden korunacaklar?”⁷⁶

Gencin konumuna dikkat edecek olursak, bu iki rivayetteki farkı, gençliğin başlama zamanına bağlayabiliriz. Yani gençlerin aklî yetileri o dönemde oluşmaya başlasa da, daha henüz gerekli yüksek seviyeye ulaşmamıştır. Doğru bilgi, görüş ve deneyimler ile olgunlaşma imkânları zamanla oluşacaktır. Aklî olgunluk nispi bir durumdur ve eğer bu durumu gençliğin başlangıç ve sonunda mukayese edilirse, gençliğin başındaki az bilgi ve cehaletin farkına varabiliriz. Tabî ki, aklın olgunlaşmasından söz

⁷⁴ Amedî, Abdulvahid; Gurur'u'l-Hikem, C. 1, s. 372.

⁷⁵ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 6, s. 47.

⁷⁶ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 75, s.134.

etmek son derece ciddi ve önemli bir meseledir ve üzerinde çokça düşünülmesi gerekmektedir. İmam Zeynu'l-Âbidîn'in (a.s.) daha önce akli yeteneklerinden bahsettiklerimiz ile ve İmam Sâdık'ın (a.s.) akli olgunlaşmanın yirmisekiz yaşta tamamlanmasını söylemesi çelişir görünse de bu farklılığı şöyle açıklayabiliriz: İmam Zeynu'l-Âbidîn'in (a.s.) kastettiği, gençliğin ilk yıllarındaki zayıflık iken, akıldan kastedilen deneysel akıldır ki bu yaşlarda gencin deneyim ve tecrübeleri oldukça azdır.

7. Alınganlık ve Hassasiyet

Gençlik döneminde birey, fiziksel ve hatta akli olgunluğa sahiptir, ama psikolojik açıdan kırılgan ve hassastır. Bu özellikle gençlik döneminin başlangıcında kendini daha çok belli eder ve en ufak muhalefet ve serzenişe tahammül gösteremezler. Genç, rahatsız edilmekten asla hoşlanmaz ve az önce de belirttiğimiz gibi son derece kırılgandır. İşte bu yüzden genç ile olan konuşma ve davranışlarda onu kırmamaya dikkat etmek gerekir. Gençlik yıllarının başında kişi, bağımsız bir birey olma çabasıdayken bu hâlet-i ruhiye daha belirgindir. Zaman ilerledikçe kişi bağımsızlığını kazanıp, dürtüleri yatıştıkça yani hamlıktan kurtulup, pişmeye başladıkça bu hassasiyet de azalmaya başlar. Elbette bazen Batı dünyasının gözüyle bu evre değerlendirildiğinde, bu olay haddinden fazla abartılmakta ve gençlik dönemini tam mânasıyla hassasiyet ve kırılganlık dönemi olarak nitelemektedirler. Hâlbuki öncelikle, insanın huy ve ruhsal durumu, bunların dışı vurumu çevresel etkenlere bağlıdır. Bu yüzden farklı kültürel, ekonomik, toplumsal, ailevî ve siyasi etkenlere sahip olan Batı gençliği için söylenenleri, İslâm toplumunda yetişen bir genç için söylemek doğru olamaz.⁷⁷ Öte yandan, tüm gençlerde aynı oranda vuku bulmayan kişinin, bu dönemdeki duygusal ve ruhsal bunalımını kesin bir özellik olarak görmemek gerekmektedir. Diğer bir deyişle, gencin kırılganlığı genetik ve zatî değildir, dürtülere bağlıdır. Rivayetler incelendiğinde şu noktaya varabiliriz; az veya çok, her insan için geçerli olan, insanın gençliğindeki hâl ve davranışlarından biri hassasiyet ve kırılganlıktır. Bu konu Dinî Önderler'in (Masum İmamlar'ın) kalamında olduğu

⁷⁷ Latîfâbâdi, Hüseyin; Ergen ve Gençlere Uygulamalı Gelişim Psikolojisi, C. 2, s.180.

gibi gençler ile olan davranışlarında da görülmektedir. İmam Ali (a.s.) bir hadiste şöyle buyurmuş:

“Ne zaman bir çocuğu azarlarsan onun bazı yaptığı hataları görmemezlikten gel.Aksi takdirde düşmanlık ve inadına sebep olursun.”⁷⁸

Gence uygulanacak şiddet ve ağır cezalar, onu öyle davranışlara sevk edecektir ki, bu aile için daha zahmetli ve meşakkatli olacaktır. Bunun şiddeti onun kırılğan, duygusal ve ruhî yapısına bağlıdır. İlerleyen bölümlerde dinî metinleri irdeleyip, gençlerin hataları ile nasıl baş edileceğinden bahsederken bu noktayı da ispatlayacağız. Bu dönemde birçok olumsuz davranışın ana sebebi, ruhî ve duygusal bocalama ve başta ebeveynler (ana-babalar) olmak üzere eğitimcilerin gençler ile uygun bir diyalog ortamı kuramamalarından kaynaklanmaktadır.

8. Gencin Güzellik Arayışı ve Güzel Olma Arzusu

Gençlik döneminin bir diğer özelliği de hiç şüphesiz güzel olma isteğidir. Genç güzelliği sever ve bu yüzden hem kendini güzel göstermek ister, hem de tüm güzellikleri görmek. İnsan vücudunun gelişimi ve olgunlaşması ve de her iki cinsin cazibesi ile cinsel bulguları göz önünde tuttuğumuzda güzellik arayışı, bu gelişim evresinde en uç noktaya ulaşmaktadır. Bu konu, gençler için her ne kadar, bazen yoldan sapmalara da sebep olsa, her şeyin merkezi hâline geliyor. Bu içgüdü ve dürtüye doğru ilgiyi göstermek ve onu doğru yöne yönlendirme konusunda Dinî Önderlerimiz'in bir hayli tavsiyeleri bulunmaktadır. Bu konu Masumlar'ın (a.s.) rivayetlerinde şöyle geçmektedir:

“Kısa saç, genç için ıstırap, yaşlı için saygı ve ağırlıktır.”⁷⁹

Bu rivayete eğer azıcık dikkat edecek olursak, güzelliği arama özelliğine ve de bizim bu dürtü karşısındaki görevlerimizden söz ettiğini fark edebiliriz.

Gençleri, yaşça ilerlemiş kişilerin beğendiği ve onlara yakışan modellere zorlamak onların isteklerini yok saymaktır. Bu konu tek başına

⁷⁸ İbn-i Ebî'l-Hadid; Nehcu'l-Belaga Şerhi, C. 2, s. 333.

⁷⁹ İbn-i İdris el-Hillî; Serâir, C. 2, s. 640.

da onların kişiliğine ciddi zararlar vermekte ve bu yüzden rivayetlerde “ışkence” olarak nitelendirilmektedir.

Ebeveynler (ana-babalar), büyükler ve eğitmenler, gencin bu özelliklerini değerlendirerek onu Allah'ın hâlis kulları olma yolunda yetiştirebilirler. Peygamber Efendimiz bu konuda şöyle buyurmaktadır:

“Allah nezdinde en sevilen kul, güzel yüzlü gençtir. (Çünkü onlar) Gençlik ve güzelliıklarını Allah'a itaat etme yolunda kullanır. O, öyle bir kişidir ki Allah meleklerine onunla ilgili şöyle der: Bu benim gerçek kulumdur!”⁸⁰

9 ve 10. Gencin Birey Olma ve Sorumluluk Alma İsteği

Psikologların kendi kaleme aldıkları eserlerde önemle vurguladıkları gençlik özelliği, bağımsızlık arzusu ve birey olma isteğidir. Gençlik dönemi çocukluğun aksine aileye bağımlılığın azaldığı ve artık kişinin kendi yeteneklerine güvenerek birey olmak istediği bir dönemdir. Çocukluk dönemi, kişinin farkında olmadan hayali bir dünyada hüküm sürdüğü bir evredir. Öte yandan o dönemde fiziksel ihtiyaçlar konusunda şiddetle aileye de muhtaçtır. Çocuk büyüdükçe bu durumda azalma olsa da yine aileye karşı teslim ve itaatkârdır. Ama gençliğin başlaması ve bundan önceki özelliklerin açığa çıkmasıyla genç, yavaş yavaş ve bilinçli bir şekilde kendine yeni bir dünya oluşturmakta ve bu senaryonun başrolünde de kendisi oynamaktadır. Artık kendisini aileden ayrı görmekte ve kendine oy, eleştiri hakkı ve güç tanımaktadır. O artık, başkalarının emri altında olmak istememektedir. O artık kendini bağımsız bir kişi olarak görür ve başkalarının da onu kendi ayakları üstünde durabilen, kendi kendine kararlar alabilen birisi olarak görmesini ister. Genç, bunu sürekli olarak başkalarına gösterme çabasıdadır artık ve o yüzden rekabet ortamında kendisinden yaşça büyük olanların önüne geçmek arzusu ile kendini toplumsal olaylara katmaktadır. İşin özü aslında, işbirliği isteme ve herhangi bir konuda sorumluluk alma özelliğine yöneliktir. Zira işbirliği kişiye dinî, siyasî, toplumsal olaylarda rol ve görev vermek anlamına gelmektedir. İslâmî rivayetlerde bu özelliğe ne denli önem verilmiş olduğu ama ona belli bir çizginin de gösterilmiş olduğu görülmektedir.

⁸⁰ Muttekiy El-Hindî, Ali b. Hisâmeddin; Kenzu'l-A'mâl, C. 15, s. 785.

Bu konuda İslâm kaynakları “vezir” tabirini kullanılmıştır. İslâmî metinlere göre gençlik dönemi vezirlik dönemidir. Hiç şüphesiz vezirin yetkileri tam değildir ve o devleti yönetene bağlıdır.⁸¹ Bilindiği gibi Vezir, kendi işlerinde özgür olsa da, devletin genel kaide ve kurallarına uygun olarak hareket etmek zorundadır.

Genç, fiziksel olarak birçok şeye güç yetirebilme kapasitesine sahip olmasının yanında şehvet ve içgüdüler ile de doludur. Tüm bunlar bir arada bulunurken şüphe yok ki, tecrübesizlik onu her an saltanatından edebilir. O yüzden gencin birey olma arzusunun zarar vermeden onu kurallara bağlı kalacak şekilde yetiştirmek en doğru hareket olacaktır.

11. Yumuşak Kalplilik ve Esneklik

Metinlerde bahsedilen gençlik dönemine dair özelliklerinden biri de yumuşak kalplilik ve esnekliktir. Gencin yaşı itibarıyla yaşadığı sayılı yıllar sebebiyle maddî âleme bağlılığı azdır. İster maddî ister başka, dünyevî şeylere bağlanmak, insanın kişiliğine ait özel durumlardan birisidir. Özellikle de eğer bu bağlılıklar haddi aşmış, aşırıya kaçmış ve kişinin hususiyet ve sıfatlarına sirayet ederse, bu bağlılığın neticesi kendi bildiklerinde direktmek ve olayları kalbine yerleşmiş bu bağlılıklara uygun olarak yorumlamak olacaktır. Hâl böyle olunca da, kendince bu duruma uygun olmayan hiçbir şeyi kabul etmeyecektir. Birçok kişi dünyevî bağlılıklar yüzünden hak ve hakikati kabullenmemiş ve yoldan sapmışlardır. Tarih bunların örnekleriyle doludur. Başka bir deyişle, insanın bağlılıkları ne kadar az ise gerçek ve hakikati kabullenmesi de o kadar kolay ve çabuk olacaktır ve genç de bu nimete sahiptir. Bu nedenle gençlerde pişmanlık, affetmek, düşmanlık ve kin gütmemek yaşlılardan daha fazladır. İşte kalpte olan bu güzel özellikten dolayı gençler hayra daha çabuk yönelirler.

Gencin yumuşak kalpli oluşu Kur’ân-ı Kerim ayetlerinden de anlaşılabilir. Kur’ân, Yusuf (a.s.) ve kardeşlerinin hikâyesinde, Onun kardeşlerinin babaları ve ona karşı günah işleyip, kuyuya attıkları Yusuf (a.s.) ile yüzleşmelerini anlatıyor. Onlar yaptıklarından pişman olduklarından babaları Hz. Yakub’un (a.s.) yanına gelirler, babaları onlara şöyle der:

⁸¹ Bastanî, İslâm ve Psikoloji, s. 114.

“Dedi: “Rabbimden sizin için af dileyeceğim. Çok affedicidir O, çok merhametlidir!”⁸²

Ama aynı kardeşleri Yusuf'a geldiklerinde Hazret (a.s.) onlara şöyle buyurdu:

“Yusuf dedi: “Bugün azarlanmayacaksınız. Allah sizi affeder. O, rahmet edenlerin en merhametlisidir.”⁸³

Yusuf ve babasının kelimadaki fark, Yusuf'un onları hemen af ediyor olması ama babalarının yakında sizin için af dileyeceğim demiş olmasıdır. Bu iki davranış genç Yusuf (a.s.) ve yaşlı Yakub'un (a.s.) kişiliğinin farklı olduğunu göstermektedir. İsmail b. Fazıl derki:

İmam Sâdık'tan Yusuf (a.s.) ve babasının söylemlerinin neden farklı olduğunu sordum. İmam'ın (a.s.) yanıtlarından birisi şöyleydi:

“Gencin kalbi yaşlıdan daha yumuşaktır.”⁸⁴

12. Gencin Arzu ve Hayalleri

Ergen ve gençler, hayal dünyasının birer vatandaşlarıdır. Bu durum belli bir yere kadar normaldir. Zira hayaller gençler için bir tür tatmin edici etkiye sahiptir. Söylendiği gibi eğlencenin hayali, eğlencenin yarısıdır. Hayal dünyasında seyretmek ve uçmak ruhsal bir zevk vermektedir. Geçici de olsa bu hayaller genci geleceğe yönelik istekli ve azimli bir birey yapar ve bu yüzden hayaller belli bir ölçüde insan gelişiminin vazgeçilmez bir parçası, unsurudur ve onun harekete geçmesini sağlamaktadır. Öyle ki Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

“Hayal benim ümmetimin için rahmettir, eğer hayaller olmasaydı hiçbir anne evladını emzirmez, hiçbir bahçıvan ağaç dikemezdi.”⁸⁵

Ama öte yandan genci birçok tehlikelerin içine düşüren, olmayacak, uzun ve uzak, mantıksız hayallerden de uzak durmak icap etmektedir. İmam Ali (a.s.) şöyle buyurmaktadır:

⁸² Yusuf/98 .

⁸³ Yusuf/92 .

⁸⁴ Sadûk, Muhammed bin Ali, İlelu's-Şerâi, C. 1, s. 54.

⁸⁵ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 84, s. 173.

“Uzak hayaller (tûlu'l-emel) peşinde koşan, kendi eylemlerini yitirmiştir.”⁸⁶

İşte bu yüzden Allah'ın Resulü Muhammed Mustafa (s.a.a.) şöyle buyurmuşlardır:

“Ne kadar kötüdür uzak ve uzun hayalleri olan bir genç ve başkalarına emir ve yasaklar yağdıran bir ihtiyar.”⁸⁷

⁸⁶ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 70, s. 166
⁸⁷ a.g.e., C. 70, s. 166

Sonuç

İslâm dininin genç ve gençliğe bakışı açısı, oldukça gerçekçi ve reel bir bakıştır. Bu gerçekçi ve samimi bakış açısı, gençlik döneminde insanın müsbet ve menfi tüm boyutlarından söz etmektedir. Aziz İslâm dini bize göre menfi ve yakışsız olan bazı özellikleri gençlik döneminin özellikleri olarak nitelemekte ve bunların terbiye ve eğitime ihtiyacı olduğunu beyan etmektedir. Bu özellikler gençlik evresine ait olmakla birlikte insan hayatının sonuna değin kişi ile kalmayacak, geçip gidecektir.

Dinî kaynak ve öğretiler, gencin tabiatının ne denli değerli olduğuna değinmesinin yanı sıra, gencin diğer insanlar ile mukayesesine de yer vermiştir. Allah nezdinde genç, diğer insanlardan daha değerli görülmektedir. İslâm kaynaklarında genç, “Allah’ın hususi lütfu ve ilgisinin tam merkezindedir” şeklinde geçmektedir. Gençlik ise insanoğluna sunulmuş birçok kerametın yanında zikredilmiştir. Bunların tümü, İslâm’ın gençliğe olumlu ve aynı zamanda gerçekçi bir bakış açısına sahip olduğunun göstergesidir.

Sözün özü; İslâm’ın gençlik dönemine ait yaptığı değerlendirme müsbet olmakla birlikte, gençliğin fizikî ve ruhî özelliklerinin yorumlanmasına da olumlu bakmaktadır. Bu yüzden gençlik evresi bir fazilettir ve bilinmeyen bir değerdir. Değerinin anlaşılması için de onun kullanılması gerekmektedir. Bu bilinmeyen değerden İslâmî metinlerde “hazine” olarak söz edilmiştir. Bizlerin, gencin bu hazineyi keşfedip onu kullanmasını ümit etmemiz gerekmektedir. Bu mesele ancak onlara sorumluluk verip, onlar hakkında hayır dua ederek gerçekleşebilir. Şöyle bir bakıldığında, gençlik dönemi özelliklerinin birbirini hazırlayıp, tamamlayan, yani ke-male erdiren özellikler olduğunu görebiliriz. Sonuç olarak İslâm’ın gençliğe bakış açısı hem olumlu hem de gerçekçi bir bakıştır.

İkinci Bölüm

Ergen ve Genç Terbiyesi (Eğitim)'ndeki Usul ve Yöntemler

Giriş

“*Eğitim Metodu*” bahsi, hiç şüphesiz eğitim konularının en önemlilerinden birisi olarak görülmektedir. Çünkü bu konu, eğitimin ilerlemesine hâkim olan yöntem ve sistemleri doyurucu biçimde açıklamaktadır. Bu yüzden program, yöntem ve hedeflere hâkim olan metodları kapsamaktadır. Başka bir açıdan, insan gelişiminin aşamalı olmasını dikkate alarak, bu mertebelerin birbirlerine olan yakınlığıyla eğitimin ilerlemesinde hâkim olan yöntemlerden bu merhalede bahsetmek mümkündür. Başka bir deyişle, eğitim metodunu insan ömrünün tüm merhalelerinde hâkim olan genel eğitim metoduna ve insan gelişimindeki her merhaleye (çocukluk, ergenlik, gençlik ve yetişkinlik) bölmek mümkündür. Buna ilâve olarak, insan eğitiminin doğal durumu ve gidişatı onun şahsiyetinin olumlu yönleri ve davranışlarının üzerine kuruludur. Olumsuz davranışlar ve özellikler zarar verici bir durum olarak algılanmaktadır. Gözlemleyerek eğitim metodundan her iki durum için de bahsetmek mümkündür.

Bu bölümde, ergenlik ve gençlik olarak adlandırılan evrelerde insan gelişimi esas alınarak bu iki dönemin bir nevi gözlemi yapılacaktır. Elbette bu ayrımın sebebi, ergen ve gençlik terbiyesi konusunda daha fazla kolaylık sağlamak ve daha dikkatli olmak için yapılmaktadır. Zaten, ergen ve gençleri iyi davranış ve huylara sevk ettiğimiz zaman, onun beğenilmeyen davranışlardan uzak kalma ortamını hazırlamış oluruz. Bu açıdan gençler için boş vakitlerinde uğraşacakları faydalı şeylerin bulunması ve esasen onlar için meslekî ve öğretici uğraşların sağlanması, onların yoldan sapmalarının ister istemez önünü alacaktır. Buna karşılık bizim, olumsuz ve tasvip edilmeyen davranışlardan gençleri alıkoymamız, bu olumsuz ve

zararlı davranışlar karşısında tedbirli olmamız gerekmekte ve ayrıca bunun için de, onların optimist ve faydalı fertler olmaları, kendi beceri ve kabiliyetlerini keşfetmeleri için yapıcı faaliyet alanları oluşturmamız icap etmektedir. Bunun için “*Müsbet Metodlar*” ve “*Menfi Metodlar*” adıyla iki yöntemi takip etmek gerekir. Müsbet metoddan maksat, gencin doğru eğitilmesi için ona kazandırılacak iyi sıfat, uygun davranış ve güzel huylardır. Menfi metod ile anlatılmaya çalışılan da, ergen ve genci pençesine alabilecek kötü alışkanlık ve tasvip edilmeyen davranışlardan beri tutmaktır. Şimdi bu iki önemli metodu detaylı bir şekilde inceleyelim.

Birinci Konu:
**Tasvip Edilen Davranışların Ortaya Çıkma
ve Güçlendirilmesi Usulü**

Dinî kaynaklarda, gençleri iyi ve tasvip edilmiş davranış ve huy-lara yöneltmek için birçok yöntem bulmak mümkündür ve bu-rada da onların en önemlilerine değinilmektedir.

1. Fikir ve Gidişat Birliği

İnsan gelişimi genel itibarıyla bağımlılık aşamasıyla başlar ve bağımsızlık merhalesiyle son bulur. Bu iki evrenin ortasında yer alan ergenlik ve gençlik dönemi de, insanın tedricen bağımlılıktan ayrılıp, bağımsızlığın eşiğine geldiği orta aşamadır. Aile ve toplumun yapması gereken de, gençleri bu bağımlılıktan kurtarıp, bağımsızlığa ulaşmasında yardımcı olmalarıdır.

Bağımsızlık arzusu, gençlerin davranışlarında kendini gösteren isteklerden birisidir. Evde geçirdiği zamanı azaltıp, anne-babayla olan irtibatını yavaş yavaş indirgemesi, buna karşılık arkadaşlarıyla daha fazla zaman geçirip, yetişkinler için bazı normal olmayan davranışları cesurca yapmaları ve büyüklere karşı gelip, kendi görüşlerini savunmaları, bağımsızlık isteğinin alâmetlerinden yalnızca birkaçıdır. Buna rağmen yine de, onun fikrî olgunluk ve yeterli tecrübeye ulaşmamış olması ve bilinçliliğinin çoğu kez yetersiz kalmasından dolayı aile ve büyüklerin himayesi, bir şemsiye misali onu altına almalıdır. Onlar kendilerini gençlerle birliktelik etme hususunda görevli bilmeli ve onunla aynı şekilde düşünebilmek için çabalamalıdır.

Ergenlik ve gençlik dönemi, anne-babanın ve eğitmenin eski yöntemlerle ferdin davranışlarını kontrol altına alıp, yönlendirebileceği bir aşama değildir. Eğer ergen, başkaları tarafından baskı ve emir altına alındığı hissine kapılırsa tepki gösterecek ve kendi bağımsızlığını korumak için gerekirse inat edip, haksız da olsa, dik kafalılığa başvuracaktır. Artık ergenlik dönemi, boyun eğme ve itaat etme dönemi değildir. Ergen, kendisini anne-babası ve eğitmenleriyle aynı kategoride görmekte, görüş ve fikirlerine saygı duyulmasını beklemektedir. Bu aşamada eğitmenler, onların karşısında yer almak yerine, onların yanında olarak dayanışma ve ortak işler yapmakla gerekli olan tedbirleri almalıdırlar.¹

İslâm kaynaklarında bu esasa dayalı birçok örnek görmek mümkündür. Yüce İslâm Peygamberi Muhammed Mustafa'dan (s.a.a.) nakledilen bir rivayette ilk 21 yıllık yaşantının “âmir”, “memur” ve “vezir” olmak üzere üç bölüme ayrılması hususunda şöyle buyurmuştur:

“Çocuk ilk yedi yıl ‘efendi’, ikinci yedi yıl ‘kul’ ve üçüncü yedi yıl da ‘vezir’dir.”²

“Vezir” kelimesinin rivayetlerde ergenin özgürlük ve bağımsızlığının kısıtlanması aynı zamanda onun nispi bağımsızlığı olarak kullanılmıştır. Zira vezir, kendi buyruğu altındakilere yöneticilik ve müdürlük yapmakta bir yere kadar özgürdür ancak aynı şekilde kendinden üst makamın da nezareti altındadır.

“Genç tabiatı gereği bağımsızlığa ve özgür bir kişiliğe susamış durumdadır. Bu yakıcı meyil Allah'ın hikmetli takdirinde, yaratılıştaki karar kılınmıştır. Resul-i Ekrem (s.a.a.) şöyle buyurur: Üçüncü yedi yılda çocuk, evin veziridir; yani anne-baba ona vezir muamelesi yapmakla mükelleftirler. Bu vesileyle onun tabii ve fıtrî isteğini yerine getirmiş, onun bağımsızlık ve şahsiyetine saygı göstermiş, bu şekilde de onu topluma yakışır bir birey hâline getirmiş olurlar.”³

¹ Sâdıkzâde Gamsarî, Ali Rıza; İslâm Eğitimi, IV. Kitap, İmam Ali'nin (a.s.) Sözleri, s. 242.

² Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihârul-Envâr, C. 4, s. 95. Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan, Vesâilü's-Şîa, C.15, s.195.

³ Felsefî, Muhammed Taki; Felsefî Değişler, Akıl ve Duygularla Gençlik, s.44.

Bazı rivayetlerde bu aşama ve gelişim sürecinden “birliktelik” aşaması olarak bahsedilmiştir. Örnek olarak, Peygamber Efendimizden (s.a.a.) nakledilen bir hadiste:

“Altı yaşına gelene kadar çocuğunu özgür bırak, altı yaşından sonra ona okuma-yazma (Kur’ân) öğret; sonra yedi yıl onu gözet, yanından ayırma ve onu eğit. Eğer eğitimi kabul eder ıslah olursa ne iyi, yoksa onu serbest bırak.”⁴

“Birliktelik” tabiri, şu noktanın açıklayıcısıdır; çocuğa, onu kendi yanınızda tutacak ve gözetleyebileceğiniz bir çeşit bağımsızlık verin ve bu bağımsızlık da asla görmezlikten gelinmemelidir. Bu konu başka bir rivayette daha açık bir şekilde beyan edilmiştir:

“Onu yedi yıl kendi yanında tut.”⁵

Kur’ân’ın heyecan verici ve oldukça ibretli kıssalarından biri olan Hz. İbrahim’in (a.s.) kıssasında, o Hazret, kendi oğlunu boğazlayıp, öldürmekle görevlendirildiği zaman, İsmail’i (a.s.) kurban etme görevini evladıyla paylaşır, onun görüşünü soruyor:

“Çocuk onunla birlikte koşacak yaşa gelince, İbrahim dedi: “Yavrucuğum, uykuda görüyorum ki ben seni boğazlıyorum. Bak bakalım sen ne dersin?” “Babacığım, dedi, emrolduğun şeyi yap! Allah dilerse beni sabredenlerden bulacaksın.”⁶

İmam Zeynu’l-Âbidîn (a.s.) bir rivayette, insanların birbirleri üzerindeki haklarını şöyle beyan etmiştir:

“Milletin birbiri üzerindeki hakları; onların yaşlı ve büyüklerini kendi babaları gibi ve onların gençlerini de kendi kardeşleri gibi bilmeleridir.”⁷

İmam Zeynu’l-Âbidîn’in (a.s.) bu tabiri oldukça güzel ve etkileyicidir. İmam (a.s.), ergen ve gençleri kendi çocuğunuz veya emriniz altındakiler gibi görüp, her türlü emir ve yasağı getirme hakkına sahip olun buyurmuyor. O şunu söylüyor, onlar senin kardeşindir, bağımsızdırlar ama aynı zamanda senin yardım ve himayene de ihtiyaç duymaktadırlar.

⁴ Tabersî, Ebu Nasr Hasan b. Fazl; Mekârimu’l-Ahlâk, s. 233.

⁵ a.g.e.

⁶ Saffat/102.

⁷ Sadûk, Muhammed bin Ali; Men La Yahzeru’l-Fakîh, C.2, s.618.

Bu, psikologların da teyit ettiği bir noktadır. Ünlü Amerikalı psikolog Carl Rogers konuyla ilgili şunları söyler:

“Bir genç için büyükler grubundan bir dost ve yakın bir koruyucunun olması zaruridir.”

Fikir ve yol birliği kuralına uymayıp, ifrat ve tefrit yolunu seçmek, ergen ve gençlerin kişiliğinde düzeltilemeyecek olumsuz etkiler bırakmaktadır. Çünkü onlar için yolu, her türlü adım atabilecekleri şekilde açar, onların davranışlarını hiçbir şekilde gözlem altında tutmaz ve ona görüş ve uygulamada yardımcı olmazsak; ya da bunun tam tersi, onun bağımsızlığa olan susamışlığına cevap vermez ve onun sürekli emrimiz altında olmasını istersek, onun asi ve başına buyruk olmasına sebep olur ya da onu zayıf, bağımlı ve alçak bir varlık hâline dönüştürürsek bu, onun yoldan çıkıp, sapmasına neden olacaktır.

2. Dolaylı Yöntemlerin Doğrudan Yöntemlere Önceliği

Genellikle terbiye ve eğitim metodları hakkında konu açıldığında, büyükler tarafından alt kuşak bireyler ve yaşı itibarıyla daha küçük olanlar üzerinde doğrudan uygulanan kişisel eğitim şekilleri nazarda tutulmaktadır. Bu tarz yaklaşımlar, onların şahsiyetlerinin şekillenmesinde bir hayli etkilidir. Ancak günümüz dünyasında doğrudan uygulanan eğitim metodları ve kalıplaşmış yöntemler üzerinde artık dikkatlice durmak gerekmektedir. Zaten modern dünyada bu yöntem ve metodların ne denli yetersiz kaldığı ve sorunlara cevap veremediği oldukça açık bir şekilde görülmektedir.

Bu tür sınırlandırılmış, dar ve sathî (yüzeysel) eğitim sistemleri, insan terbiyesi için müsbet yönde etkili olabilecek diğer metodların uygulanmasının da önünü kapatmakta ve yaşam içerisinde oldukça fazla olan yapıcı rollerin çok azının hayata aksetmesine sebep olmaktadır. Özetlemek gerekirse, yapay bir eğitim ve terbiye sistemi kullanılmaktadır.

Bu sorunun halli için gerekli olan şey, öncelikle eğitim ve terbiye metodlarına olan bakış açımızı değiştirmemiz ve eğitimin hayatın ta ken-

disi olduğunu kabul etmemiz olmalıdır.⁸ Hâl böyle olunca da gündelik yaşamın tüm parçaları, terbiye ve ahlâktan nasibini almış ve yavaş yavaş onun rengine bürünmüş olacaktır. Bu da ancak geniş çaplı program ve faaliyetlerin, dolaylı yollardan yapılan eğitim ile mümkün olabilir. Yani, artık yapmacık ve yapay bir eğitim sistemi olarak bilinen doğrudan metodlara çok az ihtiyaç kalacak ve dolaylı metodlarla kıyaslandığında ise oldukça sathî (yüzeysel) olduğu görülecektir.⁹

Ergen ve gençler için dolaylı metodların doğrudan metodlara öncelik gereksinimine yukarıda yeterince değindik ama yine de bu konuya eklenmesi gereken bir başka önemli mesele de, bu dönemde insanın ruhi ve psikolojik olarak ne kadar hassas olduğunun bilinmesidir. Gençlerde var olan gurur ve bağımsızlık arzusu, bu dönemde o denli kendini dışa vurmaktadır ki, doğrudan olan eğitim metodlarına oldukça rahat cephe alabilmektedir. Elde edilen tecrübeler sayesinde şunu rahatlıkla dile getirebiliriz; buluş çağındaki bir genç, kendisini kontrol altına alabilecek veya onu yönlendirebilecek her türlü doğrudan eğitim metodundan kaçır. Öyleyse uygulanması gereken en iyi yol, onların daha rahat düşünüp, kendilerini dinleyerek motive olabilecekleri ortamlar hazırlamak ve bu sayede daha sağlıklı neticelere ulaşmak olacaktır.

İslâmî öğretilerin en önemli özelliği, insan hayatının en ince ayrıntısına kadar söz sahibi olmasıdır. Çok nadirdir, İslâm öğretilerine âşina olduğu hâlde, bu öğretilerin hayatın her anına cevap verdiğini bilmeyen kimse; uyku ve ayıklıkta, oturup kalkmada, eylem ve günlük işlerde, istirahat ve boş vakitlerde, yeme ve içmede, bakmak ve gözleri sakındırmakta; kısaca hayatın tüm anlarında İslâm'ın bir sözü, bir rolü vardır. Tüm bunlar için birer eğitim metodu bulunmaktadır. Bu kanun ve kaideler doğrultusunda hareket edildiği takdirde İlâhî renge bürünür insan ve hatta ahiretleri için de sevap ve mükâfat vardır onlara.

İslâmî eğitimi konu alan rivayetler incelendiğinde, özellikle de ergen ve gençleri muhatap alıp, onlar hakkında kaynaklarda var olan rivayetler

⁸ Bu konu hakkında daha detaylı bilgi için bakınız; T. B. Shepard, Yaşayan Eğitim ve Terbiye, (Tercüme Ahmed Ârâm), s. 20.

⁹ Bu konu hakkında daha detaylı bilgi için bakınız; Kerimî, Abdulazim; Zararlı Eğitim.

değerlendirildiğinde, karşımıza bu iki dönem fertlerinin yaşam içerisinde eğitilmesi öngörülüyor ve nitekim Din Önderleri (Masumlar) de bunun böyle olmasını isterken, kendilerinin de bu şekilde eğitim aldığı görülüyor. İmam Ali (a.s.) kendisinin henüz çocuk yaşta Allah'ın Resulü (s.a.a.) tarafından nasıl eğitildiğini şöyle açıklıyor:

“Sizler (Peygamber'in ashabı) Resulullah'a (s.a.a.) ne kadar yakın olduğumu, onun katında nasıl bir mertebeye ulaştığımı bilirsiniz. Çocuktum, o benim eğitimimi üstlendi. Beni yanına alır, bağrına basardı; vücudunun kokusunu duyardım; lokmayı çiğner, ağzıma koyardı... Deve yavrusu nasıl annesinin peşi sıra giderse, ben de onun ardınca giderdim. O, her gün bir huyunu bana öğretir, ona uymamı emrederdi.”¹⁰

Rivayetlerde aktarıldığı üzere, Kıyamet günü insanoğluna ömrünü, özellikle de gençliğini nerede harcadığının sorulmasının sebebi; bu öğretilerin ne denli önem arz ettiğinin birer göstergesidir. Bir gün Ashap, günlük geçimini sağlamak için çalışmakta olan bir gence bu yaptığının ibadet olmadığını söylediklerinde Allah'ın Resulü (s.a.a.) onları uyarak ibadetin yalnızca bir takım özel amelleri yerine getirmekten ibaret olmadığını, günlük yaşamını sürdürebilmek için yapılan işlerin ve hatta anne ve baba olmanın dahi ibadet olduğunu buyurmuştur.¹¹ Gerçekte yapılması gereken şey de, İslâm öğretilerini yaşamın tüm evrelerine yaymak olmalıdır. Bu temele ait diğer misal ve örnekleri ileride değineceğimiz “*Olumsuz davranış, duygu ve bakış açısının düzeltilmesine dair usuller*” bölümünde göreceğiz.

Dolaylı yollar ile uygulanan eğitime öncelik vermek, yani bir başka deyişle öğretileri yaşamın tüm evrelerine yaymak, doğrudan olan eğitim metodlarını bir kenara atmak mânasına gelmemektedir. Eğitim, özellikle de talim ve terbiye rengine bürünmüş olan doğrudan eğitim, istidadı yüksek, zeki ve seçkinler için büyük başarılarla gebedir. Elbette değinilmesi gereken bir diğer nokta da, dolaylı yollar ile uygulanan eğitimin, hayatın tüm dönemlerine yansıtılmasının bir zaruret olmadığı gerçeğidir. Bu ikisi, iki ayrı mefhum ve tabirdir, ama yine de öğretileri, yaşamın tüm evrelerine yaymak istediğimizde en çok kullanılan metodun, dolaylı yollar ile uygulanan eğitim sistemi olduğu görülecektir.

¹⁰ Nehcu'l-Belaga, Hutbe 192, s. 222.

¹¹ Beyhaki, Ahmed b. Huseyn; Es-Sunen-i Kubra, C. 7, s. 479.

3. İyi Niyet

Gençlerin eğitilmesindeki en önemli üçüncü husus ise iyi niyettir. Öğretmen ve eğitmenler başta olmak üzere gençleri yönlendirip eğitebilecek herkesin, gençlerin iyiliğini istemek dışında hiçbir gayesi olmamalıdır. Gençlerin eğitilmesindeki iyi niyetten amaç, gençlerin doğru yeteneklerinin açığa çıkmasına ve yüksek derecelere ulaşmasına yardımcı olmaktır. Bu amaç dışında çocuk ve gençler, kişisel, siyasal amaçlar ve grup çıkarları için kesinlikle kullanılmamalıdır. Çocuk ve genç, eğitmenin iyi niyet konumunda olduğunu hissederse olumsuzluklara karşı daha sabırlı olacaktır. Bunun yanında eğer ki genç içinde bulunduğu ortamda ona karşı saygı duyulmadığını hissederse istenilen veya istenilmeyen, kabul görmek veya görmemek, övgüler ve söylemlerin, onun başkalarını memnun etme düzeyine bağlı olduğunu hisseder ve dolayısıyla içinde bulunduğu eğitim ortamını yapay bir ortam olarak algılayacak, göstereceği tepkileri buna göre verecektir. Eğer eğitim, iyi niyet ve hayrı isteme üzerine kurulu olursa; genç, eğitmenin isteklerine o düzeyde olumlu yanıt verecektir. Buradaki en önemli nokta, genç her zaman bu iyi niyetin farkında olmayabilir, ama eğitmen en azından asgari düzeyde de olsa bunu gence hissettirmeye çalışmalıdır. Eğitmenin davranışları, konuşma şekli, beden dili, hayat tarzı, düşünceleri öyle olmalıdır ki, onun iyi niyetinden kimse şüphe duymamalıdır. Eğitimcinin iyi niyetli olması onun gençlere karşı kinici tavırlar içinde olmasını engelleyecek ve bu durumda eğittiği kişileri küçümsemeyip, zor duruma düşmelerini istemeyecektir ve onların eğitimi için en iyi yöntemlerin ve programların uygulanması için çabalayacaktır. İyi niyetli bir eğitimci, eğitim verdiği kişilere karşı her zaman adaletli olmalı ve onların davranışlarına karşı adil bir tavır içerisinde olmalıdır. İslâmî metinlerde de defalarca gençler ile olan çalışmaların temelinde iyi niyet olması hususundan bahsedilmiştir. Hz. Muhammed (s.a.a.) çok değerli bir hadisinde şöyle buyurur:

“Sizi, gençlere karşı iyi niyetli olmaya çağırıyorum.”¹²

Din Önderleri'nin (Masum İmamlar) gençlere karşı iyi niyetli olduklarını, onların davranış ve söylemlerinden anlamak mümkündür. Örneğin;

¹² Tenekabuni, Ferid Murtaza; El-Hadis, C. 1, s. 349.

Peygamber Efendimiz (s.a.a.), Yahudi olan bir gencin ölüm döşeğinde iken yanında bulunarak onu İslâm'a davet etmiştir. Ondan iman ederek hayata veda etmesini istemiş ve öyle de olmuştur.¹³ Bir başka gencin de, ölümünden hemen önce annesinin rızasını almasını sağlaması, o gencin rahat bir şekilde can vermesine sebep olmuştur.¹⁴ İmam Zeynu'l-Âbidîn'in de (a.s.) gençler için ettiği hayır dolu duaları hiçbir şekilde unutmamak gerekir. Daha önce Hz. Muhammed'in (s.a.a.) "*İslâm'a ilk inananlar, gençlerden ibretti, yaşlılar değil*" sözüne de değinmiştik. Bu gerçeğin açıklanmasında Hz. Muhammed'in (s.a.a.) iyi niyetinden ve bu iyi niyetin gençler tarafından daha kolay algılanmasından bahsedilebilir.

Gençlik döneminde henüz kirlenmemiş kalpler ve temiz yürekleri, bu iyi niyeti daha kolay algılayabilmelerini sağlamaktadır. Fakat yaş ilerleyip, istek ve arzular, içinde bulundukları ortamdaki kaynaklanan yanlış algılama ve yorumlamalar, bu temiz fitrî bilinci engellemektedir. Bu konuya delil olarak İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) ile Ebu Cafer Ehvel'in konuşmaları gösterilebilir. İmam, Ebu Cafer'e sorar:

- Basra'ya gittin mi?

- Evet.

- Peki, insanların imamete olan bakışı ve onların bunu kabulünü nasıl buldun?

- Allah'a ant olsun ki, Şii'ler azınlıkta ve bu yolda çabaları olmasına rağmen o da kâfi değildir.

- Öyleyse gençlere iyi davran ve onlara karşı anlayışlı ol, çünkü onlar iyiliği almakta istekli ve hızlılar.¹⁵

Eğitimin gençlikte iyi niyet üzerine kurulu olması, ileri yaşta eğitim gerekmediği anlamına gelmiyor. Şöyle ki, eğitimin kendisi bir tür iyi niyet ve hayırdır. Yalnızca verilen öğüt ve nasihatlerin gençlik döneminde daha fazla önem arz ettiğidir.

¹³ İbn-i Hanbel, Ahmed, Musned-i İbn-i Hanbel, C. 3, s. 227.

¹⁴ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihârul-Envâr, C. 74, s. 75.

¹⁵ Kefamî, İbrahim b. Ali; Misbah-i Kefamî, s. 280.

4. Olumlu Düşünce

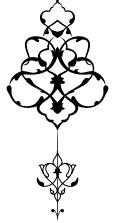
Önceki konumuzda gençlere karşı iyi niyetten söz ettik. İyi niyetin gerçekleşmesinde destek olacak faktörlerden birisi müsbet ve olumlu düşüncelerdir. Ama olumlu düşünce iyi niyetin mutlak şartı değildir.

Olumlu düşünceden maksat, gencin kişiliğine, duygularına, hislerine, davranış ve düşüncelerine olumlu yaklaşımdır. Ama unutulmamalıdır ki, olumlu düşünmek, bunların kabulü anlamına gelmez, belki onların doğal ve insanî boyutlar olduklarını bizlere anlatır. Örneğin; gençlerin güzel ve şık giyinmesi, bakımlı olması gibi fiillerin, onların temizlik ve güzelliğe olan ilgileri olarak görülebilir veyahut tam aksine karşı cinsi etkileme arzusu olarak yorumlanabilir. Başka bir örnek olarak da, gençlerin inat ve dik başlılıklarını, onların özgür ve bağımsız bir birey olma isteğine bağlayabilir ve bunu bir tür doğru yoldan çıkma olarak addedebiliriz.

Optimist (iyimser) düşüncenin önemi, insan kişiliğinin gelişim evrelerine ve bunun dışı yansımalarına bakıldığında daha iyi anlaşılmaktadır. Gençlik, arzu ve isteklerin aklın önüne geçtiği bir evre ise Platon'un dediği "*Sarhoşluk Dönemi*" veya Hz. Muhammed'in (s.a.a.) buyurduğu "*İnsanın bilgisi gençlikte az ve cahilliği de bir hayli fazladır*" sözleri yerini bulacaktır. Öyleyse bu hesaba göre gençlerden doğru davranmaları ve hatasız olmalarını beklemek oldukça yersiz olacak ve onları fazlalık ve isyankâr görmemiz de mânasını yitirecektir. Aslında bizlerin, onların davranışlarına olumlu düşünce ve gerçekçi bir bakış ile kendilerine yaklaşmamız gerekmektedir. Böyle bir bakış ile bakıldığında, yenilikçi düşünceleri ve güzelliği istemeyi, gencin hakkı olarak görebiliriz. Emîru'l-Mü'minin Ali (a.s.) ve o Hazret'in genç hizmetkârı Kanber'in kıyafet alışverişi sırasındaki şu konuşmalarından bu konu açıkça müşahede edilmektedir:

"İmam (a.s.), üç dirhem değerindeki kıyafeti Kanber'e ve iki dirhemlik kıyafeti ise kendisine alır. Üç dirhem eden kıyafet size yakışır diyen Kanber'e İmam şöyle buyurur: "Sen gençsin ve senin gençlik ihtiyaçların var. Kendimi senden üstün tuttuğum takdirde ben Allah'tan utanırım."¹⁶

¹⁶ Nuri, Hüseyin; Müstedreku'l-Vesâil, C. 3, s. 256.

Eğer gençlere olumlu yaklaşılsa, gencin bizlere göre hoşla gitmeyen birçok davranışı, artık doğal karşılanabilir ve zaten kişinin gençlikte böyle davranışları yoksa, asıl o zaman hayrete düşülmelidir. Allah'ın Resulü (s.a.a.) şöyle buyurur:

“Yüce Allah, gençliğini yaşamayan gence hayret eder.”¹⁷

Dinî metinlerde bu konu hakkında birçok örnekler mevcuttur. Ama buradaki en önemli nokta, pozitif yaklaşımların sınırlarını iyi bilmektir. Hiçbir zaman olumlu düşünce, yanlış davranışların onayı gibi algılanmamalıdır. Hoş olmayan ve öğretilere aykırı davranışların gençlik döneminde doğal karşılanması ve bu davranışları kötüye yormamak ile bu davranışları onaylamak arasında büyük bir fark vardır. Maalesef gençlerin davranışlarına mukabil birçok aile ve eğitmenin yaptığı hata ise olumlu düşüncenin yanlış yorumlanması olmaktadır. Örneğin; gencin süslenme ve güzel görünme isteği, onun giyim şekli ve kendini algılayışını belirler, fakat bu istek örf ve adetlerin, toplumun ahlâk ananelerinin ötesine geçtiğinde, bu artık bir hata ve yoldan sapma olarak yorumlanmalı ve onu düzeltme yoluna gidilmelidir. Kızların hicapsız olmaları ve İslâm öğretilerine aykırı giyinmelerini onaylamak, olumlu düşünce sonucu olamaz, Batı gençliğindeki gibi giyinip, süslenmek, Türkiye ve İranlı Müslüman bir gence yakışmayacaktır.

5. Sevgi ve Mahabbete¹⁸ Dayanan Eğitim

Eğitimin usul ve kaideleri, aslında o eğitimin kökünde saklıdır. Temeller gerçekleri yansıtır, usul ve kaideler ise olması gerekenlerden bahseder. Eğitim temelleri arasında beşerî konular, en önemli ve ehemmiyet arz eden konulardandır. Çünkü “İnsan”, eğitimin asıl konusudur. Eğitimde insanî konuları göz ardı etmek, tümüyle gerçek eğitimden vazgeçmek ve faaliyetlerin merkezine bir ağaç, bir hayvan ya da bir madenî

¹⁷ Heysemî, Ali b. Ebi Bekir; Mecmau'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid, C. 10, s. 280.

¹⁸ Arapça “Hubb” kökünden türeyen “Muhabbet” kelimesi, Türk dilinde öz m - nasını yitirmiş ve karşımıza “Sohbet” ve “Lakırdı” olup çıkmıştır. Ama “Sevme” ve “Ruhun kendisinden lezzet duyduğu şeye meyletmesi” olarak mâna kazanan “Mahabbet” kelimesi konu başlığına uygun görüldüğü için seçilmiştir. “Mahabbetden Muhammed oldu hâsıl, Muhammed'siz mahabbetden ne hâsıl.” (Mütercimnin notu)

unsuru yerleştirmek demektir.¹⁹ Açık ki böyle bir eğitim, amacına ulaşamayacağı gibi onun için harcanan sermayeyi de yok edecektir ve maddî, mânevî tüm kaynakları yok etmek dışında herhangi bir sonucu olamayacaktır. Bu yüzden insan hayatındaki evrelerin ve her evrenin getirdiği fiziksel ve ruhsal özelliklerin bilinmesi, eğitim faaliyetlerinin en önemli ve mühim önceliklerindedir. Bu konuya gerekli önemi vermeyen veya tam olarak algılayamayan eğitmen ve eğitim kurumları muhakkak yenilgiyi tadacaklardır.

Gençliğin özelliklerinden bahsederken, bu dönemde ruhsal bunalımların yaşanabileceğinden söz etmiştik ve bu bunalımlar gençlik döneminin bir getirisi olup kendini inatlaşma, kin gütme, çabuk incinme, huysuzluk ve fazlaca hassaslaşma gibi belirtilerle göstermektedir. Bu durum doğal ve tabii olduğu gibi ebeveynlerin (ana-babaların) davranışları ile şiddet kazanıp, hafif geçişlerle de atlatılabilir. Eğer bu fırtınalı dönem, doğru ve pozitif davranışlar ile desteklenirse buhran sonrası evre çok verimli bir dönem olabilir; aksi hâlde bu dönem gencin ailesinin ve içinde bulunduğu toplumun oldukça çok ve çeşitli problemler yaşayacağı anlamına gelmektedir. Bu önemli konunun farkında olmak, gençlerin eğitiminde başka bir kaidenin bulunmasında etken olmuştur ve o da hiç şüphesiz sevgi, mahabbet ve şefkate dayalı bir eğitimidir. Bu kaide şöyle özetlenebilir; gençlerin eğitimindeki her aşamada alınacak olan tedbirlerle sevgi ve anlayış paralel olmalıdır. Bu kaidede küskünlük ve öfkeye yer verilmemelidir. Bir başka deyişle, gencin ruhi bunalımını arttıracak ve onu daha da derinleştirecek her türlü faaliyet ve davranıştan uzak durulmalıdır. Genç, ailesini ve aynı zamanda eğitmenlerini mahabbet ve şefkat dolu güvenli bir sığınak, liman gibi görmelidir. Hâl böyle olunca da, onlar ile birlikleyken içinde bulunduğu karışık ve perişan ruh hâlini dizginleyip, huzur bulabilir. Din eğitimi verilirken de Allah'ın sevgi ve şefkat dolu sıfatlarından bahsedilmeli ve Masumlar'ın (a.s.) aşk ve mahabbetle-

¹⁹ Üstad Şehid Murtaza Mutahharî, yaptığı derin araştırmalar sonucu; İslâm öğretilerine dayalı olmayan eğitim ve öğretim sistemlerinin yenilgi ve başarısızlıklarını, kullandıkları eğitim metodlarında genel olarak madde ve hayvanın ön plana çıkmasına, iş gücü ve sanayinin beşerî eğitimden daha fazla mevrubahis edilmesi sonucuna bağlamaktadır. Bkz. Mutahharî, Murtaza; İslâm'da Eğitim ve Öğretim, Kabiliyetlerin Eğitimi konusu.

rini resmetmeliyiz. Bu önemli konu, gençlerin güven, huzur gibi temel gereksinimlerini karşılamaktadır.

Açıktır ki, böylesine sevgi ve huzur dolu bir dayanağı bulmak, genç için problem ve baskı içeren bu zorlu dönemde umut ve güven sağlayacaktır. Aslında güven sağlamak, her eğitim programının temel faaliyeti ve amacıdır ve güven sağlanmadıkça eğitim alan kişi, eğitime can ü gönülden meyilli olmayacaktır. Bu da ancak mahabbet ve iyi niyet ile gerçekleşecektir. Bu iki önemli konunun vücuda gelmesi, sadece gençlik dönemi eğitimi ile kısıtlı değildir. Fakat bu çağın özelliklerinden dolayı bu dönemde daha çok önem kazanır.

Alman bir eğitimci olan Wolfgang Brezinka, “Günümüz Dünyasında Eğitim ve Öğretimin Rolü” adlı kitabında, gençlere karşı uygulanan özel eğitim modellerinin günümüzde başarısız olması hakkında şöyle yazmıştır:

“Gençlere bu yaşlarda ulaşmak çok zordur, sadece eğitim konusundaki görevleri dolayısıyla gençler ile ilgilenen az sayıda insan vardır. Ama tüm bunlardan ziyade anne ve babada, öğretmenler ve din adamlarındaki tedbir eksikliği, terazinin bu tarafındaki kefesinde daha ağır basıyor. Nadiyen gençlerle kolaylıkla ve normal bir insanmışcasına konuşabilen kişilere rastlarız. Genellikle her iki taraf, birbirlerine karşı şiddetli bir şekilde yabancılaşma çekerler, güven sağlayamaz ve samimiyetsizdir. Çünkü karşı taraf, dayanak teşkil edebilen hiçbir imtiyaz ve özellik gösteremez”²⁰

Morris Debs ise bu konuda şöyle yazmıştır:

“Öncelikle gençlere bu isyan dolu yılları atlatalmalarına yardımcı olmak ve bu dönemlerin tehlikeli deneyimlere sahne olmasına izin vermemek gerekir. Böyle bir amaç, gençlere sevgi ve şefkat ile yaklaşmakla mümkün olacaktır. Ergen ve gençler, onların problemlerini anlayan öğretmenlere ihtiyaç duyarlar. Gerekli durumlarda onları eleştirecek ama aynı zamanda da zor durumlarında yanlarında bulunacak kişilere ihtiyaç duyarlar.”²¹

Aşağıdaki rivayetlere bakıldığında Masumlar'ın (a.s.), gençlerin Allah sevgisine dikkatlerini nasıl çektiklerini görebiliriz. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) buyurur ki:

²⁰ Brezinka, Wolfgang; Günümüz Dünyasında Eğitim ve Öğretimin Rolü, s. 264-265.

²¹ Latifabâdi, Hüseyin; Ergen ve Gençlere Uygulamalı Gelişim Psikolojisi, C. 1, s. 97.

“Gençliğimde çok ibadetle meşgul olduğumda babam bana şöyle buyurdu; Evladım! Kendine daha az zahmet ver. Çünkü Allah, birisini sevdiğinde onun azına da razı olur.”²²

Fahr-i Kâinat Muhammed Mustafa (s.a.a.) şöyle buyurmuştur:

“Sizleri yaşlılara karşı iyilik yapmaya ve gençlere karşı mahabbet ve sevgi ile yaklaşılmaya çağırıyorum.”²³

Allah'ın Resulü (s.a.a.) bir başka yerde de şöyle buyurur:

“Allah nezdinde en iyi kul, kendi gençlik ve güzelliğini Allah yoluna ve O'na itaat etmeye adayandır. O, öyle bir birisidir ki, Allah onunla, meleklerine karşı iftihar eder ve der ki; Bu benim gerçek kulumdur.”²⁴

Dinî metinler incelendiğinde, Din Önderleri'nin (Masum İmamlar'ın) gençlerin eğitimiyle yakından ilgilendikleri anlaşılmakta ve gençler karşısında bizzat kendilerinin bu konuları uyguladıkları ve bizlere de uygulama emrini verdikleri görülmektedir. Hz. Muhammed (s.a.a.) şöyle buyurur:

“Sizi yaşlılara karşı iyilik yapmaya ve gençlere de şefkatle yaklaşılmaya çağırıyorum.”²⁵

İslâm Dini Önderleri'nin (İmamlar'ın) kendi çocukları ile olan diyaloglarında sevgi ve şefkat içeren sözcükleri duymak çokça mümkündür.²⁶ Aynı zamanda Allah sevgisini de olabildiğince gençlere aktarmak için çabalamışlardır.

Aynı metinlere dikkatlice bakıldığında görülen şey, Dinî Önderler'in Allah sevgisini üç şekilde gençlere aktarmış olmasıdır:

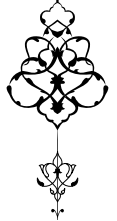
²² Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 2, s. 87.

²³ Muttekiy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddin; Kenzu'l-A'mâl, C. 3, s. 179, Hadis No 6050.

²⁴ a.g.e., C. 15, s. 785, Hadis No 43103.

²⁵ Muttekiy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddin; Kenzu'l-A'mâl, C. 3, s. 179, Hadis No 6050.

²⁶ Buna örnek olarak, rivayetlerde oldukça fazla göze çarpan “Ey Oğul!” ya da “Ey Oğru - çağızım!” şeklinde Türkçemize giren “يا بنی” “Ya Buneyye!” hitabını gösterebiliriz. Bilindiği üzere insanın evladına “Ey Oğul!” ya da “Ey Kızım!” diye seslenmesi, adıyla hitap etmesinden daha etkili ve tesirlidir.

1- Allah'ın Tüm Gençlere Mahabbet ve Şefkati: Allah, bütün gençlere saygı ile yaklaşmakta ve gençler onun için son derece değerlidirler. İşte bu yüzden gençlik çağının sonuna değin onların hatalarını görmemesi devam etmektedir.

2- Allah'ın İbadet Eden Gençlere Olan Sevgisi: Yüce Allah, gençliğini ibadete ayıran gençleri sever ve hatta onları meleklerin ötesinde tutup, melaikenin önünde onlarla iftihar eder. Bunun kendisi bir tür şartlı sevgidir.

3- Allah'ın Günahkâr Olan Gençlere Karşı Sevgisi: Üçüncü sevgi türü Allah'ın günah işlemiş, günah ve ayıbından pişman olmuş, ardından tövbe ederek O'na sığınmış gençlere olan sevgidir. Açıktır ki, Allah'ın sevgi ve mahabbeti bu kullarını da kapsayacaktır. Önemli olan, gençlere Allah'ın onları sevdiğini ve tövbe edip, geri adım atmalarını anlatabilmektir.

6-7. İşbirliği ve Sorumluluk Vermek

Gençlik dönemi özelliklerinden bahsederken fiziksel güç, dayanıklılık ve bağımsızlık arayışlarından bahsettik. Bu özelliklerden dolayı gençlik çağındaki eğitim, çocukluk döneminden farklı olarak değişik usullere dayandırılmakta ve özel kaide ve esasları bu dönemde hâkim kılmaktadır. Bu usullerden birisi de gençlerle işbirliği ve onlara sorumluluk vermektir. Bu dönemde gençliğin enerji, çaba ve tazeliğinden işlerin yürütülmesi için faydalanmak ve kişiyi ileride alacağı sorumluluk doğrultusunda hayatın gerçek faaliyetleriyle âşina kılmak gerekmektedir. Bu usulleri yerine getirmek, gençlik enerjisi ve fiziksel güç dışında kişinin ruhsal ve psikolojik durumuna da bağlıdır. Kendini üstün göstermek, yeteneklerini sergilemek, çokbilmişlik, kazanma hırsı ve ilgi görmek onların hâlet-i ruhiyelerinin birer göstergesidir. Gençlik çağında olanların bu gereksinimlerini göz ardı etmek, ister istemez ters tepecek ve karşımıza istenmeyen davranışlar olarak çıkacaktır.

Öte yandan, ergen ve gençlere sorumluluk vermek, onu sorgusuz sualsiz hayat faaliyetlerinin içine atmak anlamına gelmez. Eğer gence bu şekilde iş buyurulursa, yapacağı işlerde göstermesi gereken özen ve dikkati gösteremeyecektir. Böyle bir durumda da gencin fiziksel ve ruhsal

ihtiyaçlarına cevap verilmiş, fakat onu yönlendirmek adına bir şey yapılmamış olacaktır. Bu yüzden bu işbirliği “*Sorumluluk*” esasına dayandırılmalıdır. Sorumluluktan maksat, gencin yaptıkları değerlendirilmeli ve bunun doğrultusunda bu işler sorgulanmalıdır. Ama bu da sürekli olarak her şeylerini sorgulamak anlamına gelmemelidir. Kişinin faaliyetleri programlı, düzenli ve ölçülü olarak gerçekleşmeli ve bu şekilde amacına ulaşabilmelidir. Sonuç olarak da genç, düzen ve kaidelere uymayı, yarınlara daha iyimser bakmayı, programlar yaparak, kendi faaliyetlerini ölçmeyi öğrenmelidir. Rivayetlerde bu konuda gençlik genellikle bakanlığa benzetilmektedir. Bakanlık, kişinin, işlerinin yürütülmesini içerirken aynı zamanda usul ve kaidelere uyması ve de üstlerine karşı sorumlu olduğu bir hâldir.

İkinci Konu:

Olumsuz Davranış, Duygu ve Bakış Açısının Düzeltilmesine Dair Usuller

Buraya kadar bahsettiklerimiz, ergen ve gençleri olumlu ve doğru davranışlara sevk edip özendirmek için kullanılan ve uygulanması gereken metoddur idi. Başka bir tabirle, buraya kadar bahsedilen usul ve kaideler hataya düşmemiş ergen ve gençler içindi. Elbette bu usullerin diğer gençlerin eğitiminde işe yaramayacağı mânasına gelmemektedir. Zira tüm bu usul ve kaideler, kişinin gelişim evreleri, ruhsal ve toplumsal özellikleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Bu açıdan hatalı ve hatasız, suçlu ya da suçsuz genç arasında bir fark yoktur. Fakat hatalı gencin eğitiminde bunların yanı sıra, kendilerini hatadan uzaklaştıracak ve doğruya yönlendirecek usullere de dikkat etmek gerekmektedir. Şimdi burada dinî metinlerin içerisinde seçilmiş en önemli usullere değineceğiz.

Eğitimdeki ikinci usul ve kaideler, ergen ve gençleri yanlış ve olumsuz düşünce, davranış ve duygulardan uzaklaştırmak, onları bir nevi yatıştırmak için kullanılanlardır. Eğitimin önemli boyutlarından birisi, eğitim sistemi tarafından kabul edilmeyen, negatif bakış açısı, duygu ve davranıştan genci koruyan veya vuku bulduysa düzeltilmesine katkı sağlayan usullerden müteşekkildir. Davranışların düzeltilmesi üç boyutta incelenir. Eğitim bilimleri, psikoloji ve adli bilimler. Bu üç boyut arasındaki farklılığa dikkat etmemek, konularda dağılmaya ve olumsuz bakış açısı

ları ve fikirlere yol açacaktır. Bu araştırmada mevzubahis edilenler İslâmî açıdan terbiyeyi ele almaktadır.

Konuya girmeden önce gençlik çağında oluşabilecek olumsuz davranış ve fikirleri, aynı zamanda bunların nedenlerinden de kısaca bahsetmek oldukça önemlidir.

İslâm dinine göre hiçbir fert suçlu ve günahkâr doğmaz. Tam aksine her doğanın ruhu pak ve temizdir. Hz. Muhammed (s.a.a.) şöyle buyurur:

“Her yavru İlahî fitrat ile doğar. Ta ki anne ve babası onu, Hristiyanlık, Musevilik ve Zerdüştlük ile tanıştıran kadar.”²⁷

Bu özlü sözden anlaşılan, yoldan çıkmışlık ve suçun, genetik ve irsî değildir, daha sonra kazanıla bilirliğidir. Bu yüzden insanın sorgulanması mantıklı ve yerindedir. Eğer insan suçlu doğsaydı, onu sorgu ve sual muhatap kılmak yersiz ve imkânsız olacaktı. Çünkü o, zaten suçlu doğmuş ve bu negatif davranışlar üzerinde bir iradeye sahip değildir.

Suç ve olumsuzluğun kazanılabilir oluşu, insanın fiziksel ve ruhsal durumunun, bu konuda hiçbir etkisi olmadığı anlamına gelmemektedir. Dinî metinleri incelediğimizde, bazı sapmaların köklerinin, insanın fiziki ve ruhî durumunda saklı olduğunu görüyoruz. Bu durum bazı dönemlerde daha da belirgin olmaktadır. Gençliğe geçiş evresi ve gençliğin ilk yılları, insan ruhu ve bedeninin ahlâkî, dinî ve toplumsal kuralları çiğnemeye en müsait olduğu zamandır.

Bu arada aile ve toplum, gencin terbiyesi ve yönlendirmesinde ya da tam tersi isyana sürüklenmesinde oldukça önemli bir paya sahiptir. Toplumdaki her birey ve sorumluların, gençlerin olumsuz davranışları karşısındaki doğru tutum ve davranışları, onların bu tür davranışlardan uzaklaşmasına ve doğruya yönelmelerine sebep olacaktır.

Gençlik çağındaki hatalar, yanlışlar, suça eğilimler karşısında yapılacak şey, öncelikle: bu hata ve yanlışların derecelendirilmesi gerek-
mekte, ikinci olarak da: bu hataların nedenlerini bulup, onlara yönelik

²⁷ İbn-i Ebi Cumhur-i İhsâî, Avâlî'l-Leâlî, C. 2, s. 35.

gerekten önlemleri almak ve en uygun programı yapmak icap etmektedir. Buna dayanarak gençlikteki hata ve suçları, içerik ve şiddetlerine göre ayırabiliriz.

Bazı olumsuz davranışların nedeni, gençlik döneminin verdiği coşku ve heyecan olabilmektedir. Başka bir deyişle gençlerin davranışlarının bir bölümü, dinî ve hukukî yasalara aykırı olmasa da ebeveynleri (ana-babaları) tarafından hiç de hoş karşılanmamaktadır. Bazı davranışlar, yanlış ve toplumsal ahlâk ve kurallara aykırı olsa da dayanılamayacak kadar şiddetli değildir yani kişi, toplumun ve dinin önem verdiği, olmazsa olmaz dediği kurallarını çiğnemiş sayılmaz. Aynı zamanda bu tür davranışlar, kısa bir dönem için geçerli ve devamlılık arz etmeyen davranışlardır. Aslında bu, eğitimciler ve ailenin doğru yönlendirmeleriyle aşılabilecek bir durumdur. Ama bazen de gençlerin yanlış davranışları, çok önemli toplumsal ve dinî kuralları ihlal etmektedir. Zaten bunun için bu negatif davranışlara bir takım cezalar bile tayin edilmiştir. Sonuç olarak şunu bilmeliyiz ki, ergen ve gençlerin bu hata ve yanlışları büyük bir sahaya dağılmaktadır: suçun derecesi, şiddeti ve bunun ne kadar ileri gittiği konuları gibi. Suçun derecesi, süresi ve şiddeti onu diğer davranışlardan ayıracaktır. Bu yüzden her hataya ve yanlışla karşı farklı tavır sergilemek gerekmektedir.

Dinî açıdan bu yanlış davranış ve sapmaların sınıflandırılması, bunlara karşı nasıl davranılması gerektiği, günümüz toplumlarında farklı olabilir. Örneğin, Peygamber Efendimizin (s.a.a.), gençlerin anne ve babalarına karşı saygısız ve olumsuz davranışlarda bulunmalarına tahammül edemez ve bunu aynı kişinin bir başına iken işlediği suçlardan daha fazla önemserdi. Bu iki davranış şekline bir kaide çıkarılabildiği tartışmaya açıktır ama burada bunu incelemeye gerek görülmemektedir. Ayrıca gençlik dönemine ait hataların değerlendirilmesinde, nedenlerin araştırılması da çok faydalı olacaktır. Bazı negatif davranışların nedeni, ebeveynlerin (anne ve babaların) olumsuz davranış ve tutumlarında saklıdır. Aslında bu tip hatalar, bu olumsuz davranışlara karşı birer tepki ve cevaptır. Çünkü bazı hatalar, mantıklı ve haklı bir takım ihtiyaçların karşılanmaması sonucu ortaya çıkmaktadır. Tabii ki bu iki etken dışında başka faktörler de

bu davranışlarda etkin bir role sahiptir. Örneğin olumsuz fiziki ve kültürel koşullar, ekonomik yetersizlik, sosyal sınıflar, tahripkâr siyasî ve kültürel akımlar vb. gibi.

Şimdi de bu olumsuz davranışların önünü alabilecek usul ve kaide-lerden bahsedeceğiz.

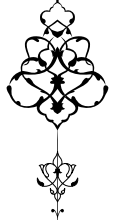
1. Haklı ve Mantıklı İhtiyaçların Karşılanması

Bazı hata ve olumsuzluklar ergen ve gençlerin fizikî ve ruhsal ihtiyaçlarının karşılanmaması sonucunda oluşmaktadır. Örneğin ergenlik evresinin son demleri ve gençlik çağının ilk yıllarında çokça müşahade edilen, uygunsuz cinsel yaklaşımlar, karşı cinse laf atmak vb. gibi eylemler. Bu gibi davranışların nedenleri ruhsal ve cinsel gelişimin bu dönemde hızlı olarak yaşanmasına bağlıdır. Bu dönemdeki cinsel dürtüler ve enerji öylesine fazladır ki, kişiyi kendi ve başkalarının cinsel varlıklarının farkına varmasının dışında cinsel konularda araştırmaya sevk etmekte ve bununla kendini uzun dönemler meşgul etmektedir. Bu durum, ailenin şiddetli ve baskıcı tavırlarına maruz kalırsa daha da alevlenecektir, bunun sonucunda da genç, şüphelerinin ve sorularının yanıtlarını müşfik aile üyelerinde değil, dışarıdan olan kişilerde arayacaktır. Burada önemli olan ve dinî metinlerde de geçen cinsel ihtiyaçların mantıklı ve şer'î kurallara uygun karşılanmasıdır. Bu ise ailelere hâkim olan yanlış ve tutucu tavırlar neticesinde gençler için zor ve imkânsızlaşmaktadır.

İslâm dini, bu konuda en iyi çözüm yolunu evlenmek olarak görmekte ve buna uygun kültürel şartları da sunmaktadır. Gençlerin evlenmeye teşvik edilmesi Masum İmamlar'ın (a.s.) rivayetlerinde çokça görülmektedir. Bu da evlenmenin gençlikteki cinsel buhranın giderilmesinde etkisini göstermektedir. Hz. Muhammed (s.a.a.) gençlere bulunduğu çok değerli bir tavsiyesinde şöyle buyurmaktadır:

“Ey Gençler! Sizlerden evlenme durumu olanlar mutlaka evlensin ki, gü-nah ve şehvete göz kapamada en iyi yol budur.”²⁸

²⁸ Tabersî, Ebu Nasr Hasan b. Fazl; Mekârimu'l-Ahlâk, s. 203.

Peygamber Efendimizin (s.a.a.) bu sözüne dikkat edildiğinde, rivayette yer alan kelimelerinin kullanılış şeklinin bu yöntemin diğer yollara karşı daha üstün olduğunu göstermektedir. Elbette ki, cinsel sapmalar ile savaş, yalnızca bu iki yolla sınırlı değildir. Fakat önemli olan bu yolun diğer yollara karşı üstünlüğüdür. Örneğin oruç tutmak, spor yapmak, iş, güç ile meşgul olmak da cinsel dürtüyü söndürmeye yönelik eylemlerdendir.

Peygamberimizden (s.a.a.) nakledilen bir diğer hadiste ise cinsel ihtiyaçların şer'i ve mantıkî bir yaklaşım ile karşılanmasının kişinin dindarlığını korumak ve dinde sapmalar yaşamasını önlemek için olduğundan bahsetmiş ve şöyle buyurmuştur:

“Gençliğinin başında evlenen genç kimse için şeytan şöyle feryat eder: Eyvahlar olsun bana, eyvahlar olsun bana! Dininin üçte ikisini benden korudu. O hâlde kul dinin diğer üçte birisi için de Allah'tan korkmalıdır.”²⁹

Evliliğin dinin üçte ikisini koruduğunu bilmek, evliliğin cinsel sapmalara karşı rolünü açıklamada yardımcı olacaktır. Evlilik ve takvanın karşılaştırılmasında evliliğin buradaki olağanüstü olan üstünlüğünü göstermektedir. Başka bir hadiste Allah'ın Resulü (s.a.a.) evliliği tek başına cinsel hataları önlemek için yeterli görüp şöyle buyurmuştur:

“Gençlik döneminde evlenen her genç için Şeytan, şöyle çığlık atar: “Eyvahlar olsun! Dinini benden korudu”. ”³⁰

Buna göre evliliğin İslâm kaynaklarında bahsedilen en az etkisi, dinin yarısını korumasıdır. Rivayetler bu problemleri önlemek için çok önemli kaide ve yolları bizlere göstermektedirler. Bu da hiç şüphesiz cinsel dürtü ve ihtiyaçların karşılanmasıdır. Açıktır ki, bu önemli kaideyi göz ardı etmek, gençlerin yoldan çıkmasına ve toplumsal çöküntünün yaşanmasına sebep olması demektir. Ehl-i Beyt İmamları'nın sekizincisi olan İmam Rıza'dan (a.s.) nakledilen bir rivayet şöyledir:

“Cebrazil, Peygamberimize (s.a.a.) şöyle dedi: Ey Muhammed! Rabbimiz sana selam söyleyip şunu buyuruyor: “Bayanlar ağaçtaki meyveye benzerler, meyve olgunlaşınca toplamak dışında başka bir yol yoktur, yoksa fazla

²⁹ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 103, s. 221.

³⁰ a.g.e., C. 103, s. 221.

güneş görmekten çürürler. Kadınlarda cinsî buluğa erişince evlilik dışında bir çare yoktur; aksi hâlde yoldan sapmaktan kendilerini koruyamazlar". Peygamberimiz (s.a.a.) bunun üzerine minbere çıkmış ve Rabbimizin buyruğunu insanlara aktarmıştır."³¹

Din Önderleri'nin (Masum İmamlar'ın) evliliği zorlaştıracak isteklerin azaltılması ve gençlerin evliliğinin önünde engel teşkil edecek koşulların kaldırılmasının, bu kaidenin gerçekleşmesine yönelik olduğunu aktarmışlardır. Gerçi günümüz toplumunda buluş çağında evlilik bazı ekonomik, eğitim vs. konular açısından problemler yaratabilir, fakat bu evliliği geciktirmeye neden olmamalıdır. Zira evliliğin gecikmesi de kültürel ve ahlâkî sorunlara yol açacaktır.

Gençlerin mantıklı istek ve ihtiyaçlarının karşılanmasına bir diğer örnek de uygun iş imkânlarının sunulmasıdır. Bu dönemde genç fiziksel güce sahip olduğu için çalışmaktan çekinmeyecektir. Özellikle de onun isteğine uygun bir iş ise, bu kişinin kimliğini bulmasında ve birey olarak bağımsızlığına kavuşmasında etkin bir rol oynayacaktır. Tabii ki böyle bir imkân da yaratılmazsa kişinin hataya düşmesine sebep olabilir. Gençlik evresindeki fazlaca boş zaman ve işsizlik, gençlerin yanlışla sürüklenmesinde önemli bir etkidir.

Gençlerin en önemli ihtiyaçlarından birisi de sıcak ve samimi ilişkiler, mantıklı olarak kabul görülmeleridir. Ruhsal ihtiyaçların karşılanması ve etkili duygusal ilişkilerin karşılıklı kurulması, gençlere özellikle de gençliğin zor dönemlerinde (bu dönemden geçmek tek başına bile kişinin stres ve depresyon içerisinde bocalamasına neden olmaktadır) yardımcı olacaktır. Elbette, bu ilişkiler şer'i sınırları da aşmamalıdır. Gençler ile kurulan bu duygusal diyalog, onları sorumluluk sahibi bireylere, kişiliklerinin oturmasına, bireysel özgürlüklerine yönlendirmesine ve kişiyi gereksiz bağıllık ve boşluğa itmemelidir. Tabii ki bu önemli konunun gerçekleşmesi gençlik döneminin ve özelliklerinin algılanmasına bağlıdır. Rivayetlerde bahsedilen gençler ile kardeşlik ve mahabbet³² aynı şekilde yorumlanabilir.

³¹ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 16, s. 223.

³² Sadûk, Muhammed bin Ali; Men Lâ Yahzuru'l-Fakîh, C. 2, s. 618.

Gençlik çağındaki güzellik algı ve arayışına dikkat etmek de, bizi bir diğer mantıklı ve meşru ihtiyacın karşılanmasına yönlendirecektir. Eğer bu hususa doğru şekilde yaklaşılmazsa ebeveyn (anne ve baba) ve büyüklerin çatışmasına ve istenmeyen şüphelerin ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Açıktır ki böyle bir ortamdan da, iyi ve doğru davranışların doğması beklenemez. Elbette gençlerin giyim ve kuşam tarzı, imajları vs. büyüklerin zevk ve beğenileri ile farklıdır. Büyüklerin gençler üzerine baskı kurarak kendi istek ve beğenilerini onlara kabul ettirmeye çalışmaları, kişilerin kişiliklerini yok saymakta ve onların kişiliklerine karşı açık bir saldırı anlamı gelmektedir. Örneğin büyükler, ergen ve gençlerin saç modellerini genel itibarı ile beğenmezler. Onlara göre en doğrusu kısa, hatta tamamen saçın kesilmesidir. Fakat bu onların isteğidir, gencin değil. Kişinin ihtiyaç ve isteğine saygı duymak gerekmektedir. İmam Cafer-i Sâdık bu konuda şöyle buyurur:

“Genç için saçı tamamen kesmek; işkence, yaşlı için ise kişiliğin ve büyüklüğün göstergesidir.”³³

İmam Sâdık'ın (a.s.) saç kesimi hakkındaki bu güzel sözü, bizim gençlerin isteklerine saygı duymamız gerektiğini göstermektedir. Ama elbette gençlerin isteklerine saygı duymak millî, ahlâkî ve toplumsal kuralları hiçe saymak anlamına da gelmez. Aslında gençlere şunu öğretmek gerekir, bazı giyim tarzları ve saç modelleri, yabancılara özgüdür ve bunların kabulü birçok çirkin davranışın kabulüne yol açacaktır. Emîrül-Mü'minin Hz. Ali'nin (a.s.) buyurduğu gibi;

“Çok az kişi vardır ki, kendini başka bir gruplara benzetip, onlardan olmasın.”³⁴

Dolayısıyla sosyal ve kültürel kavramları üretenlerin görevi, doğru politikalar ve çözüm yolları üreterek gençlerin ihtiyaçlarının karşılanması ve onları İslâmî ve toplumsal değerlere uymayan model ve akımlardan uzak tutmalıdır. Bu konuda bazı gençlerin Batılı modellere özenmelerinin sebebi, din adına sanki İslâmîymiş gibi ergen ve gencin

³³ Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan; Vesâilu's-Şîa, C. 1, s. 417.

³⁴ Nehcu'l-Belaga, Hikmet 207.

isteklerine karşı yapılan davranışların olduğunu önemle vurgulamak gerekiyor. Dolayısıyla İslâm toplumuna ve gençlerin ihtiyaçlarına uygun giyim ve güzellik ürünlerinin tasarlanıp, üretilmesi ve gençler arasında yaygınlaştırılması, gençlerin Batılı modellere özentilerine engel olacaktır. Daha önce de değindiğimiz gibi Hz. Ali (a.s.), güzel olan el-biseyi genç kölesi Kanber'e, sade ve sıradan olanını da kendine almış, bunun nedenini sorduğunda ise, “*Sen gençsin ve senin gençlik ihtiyaçların var*”³⁵ diye buyurmuştur.

2. Az ve Öz Sınırlama ile Kontrol ve Hidayet Etmek

Gençleri kontrol edip, yönlendirmek ve onları sapmalardan koruyup kollamak da toplum hayatının içerisinde gerçekleşmeli ve hayatın gerçeklerinden kopuk şekilde olmamalıdır. Gerçi bu konu, yalnızca gençlerin hâl ve davranışlarının düzeltilip, kontrol altına alınması için geçerli bir ilke değil, belki de herkesi ilgilendiren İslâm'ın genel bir öğretileridir. İslâm âlimleri bunu İslâmî metinlerden “*Takva*” adı altında bizlere sunmuşlardır. İslâm dininin asıl isteği olan ve bir kaide olarak üzerinde durulan konu, kişinin toplum içerisindeyken kendini günah ve tasvip edilmeyen işlerden korumasıdır. İzole edilmiş bir hayat yaşayıp, tahrik unsurlarından uzak kalarak bu tür günahlardan beri kalmak elbette mümkündür, fakat bu yöntemin etkisi kısa sürelidir.³⁶ Tekrar tahrik edici unsurlar ile karşılaşınca ya da belli bir zaman geçtikten sonra, tekrar içgüdüler hareketi geçer ve yine aynı sahneler yaşanmaya başlar.

İslâm öğretilerinden birisi olan “*Hicret*” konusu da hiçbir zaman tek başına yapılan ve yalnız bir hayat anlamına gelen bir eylem olmamıştır. Hicret, yoldan çıkmış, ahlâkî değerlerini yitirmiş ve kişiyi günaha sürükleyecek birçok faktörü içeren toplumlardan ayrılıp, insanın kemale ulaşmasını sağlayabilecek, gelişmesine ön ayak olabilecek yeni bir ortama girmek anlamındadır. Elbette yine de ayrılmak ve izole etmek son çare

³⁵ Nuri, Hüseyin; Müstedreku'l-Vesâil, C. 3, s. 256.

³⁶ Din-i Mübin-i İslâm'ın istediği; İnsanın halk içinde Hak'la olmasıdır. Buna tasavvuf dilinde, özellikle de Nakşibendilerde “*Halvet der encümen*” (kalabalıkta yalnızlık) terimi ile ifade edilir. Bu terim, tasavvufa bu şekilde girmiştir.

olduğunda hayatta tatbik edilebilir, ama bu yalnızca özel ve nadir durumlarda kullanılmalıdır. Öyleyse, gençlerin gelişim ve terbiyelerinde çokça engel ve sınırlamalar kullanılmamalıdır. Belki az ve öz sınırlamalardan istifade edilmelidir. Çünkü sınırlama, gençlik gibi kendine has, özel bir evrede istenilenin tam aksine, bir tahrik unsuru olup karşımıza çıkabilir. Allah'ın Resulü (s.a.a.) şöyle buyurdu:

“İnsanoğlu engellendiği şeye karşı daha hevesli olur.”³⁷

Din Önderleri'nin (Masum İmamlar'ın) davranış ve buyrukları incelendiğinde onların da, kontrol ve yönlendirmenin toplum içerisinde olmasını istedikleri görülmektedir. Zaten kendileri de bunu hayatları içerisinde tatbik etmişlerdir. Bir rivayete göre Fazıl b. Abbas, Arefe gününde Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) yanında dururken, etrafta olan kadınlara bakıyordu. Peygamber Efendimiz birkaç kez eli ile onun başını çevirdi; fakat o, yine bu işe devam etti. Fahr-i Kâinat şöyle buyurdu:

“Ey kardeşimin oğlu! Bugün öyle bir gündür ki; herkes gözüne, kulağına ve diline hâkim olursa günahları bağışlanır.”³⁸

3. Kendini Kontrol Etmek ve İç Denetime Özendirmek

İslâmî dünya görüşünde insan, “irade” ve “seçme hakkına sahip” bir varlıktır. İnsan iradesinin kişilik ve davranışlarındaki etkisi öyle büyüktür ki, dış etkenler her ne kadar etkili olsa da, iradesini güçlendirmesi sayesinde bu gibi faktörlerin olumsuz etkilerini azaltabilir ve hatta onları bertaraf edebilir. Ama bu güçlü irade, kişinin kendisinde şekillenmediği sürece her zaman olumsuz dış etkenlerden etkilenme tehlikesi mevcuttur. Bu etkenler, insanın iç dünyasının da yatkın olmasıyla birlikte, gelişim ve kemale ulaşmasında yıkıcı sonuçlara sebep olabilirler. Ebeveyn (anne ve baba) ve eğitimcilerin bu yöndeki denetimleri, yani dış denetim olarak adlandırılan kontrol, kişiyi belli ölçüde hatalardan uzak tuta-

³⁷ Muttekiy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddin; Kenzu'l-A'mâl, C. 16, s. 113, Hadis No 44095.

³⁸ İbn-i Sa'ad, Muhammed; El-Tabakatu'l-Kübra, C. 4, s. 54.

bilse de kişideki ruhsal faktörler, şekillenip güçlü iradeye sahip olmadığı sürece, bu denetim ile çok fazla yol kat edilememektedir.

Âdemoğlunun doğasındaki bu önemli konuyu bilmek, bizi eğitim ve terbiyede kullanılacak oldukça mühim bir kaideye götürmektedir. Bu kaideye göre programlar ve tedbirler alınırken kişi odaklı olanları tercih edilmelidir. Bu gibi tedbirler, kişinin olgunlaşmasına engel olabilecek yıkıcı faktörler ile rahatça yüzleşmesini sağlayacaktır. Bu konu, işin içerisinde gençler olduğunda daha da önem kazanmaktadır. Zira gençlik dönemi, iradeyi güçlendirme ve olgunlaştırmak için en iyi zamandır. Bunun yanı sıra bu konu, kişisel sorumluluk alınmasında ve bunun sonucunda toplumsal sorumluluğa ulaşılmasında da etkili olacaktır. İradenin güçlendirilmesi, özellikle de kazanılan başarılarından sonra yeteneklerin geliştirilmesi ve tevazu vb. meseleler bu konuyla bağlantılı diğer neticelerdir. Bu da konunun dış denetime kıyasla üstün olduğunu bizlere gösteriyor. Dinî öğretilerin, nasihat ve ikaz gibi konularda yoğunlaşmasının sırrı da bu olsa gerek. Çünkü bu gibi yollar, kişinin kendi kaderi üzerindeki etkisini ve kendisini günahlardan alıkoymasını içeriyor. “Tevbe”(tövbe), günahattan uzaklaşmak ve nefesine hâkim olmaya en iyi örnektir. Çünkü tevbe'nin gerçek anlamı, günahattan el çekip bir daha ona yaklaşmamaktır. Bu oldukça mühimdir ve özellikle gençler için daha da önemlidir. Peygamberimiz Muhammed Mustafa (s.a.a.) şöyle buyurmaktadır:

“Tevbe iyidir. Ama gençlerden olan daha da iyidir.”³⁹

Peygamber Efendimizin (s.a.a.) diğer bir hadisinde ise;

“Rabbimiz nezdinde en aziz kişi, tövbe eden gençtir ve hiçbir şeyin azizliği onun kadar olamaz”⁴⁰ buyrulmuştur.

Gençlerde nefse hâkim olup iradeyi güçlendirme konusunda bazı noktalara dikkat etmek gerekir. İslâm kaynaklarında nefse hâkim olabilme adına birçok yollar öğretilmektedir. Bunlardan birisi de oruç tutmaktır. Oruç tutmak, dürtülerin özellikle de cinsel dürtülerin dizginlenmesinde

³⁹ Verram, ez-Zahid Ebu'l-Huseyn; Tenbîhu'l-Havâtir ve Nuzhetu'n-Nevâzir, C. 2, s. 118.

⁴⁰ İbn-i Ebî'l-Hadid; Nehcu'l-Belaga Şerhi, C. 11, s. 181.

oldukça önemlidir ve bu eylem kalbin cilalanmasına da neden olmaktadır. Bu yüzden Masumlar'ın (a.s.) gençlere tavsiyesi, “eğer evlenemiyorsanız oruç tutun” olmuştur. Peygamber Efendimiz şöyle buyurur:

“Ey gençler! Evliliği anlayın; evlenemiyorsanız da oruç tutun. Zira oruç, şehvetin kökünü kurutur.”⁴¹

Kendini kontrol edebilme ve gūnahtan alıkoyma becerisi, Allah'ın insana vermiş olduğu nefsin değerini anlamakta oldukça faydalıdır. İslâmî rivayetlerde, “*Nefsin yüceliği*” ve “*Gūnahla mūcadele*” arasında çok anlamlı bir bağ kurulmuştur. Örneğin İmam Ali (a.s.) şöyle buyurur:

“Nefsinin kerim olduğunun farkında olan insan, nefsin isteklerini oldukça değersiz görür.”⁴²

“*Nefsi korumak*” ile Allah'ın bahşetmiş olduğu emanetler olarak İlâhî nimetler arasındaki ilişkinin anlaşılması, insanın yaratılıştan gelen değerlerinin farkına varılmasına sebep olacaktır. Örneğin; eğer “*Gençlik çağını*” sebepsiz ve beyhude bir nimet olarak telakki edersek, onu koruyup zayı olmaması için hiçbir gayretimiz olmaz ve böyle olunca da onu çarçabuk yitiririz. Cinsel dürtüler de aynı şekildedir. Onlar Allah'ın bizlere verdiği bir nimetidir. Onu doğru zaman ve doğru şekilde kullanmak icap eder. Yoksa, insan vücudunu esir alıp, onun yönlendirmesine ve ahlâkî kurallara ters düşen aykırı yollara sapmamıza neden olur.

“*Genç egemenliği*” ve “*Çocuk egemenliği*” terimleri bugünün modern dünyasında savunulan ve gençlik çağında nefsini korumaya yardımcı olan unsurların karşısında duran iki terimdir. Gençlerin her türlü istek ve arzularına tam itaati gerektiren bu bakış açısı, sorgusuz sualsiz onların tatmin edilmesi yönündedir. Hiçbir ahlâkî ve toplumsal sınırlama ve kurala bağlı olmayan böyle bir genç, nasıl olur da kendisini günah ve ahlâkî çöküntüden koruyabilir? Rivayetler bu konuyu şu şekilde değerlendirmektedir; Ayyaşî tefsirinde Ebu Basir'den nakledildiğine göre İmam Cafer-i Sâdık (a.s.);

⁴¹ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 2, s. 180.

⁴² Amedî, Abdulvahid; Gururu'l-Hikem, C. 5, s. 365, Hadis No 8771.

“Oğlan çocuğa gelince: Onun anası-babası inanmış kişilerdi. Çocuğun onları azgınlık ve inkâra sürüklemesinden korktuk.”⁴³ Ayetinin tefsirinde şöyle buyurmuştur: “Burada ebeveynin (anna ve babanın), evlatlarına olan aşırı sevgisi yüzünden evlatlarına kıyamayıp, ona uyup küfre düşmelerinden korkulmuştur.”⁴⁴

Ehl-i Beyt İmamları'nın altıncısı olan İmam Sâdık'ın (a.s.) tefsirinin genel anlamı şöyledir, bazen evlatlara özellikle de gençlere duyulan şiddetli sevgi, onların her türlü arzu ve isteklerinin yerine getirilmesine ve önlerine hiçbir engel konulmamasına neden olmaktadır. Ama oldukça açıktır ki, onların her arzuladığı doğru ve yerinde şeyler değildir ve yanlış istekleri de olabilir. Dolayısıyla tüm isteklerin karşılanması onları küfür ve batıla götürebilir.

4. İyiliği Emredip, Kötülükten Menetmek Kültürünün Özellikle Aile İçerisinde Yaygınlaştırılması

Görüldüğü gibi İslâm öğretilerinin gençlere karşı saygılı olma konusunda edindiği ilkenin yanı sıra onların hiçbir zaman başıboş bırakmamasını ve sınırsız özgürlüklerini tasvip etmemektedir. İslâm kaynaklarında göze çarpan önemli noktalardan birisi, toplumun belli bir kesimini oluşturan ergen ve gençlerin iyiliği emredip, kötülükten sakındırma ilkesi doğrultusunda yönlendirilmeleridir. Gençlerin hata ve yanlışlara düşmesi ile iyiliği emredip, kötülükten sakındırma arasında derin bir bağ vardır. Yani, toplumun kültür anlayışında bu kişilerin yanlış ve hatalı davranışları karşısında, doğruya yönlendirme ve kötülükten sakındırma adında iki önemli faktör yoksa bunun neticesi, gençlerin yıkımı ve isyana sürüklenmeleri olacaktır. İmam Cafer-i Sâdık'ın (a.s.) bir rivayetinde cedit olan Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) şöyle buyurduğu nakledilmiştir:

“Kadınlarınız ahlâksız ve gençleriniz yoldan çıktığı zaman sizin hâliniz nice olur? Siz hâlâ iyiliği emretmeyip, kötülükten sakındırmıyor musunuz?”⁴⁵

⁴³ Kehf/80.

⁴⁴ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 13, s. 311.

⁴⁵ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfi, C. 5, s. 59, 14. Rivayet.

Yüce Allah Kur'ân'da, anne ve babaları açık bir dille çocuklarını ahiret hayatını yok eden kötülük ve çirkinlikten vazgeçirmek ve korumakla görevlendirilmiştir.

“Ey inananlar, kendinizi ve ailenizi bir ateşten koruyun ki onun yakıtı insanlar ve taşlardır. Onun başında gayet katı, şiddetli, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildikleri şeyi yapan melekler vardır.”⁴⁶

Günahlardan arınmış Masum Önderler (a.s.), bu tür çirkinliklerden uzak durmayı, iyiliği emredip, kötülükten sakındırma ilkesi olarak yorumlamışlardır. İmam Cafer-i Sâdık bir hadiste şöyle buyurur:

“Bu ayet indiğinde Müslümanlardan birisi yere çökerek ağlamaya başladı ve şöyle diyordu: Henüz kendimi günahattan korumayı becerememişken, ailemi günahlardan korumaya görevlendirildim! O sırada peygamber Efendimiz şöyle buyurdu: Senin için onları, kendi yaptıklarına emretmek ve kendinden uzak tuttuklarından sakındırman yeterlidir.”⁴⁷

Bu yüzden İslâm dini, hiçbir zaman ebeveynlerin evlatlarının yanlışları karşısında susmalarını onaylamamıştır. Toplumsal hayatta her Müslüman'ın görevi, diğerlerini yanlış davranışlardan uzak tutup, uyarmaktır. Hatta rivayetlere göre bu konu İslâm'dan önce de öğretilen ve tüm tevhidi dinlerde mevcut olan bir ilkedir. İmam Cafer-i Sâdık'dan (a.s.) nakledilen bir rivayete göre; Ben-i İsrail'de yaşlı bir adam, hep Allah'a ibadetle meşguldür. Bir gün ibadeti esnasında iki genci ellerinde horozla görür. Gençler horozun tüylerini yoluyor ve (o hayvana eziyet ediyorlardı), ihtiyar bu sahne karşısında ibadetine devam edip, gençleri bu yanlış davranışları karşısında uyarmadı. Allah Teâlâ da yere hükmetti ve yer onu içine aldı ve sonsuza değin ihtiyar orada gömülü kaldı.⁴⁸

İmam Cafer-i Sâdık'ın (a.s.) gençlerin çirkinlik ve hatalar karşısında uyarmak konusu ile ilgili bir diğer rivayeti de şöyledir;

“Yaşadığı toplum tarafından yaptığı hata ve çirkinlik yüzünden uyarılmayan gence karşı Allah'ın vereceği ilk ceza, o toplumun rızkını azaltmaktır.”⁴⁹

⁴⁶ Tahrim/6.

⁴⁷ Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan; Vesâilu's-Şîa, C. 16, s. 147.

⁴⁸ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 14, s. 502.

⁴⁹ Sadûk, Muhammed bin Ali; Sevabu'l-A'mal, C. 1, s. 223.

Din Önderleri'nin (Masum İmamlar'ın) daha önce de değinildiği gibi pratik hayata aktarmamız için buyurduğu nasihatlerden birisi, gençlere karşı saygının korunması ve bunun yanında yanlış davranışları karşısında da tepki gösterilmesidir. İbrahim b. Mahzem şöyle der:

“Bir gün İmam Sâdık'ın (a.s.) yanından ayrılıp, eve doğru gidiyordum. O esnada annem de benimle birlikteydi ve annemle aramızda sözlü bir tartışma başladı. Ben onunla sert bir dille konuştum. Ertesi gün sabah namazından sonra Hazret'in (a.s.) yanına gittim ve her şeyden önce bana: "Ey Eba Mahzem! Neden geçen akşam annene çıktın? Onun karnının senin için bir mesken, eteğinin bir sığınak ve sinесinin de seni doyurmak için süt dolu kaplar olduğunu bilmiyor musun?" diye sordu ve ben de, biliyorum dedim. O hâlde bir daha onunla sert konuşma dedi.”⁵⁰

“Emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münker “ olarak bilinen iyiliği emredip, kötülükten sakındırmayı çeşitli yollar ile uygulamak mümkündür ve o yollardan birisi de sözlü uyarıdır. Nasihat etmek veya ikazda bulunmak bunlardandır. Bazı ulama ve fakihler, bunun kapsamının tüm ekonomik, toplumsal ve kültürel faaliyetleri kapsayacak kadar geniş olduğunu ifade ederler.⁵¹ Hatta gençlik kamplarının düzenlenmesi, sportif ve kültürel kulüplerin kurulması, müsabakaların yapılması vs. hepsi iyiliği emredip, kötülükten sakındırmak için birer örnektir.⁵² Bu kitap, konunun genişliği ve örneklerini ziyadeleşmesi açısından her noktaya değinmek için yeterli değildir. O yüzden aşağıda anlatılanlar bu mühim konunun içeriğinde değinilmesi gereken bazı konuları anlatmaktadır.

a. İyiliği İsteyen Nasihatler

İyiliği isteyen nasihatler; iyiye yönlendirip, kötülükten alıkoymaya örnek olan bir mesele olduğu için, toplum üzerinde bir hayli olumlu sonuçları vardır. İşe yararlılığı öyle önemlidir ki; İslâm dini halkı, devlet adamları ve hükmedenlerine karşı nasihat etmekle de görevlendirmiştir. Anne ve babalarının evlatlarına, öğretmenlerin öğrencilerine ve tüm toplum bireylerinin birbirlerine karşı müşfik ve samimi nasihatleri, iyi niyetler

⁵⁰ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 71, s. 76.

⁵¹ Hemedanî, Hüseyin Nuri; Farize-i Emr-i bi'l-Ma'ruf ve Nehy-i ani'l-Munker.

⁵² a.g.e.

içeren ikazları, iyiliklerin yayılmasına, kötülüklerin, İslâmî ve insani değerlerle uyuşmayan davranışların önünün alınmasına sebep olacaktır. Maalesef günümüzde Liberalist düşüncenin sözde insan özgürlüklerini savunması yüzünden bu önemli öğreti, kişilerin özel hayatına müdahale olarak görülüp, ona karşı çıkılmaktadır. Tabii, bu konuda unutmamak gerekir ki, her söylenen söz iyi niyetli nasihat değildir. Bazen açıkça yapılmış bir ikaz iyi niyetli ve müşfik olmayabilir ve yerinde söylenmeyen bu söz, kişiyi doğruya yönlendirmek yerine, inat ve inkâra götürecektir.

Gençler, diğerlerine nazaran daha çok iyiliği isteyen nasihat ve samimi yönlendirmeye ihtiyaç duyarlar. Çünkü bu gelişim evresinde kişi, neyin doğru, neyin de yanlış olduğunu bilmeye oldukça ihtiyaç duyarlar. Bunun yanı sıra gençler, ruhî ve mantıkî gelişmeye yeteri kadar ulaşamadıkları için, bu kişilerin yanlış davranış ve hatalara yönelmesi oldukça kolaydır. Bu noktada ebeveynlerin, öğretmenlerin ve toplum büyüklerinin samimi ve içten nasihatleri bu boşluğu doldurmaya yardımcı olacaktır.

Masum Önderler'in (a.s.) davranış ve sözleri de, onların bu yolu kullandıklarının bir göstergesidir. Daha önce de aktardığımız bir rivayete göre Peygamber Efendimiz (s.a.a.) Hac döneminde -rivayetin içeriğinden genç bir akrabası olduğu anlaşılan- gencin kadınlara baktığını fark eder. Allah'ın Resulü (s.a.a.) ona şöyle nasihatte bulunur:

“Kardeşimin oğlu! Bugün öyle bir gündür ki, kim gözüne, kulağına ve diline sahip çıkarsa Allah onu affedecektir”⁵³

İmam Cafer-i Sâdık'ın (a.s.) değerli babaları İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s.) naklettiği bir rivayete göre, Peygamber Efendimiz (s.a.a.) Arafat'a doğru giderken, oldukça yakışıklı bir genç olan Fazıl b. Abbas'ı kendisine yol arkadaşı yapmıştı. Bu sırada kız kardeşi ile birlikte hareket eden bir Arap ile karşılaştı. Adam, Allah'ın Resulü'ne (s.a.a.) bir soru sordu ve Peygamber de ona cevap verirken Fazıl b. Abbas adamın kız kardeşine bakıyordu. Fahr-i Kâinat, elini Fazıl'ın gözüne tuttu ama o başka taraftan bakmaya devam etti. Arap ile Allah'ın Resulü (s.a.a.) arasındaki diyalog bittikten sonra Fazıl'a döndü ve elini omzuna koyarak şöyle buyurdu:

⁵³ İbn-i Sa'ad, Muhammed; El-Tabakatu'l-Kübra, C. 4, s. 54.

“Bu günlerin ‘Eyyamun ma’dudat (sayılı günler)’⁵⁴ olduğunu bilmiyor musun? Bu günlerde kim eline, gözüne ve diline sahip çıkarsa Rabbimiz, ona gelecek yılın hac sevabını yazar.”⁵⁵

Bu iki rivayetin incelenmesi bize hata yapan ergen ve gençlerin ikaz edilmesi adına öğretici noktaları göstermektedir. Örneğin:

- Bu hayat tarzı içerisinde yaşayan gençleri ikaz ederken, doğrudan ve emir içeren cümleler yerine (yani gözünü kapat, bakma vb.) dolaylı ve emir içermeyen cümleler ile uyarmak daha münasip olacaktır. Bu hassas noktaya dikkat etmek, kişiyi sözün içeriğine yönlendirecektir. Birey de bunu özgürce ve gönül rahatlığı ile uygulayacaktır. Çünkü bu şekilde onun bağımsızlık arzusu müdahale edilmemiş ve nefesine saygı duyulmuş olunacaktır.

- Nasihat, korku ve kaygı yaratmaktan ziyade ergen ve gençlerden beklenen olumlu davranışların güzelliğini ve doğuracağı önemli sonuçları içermelidir.

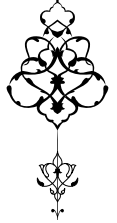
Bu durum, insan psikolojisine özellikle de bu hassas dönemde bulunan ergen ve gençlerin hâlet-i ruhiyesiyle uyushmaktadır. Hatta bu tür nasihatler, kişiyi yalnızca yanlış fiillerden uzaklaştırmaz, belki de ona doğru yolu da gösterir. Bu yöntem, gençlerin psikolojik ve ruhsal durumlarının göz önünde tutulması ve özellikle de ruhî buhran ve bunalımlarla mücadele ettiği böylesine bir dönemde, psikolojik problemlerinin daha da alevlenmesini engelleyecek ve genci doğru yola götürecektir. Ama bazen de olumsuz davranışların kötü sonuçlarını, bu sonuçları bilip umursamayan gençlere hatırlatmak, umut vermekten daha etkili olabilmektedir. İmam Hasan’ın (a.s.) kahkahalar atarak kendinden geçen bir gence karşı takındığı tavrı bu doğrultuda yorumlayabiliriz.⁵⁶ Tabersî’nin Mecmau’l-Beyan’ında geçen bu rivayetten almamız gereken ders, gencin nasihat edeceğimiz konu hakkında bilgisinin olup olmadığını bilmemizdir. Bu

⁵⁴ “Eyyamun Ma’dudat” tamlaması, Din-i Mübin-i İslâm’da Kurban bayramının son üç gününe yani, Zilhicce’nin 11, 12 ve 13. günlerine verilen addır. Bu tabir Kur’ân-ı Kerim’de üç ayrı ayette de geçmektedir.

⁵⁵ “Allah’ı sayılı günlerde anın.” Bakara/203 (Mütercimnin notu).

⁵⁶ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru’l-Envâr, C. 99, s. 351.

⁵⁶ Tabersî, Ebu Ali Fazl b. Hasan; Mecmau’l-Beyan, C. 6, s. 443.

yüzden İmam Hasan (a.s.), öncelikle gence şu soruyu sorar: “*Herkesin öldükten sonra ahirete gideceğinden haberin var mı?*” Daha sonra da İmam (a.s.), ona bilgisinin kaynağını sorar ve gencin bilgi sahibi olduğundan emin olduktan sonra onu ikaz eder. Bunların yanı sıra, ikaz edeceğimiz konu hakkında soru sormak, kişiyi bildiklerine sevk eder ve bu da onun öğrenip, bilgiyi biriktirmenin ve hayatta doğru ve yerinde kullanmamanın bir değerinin olmadığını gösterir. Maalesef, birçoğumuz bu bilgileri farklı yollardan örneğin; anne-baba, kitap, mecmua ve öğretmenlerden öğrenir ama hayata asgarî şekilde yansıtırız. Hâlbuki, yalnızca birkaç nasihat dinleyip, bunu hayatımızda pratiğe döksek, oluşacak değişiklik, zamanla unutulur hâlde olan kullanmadığımız birçok bilgiyi beynimizde depolamakla karşılaştırılmaz bile.

Ergen ve gençlere karşı uygulanan hayrı isteyen iyi niyetli ikaz ve şefkat içeren nasihatler, psikolog ve eğitimci bilim adamları tarafından da onaylanmaktadır. Gençlerin kapasitelerinin tanınması, bizim onların sorunlarını çözmemizde bir hayli yardımcı olacaktır. Kişi bu yolla, yaptığı davranışların sonuçlarını görecektir, kendi yeteneklerini, problemler ile mücadele ederek olumlu sonuçları olan doğru davranışları seçmekte kullanacaktır.

b. Olumsuz Davranışlar ve Sonuçları Hakkında Bilgilendirmek

Gençlik döneminin özelliklerinden bahsederken, onların deneyim ve tecrübelerinin az oluşundan söz etmiştik. Bu deneyimsizliğin temeli öncelikle hayata dair olan yaşanmışlığın az oluşu, ikinci olarak da, bu çağdaki duygusal, ruhsal ve şehvanî güdülerin karşı konulmaz üstünlüğüdür. İslâm kaynaklarına göre “*cehalet*” ve “*bilgisizlik*” yoldan sapmanın, hataya duçar olmanın esas nedenleridir. Bilgisiz ve cahil insan kolaylıkla her türlü çirkinliğe bulaşır. Bu yüzden olumsuz davranış, hata, ahlâksızlık ve suçlar ile savaşta en önemli usullerden biri, bu gibi davranış ve sonuçları hakkında kişiyi bilgilendirmektir. Bu yönde bilgi ve ikazlar, kişiye hususi bir basiret kazandırarak onu, özellikle de genci yoldan çıkmaktan koruyacaktır. Tabîî ki, bu konunun hangi yöntem ve kalıpta

gerçekleşeceği de son derece önemlidir. Bu konuda psikolog ve eğitim uzmanlarından yardım almak bir hayli önemlidir.

Bu tarz bilinçlendirme ve bilgi paylaşımının tek başına kişiyi yoldan çıkarabileceği gibi sözler söylenebilir. O yüzden kişi, olumsuz davranışlarda bulunmadıkça, ona böyle bilgilerin verilmesinden kaçınmak gereklidir denilebilir. Misal olarak; zina, eşcinsellik, mastürbasyon vb. gibi diğer cinsel sapkınlıklardan habersiz olan veya genç bir kızın karşı cins ile arkadaşlık yapıp, onlarla sohbet etmesinin veyahut hemcinsi ile bazı yakınlaşmaların bilincinde olmaması gibi örneklerde, bu konu hakkında bilgisi olan bir kişiden daha az tehlike altındadır ve aslında bu gibi bilgilerin kendisi de ergen ve genç için bir tehlike kaynağıdır. Çünkü şahsın bugüne kadar böyle bir konu hakkında hiçbir bilgisi olmamış ve böyle bir davranışta bulunmak belki de aklından dahi geçmemiştir. Ama şimdi, bu dalaletle düşürebilecek konular hakkında bilgi sahibi olduğundan, bu tip davranışlarda bulunma olasılığı artmıştır. Özellikle de araştırma ve merak etme ruhunun kişiye hâkim olduğu gençlik evresinde, bu konuları kendi bağımsızlığına hâle gelme ihtimaline karşı, ailesi ve büyüklere bir koz olarak kullanabilir. Buna karşılık, gençlere bu tür davranış ve sonuçları hakkında sağlıklı bilgi vermek ve onları ahlâkî kurallara ile tanıştırmak oldukça müsbet bir harekettir. Hâl böyle olunca da yukarıda değinilen meseleler artık göz ardı edilebilir. Zira günümüz toplumunda ergen ve gençlerin her türlü bilgiye ulaşmaları son derece kolaylaşmış, tabiri caizse gözü, kulağı açılmış durumdadır ve bu bilgiler de onlara yeni bir şeyler öğretmeyecektir!

Peki, öyleyse gerçek nedir ve ne yapılmalıdır? Bize göre insanları hatalardan alıkoymak adına onları bilgilendirmenin işe yararlılığı konusunda hiçbir şüphemiz yoktur. Önemli bir noktayı da unutmamak gerekir ki, eğitim ve terbiyede genel bir reçete yoktur. Bu reçetenin içeriğini karşımızdaki kişinin davranış ve durumu belirler. Dolayısıyla ne herkese, olumsuz fiillere karşı bilgilendirmenin işe yararlılığı inkâr edilebilir ne de bu bilgilerin herkes için her zaman ve aynı şekilde verilebileceği savunulabilir. Örneğin; ergen ve gence, laf atmanın ve karşı cinse bakmanın yanlışlığı hakkında bilgi vermek, onun bu tasvip edilmeyen

ahlâkdışı konuları öğrenmesine yol açar bahanesiyle bilgi aktarılmaması gibi. Buna mukabil, bazı yanlış eylem ve fiiller karşısında kişiye yanlışla düşmeden önce konu hakkında bilgi vermek gerekmektedir.⁵⁷

Tüm bunların yanı sıra, İslâm kaynaklarına göre bu gibi bilgi ve uyarılar ergen ve gence yumuşak ve dolaylı ve tatlı bir dille anlatılmalıdır. Bunlara en iyi örneği Yusuf suresinden verebiliriz.

c. Yoldan Çıkışların Oyun ve Hilelerine Karşı Bilinçlendirmek

Bundan önce, ergenlik ve gençlik dönemlerinde duyguların ağır basıp, aklın önüne geçtiği ve gençlerin hayat deneyimsizliklerinden bahsedilmişti. Bu eksiklikler, kişinin olayların gerçek boyutlarını ve bunların onu da ilgilendiren sonuçlarını görememesine neden olmaktadır. Ayrıca tüm bunlar, kendi geleceği ile ilgili açık bir görüntü edinebilmesini engellemektedir. İşte bu deneyimsizlik, ergen ve gencin kişi ve gruplara oldukça kolay kanmasına, özellikle de ailevî ve toplumsal faktörler bu ortamın vuku bulması için uygunsa yol açmaktadır.. Örneğin; aile ve arkadaş çevresi genci yeterince derk edip, anlamıyorsa genç, kolaylıkla kendini iyi niyetli gösterip, ancak, aslında onu istismar etme peşinde olan kişilere bağlanabilir. Bu gibi kişiler ilk başta kendilerinin iyi niyetli, gencin geleceğini düşünen ve ona karşı en ufak bir art niyet beslemeyen kişiler olarak tanıtırlar ve sanki kişiye güzel bir gelecek sunmak için çalışıyormuş izlenimi uyandırırılar. Bu gibi oyun ve sahtekârlıklarla gence hayatı ve konumlarını güllük gülistanlık gibi gösterip, onu uçuruma sürüklerler. Suça bulaşmış çocuk ve gençlerin hikâyelerine bakıldığında, bu kişilere nasıl kandıkları ve onların oyunları yüzünden nasıl suç dünyasına itildiklerini rahatlıkla görebiliriz. Unutulmamalıdır ki, öğretmenlerin ikazları büyük ölçüde gençleri bu tehlikelerden korumaktadır. Tabii ki, bu da yalın hâliyle bunları önlemek için yeterli bir yol değildir. Fakat bu ikazlar, gençlerin ruhunda aynı bir alarm gibidir ve gençlere bilgi ve doğru

⁵⁷ Bu konuya örnek olarak Kur'an-ı Kerim'de yer alan ve Yusuf suresinin 23. ayet-i k-rimesinde geçen "Yusuf'un, evinde kaldığı kadın, onun nefsinden murad almak istedi ve kapıları kilitleyip: "Haydi gelsene!" dedi." Bu bölümde, olay üstü örtülü bir şekilde anlatılmıştır.

bir bakış açısı sağlar. İşte bu yüzden yoldan sapmaların önünü almak için etkili bir silahtır.

Açıkçası, ikaz eden kişi genç tarafından ne kadar sevilip sayılıyorsa, bu ikaz daha etkili olup, daha bir kabul görecektir. Başka bir deyimle, aile ve eğitimcilerin ikaz ve uyarılarının işe yararlılığı önceden kurulmuş duygusal müsbet ilişkilerin sıklığına bağlıdır. Ama maalesef bu duygusal ve ruhsal ilişkinin yoksunluğuna bağlı olarak, genelde bu gibi ikazlar boşa giden bir avuç lafın ötesine geçememektedir.

Sapkın ve batıl yol üzere olan kişilerin oyunlarını açığa çıkarıp, onların yapmak istedikleri hakkında gençleri uyarmak; emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münker'e yerinde bir örnektir ve bu, ergen ve gençlerin yanlış yola sapmasına engel olmak demektir. Ebu Basir, İmam Cafer-i Sâdık veya İmam Muhammed Bâkır'dan naklettiği bir rivayette bu konuya değinmiştir.

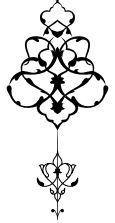
“Lût'u da gönderdik. Toplumuna şöyle demişti o: “Öyle bir iğrençliğe bulaşıyorsunuz ki, sizden önce âlemlerden bir tek kişi bunu yapmamıştır.”⁵⁸

İmam (a.s.), Lut Kavmi'nin nasıl yokluğa doğru sürüklendiği ve Şeytanın bu kavime mensup insanları ne şekilde kandırdığından bahseden yukarıdaki ayet-i kerimenin tefsirinde şöyle buyurmuştur;

“Şeytan, hoş ve cezbedici bir simayla onların gençlerine gitti (bu nokta en iyi başlangıcın gençler olduğunu ve bunun için gençlerin beğendiği stil ve tarzların kullanıldığını görülmektedir) ve gençlerden onunla birlikte olmalarını istedi. Bu şehvani zevki onlara tattırdıktan sonra onları birbirleriyle ilişkiye itti. En başta nefsini korumayı başarmış ve kendisini cinsel eziyetlere maruz bırakmayan genç, şimdi cinsel doyuma ulaşmak adına kendine bu eziyeti reva görmeye başlamıştı. İşte böylece eşcinsellik Lut kavmi arasında yayılmaya başladı.”⁵⁹

⁵⁸ Ankebut/28.

⁵⁹ Sadûk, Muhammed bin Ali, İlelu's-Şerâi, C. 2.

d. Pozitif Tedavi Metodu, Olumlu ve Doğru Davranışların Ortaya Çıkarılıp Takdir Edilmesi

Gençlerin hata ve olumsuz davranışları karşısında, onların yaptığı iyi ve olumlu davranışlarına odaklanıp, bu yönlerinin güçlenmesini sağlamaya pozitif tedavi metodu denir. Elbette pozitif tedavi, pozitif düşünce ile birleştirildiğinde etkili olmaktadır. Bundan önceki konularda ergen ve gençlerin konumlarından bahsederken, Masum İmamlar'ın (a.s.) en önemli plan ve hedeflerinin, toplumun gençlere karşı bakış açısını düzeltmek olduğundan bahsetmiştik. Bunun başarılması için de, gençlerin olumlu yönlerini gözler önüne sermek, bu gerçekçi ve gerekli ruhu, toplum içerisinde hâkim kılmak icap etmektedir. Hiç çekinmeden şu gerçek savunulabilmektedir; birçok rivayet ve hadis, ergen ve gençlere karşı pozitif bakmayı ve iyimser olmayı içermektedir. Bu konu, gençlere toplumsal sorumlulukların yanı sıra ekonomik, siyasî ve kültürel alanlarda sorumluluklar verildiğinde kendini gösterdiği gibi, olumsuz davranışlar karşısında da kendini göstermesi açısından bir hayli önemlidir.

Tasvip edilmeyen uygunsuz davranışların dikkate alınmasından daha önemli bir gerçek de, ergen ve gençlerin olumlu, müsbet özelliklerine ağırlık verip, onların bu iyi ve yerinde davranışlarına değer vererek bu davranışları ve özellikleri güçlendirmek suretiyle kişiliklerinin gelişimini sağlamaktır. Maalesef, birçok insan, gençlerin hata ve uygunsuz hareketleri ile karşılaşınca, onların müsbet yön ve yeteneklerini bir çırpıda unutmakta ve tabir yerindeyse, bardağın dolu kısmını görmek yerine, hep boş olan kısmını görmektedirler. Bu pesimist (kötümser) yaklaşımlar, ergenlik çağındaki gençlere karşı olumsuz davranışlar için bir zemin hazırlamakta olduğu hakkında, daha önceki konularımızda da bu davranışların bazı yan etkilerine vurgu yapmıştık.

Pozitif tedavi metodu ile, yani olumlu ve doğru davranışların ortaya çıkarılıp takdir edilmesi yöntemi ile gençlerin iyi ve müsbet davranışlarını ıslah ve terbiye aracına dönüştürebiliriz. Özellikle yapıcı etkisi kesin olan davranışlar bu konuda belirleyici bir öneme sahiptir. Zaten İslâmî rivayetler de bizi bu detaya yönlendirmektedirler. Örneğin, bir rivayete göre Ensar'dan bir genç Peygamber Efendimizin (s.a.a.) kıldırıldığı cemaat

namazında hazır bulunmasına rağmen çok çirkin ve beğenilmeyen davranışlarda bulunuyordu. Büyükler bu konudan rahatsızlık duyup çare aramak için Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) yanına gittiler. Peygamber (s.a.a.) bu kişilerin dikkatini o gencin yaptığı olumlu ve müsbet hareketlere yani namazı cemaatle ile kılmasına çekerek; **“Bu iyi davranışı, bir gün o kötülüğü yok edecektir.”**⁶⁰ diye buyurmuş ve gerçekten de öyle olmuştur.

Pozitif düşünmek ve pozitif tedavi, insanların hidayeti ve terbiyesinde önemli bir konuma sahiptir. Ama özellikle gençler ve ergenlerin terbiye ve eğitiminde bu daha bir önem kazanmaktadır. Bu yüzden gençlerin en ufak olumlu yönleri bile ebeveyn ve öğretmenleri tarafından göz ardı edilmemeli ve aksine bu en iyi şekilde onların terbiye ve eğitimi için kullanılmalıdır. Rivayetlerde yapılmış oldukça ilginç karşılaştırmalar da konuya ayrı bir değer katmaktadır. Örneğin;

“Allah katında günahkâr ama gönlü zengin ve cömert bir genç, ibadet ehli ama cimri bir ihtiyardan daha sevimlidir.”⁶¹

İslâm öğretileri, gençlerin toplum içerisinde ve sosyal hizmetlerde aktif ve etkin bir rol üstlenmesini ve bunun sayesinde dinî, sosyal ve ahlâkî değerlerinin şekillenmesi gerektiğini, dolayısıyla da birçok günah ve haktan uzaklaşacaklarına vurgu yapmaktadır.

⁶⁰ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 82, s. 198.

⁶¹ Nuri, Hüseyin; Müstedreku'l-Vesâil, C. 7, s. 15.

Üçüncü Bölüm

Gençler İçin Eğitim ve Öğretimin Kapsamı

Giriş

Ergen ve gençlerin eğitim ve terbiyesinde önemli bir yere sahip olan ve her zaman ciddi bir şekilde ebeveyn, eğitmen, kültür ve toplum öncüleri tarafından dikkate alınması gereken konulardan birisi de, doğrudan veya dolaylı olarak verilen ve okul ve derslane gibi resmî eğitimlerin veya masal kitapları, dergiler ve filmler gibi yazılı ve görsel eğitimlerin içeriği “*Ne olmalıdır?*” ve “*Gençlere neler öğretmelidir?*” sorusudur.

Esefle söylemeliyiz ki: yaşadığımız toplumlarda çeşitli sebeplerden dolayı, bu soru önemsenmemekte ve yeterli planlamalar yapılmamaktadır. Bu nedenlerden bazıları da şunlardır:

- Ailelerin ekonomik sıkıntı ve kaygıları;
- Sözde Liberal akımların yayılması ve bu akımların özgürlük ve akılcılık bahaneleri ile topluma, bireylere ve özellikle de gençlere dinî içeriği olan eğitimlerin verilmemesi yönünde telkinde bulunulması;
- Kurumların, eğitim ve öğretim görevlerini birbirleri üzerine yıkıp, kendilerini bu sorumluluktan kurtarma çabaları;
- Tedbirsizlik ve sorumluluk sahibi uzmanların göreve getirilmemesi;
- Ahlâkî ve dinî değerlerin yitmesi.

Bu sebeplerden dolayı gençlere ya temel eğitimler verilemiyor (bilgi ve eğitim sıkıntısı) ya da öyle çelişkili ve karmaşık bir eğitime maruz kalıyorlar ki, ister istemez kafaları karışıyor (çelişkili ve kitlesel eğitim).

Ergen ve gençler için uygun bir eğitim içeriğinin hazırlanması, aşağıdaki soruların doğru yanıt veya yanıtlarının bulunmasıyla ilintilidir:

- Ergen ve gençlere hangi konular öğretilmelidir?
- Ergen ve gençler için hazırlanan konu ve öğretilerin ölçüsü ne olmalıdır?
- Bu eğitimler nasıl ve hangi yöntemler ile verilmelidir?

Bu bölümde sunulacak olan konular, yukarıda değinilen soruların İslâm kaynaklarına göre kısaca cevaplanmasına yönelik bir çalışmadır ve görülen o ki, bu konular üzerine çok daha fazla araştırmaya gerek vardır.

1. Kendini Tanımak

Her insan için özellikle de gençlik çağına yeni girenler için en önemli ve temel eğitimlerden birisi, insanın kendi benliğini tanımasıdır. İslâm kaynaklı rivayetlerde işaret edildiği üzere, insanın özellikle de gençlerin kendilerini tanımaları birçok kargaşa ve sorunun aşılmasında oldukça etkilidir.

Kendini tanımak, aslında Allah'ı tanımaya uzanan bir yoldur.¹ Eğer İnsanın dindarlığının temeli, kendini bilmekle oluşmuşsa; bu, insanın din eğitimi ve mânevî terbiyesi için en güzel yöntemdir. Öte yandan insanın kendini tanıması, onun günah ve hatalardan uzak durması için de bir zemine oluşturacaktır. İnsanın kendi mahiyetini idrak edip, tanıması; kendi varlığının ne denli zayıf olduğunu kavrayıp, aslında içinde var olan hikmet ve mükemmeliyeti anlamasına, bununla beraber hikmet sahibi bir yaratıcının, bir düzenleyicinin var olduğuna iman edip, onun nimetlerine şükretmeyi öğretir. Ayrıca, kendini gerçekten tanıyan insan, dünyadaki bütün varlıklardan üstün olduğunu bilir ve bu yücelik ve üstünlüğünü günahların geçici zevk ve etkileri ile değiştirmeye kalkışmaz. Bu yüzden gençler için en zaruri eğitim kendini tanıyıp, bilmektir olma-

¹ “Kim kendi benliğini tanırsa, Rabbini tanır.” Hadis-i Kudsî; Mazendaranî, Muhammed Salih; Usul-i Kâfi Şerhi, C. 3, s 23.

lıdır. İşte bu yüzden İmam Ali (a.s.), İmam Hasan'a yazdığı mektupta şöyle buyurmuştur:

“Ey oğul! Nefsini her tür alçaklıktan değerli bil, hatta bu çirkinlik seni istediklerine ulaştırırsa bile. Çünkü bunun sonucunda senden eksilenler sana geri dönmeyecektir. Allah seni hür yarattığı hâlde başkasının kölesi olma.”²

Hazret, genç evladı İmam Hasan Mücteba'ya (a.s.) bu değerli tavsiye ve öğretisinde açık bir dille nefsin öneminden ve yaratılışının yüceliğinden bahsetmiştir. Bir başka deyişle, kendini tanımaya dikkat çekerek iki önemli sonuca varmıştır; bunlardan ilki günahlardan uzak durmak ve bir diğeri de, Allah'ın hâlis ve sadık kullarından olmaktır.

İnsanı günah, şehvet düşkünlüğü ve çirkinliklerden koruyup, alıko-yan kendini tanımaktır. İmam Hâdî (a.s.) şöyle buyurmaktadır:

“Kim kendi değerini küçük görürse, onun şerrinden ve kötülüğünden kendini güvende sanma.”³

Eğer gençlerimizin günah ve hatalardan uzak durmalarını istiyorsak, uygulanan eğitim ve terbiyenin bir bölümünü kişinin zihinsel ve ruhsal durumuna uygun olarak kendini bilmek ve bu konuda aydınlatmaya ayırmalıyız.

İslâmî eğitimde insan terbiyesi için iki temel içerik üzerinde durulmaktadır:

1- Tabiat ve varoluşun güzellikleri ve ayrıca Allah'ın yarattıkları üzerine araştırma yapmak. Buna Kur'an diliyle “*Âfak (Ufuklar)*” denmiştir.

2- İnsan ve yaratılışında saklı olan karmaşık yapı ve zarafetin öğretilmesi üzerine araştırma yapıp, düşünmek. Buna da Kelamullah'da (Kur'an'da), “*Enfûs*” adı verilmektedir.

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur:

“Kesin inanacaklar için yeryüzünde nice ibretler vardır ve kendi nefislerinizde de, yine de görmüyor musunuz?”⁴

² Nehcu'l-Belaga, 31. Mektup.

³ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 75, s. 300, 11. rivayet.

⁴ Zariyat/20-21.

Yüce Allah bir başka yerde de şöyle buyurmaktadır:

“Onlara ayetlerimizi ufuklarda ve öz benliklerinin içinde göstereceğiz. Ta ki, onun hak olduğu kendilerine ayan-beyan belli olsun. Kendisinin her şey üzerinde bir tanık oluşu, senin Rabbine yetmez mi?”⁵⁻⁶

Elbette bu iki temel içerik arasında ikinci zikredilen daha etkili ve tesirlidir. İmam Ali (a.s.) şöyle buyurmaktadır:

“Kendini tanımak, iki bilim arasındaki en yararlısıdır.”⁷

Kendi benliğinin farkına varıp, onu tanımanın faydaları hakkında şu noktalar belirtilmiştir; Kendini benliğini araştırıp tanımak, tabiat ve doğayı tanımanın aksine insanoğlunun birebir şahit olabileceği bir gerçektir. Hâlbuki, tabiat ve varlık âlemini bilme sonucu oluşan bilgi, edinilmiş, hâsıl olunmuş bir bilgidir ve elbette bu iki bilincin etkinliği ve devamı birbirinden oldukça farklıdır. İlm-i Huzurî,⁸ insanı doğrudan ve aracısız olarak nefesine götürür. İnsan ile bilinen arasında doğrudan bir bağlantı sağlar ve bu yüzden kendi varlığı ve yaratılışını düşünmek; insanı yüce, ulu ve her şeyin üstünde bir güce muhtaç kılmaktadır.

Kendini bilmeyi, âfâk (ufuklar) bilincine üstün kılan bir diğer özellik de, onun eser ve neticeleridir. Kendini tanıyan ve bilen kişi, kendi nefsinin ıslah etmek zorundadır ve bu ikisi birbirinden ayrı değildir-

⁵ Fussilet/53.

⁶ “Ufuklar”, Mekke’nin dışındaki dünya ülkeleri, “Enfûs” ise, Mekke’deki Arap kavmi anlamını taşıdığı gibi, ufuklar dış dünya, Enfûs insanların ruhları anlamına da gelir. Bu ayet, Allah’tan gelen Kur’ân ayetlerinin, diğer ülkelerde olduğu gibi, Arapların kendi içlerinde de yayılacağını, hakkın ortaya çıkacağını haber vermekle bir mucize göstermiştir. Ufuklar dış dünya, nefisler iç dünyadır. Bu anlam, tasavvufta çok işlenmiştir. Kur’ân ayetlerinin dış ve iç anlamları olduğu ileri sürülmüştür. Yine bu ayetten, bilginin iki önemli kaynağı olduğunu anlamaktayız: Duyulara çarpan dış dünya ve insanın iç yetileri, düşüncesi. İnsan bilgisi bu iki kaynaktan doğmaktadır. Bir başka deyişle; Âfâk, insanın dışında olan mahlûklar ve Enfûs de, insanda bulunan şeylerdir. (Mütercimnin notu)

⁷ Amedî, Abdulvahid; Gururu’l-Hikem, C. 2, s. 25, Hadis No 1675.

⁸ *İlm-i Huzurî*; Bir şeyi, zihinde onun görüntü ve sureti meydana gelmeksizin bilme - tir. Bir kimsenin kendisi dışında var olan şeyleri bilmesi için o şeyin görüntüsünün zihinde meydana gelmesi icap eder. Ama İlm-i Huzurî’de durum böyle değildir ve insan, kendisini İlm-i Huzurî ile bilir. Çünkü kendisi zaten kendi zihninde vardır. (Mütercimnin notu)

dir. Hâlbuki böyle bir ilişki âfâk bilinci ve kendini ıslah etmek arasında mevcut değildir.

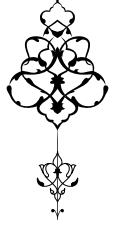
Gençlik döneminin tanınması ve bu çağda her zamankinden daha fazla görünen yetenek ve başarabilme yetisinin farkına varabilmek, gençler için günah ve hatalardan sakınıp hayırlı amellere yönelmesi demektir. Rivayetlerde üzerine basa basa söz edilen ve aynı zamanda Din Önderleri'nin (Masum İmamlar'ın) de bizi önemi hakkında uyardıkları konu; gençlik evresi ve yeteneklerinin değerlerinin farkına varılmasıdır. Özellikle ilk bölümde üzerinde durulduğu gibi gençlik, değeri bilinmeyen ve kaybedildikten sonra değerinin farkına varıldığı bir nimettir.

Gençlik çağı, insan yeteneklerinin gelişip, olgunlaştığı ve akabinde meyvesini aldığı ve ayrıca kişinin ömrünün en güzel ve huzurlu günlerini içerisinde barındırdığı bir dönemdir. Bu güzellik ve çekiciliği yüzünden çok azları bu nimetin farkına varmakta ve dolayısıyla bu dönemin sonrasında hasret ve hayıflanmalar baş göstermektedir. Bu yüzden insanları gençlik döneminin önemi hakkında bilgilendirmek gerekiyor.

Oldukça açıktır ki; eğer genç, bu dönemin önem ve değerinin farkına varmışsa, bu günleri en iyi şekilde değerlendirebilmek için planlar yapacak ve kolay kolay bu altın fırsatı boş meşgaleler uğruna harcamayacaktır.

2. Toplumsal, Medeni Kuralların ve Toplumdaki Diğer Fertler ile Olumlu İlişkiler Kurmanın Öğretilmesi

Çocukluk döneminden sonra insan, toplumdaki diğer bireyler ve yaşlılarıyla daha fazla iletişim kurmaktadır. Bu zamana değin kişinin ilişki boyutu, yalnızca aile fertleri, komşu yâda okuldaki sıra arkadaşları ile sınırlıyken bu dönemden sonra gelen ergenlik ve gençlik çağında bu ilişki yayılarak kişiyi, büyükler ile iletişim kurmaya ve eğitim öğretim ya da toplumsal alanlarda bulunmaya götürecektir. Gencin topluma daha fazla adapte olup katılması ve daha fazla iletişimde bulunması, ona medeni ve toplumsal kurallara uyma zorunluluğu getirdiğinden kişiye bazı toplumsal ve medeni eğitimlerin verilmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Çünkü bu olay, toplumsallaşma ve medenileşmenin bir parçasıdır. Ergen ve gençler

iyi birer birey olarak toplumsal kurallardan haberdar olmalıdırlar. Başkalarıyla olan iletişim kurallarını bilmeli, aynı zamanda toplumsal faaliyetlere katılıp, grup ve partilerin mahiyetleri hakkında bilgi sahibi olmalı ve toplum içerisindeki davranışlarının sonuç ve getirilerini bilmelidirler.

Gençler, bir toplumun en önemli kuvvet ve sermayeleridirler. Daha çok genç nüfusa sahip olan toplum, aslında kendini korumayabilmek adına ve sanayi ya da bilimsel yeniliklere ulaşmak için eğer akılcıca değerlendirildiği takdirde daha çok sermayeye sahip demektir. Yeter ki, bu gençler anlaşılıp, bu doğrultuda eğitim görerek yetiştirilebilsinler. Gençlerin toplumsal eğitimi, terbiye ve yönlendirilişleri, bu hedefe ulaşmada oldukça önemlidir. Bu önemli konuyu göz ardı eden toplumlar, kendi sonlarını hazırlamış olurlar.

Şimdi burada rivayetlerde geçen gençlerin toplumsal eğitimlerindeki en önemli konulara değineceğiz.

a. Büyükler ve Yaşlılar ile İletişimin Öğretilmesi

Rivayetlerde, gençlerin toplumsal eğitimi konusunda ahlâk, terbiye ve büyükler ile iletişim konularına vurgu yapılmıştır. Çünkü gençler ve yaşlılar arasındaki çatışmalar iki ana noktadan kaynaklanmaktadır: bunlardan ilki, bu iki gurubun farklı tabiatlara sahip olması ve ikincisi de, aldıkları terbiyelerin farklı olmasıdır.

Farklı tabiatlardan söz edilirken bu iki kitle de farklı gelişimsel evrelerden geçmekte ve bu evrelerin fiziksel ve psikolojik özellikleri farklılık arz edip, bir diğerine uymamaktadır. Terbiye ve eğitim ise tabiatıdan daha önemlidir. Çünkü o, bu ikisi arasında iletişimin kurulmasını sağlar.⁹

Bu eğitimin birinci kısmı, ebeveyn ve büyüklerin kendi davranışlarında uygulayacakları kuralları hayatlarına yansıtması ve diğer bir kısım da, ergen ve gençlere özel olarak verilen eğitimidir. Bu eğitimler onların davranışlarını ayarlayıp, bir dengeye sokmak için verilmektedir. Bu yüzden, doğru ve yerinde terbiye, gençler ve yaşlıların anlaşmasını sağlayan

⁹ Felsefi, Muhammed Tâkî; Felsefi Değişler, Düşünce ve Eğilimler Konusunda Yaşlılar ve Gençler, C. 1, s. 1.

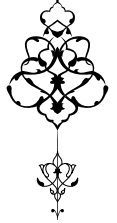
faktörlerdendir. Çocukluk döneminde doğru terbiye almış, gereken ve ıslah edici yol gösteren öğütlerden faydalanıp, hayat fennini öğrenmiş kişiler, gençlik ve yaşlılık dâhil olmak üzere hayatlarının sonuna kadar bu birikimlerden faydalanabileceklerdir. Öte yandan kendilerini kolaylıkla aile ortamı ve topluma motive edenler (uyum sağlayanlar), mutlu ve saadetli bir hayat geçirebilirler. Bunun tam aksi olursa da, yani çocukluk evresinde gerekli terbiyeyi alamamış kişiler, kötü alışkanlıklarından dolayı topluma bir türlü adapte olamazlar.¹⁰ Elbette unutulmaması gerekir ki; terbiye ve eğitim, kişinin fizikî ve ruhi olgunluğa uygun olmalıdır, hâl böyle olunca da, her eğitimin çocukluk döneminde verilemeyeceği ortaya çıkar. Bunun için kişiyi yavaş yavaş alıştırmak gerekmektedir. Eğitim ve terbiyenin en verimli ve yüksek olduğu zaman dilimi, gençliğin ilk yıllarıdır. Bu terbiyenin önemi şu noktada kendini göstermektedir; bu iki gurubun iyi ilişkiler içerisinde olmasının sağlanması ve kuşak çatışmalarının önlenmesi, toplumsal hayatın bekası için gereklidir ama bunun dışında, psikolojik güveni sağlayarak, toplumsal yeteneklerin ortaya çıkmasında da bir hayli etkilidir. Bu konunun gerçekleşebilmesi için öncelikle genç ve ebeveyn arasındaki iletişim düzeltilmeli, daha sonra yaşlı ve gençlerin ayrı eğitimi ile onları alacağı görev ve rolleri ile tanıştırmak gerekmektedir. Şimdi burada Din Önderleri'nin (Masum Oniki İmam) öğretilerinde yer alan bazı eğitici noktalara değineceğiz.

- **Yaşlılara Karşı Saygılı Olmak ve Konuşmada Öncelik Vermek:** Dinî öğretilerin gençlere verdiği tavsiyelerinden birisi, yaşlılara her konuda öncelik vermeleri, konuşma ve davranışlarında onlara karşı saygılı olmalarıdır. Her ne kadar bu gençlik ruhuna aykırı olsa da, devamlılık arz eden ikazlar ve terbiye ile bunu onların ruhunda oturmuş bir davranış hâlinde getirilebiliriz. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.), bir rivayette şöyle buyurur:

“Genç birisi ve yaşlı bir adam Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) huzuruna çıkmış ve genç hemen söze başlamıştı, Peygamber (s.a.a.) şöyle buyurdu: “Önce büyükler, önce büyükler.”¹¹

¹⁰ Felsefi, Muhammed Tâkî; Felsefî Değişler, Düşünce ve Eğilimler Konusunda Yaşlılar ve Gençler, s. 106.

¹¹ Nuri, Hüseyin; Müstedreku'l-Vesâil, C. 8, s. 392.

- **Büyük ve Yaşlılara Karşı Saygı ve İkrâmın Sonuçlarının Anlatılması:** Büyüklere karşı saygı ve ikramın sonuçlarının örnekler ile anlatılması, gençleri bu kural ve kanunlara uymaya teşvik edebilir. Hatemü'l-Enbiya Muhammed Mustafa (s.a.a.) şöyle buyurmuş:

“Yüce Allah'ın kendisini görevlendirdiği gençler olmasa, hiçbir yaşlıya ikram ve ihtiramda bulunulmaz.”¹²

- **Büyüklere karşı saygılı olma konusunun öneminin açıklanması:** Rivayetlerin genç nesli saygı ve ihtirama yöneltmek için kullandığı bir diğer yöntem ise, büyüklere karşı olan saygının, Allah'a duyulan saygı olarak tanımlanmasıdır. Bu metod kullanılarak gençlerin konuya teşviki sağlanmıştır. Abdullah b. Sinan der ki: İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) bana şöyle buyurdu:

“Şüphesiz Allah'ı yüceltmenin örneklerinden biri de, ihtiyarlık döneminde olan yaşlılara saygı duymaktır.”¹³

b. Yaşlıların Deneyim ve Tecrübelerinden Faydalanmanın Öğretilmesi

Gençler, fiziksel güç ve enerjilerinin had safhada olduğu bu dönemde şu yıkımı büyük olan düşünceye kapılmaktadırlar; her işin çözümlü, fiziksel güç ile mümkündür. Ama onlara bu gücü etkin kılan faktörün düşünce ve fikir olduğunu ve bu deneyim ve düşüncenin yaşlılarda mevcut olduğunu anlatmak gerekiyor. İmam Ali (a.s.) bu konuda şöyle buyurmaktadır:

“Benim için yaşlının görüşü, gencin çare bulmasından daha değerlidir.”¹⁴

c. Büyüklerin Davranışlarından Örnek Alınmasının Öğretilmesi

Eğer insanoğlunun özelliklerinden birisini “örnek almak” olarak değerlendirirsek, yanlış bir şey söylememiş oluruz. Her insan hayatının farklı evrelerinde örnek alabileceği şahısları arar. Örnek almak, ister

¹² Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 72, s. 137.

¹³ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 2, s. 658.

¹⁴ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 75, s. 105.

bilinçli, ister bilinçsiz olsun insan ömrü ve hayatında paralel olarak cereyan eder. Bu davranış psikolojisinin, mükemmele ulaşma ve üstün olma duygusundan kaynaklandığı ve bu duyguların da daimi oldukları bilindiğine göre, o zaman örnek almak da devamlılık arz eden bir durumdur. Bu yüzden doğru örnekleri bulup, çocuk ve gence sunmanın önemi gençlik dönemindeki çok etkilenmede saklıdır. Bu yaşlarda doğru kişi ve örnekler ile karşılaşmak, kişiye olumlu bir terbiye kazandırarak, onu iyilik ve kemale doğru yönlendirecektir. Bu dönemdeki olumsuz örnekler ise kişiliği kötü yönde etkileyecektir.

Buradaki sorun, bu örneklerin hangi yaş grubuna ait olması gerektiğidir. Açıktır ki bu örneklerin birçoğunun şahsın kendi etrafında yaşayan büyüklerde araması gerekiyor. Elbette kendi akranlarını da örnek alabilirler, ama onlar da kendi büyüklerini örnek almaktadırlar. Mademki büyükler, gençlerin örnek aldıkları kişilerdir, öyleyse büyüklerin dikkatini ister istemez üstlendikleri bu rollerine çekmek gerekir. Bunun yanında ergen ve gençleri de doğru ve olumlu davranışsal örneklerle yöneltmek icap etmektedir. Bir kişinin her konuda iyi bir örnek olamadığını da düşündüğümüz zaman o şahsın bir veya birkaç konuda örnek olabileceği ortaya çıkmaktadır. Örneğin ağırbaşlı ve ciddi olma konusunda gençlere örnek sunmak gerekirken, hızlı ve çevik olma konusunda gencin kendisi buna en iyi örnektir. İmam Ali (a.s.) şöyle buyurur:

“Benim için yaşlının ağırbaşlı olması, gencin neşeli olmasından daha yeğdir.”¹⁵

Bu yüzden gençlerin yaşlıları örnek almaları doğru bir davranış iken, yaşlıların gençleri örnek alıp, gençlik evresi davranışlarında bulunmaları, meselâ onlar gibi modayı takip etmeleri, makyaj yapmaları vs. hiç de uygun değildir. Allah'ın Resulü şöyle buyurur:

“Sizin en iyi gençleriniz kendilerini yaşlılara benzetenlerdir ve en kötü yaşlılarınız ise kendilerini gençlere benzetenlerdir.”¹⁶

¹⁵ Amedî, Abdulvahid; Gururü'l-Hikem, C. 6, s. 231, Hadis No 10099.

¹⁶ Muttekiy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddîn; Kenzu'l-A'mâl, C. 15, s 776.

3. Toplumsal Olaylara Karşı Bilinçli Bakış Açısı Kazandırmak

Gençlerdeki bağımsızlık ruhu, kendini gösterme ve kişiliğini sergileme arzusu, onların sosyal ve siyasal kişi ve gruplarla ilişki kurmasına neden olmaktadır; özellikle de gencin gelecek ve yarınları bu kişi ve gruplarla işbirliği içinde olduğunda sağlanacaksa böyledir. Öte yandan bütün siyasî, toplumsal ve kültürel cereyanlar, öncelikle gençleri cezbetmeyi amaçlar. Bu da gençlik enerjisi ve gücünden yararlanmak içindir. İslâm tarihi incelendiğinde Peygamber Efendimizin (s.a.a.) ilâhî davetine ilk “*Lebbeyk Ya Resullah!*” (emret, buyur ya Resulallah) diyen, hatta anne ve babalarına dahi karşı gelerek Muhammed’in (s.a.a.) safına katılanlar gençler olmuşlardır.¹⁷ Allah’ın Resulü de (s.a.a.) bu noktayı şöyle yorumlar:

“Benimle sözleşip, dediklerimi kabul edenler gençlerdi ama bunun aksine yaşlılar ve büyükler benim en büyük muhaliflerim oldular.”¹⁸

Yine İslâm tarihinde bu olaya emsal teşkil edebilecek bir örnek göze çarpmaktadır; Kureyş’in büyükleri Hz. Muhammed’in durumunun böyle olduğunu görünce Ebu Talib’in yanına giderek iğneleyen bir dille şöyle dediler:

“Senin kardeşinin oğlu, bizim tanrılarımıza hakaret etti ve gençlerimizi doğru yoldan saptırdı ve aramıza nifak tohumları sokup, bizi ikiye böldü.”¹⁹

Toplum içerisinde yapılacak olumlu ya da olumsuz her türlü değişiklik, gençlerin işbirliği ile mümkün olmaktadır. Toplumun terakki ve ilerleyişi gençlerin sayesinde vuku buluyorsa, yine aynı toplumun yok olmaya sürüklenmesi ve dağılıp gitmesi de gençler eli ile olmaktadır. Bu konuya en iyi örnek Endülüs, bir diğer adıyla İspanya hikâyesi ile verilebilir. Hiç şüphesiz bu hikâye tüm Müslüman ve eğitimciler için ibret alınması gereken bir olaydır. Şehit Murtaza Mutahharri bu konuya şöyle değinmiştir:

“Hristiyanlar, İspanya’yı Müslümanların elinden savaşmaksızın kurtarmak için ilk önce Müslüman gençlerin ahlâk ve psikolojilerini bozma

¹⁷ Yarıcı, Züheyr Mustafa; Şebâbun Havle’r-Resul.

¹⁸ Tenekabunî, Ferid Murtaza; El-Hadis, C. 1, s. 349.

¹⁹ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru’l-Envâr, C. 6, s. 343.

yolunu seçtiler. Bunun için de rahatça gönül eğlendirebilecekleri mekânlar kurup, ahlâksızlığa götürecek nice oyunlara başvurdular. Hatta bu yolda o kadar başarılı oldular ki, Endülüs, İslâm devletinin hükümet yetkililerini dahi baştan çıkartıp, onları da kirlettiler. Bunun sonucunda Müslümanların irade, iman ve pak duygularını yok ettiler. Onları zayıf ve iradesiz insanlara dönüştürdüler.”²⁰

Bu yüzden gençlere verilecek temel öğretilerden birisi siyâsî, kültürel ve toplumsal olaylar hakkında bilgi edinmeleri ve onlara bu akım ve kişilere karşı doğru, bilinçli bir bakış açısını kazandırmak olmalıdır. İslâmî kaynaklarında bu tür öğretilerden çokça söz edilmiştir. Örneğin İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) şöyle buyurmaktadır:

“Ey gençler! Takvalı olun, zalimlerin etrafında dolaşmayın. Onları kendi hâllerine bırakın ki riyasetten, güçten düşsünler. Bu kişilere kendinize Allah yerine arkadaş olarak seçmeyin. Allah’a and olsun biz sizin için onlardan daha hayırlıyız.”²¹

Siyâsî olaylar hakkında gençleri bilgilendirmek, özellikle de siyâsî grupların İslâm öğretilerini kullanıp, gençlerin din duygularından faydalanarak kendi ideolojilerini daha da güçlendirmemeleri adına bir zaruret-tir. İslâm’ın ilk yıllarında bu oyunu tezgâhlayan Hariciler ve Mürciye adlı bazı gruplar vardı. Dinin kanaat önderleri, bu gençleri bilgilendirmek ve bu vesileyle ailelerine de, İslâmî öğretilerini doğru anlatmayı ilke edine-rek bu fıkırsel ve sapkın gruplara inanmayı engelleyip etkisiz hâle getirmeyi amaçlamıştır. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) şöyle buyurmaktadır:

“Mürcie²² gençlerimize gelip, onları kandırmadan önce, bizim hadis ve söz-lerimizi doğru anlatın.”²³

²⁰ Mutahharî, Murtaza; Âşina-i bâ Kur’ân, C. 1, s. 64.

²¹ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihârul-Envâr, C. 24, s. 246.

²² **Mürcie**; İslâm’ın ilk dönemlerinde III. Halife Osman b. Affan zamanındaki o karg - şalı dönemde ortaya çıkmış sapkın bir ideolojidir. “Kâfirin yaptığı işler nasıl kendisine bir yarar sağlamazsa, müminin işlediği günah da onun imanına hâle getirmez.” veya “Eğer birisi (Allah’a şirk koşturmak vb.) büyük günahlara duçar olursa, o kâfir olmamış-tır, onun hükmünü ahirette yalnızca Allah verir.” veya “Önemli olan inanmak, niyet ve hâli hazırda etkin olup, büyük kitlenin kabullendiği gündelik hayatta önemli etkisi olan tehlikeli bir görüştür. (Mütercimin notu)

²³ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfi, C. 6, s. 47.

İmam Cafer-i Sâdık (a.s.), anne ve babaları Mürchie tarafından gelecek tehlikelere karşında uyarılmış ve şöyle buyurmuştur:

“Bu aşırıların, gençleriniz için ne denli tehlikeli olduğunun farkında olun ve gençlerimizi yoldan çıkarmasına izin vermeyin. Çünkü onlar, Allah kulları arasında en kötü olanlarıdır. Allah'ın büyüklüğünü küçük görüp, onun kullarına tanrılık taslarlar.”²⁴

4. Gerekli Bilgi ve Eğitimlerin Fiziksel Güç ve Sağlığın Olgunlaşması İçin Gösterilmesi

İnsan, ruh ve bedenden oluştuğu gibi, bu boyutların her biri de bir diğerine etki etmektedir. Bedenin sağlıklı ve mutlu olması ruhun kemale ermesi için gerçek bir zemin hazırlar. Bunun tam aksine ruhun huzurlu, sağlık ve neşeli olması da fiziksel boyuta müsbet yönde etki eder. Bu yüzden İslâm dininin önemle üzerinde durduğu öğretilerden birisi de, spor yapmak, tabiatıtan yararlanmak, helal yiyecek ve içecekler ile beslenmek ve bu beslenme alışkanlıkları doğrultusunda bedenin yetiştirilip geliştirilmesidir. Ama maalesef, eskiden beri bu konu, dindarlar arasında istendiği ölçüde rağbet görmemiş ve ihmal edilmiştir. Günümüzde de bu yanlış görüşün hâlâ Müslümanlar arasında bir hayli yaygın olduğu görülmektedir.

Din denilince akla ilk gelen şeyin yalnızca ruh ve mânevîyat ile ilgilendiği anlaşılmamalıdır. Bilinmesi gereken şey, böyle bir bakış açısı dinin dünyaya bakışı için de geçerlidir. Mânevîyata önem verip, bedenden geçmek, ya da tamamen dünyadan el ayak çekmek mümkün değildir. Filvaki dinin özü, insanı cisim ve ruh ile birlikte bir bütün olarak görmesi, uhrevî ve dünyevî özelliklerine bir arada dikkat etmesindedir. Bunun dışındaki herhangi bir düşünce doğru olmadığı gibi, din tarafından da tasvip edilemez.

Bu önemli konuyu ve insan karakterinin çocukluk ve gençlik döneminde şekillendiğini dikkate alacak olursak, gençler için en önemli öğretilerden birisinin, onların bu konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmalarını sağlamak ve bunun gerçekleşmesi için de fiziksel gelişimlerini

²⁴ Tusi, Muhammed b. Hasan, Amal'it Tusi, s. 650, Hadis No 1349.

arttıracak gereken önlemlerin alınmasını sağlamak gerekmektedir. Bu önlemlerin, beden sağlığı, uygun beslenme, diyet, spor ve sporun gündelik hayata aksettirilmesi gibi geniş bir sahası vardır. Elbette dinin temelinde ufak tefek tüm ayrıntılara değinilmemiştir, ama esas noktalar ve temel öğretiler göz önünde bulundurmıştır. Bu temel öğretiler, uzmanlar ve din âlimleri tarafından hazırlanmalıdır. Beslenme uzmanları ve beden eğitimcileri (görsel ve yazılı medya ile) bu tür bilgileri gençlere aktarmakla yükümlüdürler.

İslâm kaynaklarında tüm toplumu ilgilendiren rivayetler dışında, sadece ergen ve gençleri muhatap alan bazı özel rivayetler de mevcuttur. Örneğin; Peygamber Efendimiz (s.a.a.) şöyle buyurmaktadır:

“Akşam yemeğini asla terk etmeyin. Hatta bu, bir tane hurma bile olsa. Ben sizin bu durumda yaşlılık ve zayıflık zamanınızdan korkmaktayım. Çünkü akşam yemeği, genç ve yaşlının güç kaynağıdır.”²⁵

Beden eğitimine önem verip, genleri spor dallarına yönlendirmek, hem fiziksel sağlık ve güç hem de insanın mutluluğu açısından İslâm dininin öngördüğü tedbirlerindendir. Esasen evlatların ebeveynleri üzerindeki haklarından biri de budur. Ehl-i Beyt İmamları (a.s.) zamanında özellikle yüzme, okçuluk, binicilik gibi spor dalları gençlerin toplumun olumsuz yönlerinden korunması için öğretilir ve bu eğitim de ilk önce ailede başlardı. Din Önderlerimiz (Masum İmamlar) de aynı şekilde bu tür spor dallarına bir hayli ilgi duymaktaydılar. İmam Muhammed Bâkır (a.s.) bu konuda şöyle buyurur:

“Medine halkı, okçuluk yarışmaları düzenler ve ona büyük ilgi duyardı. Ben de gençken bu spora oldukça alâka duyardım, ama daha sonraları bıraktım.”²⁶

Aynı şekilde rivayetlerde okçuluk ve yüzmenin çocuklara verilmesi gereken eğitimler arasında olmasından bahsedilmiştir. Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a.) buyurur ki:

“Evlatlarınıza yüzme ve okçuluk öğretin.”²⁷

²⁵ Berkî, Ahmed b. Muhammed; El-Mehasin, C. 2, s. 421.

²⁶ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 46, s. 307.

²⁷ Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan, Vesâilu's-Şîa, C. 12, s. 247, Hadis No 13.

5. Ebeveynler ile İlişkilerin Düzeltilmesine Dair Gereken Eğitim

Ergen ve gençlik dönemi meselelerinden birisi de, “*Büyükler, özellikle de ebeveynler ile zıtlık ve çatışma*” konusudur. Bu çatışma, bakış açısı, hayat tecrübesi farkı ve gencin birey olma isteğinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu mesele doğru olarak yönlendirilmezse istenmeyen ve vahim sonuçlar doğurabilir. Maalesef, modern dünyada gün geçmiyor ki gazetelerde evden kaçan gençlerden (özellikle de kız çocuklarından) ağır yaralanma ve ölüm ile sonuçlanan kavgalardan söz edilmesin. Bu tip vakaları inceleyen uzmanlar, günümüzün makineleşmiş dünyasında gençler ile aileleri arasında her geçen gün artan ve şiddet kazanan çatışmaların çokluğuna dikkat çekerler.

Buna karşılık ne zaman başarılı gençlerden söz edilse, ebeveyn ve öğretmenlerine emeklerinden dolayı teşekkür edilmekte, bu aileler özveri ve sabırlarıyla genç ile müsbet ilişkiler kurdukları için güven dolu bir ortam yaratarak, onun başarılı olması için zemin hazırlamışlardır. Buradan yola çıkarak, genç ile anne-baba arasındaki ilişkilerin düzeltilmesi, genç, aile ve de toplum için hayır ve güzellikler getirecektir sonucuna varabiliriz. Buna yönelik çalışmaların bir kısmı ailelerin, evlatları ile sağlıklı ve doğru ilişkiler kurabilmeleri ve gereken görevlerini doğru olarak gerçekleştirmelerine yönelik eğitimlerdir. Bu eğitimlerin, veli toplantıları, eğitici film ve kitaplar ile yerine getirilmesi gerekir ve ihmalî durumunda da olumlu ilişkiler yerine çatışma ve zıtlıklar gidecek artacaktır.

Bir diğer yandan da ergen ve gençlere gerekli bilgi ve eğitimin verilmesi icap etmektedir. İslâm kaynaklarında Din Önderleri (Masum Oniki İmam), ergen ve gençlerin ebeveynlerine karşı saygılı ve kadirşinas kim-seler olmalarını istemişlerdir. Bu konu o kadar önemlidir ki, Kur’ân-ı Kerim’de birkaç ayette bu meseleye değinilmiştir:

“Rabbın şöyle hükmetti: O’ndan başkasına kulluk/ibadet etmeyin, anaya-babaya çok güzel davranın: Onlardan birisi yahut her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına gelirse sakın onlara “Öf!” bile deme; onları azarlama, onlara tatlı-iltifatlî söz söyle.

Rahmetten yerlere eğilme kanadını onlar için indir ve de ki: “Rabbim, merhametli davran onlara, tıpkı küçüklüğümde beni koruyup büyüttükleri gibi.”²⁸

Peygamber Efendimiz (s.a.a.) ve diğer Masumlar (a.s.) bu iki kesim arasında olması gereken iyi ilişkileri sağlamak için çokça çabalamışlardır. Bu konunun doğuracağı olumlu ve müsbet sonuçlar, ergen ve gençlerin gelişimi için gerekli ruhsal ortamın hazırlanması ve yaşları itibarıyla buna oldukça ihtiyaç duyan anne-babaların huzurlu ve mutlu olmaları dışında, İslâm kültür ve değerlerinin yayılması için de zaruridir. Özellikle de Allah'ın Resulü (s.a.a.) ve daha sonra onun yolunu izleyen İmamlarımız (a.s.) anne ve babaya saygıyı, onların Müslüman olma şartına bağlamamışlardır. Bunun can alıcı maddenin kendisi ve çocuklarındaki olumlu değişimlerin getirdiği huzur, Gayr-i Müslim olan ebeveynleri araştırmaya sevk etmiş ve gerçeği bulunca da Hz. Muhammed'in (s.a.a.) saflarına katılmışlardır. Bu konuda Zekeriya b. İbrahim'in hikâyesi gerçekten dinlenmeye değer:

“Zekeriya, anne-babası ve tüm akrabalarının Hristiyan olmasına rağmen, İslâm dinine can-ı gönülden derin bir sevgi duymuş ve böylelikle Müslüman olmuştu. Hac mevsiminde Kufe'den ayrılıp, Medine'ye İmam Cafer-i Sâdık'ın (a.s.) huzuruna gelmiş ve nasıl Müslüman olduğunu anlatmıştı. Biraz sohbet ettikten sonra Hazret (a.s.) ona herhangi bir sorusu olup olmadığını sordu. Zekeriya da, İmam Cafer-i Sâdık'a şöyle sordu:

- Benim annem, babam ve tüm akrabalarım Hristiyanlardır. Annem kördür ve ben onlar ile yaşıyor, birlikte yemek yiyoruz. Benim burada teklifim nedir? İmam sordu:

- Onlar domuz eti tüketiyorlar mı?

- Genç: Hayır, Ey Resullulah'ın oğlu, domuz etine dokunmazlar bile. İmam buyurdu:

- Senin onlar ile yaşamanda bir sakınca yoktur. Annene yaşadığı sürece göz kulak ol ve ona iyi bak. Ölünce de cenazesini başka birine bırakma, kendin cenaze işleriyle ilgilen. Buraya gelip, benimle görüştü-

²⁸ İsra/23-24.

günü de kimseye anlatma. Ben Mekke'ye geldiğimde Allah izin verirse Mina'da görüşürüz.

Hac mevsimi sona ermiş ve genç Kufe'ye geri dönmüştü. Evine geldiğinde ise İmam'ın (a.s.) buyruklarını unutmadı ve annesine hizmet etmeye başladı. Onun tüm işleri ile ilgilendi, hatta temizliği ile bile kendisi alâkadar oldu. Annesi bu değişiklik karşısında bir hayli şaşkıındı. Bir gün Zekeriya'ya şöyle dedi:

- Önceden ben ve sen aynı din ve mezhepteydik, ama sen bana bu kadar sevgi göstermiyordun, şimdi din ve mezhepte yabancıyız ve sen şimdi bana eskiden olduğundan daha çok sevgi gösteriyorsun. Zekeriya cevap verdi:

- Anneciğim, Peygamberimizin oğlu bana böyle emretti.

- O bir peygamber mi yoksa?

- Hayır, o bir peygamber değil, ama onun oğlu.

- Oğlum sanırım o bir peygamber. Çünkü bu tür öğretiler yalnızca peygamberlere mahsustur.

- Hayır anne, emin ol o peygamber değil. O peygamber evladı, çünkü bizim peygamberimizden sonra yeryüzüne başka peygamber gelmeyecektir.

- Oğlum senin dinin çok iyi bir din, diğer dinlerden üstün, dini bana anlat.

Böylece Zekeriya, İslâm dinini annesine anlattı ve kelime-i şahadet getirmesini ona öğretti. Birkaç saat sonra annesi vefat etti ve Zekeriya onu yıkayıp, kefenledi daha sonra da cenaze namazını kıldı.²⁹

Ehl-i Beyt İmamlarımız'ın (a.s.) gençlere, anne ve babalarının emeklerine saygı duymanın bereket ve sonuçlarını anlatmaları, gençlerin onlara karşı daha çok sevgi beslemeye yönlendirmekte ve yaşamlarındaki etkilerini gördükçe İslâm'ın haklılığına bir kez daha şahit olup, yürekten İslâm'a bağlanmaktadır. Din Önderleri, anne-babaya saygı konusu üzerine öyle ısrarcı olmuşlardır ki, gençlerin kafasında hiçbir soru işareti bi-

²⁹ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 47, s. 374, 97. rivayet.

rakmamışlardır. Anne ve babaya saygı duymanın sonuçları konusunda, Masum İmamlar (a.s.) gibi haklılık ve sadakatleri konusunda zerrece şüphe olmayan kişilerin bahsetmiş olması, gençlere bunu kendi hayatlarında uygulamaya sevk etmektedir. Örneğin; din büyüklerimiz; kişinin büyüklerle, özellikle de anne ve babasına karşı davranışları onun çocuklarının ona karşı davranışını belirten sözü, geleceği için en ufak bir endişe taşıyan herkese etki etmektir. İmam Cafer-i Sâdık'tan (a.s.) bir hadiste şöyle gelmiştir:

“Anne ve babanıza iyi davranın ki, çocuklarınız da sizi iyi davransınlar.”³⁰

Açıktır ki, bu konu hem gencin dinî fitratı yüzünden bunu rahatlıkla anlayacağı bir tür İlâhî ödül, hem de psikolojik bir kaide olan taklit ve örnek almaya bir örnektir. Küçük çocuklar, bu tür olumlu davranışları görünce, örnek alacak ve kendi babalarına da aynı davranışları sergileyeceklerdir veyahüt örnek vermek gerekirse, anne ve babaya iyi davranmanın bir sonucu da ömrün uzaması olarak aktarılmıştır. Bu da insanın ölümsüzlük arzusu ile uyum içerisindedir. Bu yüzden kişi, anne ve babasına karşı iyiliğe doğru yönlenecektir. İmam Muhammed Bâkır ya da İmam Cafer-i Sâdık'tan aktarılan bir rivayette şöyle buyurulmuştur:

“Babana saygı duy ki, ömrün uzun olsun. Annene saygı duy ki, torunlarını göresin.”³¹

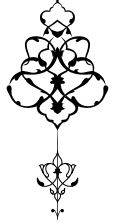
Bu konunun önemi ve Din Önderleri'nin (Masum Oniki İmam) bu konudaki geniş buyruklarının olması hasebiyle birkaç örnek daha vermeyi tercih ediyoruz.

Ehl-i Beyt İmamları'nın (a.s.) bu konudaki tavsiyeleri dışında kendileri de bizzat anne ve babalarına karşı sergiledikleri olumlu davranışları ile gençlere örnek olmuşlardır. İmam Zeynu'l-Âbidîn'in (a.s.) bu hadisine dikkat edelim:

“İmam Seccâd (Zeynu'l-Âbidîn a.s.) annesi ile birlikte (aynı anda) yemek yemekten çekinirdi. Hazrete sordular:

³⁰ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 17, s. 184.

³¹ Nuri, Hüseyin, Müstedreku'l-Vesâil, C. 15, s. 204, Hadis No 18022.

- Ey Allah'ın Resulü'nün oğlu! Sen, insanların aile ile ilişkilerinde en iyisi ve en dikkatli olanısın. Peki, neden annenle yemek yemiyorsun?

Hazret şöyle buyurdu: Annemim daha önce göz diktiği bir şeye el uzatmak bana yakışmaz.”³²

“Bir gün gencin birisi Peygamberin (s.a.a.) yanına gelerek ona biat etmek istediğini söyledi;

- Allah yolunda hicret ve cihad etmek için sana biat etmeye geldim. Peygamber buyurdu:

- Anne ve baban yaşıyor mu?
- Evet, ikisi de hayattalar.
- Allah'tan karşılık, ödül ve mükâfat istiyor musun?
- Evet.
- Anne ve babanın yanına dön ve onlara iyilik yap.”³³

“İbrahim b. Şuayb der ki: İmam Cafer-i Sâdık'a (a.s.) şöyle dedim:

- Babam çok yaşlı ve oldukça güçsüzdür; ben onu hacetini gidermesi için taşıyorum. Hazret şöyle buyurdu:

- Eğer sen bunu yapabiliyorsan yapmaya devam et. Ona yemek de yedir ki, bu kıyamet gününde (senin için) bir kalkandır.”³⁴

“Ebu Said-i Hudri der ki: Yemen'den (Genç) bir adam Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) yanına gelerek onunla birlikte cihat etmek istediğini söyledi. Hazret ona şöyle buyurdu:

- Yemen'de kimsen var mı?
- Evet, anne ve babam oradalar.
- Onlardan bu sefer için izin ve onay aldın mı?

³² Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan, Vesâilu's-Şîa, C. 6, s. 277.

³³ Nuri, Hüseyin, Müstedreku'l-Vesâil, C. 15, s. 177, Hadis No 17923.

³⁴ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfi, C. 2, s. 162.

- Hayır.

- Öyleyse onların yanına geri dön ve cihat için izin iste; eğer izin ver-
rilerse Allah yolunda cihat et, izin vermezlerse orada kal ve onlara iyi
davran.”³⁵

“İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) buyurur: Adamın birisi Peygamberin
(s.a.a.) yanına geldi ve:

- Ben Allah yolunda cihat etmeyi çok istiyorum; dedi. Allah'ın Resulü
(s.a.a.) şöyle buyurdu:

- Öyleyse Allah yolunda cihada katıl. Eğer öldürülürsen (şehit ol-
duğun için) yaşarsın ve Allah'ın sofrasından doyurulursun. Eğer ölürsen
ödülün Allah katında saklıdır. Eğer hayatta kalırsan da tüm günahların-
dan arınacak ve o gün yeniden doğduğun gün olacaktır.

- Ey Resullulah, yaşlı anne ve babam var, bana çok düşkünler ve be-
nim cihada katılmamı da istemiyorlar.

- Anne ve babanla kal, canım elinde olan Rabbime ant olsun ki, on-
lara bir gece ve gündüz iyilik yapman bin sene Allah yolunda savaşmak-
tan daha üstündür.³⁶

Dinî metinler incelendiğinde karşımıza şu gerçek çıkmaktadır; Pey-
gamber Efendimiz (s.a.a.) ve Masum İmamlar (a.s.) bu konuda hiçbir
fedakârlıktan kaçınmamış, hem kendi sözlü tavsiyelerinde, hem gençle-
rin kendi ailelerini şikâyet eden mektuplarını yanıtlarken, hem de kişilere
tavsiyelerde bulunurken, bu konudan ciddiyet ile bahsetmişlerdir.

“Bekir b. Salih şöyle anlatır: Damadım, İmam Cevad'a (a.s.) şöyle bir
mektup yazdı; Benim babam bir Hristiyan olmakla birlikte çok asabi ve
oldukça kötü huyludur. Ondan yana çok zorluk çekiyorum. Dua edin ki,
Allah beni ondan kurtarsın. Bana söyleyin ne yapayım? Onunla anlaşmaya

³⁵ Nuri, Hüseyin, Müstedreku'l-Vesâil, C. 11, s. 23, Hadis No 12330.

³⁶ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 74, s. 66.

Elbette bu hadisi, cereyan ettiği zaman ve mekâna göre değerlendirmek en doğrusu-
dur. Çünkü sırf anne-babanın mahabbet ve sevgisi var diye Allah yolunda cihat et-
mekten beri durmak yersizdir.

mı çalışayım, yoksa karşısında mı durayım? İmam, mektubun cevabında şöyle buyurdu; ‘Babanla anlaşmaya çalışman, onunla zıtlaşmaktan daha iyidir ve bil ki her zorluktan sonra rahatlık gelir...’

Bekir şöyle anlatır; İmamım tavsiyesine uydum ve bir müddet böyle geçti. Allah, babamın kalbine öyle bir sevgi verdi ki, bir daha hiçbir konuda bana muhalefet etmedi.”³⁷

Yine baba ve oğul arasında yaşanan bir tartışmada çocuk haklı olduğu hâlde Din Önderlerimiz olan Ehl-i Beyt İmamları (a.s.) onun hakkını korumak şartıyla anne ve babasıyla tartışmaya girmemesi ve saygıda kusur etmemesini öğütlemektedirler. Bu hakkında aşağıdaki şu iki örneğe dikkat çekilebilir:

“Hakem b. Uteybe şöyle anlatıyor: Babam bana bir ev hediye etti ve ben de bunu kabul ettim. Bu olaydan sonra Allah, babama birkaç tane daha evlat bahsetti. Babam da bunun üzerine bana hediye ettiği evi geri alıp onlara vermek istedi ve bu yüzden aramızda bir tartışma yaşandı. İmam Cafer-i Sâdık’ın (a.s.) huzuruna çıktım ve tüm olup bitenleri ona anlattım. İmam (a.s.) şöyle buyurdu:

- Evi geri verme. Ben de dedim ki;
- Ama babamla bu ev yüzünden tartıştık. İmam (a.s.) şöyle buyurdu;
- Hakkını koru, ama dikkat et, sesini ona karşı yükseltme.”³⁸

Genç bir kız endişeli bir şekilde Allah’ın Resulü’nün (s.a.a.) huzuruna geldi. Peygamber Efendimiz ona;

- “Baban sana ne yaptı” dedi ve kız da;
- Babam bana sorup, danışmadan beni amcamın oğlu ile nikâhladı; dedi. Fahr-i Kâinat Muhammed Mustafa (s.a.a.) şöyle buyurdu;
- Mademki baban böyle bir şey yapmış, karşı çıkma ve amcaoğlunla evlen. Kız şöyle dedi;

³⁷ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru’l-Envâr, C. 74, s. 79.

³⁸ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 7, s. 33.

- Ya Resullallah! Ben amcaoğlumu sevmiyorum, sevmediğim bir insanla da neden evleneyim? Peygamber Efendimiz buyurdu;

- Eğer onu sevmiyorsan, karar senindir. Öyleyse gidip sevdiğinle evlenebilirsin. Kız da bunun üzerine şöyle cevap verdi;

- Tam tersi ben onu çok seviyorum, ondan başkasıyla asla evlenmem. Ama babam benim fikrimi almadan bunu yaptığı için bilerek size geldim ki, bu aramızda geçen konuşma tüm kadınlara örnek olsun ve babalar her istediklerini yapma özgürlüğüne sahip olmadıklarını görsünler diye.”³⁹

Yukarıdaki iki rivayete dikkat edilecek olunursa çok önemli bir kaide açıklanmaktadır. Ergen, genç ve ebeveynler arasındaki ilişkilerinin düzeltilmesi ve onlara bu yönde eğitim verilmesi, ergen ve gençlerin haklarının göz ardı edilmesi anlamına gelmemektedir. Bazı durumlarda evlatların, anne-babalarına itaat etmeleri şer’î bir ödev ve bunun aksi ise günah olsa da bazı durumlarda da onlara muhalefet, doğru ve ahlâkî bir durumdur. Yapılması gereken; bu iki tarafın görüşlerini karşılaştırıp, hangisinin daha önem arz ettiğine dikkat etmek gerekmektedir. Anne ve babaya itaat etmek evlat için bir sorun yaratmıyorsa, onlara itaat etmelidir. Aksi takdirde onlara karşı saygılı olma şartıyla kendi hakkını korumalıdır.

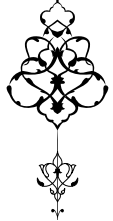
Yukarıda değinilen bu rivayetlerden alınacak önemli bir ders de şu olmalıdır; anne ve babaya saygı, kayıtsız, şartsız itaat anlamına gelmemelidir. Allah korusun, aile hak yoldan sapmış ya da cahil olabilir veya istemeden çocuklarını hataya sürükleyebilirler. Tabii ki, bu durumda onlara asla itaat edilmemelidir. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) bu konuda ilginç bir hikâye anlatmaktadır:

“Bir adam Allah’ın Resulü’nün (s.a.a.) yanına gelerek şöyle dedi;

- Ey Allah’ın Resulü! İslâm dini konusunda sana biat etmeye geldim. Hz. Muhammed (s.a.a.) ona öyle buyurdu;

- Seninle biat etmeye hazırım ama babamı öldürürsen. Adam hayretler içerisinde biat için uzattığı elini geri çekti ve biatten vazgeçti. Gidip bir süre sonra tekrar geri döndü ve yine İslâm dini için biat etmeye geldiğini söyledi. Hazret buyurdu;

³⁹ Mutahhari, Murtaza; İslâm’da Kadın Hakları, s. 87.

- Biat için babamı öldürecek misin? Adam;

- Evet, dedi ve hemen ardından Hazret (s.a.a.) şöyle buyurdu:

- Allah şahidim olsun, biz size babalarınızı öldürmeye emretmiyoruz. Şimdi gerçek imanını gördüm, babalarınızın buyurduklarını yerine getirin, fakat İlahî hükümlerin aksine verdikleri konularda onlara itaat etmeyin.”⁴⁰

Din Önderleri (Masun Oniki İmam), gençlere, anne-babaları ile sağlıklı ve olumlu ilişkiler kurmaları için öylesine geniş ve detaylı öğretiler sunmuşlardır ki, hiçbir şey eksik kalmamıştır. Şimdi burada bu öğretilerin bazılarına değineceğiz:

• Anne-babaya karşı kaş bile çatılmamalı

Kur’ân-ı Kerim bu konu hakkında şöyle buyurur:

“Rabbin şöyle buyurdu: Allahtan başkasına ibadet etmeyin. Anaya babaya güzel muamele edin. Şayet onlardan her ikisi veya birisi yaşlanmış olarak senin yanında bulunursa sakın onlara hizmetten yüksünme, öff! bile deme. Onları azarlama, onlara tatlı ve gönül alıcı sözler söyle.”⁴¹

Müminlerin Emiri Hz. Ali de (a.s.) şöyle buyurur:

“Allah’ın Resulü (s.a.a.) bana şöyle buyurdu; Halkın yanına git ve yüksek sesle bazı şeyleri onlara anlat. Meselâ onlara de ki; Bilin ki! Allah’ın lâneti, anne ve babasına hakaret edip onları aşağılayanların üzerinedir.”⁴²

• Başkalarının, kendi anne ve babalarımıza küfür ve hakaret etmelerine engel olmak

Bizler, her zaman, hangi sebepten olursa olsun, başkalarının anne ve babalarımıza hakaret etmesine sebep olabilecek şeylerden kaçınmalıyız. Lokman Hekim, oğluna ettiği nasihatların birinde şöyle buyurmuştur:

“Ey oğul! Başkalarına hakaret etme; çünkü bu hareketinle (onların da, senin ailene küfür ve hakaret etmeleri için ortam hazırlamış olursun ve bunun sebebi de sensindir) anne-babana asıl küfür eden sen olmuş olursun.”⁴³

⁴⁰ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 74, s. 76.

⁴¹ İsra/23.

⁴² Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 22, s. 489.

⁴³ a.g.e., C. 13, s. 431.

• **Anne-babaya karşı isyankâr olmamak**

Bir hadise göre Yemenli birisi Peygamber Efendimizin (s.a.a.) huzuruna gelir ve kendisine öğüt vermesini ister. Hazret (s.a.a.) ona şöyle buyurur:

“Anne ve babana karşı isyankâr olma.”⁴⁴

• **Anne-babayı, başkalarından bir şey isteme zorunda bırakmamak**

Ebu Vilad-i Heffad şöyle der: İmam Cafer-i Sâdık’a (a.s.) “*Anne-babaya ihsanda bulunun*” ayet-i kerimesinin tefsiri sorduğumda Hazret şöyle buyurdu:

“İhsan, yani, anne-babana iyilik yapman ve onları, ihtiyaçlarını senden istemek zorunda bırakmamandır (onlar istemeden senin bunları karşılamandır) hatta onların ihtiyacı olmasa bile. Yüce Allah şöyle buyurmuyor mu?

Sevdiğiniz şeylerden (Allah için) harcamadıkça asla iyiliğe eremezsiniz. Ne harcarsanız Allah onu bilir.”

• **Anne-babaya karşı seslenme, oturup kalkma adabına riayet etmek**

Allah’ın Resulü (s.a.a.) kendi vasiyetinde İmam Ali’ye (a.s.) şöyle buyurur:

“Babanın, evladı üzerindeki hakkı şudur; evladı ona ismi ile seslenmemeli, onun önünde yürümeli, onunla beraber hamama girmemeli. Ey Ali! Anne-babasını üzen, onların ahını ve lânetini alır.”⁴⁵

• **Anne ve babaya sevgi ile bakmak**

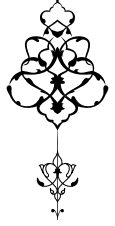
İmam Cafer-i Sâdık (a.s.), Allah’ın Resulü’nden (s.a.a.) şöyle nakletmiştir:

“Anne ve babaya sevgi ve merhamet ile bakmak, ibadettir.”⁴⁶

⁴⁴ Nuri, Hüseyin; Müstedreku’l-Vesâil, C. 16, s. 68.

⁴⁵ Hurru’l-Âmilî, Muhammed bin Hasan, Vesâilu’ş-Şîa, C. 15, s. 132.

⁴⁶ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru’l-Envâr, C. 74, s. 72.

- Anne-baba üzerine ant içmemek

Peygamber Efendimiz (s.a.a.) bu konuda şöyle buyurmaktadırlar:

“Babalarınız üzerine yemin etmeyin.”⁴⁷

Rivayetlerde kesin bir dille, anne ve baba ile küsmek yasaklanmış ve şöyle denilmiştir: sizin anne ve babanıza küsmeye hakkınız yoktur ve onlarla konuşmayı kesemezsiniz.⁴⁸

6. Gençlerin Dinî Tanıma ve Mânevî Yönden Yetiştirilmesi Eğitime Özen Gösterilmesi

Çocukluk ve gençlik dönemi özelliklerinden bahsederken, onların dinî meselelere karşı ne denli ilgili olduğunu ve bu meseleleri anlayacak kapasiteye sahip olduklarından daha önceki konularda bahsetmiştik ve şunu da unutmamak gerekir ki, ergen ve gençlerin idrak yetileri daha da gelişip, canlandırılabilir. Burada sorulması gereken bir soru var; Esasen dinî öğretilerin gençlere anlatılması gerekli midir? Eğer gerekliyse peki, hangi bölümleri daha önceliklidir?

İlk sorunun cevabını, İslâmî öğretilerin insanın saadet ve kişiliği üzerindeki etki ve yol göstericiliğinde bulabiliriz. Kişinin yetenek ve kapasitesi doğrultusunda ona dinî maarifi anlatmak gerekmektedir. İslâm kaynaklarında yer alan bazı rivayetler bu konuya özellikle dikkat çekmiş ve bizler de konumuzun devamında bunlardan bazılarına değineceğiz. Bu şekilde gençlere din eğitiminin zorla kazandırılması yönünde tereddütleri olan günümüz Liberalist zihniyetin, bu eğitimlere olumsuz yaklaşımının yersiz olduğunu göreceğiz. Çünkü ilk önce eğitim, bu öğretilerin sebepsiz ve amaçsız sunulması değil kişinin idrakine uygun bir şekilde sunulmasıyla gerçekleşmektedir. İkinci olarak da, bu iddiadaki oldukça şaşırtıcı nokta ise şudur; bu Liberalist düşünce, gençlerin zihinlerinin gazeteler, dergiler, televizyon ve internet tarafından yanlış bilgiler ile işgal edilmesine izin veriyor, ama sıra dinî eğitime geldiğinde gençlik haklarından söz etmeye başlıyor.

⁴⁷ Nuri, Hüseyin; Müstedreku'l-Vesâil, C. 16, s. 68.

⁴⁸ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfi, C. 7, s. 440.

İslâm kaynaklarının üzerinde bir nebze de olsa tefekkür etmek, bize şunu açıkça göstermektedir; din eğitimi, çocukluk ve gençlik döneminde oldukça gerekli ve evlatların ebeveynleri üzerindeki haklarından birisi olduğu gibi, bunun dışında bu eğitimlere zemin hazırlaması açısından da çocukluk döneminde bazı eğitimlerin verilmesi gereklidir.

Şimdi Kur'ân-ı Kerim ve Ehl-i Beyt kaynaklı rivayetlerde değinilen bazı dinî eğitimlerden kısaca söz edeceğiz;

a. İslâm hukuku ve fikhî açıdan olması ve olmaması gerekenler (Vacibat ve Muharremat)

Vacip ve yasakların öğretilmesi, bu konunun önemine bağlıdır; çünkü her Müslüman, neleri yapması ve nelerden kaçınması gerektiğini bilmek durumundadır. Bir diğer taraftan ise bu konu, gençlik döneminin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Ergenlik çağına, yani teklif yaşına girmiş bir fert veya gençlik döneminin ilk yıllarında olan bir gencin, kendi dinî vecibelerini bilmesi gerekmektedir. Öte yandan vacip ve yasakların öğretilmesinde önem arz eden mühim konulara öncelik verilmesi de gerekmektedir. Ayrıca bazı yasaklardan, mesela eşcinsellik, zina vb. meselelerden bahsederken tekrar düşünülmesi gerekiyor.⁴⁹ Ama sonuç itibarıyla ferdin yaş, olgunluk ve kişiliği göz önünde tutularak bir şekilde cinsel konulardaki şer'î hükümlerden bahsetmek gerekir. Bu konuya bölüm sonunda daha geniş olarak değineceğiz. İslâm eserlerinde Masumlar'ın (a.s.) bu konudaki hassasiyetlerini gösteren birkaç örnek verilmiştir:

⁴⁹ Bu konulardan bahsederken tekrar düşünülmesi gerekiyor dememizin nedeni, araştırma ve inceleme ruhunun ergen ve gençlerde oldukça faal olması ve bu tür meselelerin onların yanında dillendirilmesi sonucu, böylesine kötü yollara kayabilme ihtimalleri yüzündendir. Belki de bu yüzden olmalı, bazı rivayetlerde Yusuf suresinin kız çocuklarına öğretilmesinden imtina edilmesi tembihlenmiştir. Bir küçük ihtimal yüzünden dahi, Kur'ân suresinin muhatapları eleniyorsa, bazı yasakların nedeni üzerinde konuşulduğunda, böylesine sonuçların çıkması çok doğaldır. İmam Cafer-i Sâdık'ın (a.s.) naklettiği bir rivayette, annenin kız çocuğu üzerindeki haklarından birisinde şöyle denmektedir: "Ne zaman bir kız çocuğu sahibi olunursa; annesini mutlu ve hoş etmek gerekir. Kıza güzel ad konulmalıdır. Ona Nur suresini öğretmeli ve Yusuf suresinden sakındırılmalıdır. O Pazar ve ticarethanelere götürülmemelidir. En kısa zamanda kocasının evi için hazırlanmalıdır. Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 6, s. 48, Hadis No 6.

“I. Halife Ebu Bekir’in kızı Ayşe’nin küçük kız kardeşi Esmâ, Peygamber Efendimiz’in evine geldi, ama üzerinde oldukça ince, tenini ve vücut hatlarını gösteren kıyafetler vardı. Yüce İslâm Peygamberi Muhammed Mustafa (s.a.a.) yüzünü çevirdi ve şöyle buyurdu:

- Ey Esmâ! Buluş çağına gelen bir kadının vücudunun görünmesi hiç de doğru değil; bunlar hariç (O sırada Allah’ın Resulü (s.a.a.) Esmâ’nın yüzü ve ellerinin bileğinden aşağısına işaret etti)”⁵⁰

Burada dikkat edilmesi gereken önemli nokta; İslâm hukukuna, yani işin fıkhi boyutu olan vacipler ve yasakların öğretilmesinde konunun felsefi yönüne işaret edilmesidir. Ama maalesef bazı kişiler sorgusuz sualsiz inanıp, boyun eğmeyi maslahat gördüklerinden gençlerin bu konudaki sorularından oldukça rahatsız oluyorlar; özellikle de her konuyu merak eden gençlerden. Hâlbuki, bu durumun tam tersi Ehl-i Beyt kaynaklı rivayetlerde çokça görülmektedir. Bir rivayette şöyle anlatılmıştır:

“Genç birisi Peygamberin (s.a.a.) yanına gelerek, şöyle sordu:

- Acaba annemin odasına girerken izin almalı mıyım? Ayrıca, buna benzer birkaç soru daha sorduktan sonra şu soruyu da sordu:

- Peki, neden annemden izin almalıyım? Hazret (s.a.a.) yanıt verdi:

- Anneni çıplak görmek ister misin?

- Hayır, dedi genç. Allah’ın Resulü (s.a.a.) bunun üzerine şöyle buyurdu;

- O zaman annenden izin al.⁵¹

İmam Ali (a.s.) kendi vasiyetinde oğlu İmam Hasan Mücteba’ya (a.s.) şöyle vasiyet etmiştir:

“(Senin eğitiminde) Kur’ân-ı Kerim ve onun tefsirinden, İslâm ahkâmı, helal ve haramların öğretilmesinden başladım.”⁵²

b. Müstehap ve mekruhların öğretilmesi

İnsan kişiliğinin ergenlik ve gençlik çağında şekillendiğini ve bu dönemde yetenek ve yüksek kapasiteye iyiden iyiye sahip olmaya başladığını

⁵⁰ Refîî, Abdülkerim; Fethu’l-Aziz fî Şerhi’l-Veciz, C. 10, s. 281.

⁵¹ Nuri, Hüseyin; Müstedreku’l-Vesâil, C. 14, s. 303, Hadis No 16724.

⁵² Nehcu’l-Belaga, 31. Mektup.

göz önünde bulunduracak olursak, onlara yalnızca dinin gerekliliklerini öğretmekle yetinmemeli ve onları, müstehapları yerine getirmeye ve mekruhlardan da sakınmaya yönlendirmeliyiz. Elbette bu eğitimin öncelikleri, kişinin istek ve yeteneklerini göz önünde bulundurmalı ve bu tür konularda en iyi eğitim şekli de, sözsüz ve yalnızca davranışlar olmalıdır. Bu eğitimde de, diğer eğitimlerde olduğu gibi kişisel farklılıklar ve fikrî kapasiteye dikkat edilmelidir. Ancak bu, müstehabât (müstehaplar) ve mekruhların öğretilmemesi anlamına gelmez.

Bizler Masum İmamlar'ın yaşam tarzlarından şunu öğreniyoruz: Zurare şöyle anlatır:

“Gençken İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s.) huzuruna çıktım. Bana müstehap namaz ve oruçtan bahsetti ve bu ibadetin zorluğu karşısında benim yüzümün eksidiğini görünce şöyle buyurdu:

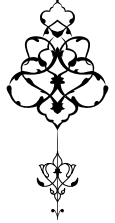
- Müstehap namaz ve oruç, farz olan namaz ve oruç gibi değildir ki, onları terk edersen helak olursun. Eğer onları terk ettiysen kazasını yerine getirirsin.”⁵³

Ehl-i Beyt İmamları'nın beşincisi olan İmam Muhammed Bâkır (a.s.) bu hikmetler dolu cümlesinde öncelikle; Yüce Allah'ın müstehaplarını Zurare'ye öğretiyor. İkincisi; onun yüzünün asıldığını görünce de ona bunların farz olmadığını anlatıyor. Üçüncüsü; ona yumuşak bir dille bu ibadetlerin kazasının dahi makbul olduğunu anlatıyor. Bütün bunlar bu yaşlarda dinî eğitimin bu şekilde verilmesi gerektiğini göstermektedir.

c. Din ve dindarlık terbiyesinin temellerinin öğretilmesi

Gençlere ve hatta tüm toplum bireylerine verilmesi gereken en önemli eğitim, dindarlık ve dinî terbiye usulleridir. Tüm toplumun bu usullere aşina olup, bu davranışları uygulaması gerekmektedir. Ama maalesef, bugüne kadar bu konu hakkında eda edilememiş ve toplum içerisinde istenilen yere gelememiştir. Bazen cüz'i ya da eksik olarak bazı eğitici kitaplarda veya öğretmenlerin sözlerinde anlatılmıştır, ama bunun kendisi, bu şekliyle zararlı olabilir. Çünkü herkes bu temellerin bir kısmından haberdar olmuş olacak ve onu uygulayacaktır. Hâl böyle olunca da, bu

⁵³ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 3, s. 442.

usullerin aslında bir bütün olduğunu görmeyecek, dolayısıyla, bir kısmı uygulanamayacak ve diğer bir kısmın da uygulanmasında aşırılığa kaçılacaktır. Bizim toplumumuzda hâkim olan dinî yapılanmanın en acil şekilde, bu usul ve kaidelerin farklı düzeylerde sınıflandırılıp düzenlenmesi gibi görünmektedir. Bu kaidelerin usulüne göre uygulanmasının önemi, dindarlık vadisinin her türlü geri kalmışlık ve aşırıya kaçmanın oldukça müsait olduğu varsayılırsa insanın, dinin bu usullerini bilmek ve uygulamakla kurtulacağıdır.

Masumlar'ın (a.s.) sözlerinde bu konu hakkında oldukça önemli dersler mevcuttur. Dinî metinler incelendiğinde, Ondört Masum'un (a.s.) dinî temellerin çocuklar ve gençlere öğretilmesinin davranış ve dinî eğitimlerinin en başına yerleştirdikleri anlaşılmaktadır. Örneğin, “*dinî vazifelerin devamlılığı*” konusundan bahsedilirken onlar, gençleri aşırı ibadet etmekten uzak tutmuşlardır. İmam Cafer-i Sâdık'ın (a.s.) gençliğinde aşırı ibadet etmesi ve kıymetli babası İmam Muhammed Bâkır (a.s.) tarafından uyarılması; “*Kendine bu kadar zahmet verme zira Rabbimiz azla yetinir*”⁵⁴ cümlesi bu konuyu doğrulayan güzel bir örnektir.

Bir başka örnek, din ve dindarlıktan cüz'i sonuçlar çıkarıp, bunların birbirinden bağımsız ayrı ayrı incelenmesinden sakınmaktır. Maalesef dini ile iç içe sayılan toplumlarda dinden yanlış sonuçlar çıkarılmakta ve din, insan hayatından ayrı olarak görülmektedir. Güya insanın günlük hayatının büyük bir kısmı dinle alâkasız ve yalnızca bazı bölümleri dinî atmosfere sahiptir. Bu düşünceye göre yiyip-içmek, banyo yapmak, cinsel ilişkide bulunmak, çalışmak, uyumak vb. günlük hayatın parçası unsurlar, dinî meselelerden sayılmamakta ve bu bakış açısına göre ergen ve gencin birçok davranışı da dinî olarak görülmemektedir. Sadece Seccâde üzerinde alnını mühre koyup, namaz kılarken, ya da Allah'a el açıp dua ederken dindardır ve bunun dışında dinle ilgili bir eylem gerçekleştirilmemektedir. Hâlbuki dinî öğretiler, İslâm dinini öyle bir anlatıyor ki, bu hayatımızın tüm ruhunu kapsamakta ve tüm hayatımıza dinî bir renk katmaktadır. Kuşkusuz bu bakış açısı (yani dini sadece namaz, dua gibi ibadetlerle sınırlamak) yanlıştır ve dine olan ilginin azalmasına sebep olmaktadır. Gençlere eğitim verilirken hayatın her anını dinî

⁵⁴ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 2, s. 87.

bir hava içerisine sokulabilir ve hatta böyle de olmalıdır. Gerçi modern dünyada maalesef, İslâm'ın ilk yıllarına göre İslâm'a olan bakış açısı oldukça daralmış ve kısıtlanmıştır. Aşağıda zikredilen etkileyici ve bir o kadar da üzücü şu hikâyeye dikkat edelim:

“Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a.) bir gün sevenleri ile oturuyormuş. Birden gözü çok zor koşullar altında çalışan güçlü bir gence ilişmiş. Peygamber Efendimiz'in (s.a.a.) etrafında bulunan Peygamber âşıkları:

- Keşke bu genç, gücünü ve gençliğini Allah yolunda harcasaydı;dediler. Allah'ın Resulü şöyle buyurdu:

- Böyle konuşmayın. Çünkü bu genç, kimseye muhtaç olmamak için çalışıyorsa yaptığı iş, Allah yolundadır ve eğer fakir ailesine veya anne- babasına bakmak için çalışıyorsa, hizmeti Allah yolundadır. Yok, eğer kendine mal toplamak ve hava atmak için yapıyorsa Şeytan'ın yolundadır.”⁵⁵

d. Kur'ân okumanın öğretilmesi

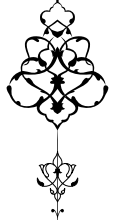
Bu eğitim dalı, rivayetlerde açıkça çocuk ve gençlerin kişiliğine olan müsbet etkisinden bahsedilen eğitimlerden olduğu için aile ve toplumun kültürel ve eğitim planlarının başında gelmelidir. Kur'ân eğitimindeki ilk aşama, Kur'ân'ın doğru ve hatasız okunmasının öğretilmesidir. Çünkü bu kişinin canı, ruhu ve de bedeninde oldukça tesirli ve etkilidir. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) buyurur ki:

“Kur'ân okuyan her imanlı gencin kanına ve etine Kur'ân, sinerek karışır.”⁵⁶

Bu rivayet, Kur'ân'ın bireyin kişiliği üzerindeki derin etkiye bir göndermedir. Kur'ân insanı terbiye edip, doğru yolu gösteren bir kitaptır. Bu yüzden şüphe yoktur ki; Kur'ân'ı tanımak ve öğretilerini anlamak, gencin ruhunda derin bir değişikliğe yol açacaktır. Birçok aile evlatlarının bir sürü kitap, makale ve mecmua okumasına izin vermektedir. Hâlbuki bu kitapların birçoğu zararlı konuları ihtiva etmekte ve buna rağmen çocuklarının faydadan çok zararı olan abes kitaplara sahip olmasından

⁵⁵ Beyhakî, Ahmed b. Huseyn; Es-Sunen-i Kubra, C. 7, s. 479.

⁵⁶ Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan; Vesâilu's-Şia, C. 4, s. 633.

korkmamaktadırlar. Buna rağmen, Kur'ân ve duaların okunması için hiçbir uyarıda bulunmamaktadırlar. Ama işin özü, bizlerin Müslüman olmasından ve aynı zamanda Masumlar'ın (a.s.) davranışlarının takipçisi olmamız zorunluluğundan böyle davranmamalıyız. Burada sizlere İmam Ali'nin (a.s.) çok ilginç bir sözünü hatırlatacağız: Rumeyle şöyle der:

“Hz. Ali (a.s.) bir gencin yanından geçerken onun mırıldandığını duyar, ona:

- Evlat! Kur'ân okusaydın daha iyi olurdu; diye buyurur ve genç de İmam'a (a.s.):

- Ey Emir! Öyle okuyacak kadar bilmiyorum. Bana onu öğrenmem de yardımcı olur musunuz; deyince o Hazret (a.s.) gence:

- Yanıma yaklaş; diye buyurdu. Genç, Hz. Ali'nin (a.s.) yanına yaklaşınca İmam onun kulağına usulca bir şeyler okudu ve o anda genç, bütün Kur'ân'ı kalbinde hissedip, hafız oldu.”⁵⁷

e. Din inancı ve bilgilerinin öğretilmesi

Çocuk ve gençlere öğretilmesi gereken bir diğer konu da, din inancına dair bilgilerdir. Bu, onların dindarlık ve itikatlarının ardındaki fikrî ve mânevî dayanaklardır. Gençlerin din eğitimlerinin gerçekleşmesinde çocuklukta onları dinî faaliyetlere alıştırarak ve din için gereken duygusal ve ruhsal ortamların oluşturulmasına yönelik tedbirlerin dışında, kişiyi sağlam nedenlere dayandırılmış dinî öğretiler ile donatmayı ihmal etmemek gerekmektedir. Başka bir deyişle, dini yalnızca bir alışkanlık, bir adet hâline getirmek doğru bir terbiye şekli değildir. Belki, bu önemli konuyu faal ve sağlam sebeplere dayandırılmış bir beceri hâline getirmek gerekmektedir. Burada her şeyden çok dikkat edilmesi gereken konu, mütedeyyin olmanın temelleri sayılan dinî usullerdir. Bu yüzden Din Önderleri'nin (Masum Oniki İmam'ın) tavsiye ve nasihatleri, dindarlığı korumak için bilim ve dinî bilgilerin edinilmesidir. İmam Ali (a.s.) değerli bir hadisinde gençlere hitaben şöyle buyurmuştur:

⁵⁷ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 42, s. 17.

“Ey gençlik! Şeref ve ahlâkî değerlerinizi, edep ve terbiye ile muhafaza edip, dininizi bilgi ile koruyun.”⁵⁸

Burada açıkça görüldüğü üzere dindarlık doğru düşünce ve yorumlamaya bağlıdır. Bu da yanlış ve saptırılmış düşüncelerin yolunu kapatır ve düşmanların işini güçleştirir. Burada üzerine vurgu yapılması gereken bir mesele, din eğitimi sırasında gençlerin gelecek sorulardan rahatsız olunmamalı ve hatta teşvik dahi edilmemelidirler.

Çocukluk ve gençlik dönemi, aslında Kur’ân ve dinî maarifin öğrenilme dönemidir. Çünkü rivayetlerden anlaşılan, Kur’ân-ı Kerim öğrenmenin diğer maariflere göre daha öncelikli olmasıdır. Elbette bu, maarif ve eğitimin bir kenara konulması anlamına gelmeyecek, yalnızca önceliklerden bahsedilmiş olacaktır. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) şöyle buyurur:

“Çocuk hayatının ilk yedi yılını oyun ile diğer yedi yılını Kitap (Kur’ân) öğrenmek ile ve sonraki yedi yılını da, helal ve haramlar gibi şer’î hükümleri öğrenmek ile geçirmelidir.”⁵⁹

Bu sıralama ve verilen öncelikler, her mertebenin bir diğeri için uygun ortam oluşturmaktan dolayıdır. Elbette burada şöyle diyebilirler; rivayette geçen “*Kitap*” kelimesi Kur’ân-ı Kerim değil ilim öğrenmek mânasını taşımaktadır. Fakat “*Kitap*” kelimesinin dinî metinlerde “*Kur’ân*” anlamında kullanılmasından ötürü bu ihtimal bir hayli zayıftır.

7. Ahlâkî Kural ve İçeriklerinin Öğretilmesi

Çocuk ve gençlere öğretilmesi gereken bir diğer önemli konu da, ahlâk kurallarıdır. Hatta ahlâkî ilkeler, diğer eğitim konularına göre daha önceliklidir. Ahlâkî kuralların öğretilmesinin öncelikli ve bir o kadar da ehemmiyetli olmasının nedeni ise, insanın hayatın her evresinde özellikle de ileri yaşlarda bu kurallara şiddetle ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır. Eğer, insanın aslı ve gerçeği, onun ruh ve mânevîyatındaysa ki, gerçekte de bu böyledir, bu ahlâkî kurallar şüphesiz kişiliğin şekillenmesinde çok önemli bir role sahiptir. Hatta ahlâkî kurallarla diğer İslâmî eğitim konuları birbirleriyle karşılaştığında, ahlâkî kurallar, dinî bilgilerin

⁵⁸ Kummî, Abbas; Sefinetu’l-Bihâr, Mad. “Sebep”.

⁵⁹ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfi, C. 6, s. 47.

daha sağlıklı alınıp uygulanmasına zemin hazırlamaktadır. Bundan dolayı Kur'ân-ı Kerim, “*Tezkiye*” ve arınmayı, “*Talim*” ve öğretiyi öncelikli görmektedir. Ayrıca, İslâm dininin insanı terbiye edip, eğitmesindeki asıl amacı, ahlâkî değerleri kişide ve toplumda hâkim kılmak ve bu şekilde dünya ve ahiret saadetine sağlamaktır. Allah'ın Resulü şöyle buyurur:

“Hiç şüphesiz ben, ahlâkî değerleri tamamlamak için seçildim.”⁶⁰

Aslında bu eğitim ve terbiye kuralları, hayatın gerçek mâna ve anlamını bulabilmek için tek çaredir. Öte yandan insan ilişkilerinin gelişip, kişinin başkaları ile olan iletişimlerinin artması ve bunun dışında kişilerin çıkar ve menfaatlerinin birbiriyle çatışmalarını gidermek için insan fitratından kaynak alınan ve bu çatışmalara yön verip, dizginleyebilecek bazı kural ve kaidelere ihtiyaç duyulmaktadır. İşte burada ahlâkî kurallar devreye girmekte ve diğer kural ve kaidelere göre insanın mânevî boyutuna hitap edip, insan fitratına uygun içeriği ile daha işe yarar ve uygulanabilir gözükmektedir.

Ahlâkî kuralların, insan fitratını kaynak alması ve ona uygun oluşu, eğitim ve terbiye gerektirmediği anlamına gelmez. Çünkü her ne kadar dinî öğretiler de, insan fitratıyla uyum içerisinde olmasına rağmen, yine de eğitim ve terbiyeye ihtiyaç duymaktadırlar. Ahlâkî kurallar da, eğitim ve terbiye ile insan kişiliğine tam mânasıyla yerleşmektedir. Bu yüzden insanın gelişimle ilgili evrelerinin bilinmesine ilişkin kuralların bilinmesi ve ahlâkî kuralların eğitimi, genel eğitim ve öğretim kurallarına uydurmak oldukça önemlidir. İnsanın akli, ahlâkî ve toplumsal gelişimi ile ilgili ortaya atılan fikirlerin tahlil edilip, okunması ve fikirler üzerine tartışılması, genel eğitim konularının belirlenmesinde önemli katkılar sağlayacaktır.

İslâm, insanın saadete ulaşması görevini üstlendiğinden beri, ne mânevî doyuma ulaşmak için gerekli olan eğitim ve terbiye içeriğinin beyanından ne de önemli ve gerekli noktaların (her ne kadar muhatapların kahır çoğunluğunun psikoloji ve eğitim konularında bilgi sahibi olmamalarına rağmen) açıklanmasından geri kalmamıştır. Bu sözler İslâm'ın insanın ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimi konusunda yeni bir varsayım ve

⁶⁰ Tabersî, Ebu Nasr Hasan b. Fazl; Mekârimu'l-Ahlâk, s. 3.

değer ortaya attığı anlamına gelmemektedir. Çünkü esasen İslâm'ın gayesi, yeni bir ahlâkî doktrin ortaya koymak değil, var olan ahlâkî değerleri kemale ulaştırmaktır. Gerçi tüm sözü edilen bu ahlâkî kaidelerden İslâmî bir varsayım elde etmek de mümkündür. İslâm'ın bize sunduğu bazı nokta, içerik, hedef ve sonuçlardan bu varsayıma ulaşabiliriz.

Sonuç itibariyle hiç şüphesiz, çocukluk ve gençlik dönemindeki en önemli ve zaruri eğitimlerden birisi, ahlâkî kuralların eğitimidir. İslâm kaynaklarında, ergen ve gençler için, bu eğitimin önemi hakkında oldukça mühim bilgiler mevcuttur. Daha önceki bölümlerde İmam Ali'den (a.s.) naklettığımız bir hadiste, bir konunun öğrenilebilmesini sağlayan, insanın geleceğinde işe yarar ve kullanılabilen gerçekler olmalıdır⁶¹ ve gerçekten çok az kişi ahlâkî kuralların insan hayatında işe yaramadığına inanır.

Din Önderlerimiz (Masum İmamlar), kendi çocuk ve gençlerini bu konular hakkında bizzat kendileri eğitmişlerdir. İmam Ali'nin (a.s.) Sıffin savaşı dönüşünde oğluna yazdığı, ebeveynlerin evlatlarına karşı görevlerini içeren mektubunda, şöyle yazmıştır:

“(Ey oğul!) Gencin kalbi ekilmemiş tarlaya benzer, oraya ne ekersen tutar, yeşerir. Kalbin katılaşmadan, öğütleri reddetmeden ve aklın başka şeylere yönelmeden sana edepten bir şeyler öğretmeye başladım”⁶²

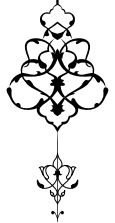
Buna göre eğitim mutlak ve geneldir, ahlâkî kuralları da içinde barındırır. Bu ahlâkî eğitim için var olan fırsatı, ergenlik ve gençlik döneminde kaçırmamak gerekmektedir. İmam Zeynu'l-Âbidîn, anne-baba görevleri ve çocukların hakları konusundaki o değerli buyruklarında (Risâletu'l-Hukuk'ta); ahlâkî kuralların öğretilmesinde anne ve babadan kesin olarak görevli olduğundan bahsetmiştir.⁶³

Dinî Önderler'in kendi çocuklarına ve diğer gençlere öğrettikleri ahlâk ilkelerinin içeriği ve çeşitlerinin oldukça geniş ve kapsamlı olduğu, kişisel ve toplumsal ahlâk olarak ikiye ayrıldığından söz etmek gerekiyor. Ayrıca İslâm dininde ahlâk, sadece toplumsal ilişkilerde veya kişinin ken-

⁶¹ İbn-i Ebî'l-Hadid; Nehcu'l-Belaga Şerhi, C. 2, s. 333. “Ne zaman bir çocuğu azarlasan, onun bazı yaptığı hataları görmemezlikten gel. Aksi takdirde düşmanlık ve inadına sebep olursun.”

⁶² Nehcu'l-Belaga, 31. Mektup.

⁶³ Harranî, Hasan b. Ali; Tuhafu'l-Ukul, s. 269.

disi ile alâkalı konuları içermemekte, belki Allah ve tabiat ile ilişkilerini de kapsamaktadır. Yani, kişinin Allah ile olan ilişkilerinde ibadet ve itaat kuralları bir tarafa, ahlâkî kuralları da bir hayli önemli ve zaruridir. Günümüz modern dünya psikolojisinde, ahlâkî değerlerden maksat, daha ziyade toplum içerisinde kabul gören, yani “Prososyal Davranışlar”⁶⁴ olarak adlandırılan toplumsal ahlâk ve o da genellikle işbirliği, yardımseverlik, hümanizm ve saygı gibi ilkelerdir.⁶⁵ Örnek teşkil etmesi açısından, burada Masumlar’dan (a.s.) birkaç rivayete yer vereceğiz.

- İmam Ali, oğlu Muhammed Hanefî’ye şöyle buyurur:

“Oğlum! Tüm insanlara, onlardan iyilik beklediğin gibi iyilik yap. Kendin için beğendiğini onlar için de beğen ve başkalarında kötü ve sevimsiz gördüğünü, onlar için de kötü gör. İnsanlarla öyle yaşa ki, onlardan uzaklaşınca seni özlesinler ve öldüğünde ardından ağlayıp yas tutsunlar.”⁶⁶

- İmam Hasan Mücteba (a.s.) şöyle nakleder:

“Annem Fatıma’yı (s.a.) Cuma gecesi kendi mihrabında ibadet ederken gördüm. Gün ağarınca kadar rükû ve secde ile meşguldü. İman sahibi kadın ve erkekler için dua ediyor ama kendisi için hiçbir şey istemiyordu; sordum:

- Anne! Başkaları için dua ettiğin gibi kendin için neden dua etmiyorsun? Şöyle buyurdu:

- Ey oğlum! Önce komşular sonra biz.”⁶⁷

- Ehl-i Beyt İmamları’nın On birincisi İmam Hasan el-Askerî (a.s.) şöyle nakleder:

“Adamın biri oğluyla birlikte İmam Ali’ye (a.s.) misafirliğe gitmişti. İmam Ali (a.s.) onlara saygıda kusur etmeyip ikramda bulundu ve onları meclisin başköşesine oturttu. Kendi de karşılarında oturdu. Derken yemek vakti geldi ve (sofra hazırlanıp) yemekler yendi. Yemekten sonra Kamber (Hz.

⁶⁴ Son yıllarda “Prososyal Davranışlar” tanımı oldukça sık kullanılmaya başlanmıştır. Bu tanım “Olumlu kişiler arası ilişkiler” olarak da adlandırılabilir. Bunlar, empati, işbirliği, paylaşma gibi diğer insanların mutluluğu ile ilgili ve diğer insanların yararına olan duygular olarak da düşünülmektedir. (Mütercimim notu)

⁶⁵ İslâm Kaynaklarında Psikoloji ve Gelişim, C. 2, s. 40.

⁶⁶ Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan, Vesâilu's-Şîa, C. 8, s. 541.

⁶⁷ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 43, s. 81.

Ali'nin (a.s.) tanınmış hizmetkârı) el yıkamak için havlu ve maşrapa getirdi. İmam Ali (a.s.) onları Kamber'in elinden alıp, misafirin elini yıkamak için hareket etti. Misafir izin vermedi ;fakat İmam'ın (a.s.) ısrarı yüzünden kabul etti. İmam Ali (a.s.) misafirinin elini yıkadıktan sonra oğlu Muhammed Hanefi'ye şöyle buyurdu:

Oğlanın elini sen yıka. Ben senin babanım ve babasının elini yıkadım sen de oğlunun elini yıka. Eğer bu oğlanın babası burada olmasaydı onun elini ben yıkardım, ama Yüce Allah baba ve oğul bir aradayken onlara olan saygının farklı olmasından hoşnut olur.

Muhammed, babasının emriyle ayağa kalktı ve oğlanın elini yıkadı.

İmam Hasan el-Askerî bu olayı anlattıktan sonra; “Gerçek Şia böyle olmalıdır.” diye buyurmuştur.⁶⁸

İslâm ahlâkı yalnızca fertlerin kişilik ve haysiyetlerine karşı saygıyı içermektedir belki başkalarının mal ve eşyaları konusunda da ahlâkî olarak olması ve olmaması gereken ilkeleri de içermektedir. Aslında bu mesele, çocuk ve gençlere iyice öğretilmesi gereken bir konudur. Bunu öğrenip mutlaka uygulamaları gerekmekte ve bu şekilde başkalarının mallarına izinsiz dokunulmayacağını bilmesi sağlanacak ve toplum için gerekli ekonomik emniyetin hazırlanması temin edilecektir. Din Önderleri'nin (Masum İmamlar) bu konu hakkında çokça tavsiyeleri mevcuttur. Bu tavsiyeler, ergen ve gençleri bu tür ahlâkî konularla tanıştırmaktadır. Örnek olarak aşağıda aktaracağımız okuması zevkli şu rivayete dikkat ediniz.

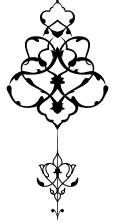
“Abdurrahman b. Siyabe Kufî, henüz gençliğin ilk demlerini yaşarken babası vefat etti. Babasının ölümü bir taraftan fakirlik ve işsizlikle, bir diğer taraftan da psikolojik yıkımla ona acı veriyordu. Bir gün evde otururken birisi kapıyı çaldı. Gelen, babasının bir arkadaşıydı; önce başsağlığı diledi ve onu teskin etmeye çalıştı ve daha sonra da Abdurrahman b. Siyabe-i Kufî'ye sordu:

- Babandan sana herhangi bir sermaye kaldı mı?

- Hayır.

- Bu bin dirhemi al ve sermaye olarak kullan. Bundan elde ettiğin kârı da harca.

⁶⁸ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihârul-Envâr, C. 41, s. 55.

Bunun üzerine Abdurrahman sevinçle annesinin yanına gitti ve tüm olup biteni ona anlattı. Babasının arkadaşının tavsiyesine uyarak bir iş kurmaya karar verdi. Gün bitmeden elindeki parayla mal aldı, kendisi için bir mağaza açmayı düşündü ve ticarete başladı. Çok zaman geçmeden işler yoluna girmişti. Hesap yaptı ve hayatını idame ettirmenin dışında bayağı bir sermayesinin olduğunu fark etti. Hacca gitmeye karar verdi ve bu konuyu annesiyle meşveret etti. Annesi ona, önce kendisine sermaye veren adama gitmesini ve hayatımızın bereket ve sermayesi olan o bin dirhemi geri vermesini, ondan sonra hacca gitmesini öğütledi. Abdurrahman da annesinin nasihatlerine uyarak adamın yanına gitti. Bin dirhemlik keseyi adamın önüne koydu ve şöyle dedi:

- Buyurun, size paranızı getirdim. Adam, Abdurrahman'ın bu meblağı az bulduğunu ve bir süre sonra parayı geri getirdiğini düşünerek:

- “Bu para az ise biraz daha ekleyebilirim” dedi. Abdurrahman da:

- “Hayır, az değil, bilakis çok bereketli bir paraydı; şu an kendime ait sermayem var ve dolayısıyla bu paraya artık ihtiyacım yok. Size teşekkür etmek ve paranızı geri vermek için geldim” dedi.

Abdurrahman kısa bir süre sonra Hacca gitti ve Hac ziyaretinden sonra Medine'ye geçerek Hacılarla birlikte İmam Cafer-i Sâdık'ın (a.s.) huzuruna çıktı. Hacıların sayısı bir hayli fazlaydı ve henüz oldukça genç olan Abdurrahman, arkalara doğru oturdu. Orada insanların gelip, gidişine, sorular soruşuna şahit oldu. Meclis biraz tenhalaşınca İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) onu işaret ederek, yanına çağırdı ve sordu:

- Senin bir isteğin var mı?

- Ben, Abdurrahman, Siyabe Kufi'nin oğluyum.

- Baban Nasıl?

- Babam rahmetli oldu.

- Eyvah, eyvah Allah rahmet etsin. Peki, ondan sana hiç miras kaldı mı?

- Hayır, hiçbir şey kalmadı.

- Öyleyse o zaman Hacca nasıl gelebildin? Abdurrahman anlatmaya başladı:

- Babamın ölümünden sonra biz gerçekten çok perişan olduk. Babamın ölümü bize bir taraftan fakirlik bir diğer taraftan da psikolojik sıkıntı yaptı. Bu sıkıntılı günler, bir gün babamın bir arkadaşının başsağlığı diledikten sonra bana bin dirhem vermesine kadar devam etti. O adam, bana bu parayı sermaye yapmam için verdi ve ben de onun bu nasihatlerini dinledim. Hacca da o sermayeden arta kalan kârla geldim. Abdurrahman bunu söyleyince İmam (a.s.), gencin sözünü bitirmesine izin vermeden buyurdu:

- Peki, babanın arkadaşının bin dirhemini ne yaptın?
- Annemin tavsiye ve nasihati ile yola çıkmadan önce o adama geri verdim.
- Aferin! Sana bir nasihat vermemi ister misin?
- Elbette kurban olduğum.
- Doğruyu ve doğruluğu anla ve ondan uzaklaşma. Doğru yolda olan insan, insanların mallarına ortaktır.”⁶⁹

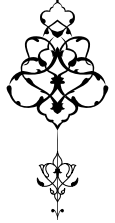
8. Cinsel bilgilerin öğretilmesi

Gençler için son derece gerekli ve zaruri olan bir diğer eğitim konusu da, cinsel eğitimidir. Ama maalesef İslâmî kaynaklarda bu konu hakkında oldukça fazla bilgi ve bunlardan çıkarılabilecek birçok hassas mesele olmasına rağmen, hep ihmal edilmiştir. Günümüz dünyasının içinde bulunduğu toplumlarda yer alan kız ve erkek çocukların cinsel eğitimi meseleleri hakkında İngiliz Sosyolog T. B. Shepard’ın 1961 yılında kaleme aldığı “*Cinsel Eğitim*” konulu kitabının “*Cinsellikte Eğitim ve Öğretim*” başlıklı bölümünde konuyu oldukça güzel tasvir etmiştir. Shepard şöyle yazmıştır:

“Günümüzde hiçbir aklı başında, sorumlu kimse; gençlere cinsel eğitim verilmesi ve onların yönlendirilmesinin gerekliliği konusunda şüphe duymamaktadır. Eğer bir görüş ayrılığı varsa bu, eğitimin kimin tarafından verileceği ve neler anlatacağındadır”⁷⁰

⁶⁹ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 5, s. 134.

⁷⁰ T. B. Sheppard; *Yaşayan Eğitim ve Öğretim, (Tercüme; Ârâm, Ahmet), s. 187.*

Cinsel eğitimin içeriği, cinsel terbiyenin en önemli, karışık ve hassas konularını ihtiva etmektedir. Ama hâl böyle olunca da, cinsel eğitim ve terbiye meselesi asla bir kenara atılmamalıdır. Bu konunun zorluk ve tehlikeleri, bizleri bu konu hakkında doğru bir plan yapmaktan alıkoymamalıdır. Hiç şüphesiz “*Cinsel Eğitim Projesi*” bizim toplumumuzda İslâmî kurallara uygun olarak, Kur’ân ve Sünnet kaynak alınarak işler hâle getirilmelidir. İşte bunlar, bu eğitimin içeriğinin şekillenmesinde belirleyici role sahip olmalıdırlar.

Ergen ve gençlerin bilmesi gereken birçok cinsel mesele vardır ve bunları bilmek, gençler için hayatî önem taşımaktadır. Bu konulara yabancı kalıp, onlar hakkında bilgi sahibi olmamak, gençlerde stres, ruhsal baskı ve sonuç itibarıyla davranış bozukluğuna sebep olmaktadır. Özellikle de günümüz görsel ve yazılı medyası sayesinde bilgi bombardımanında kalmakta ve genellikle cinsellik konusunda birçok yanlış bilgiye maruz kalmaktadırlar. Bu sayede gençlerimiz, bir şekilde erken buluş dönemine sokuluyor ve bu fiziksel belirtiler dışında onların ruhsal durumu da alt üst oluyor. Hayalperestlik, fitrata aykırı rüya ve hayaller, karşı cinse aşırı ilgi ve arzu, laf atmak, süzmek ve burada kalemimizin hayâ edip yazmadığı birçok diğer saplantılar, gençlerin sorunları olup karşımıza çıkmaktadır. Burada görülmesi gereken şey; çocuk ve gençleri bu gelişimsel, ruhsal, toplumsal ve kültürel buhrandan neyin kurtaracağıdır?

İslâm kaynakları incelendiğinde, Din Önderlerimiz’in Masum Oniki İmamlarımız’ın bu gelişim döneminde şu gerçeğin farkında olduklarını göstermektedir. Zurare şöyle anlatır:

“Gençken İmam Cafer-i Sâdık’ın (a.s.) huzuruna vardım. Ona evlilik yaşına girdiğimi, ama daha evlenemedimi anlattım. İmam (a.s.) şöyle sordu:

Peki, bu genç yaşında cinsel güdülerini nasıl yatıştırıyorsun? Sabredip tahammül edebiliyor musun?”⁷¹

İmam’ın (a.s.) bu mânalı sözleri, bizlerin bir anda gençlik buhranının derinliklerine doğru dikkat etmemize neden oluyor. Elbette, bu konuya karşı gözlerimizi yumup, onu erteleyemeyeceğimiz bir gerçektir. Sağduyulu bir şekilde doğru cevapları ve yol haritasını bulmalı ve bu meselenin

⁷¹ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 2, s. 420.

çözümüne katkı sağlayacak, yol gösterecek gerçekleri araştırıp, bu konu hakkında daha fazla bilgi toplamamız gerekmektedir. Bu bölümün başlığıyla alâkalı olarak, kısaca birkaç şeyi dile getirmekte fayda var; cinsel eğitimdeki esas noktalardan birisi, verilen eğitimin gelişim düzeyi ile orantılı olması gerektiği ve de duyulan ihtiyaç ile paralel olmasıdır. Esasen cinsel olgunlaşmanın da diğer boyutlar gibi bir süreci vardır ve yavaş yavaş gelişip zirveye ulaşmaktadır. Küçük bir çocuğun gelişimi büyük bir çocuk gibi, büyük çocuğun gelişimi de genç birisi gibi değildir. Cinsel eğitim henüz akli kemale ermemiş, buluş çağına gelmemiş küçük çocuklarda ne kadar tehlikeli ise, gençleri cinsel eğitimden mahrum bırakmak da bir o kadar tehlikelidir ve bu yüzdendir ki, ailelerin ergen ve gençlerine karşı cinsel eğitimlerini ihmal etmeleri sonucu gençler; ahlâk kurallarına aykırı kitap, film, arkadaş vb. kaynaklara yönelmektedirler.

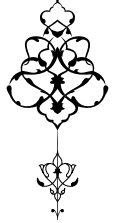
Şu ana kadar değinilen konular incelenecek olunursa, çocuk ve gençlerin cinsel gelişimi ile orantılı olarak cinsel eğitimin nasıl olacağını planlanıp, uygulanması gerektiğinden söz edilmiştir. Burada en önemli role sahip olan da ailedir.

“İyi bir aile, genç evladının ihtiyaç duyduğu cinsel bilgiyi, kişinin ona ihtiyaç duyduğu anda ve kişinin bu mesele ile sağlıklı bir şekilde baş etmesini sağlayacak şekilde vermelidir.”⁷²

Çocukluk dönemi cinsel dürtülerin saklı olduğu bir dönemdir ve aile bunu elinden geldiği müddetçe korumaya çalışmalıdır. Aile fertleri, bu tabii güdüyü erken harekete geçirebilecek her türlü davranış ve sözden kaçınmalıdır. Dinî metinler de bu doğrultuda bazı önemli tavsiyelerde bulunmuştur: Çocukların yataklarının ayrılması, cinsel ilişkinin çocukların önünde yapılmaması, çocukların cinsel organına dokunmak, 7 veya 9 yaş ve üzeri kız çocuklarını öpmekten imtina etmek vs.

Kur’ân-ı Kerim’de sözü edilen, çocukluk döneminde verilmesi gereken ahlâkî ve cinsel eğitime bir örnek de, çocuğun anne ve babasının yatak odasına girerken izin almasıdır. Ergen ve gençler için bu durum, daha da genişletilmiş ve onlar için kardeşlerinin odasına girerken

⁷² T. B. Sheppard, *Yaşayan Eğitim ve Öğretim, (Tercüme Ârâm, Ahmet), s. 190.*

dahi izin almaları gerektiği söylenmiş ve onlar izin vermedikleri takdirde özellerine girilmemelidir.

Muhammed b. Kays, İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s.) şöyle nakletmektedir:

“Ellerinizin altında bulunan (köle ve hizmetçi)ler ve henüz erginliğe ermemiş çocuklarınız üç vakitte (odalarınıza girebilmek için) izin istesinler: Sabah namazından önce, öğle vakti elbisenizi çıkarıp yatıcağınız zaman ve yatsı namazından sonra. Bunlar sizin üstünüzün açılabilceği üç vakittir. Bunların dışında (hizmetçilerin ve çocukların, izin almadan içeri girmelerinden dolayı) ne size, ne de onlara bir günah yoktur. (Onlar sizin) yanınızda dolaşırlar, birbirinizin yanına girip çıkarsınız. Fakat sizden birisi buluşa eriştiği vakit erkek kardeş, anne, kız kardeş vb. izin almadan onun yanına girmesin ve hiç kimse selam vermeden izin istememeli çünkü selam, Allah'a itaattir.”⁷³

Şüphesiz, eğer ebeveynlere bu tür cinsel eğitimler verilirse, aile ortamı ergen ve gençlerin daha az cinsel sapmalara yönlendiği bir yer olur. Hâl böyle olunca, cinsel sapkınlıklarla ilgili özel bir eğitime de gerek kalmayacaktır. Meselâ karşı cinse laf atmak ve bu tarz fiillerin örneği günümüz dünyasında oldukça yaygındır. Bu yüzden, bu konular ile ilgili eğitim mutlaka genel olmalıdır. Öte yandan yaygın olmayan sapkınlıklar için de, gerekli şahıslara nazikçe eğitim verilmelidir. Burada aile ve eğiticinin rolü, çok hassas ve bir o kadar da yapıcıdır. Çünkü eğitmen, aile ve gençleri yönlendirme görevi olan kişiler, genç için öylesine güvenli bir ortam hazırlamış olmalıdırlar ki, hastanın derdini açıkça doktora anlatıp, درمان aradığı gibi çocuk ve genç de bu konular hakkında onlarla konuşabilsin. İslâm kaynakları bu konuyu gereğince açıklamış ve bizlerin yol göstericileri hüviyetinde olan Din Önderlerimiz (Masum Oniki İmam) de, onlara aynı şekilde davranmışlardır. Bir rivayete göre bir genç, Peygamber Efendimiz'in (s.a.a.) yanına gelir ve Hazret'e (s.a.a.) şöyle der:

- “Ey Allah'ın Resulü! Bana zina için izin ver” dedi. Peygamber ashabı utandılar ve onu paylamaya ve azarlamaya başladılar. Hazret onları sakinleştirdi ve gence;

- “Yaklaş” dedi. Genç yaklaştı. Peygamberimiz (s.a.a.):

⁷³ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 5, s. 530.

- “Acaba annenle birisinin böyle bir şey yapmasını ister miydin?” diye sordu. Genç:

- “Kurban olayım sana! Hiç bir zaman.” dedi. Hazret:

- “Başkaları da kendi anneleriyle böyle bir şeyin olmasını istemezler” dedi. Gene Hazret ona:

- “Acaba kızınla birisinin böyle yapmasını ister miydin?” diye sordu. Genç:

- “Kurban olayım sana! Asla, hiç bir zaman” dedi. Hazret:

- “Başkaları da kendi kızlarıyla böyle bir şeyin olmasını istemezler” dedi. Gene Hazret ona:

- “Acaba kız kardeşinle birisinin böyle bir şey yapmasını ister miydin?” diye sordu. Genç:

- “Kurban olayım sana! Hiçbir zaman” dedi. Hazret:

- “Başkaları da kendi kız kardeşleriyle böyle bir şeyin olmasını istemezler” dedi. Gene Hazret ona:

- “Acaba teyzenle birisinin böyle yapmasını ister miydin?” diye sordu. Genç:

- “Kurban olayım sana! Hiçbir zaman” dedi. Hazret:

- “Başkaları da kendi teyzeleriyle böyle bir şeyin olmasını istemezler” dedi. Sonra Peygamberimiz (s.a.a.) elini o gencin başının üstüne koydu ve:

- “Allah’ım! Onun günahlarını affet, onun kalbini kötülüklerden arındır ve zina günahından onu uzak tut” diye dua etti. Râvî, gencin bir daha böyle bir işin peşinden gitmediğini nakletmiştir.”⁷⁴

Yukarıdaki rivayete dikkat edilecek olunursa, içerisinde çok önemli noktaların bulunduğu tesbit edilebilir. Örneğin, cinsel sapmalardan korumak ve onun önüne geçmek için aslında fıtrî olan aile ruhiyesi, namus, hayâ ve utanma duygusunun aşılıp, hayat içerisinde iyiden iyiye yer edinmesi gerekmektedir. Gençlerin o temiz ve pak fitratlarından

⁷⁴ Heysemî, Ali b. Ebi Bekir; Mecmau’z-Zevâid ve Menbau’l-Fevâid, C. 1, s. 129.

dolayı ailelerine karşı gerçekleştirebilecek her türlü kötülük ve çirkinliği kabullenmeleri oldukça zor ve bu durum, onlar için oldukça ağırdır. Açıkça görüldüğü gibi bu fitri duygular; çocukluk ve gençlik dönemlerinde iyi terbiye edilirse, insan için değerli bir sermaye olacaktır. Zaten Peygamber Efendimiz de (s.a.a.) bu önemli meseleyi kullanarak o gencin ne denli yanlış bir davranış içerisinde olduğunun farkına varmasını sağlamıştır. Bu rivayetten çıkarılabilecek bir diğer önemli husus ise, dinî kurallara uygun olan aile büyüklerinin davranışları sayesinde kendi çocuklarının daha az cinsel hata ve sapmalara duçar olduklarıdır. Kız kardeşinin, anne veya babasının nâmahrem ile ilgili münasebetlerde hiçbir kurala dikkat edilmediği ve buna benzer birçok olumsuz cinsî davranışların sergilendiği bir ailede, çocuğun kendi ailesine karşı namus kavramını anlaması beklenemez ve zamanla cinsel sapkınlık, o çocuk için bir değer hâline dahi gelir.

Mevcut rivayetlerin incelenmesi⁷⁵ sonucunda Din Önderlerimiz'in (Masum İmamlarımız'ın) cinsel eğitim hakkında öne çıkardıkları temel ilkeler şöyle sıralanabilir;

1- Gençlerin evliliğe yönlendirilip, teşvik edilmesi; cinsel arzu ve dürtülere karşı verilebilecek en mantıklı ve doyurucu cevaptır.

2- Eş seçimi ve evlilik konusunda gençlere önemli ve hassas bilgilerin öğretilmesi, onların bu konuya olan bakış açılarının değişmesine ve mantıklı eş seçimlerinde bulunmalarına yardımcı olacaktır. Verilen bu sağlıklı bilgiler sayesinde, cinsel dürtülerin mantığın önüne geçtiği gençlik çağında onların daha doğru kararlar almasını sağlayacaktır. Ayrıca bu tür eğitimler, aile yapısının korunmasında da bir hayli etkilidir. Örneğin, Peygamber Efendimiz (s.a.a.) şöyle buyurmuşlardır:

“Genç kızlarla evlenin, çünkü onlar iyi huyludurlar.”⁷⁶

⁷⁵ Değinilmesi gereken önemli bir konu da şudur; Kesin bir hüküm ile İslâm dininin ahlâkî değer ve öğretileri yalnızca bu rivayetlerle sınırlıdır demek oldukça yersiz bir söylem olacaktır. Çünkü üzerine yaşadığımız topraklar, tarih boyunca birçok acı ve keşke dedirten olayları yaşamıştır. Bunların başında da, birçok hadis ve rivayeti içinde barındıran kitap ve kütüphanelerin zaman içerisinde bazı siyasi ve mezhepsel olaylar neticesinde yakılması, gelmektedir. Böyle olmasına rağmen yine de elimizde olan bu hadis ve rivayetlerin bizler için birer hüccet ve delil olduğu da kesindir.

⁷⁶ Seyyid Rıza; El-Mucazatu'n-Nebeviyye, s. 312.

3- Cinsel münasebet ve zamanı, cinsel sağlık, doğum kontrolü vb. meseleler hakkında özel eğitimlerin verilmesi. Bu tür eğitim ve bilgilerin yalnızca seçtiği eşi ile nikâhlanan gençlere verilmesi gerekmektedir; aksi takdirde bu bilgiler tahrik edici ve yoldan çıkarıcı olabilir.

4- Cinsel sapkınlıkların önlenmesine yönelik eğitimler. Bunlar Cinsel sapkınlıkları önleme yolları ya da cinsel sapmalara set çeken dinî hükümler olabilir. Bu tür eğitimler, Ehl-i Beyt'in (a.s.) masum insanların sözlerinde önemli bir yere sahiptir ve bu konular onlardan nakledilen rivayetlerde oldukça fazla yer almaktadır. Örneğin, Allah'ın Resulü (s.a.a.), gençlere hitaben şu sözü buyurmuştur:

“Ey gençler! Evliliği anlayın; eğer yapamıyorsanız orucu anlayın ki sizi şehvetten korur.”⁷⁷

Bir başka rivayette de Peygamber Efendimiz (s.a.a.) gençlere şöyle buyurmuştur:

“Ey Kureyş gençliği! İffetinizi (Masumiyetinizi) koruyun; bilin ki, kim kendini şehvetten korursa cennet ona aittir.”⁷⁸

⁷⁷ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 4, s. 180.

⁷⁸ Taberânî; El-Mu'cemu'l-Avsat, C. 7, s. 61; Reyşehrî, Muhammed; Hikmet Nâme-i Cevân, s. 178'den nakledilerek verilir.

Dördüncü Bölüm

Rivayetler Mecmuası

Birinci Konu: **Gençliğin Önem ve Değeri**

1. İbn-i Ebi Leyla İmam Cafer-i Sâdık'a (a.s.) şöyle sordu:

- Yüce Allah'ın yarattığı en tatlı şey nedir?
- Genç evlat.
- Peki, Yüce Allah'ın yarattığı en acı şey nedir?
- O genci kaybetmek.
- Şehadet ederim ki, sen Allah'ın kullarına bir hüccet, bir delilsin.¹

-
- › Genç, Allah Teâlâ'nın var etikleri arasında en tatlı olanıdır;
 - › Gencin ölümü en acı şeydir;
 - › Allah'ın yarattığı varlıklar içerisinde gencin makamının yüceliği;
 - › Gencin önem ve değeri.
-

2. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) şöyle buyurmuştur:

“Allah kendi gölgesinden başka hiçbir gölgenin olmadığı günde yedi kişiye gölge bahşedecektir; Âdil imam, Allah'a ibadetle büyüyen genç...”²

-
- › Gençlik dönemindeki ibadetin değeri;
 - › Gençlerin kendi dinî eğitimleri için teşvik ve rağbet ettirilmeleri;
 - › Gençlik dönemindeki dinî terbiye ve eğitimin önemi;
 - › Gençlerin mütedeyyin oluşları, onların değer sahibi olmalarının bir delili.
-

¹ Sadük, Muhammed bin Ali; Men La Yahzeru'l-Fakîh, C. 1, s. 188.

² Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 26, s. 261.

3. Allah'ın Resulü (s.a.a.) şöyle buyurur:

“Henüz gençliğinin ilk evresinde Allah'a ibadet etmeye koyulmuş bir genç ile ilerlemiş yaşıyla beraber Allah'a yönelen yaşlı kimse arasındaki fark, peygamberlerin diğer insanlara üstünlüğü gibidir.”³

-
- › Gencin ibadetinin önem ve değeri;
 - › Gençlerin İlâhî değerlerden haberdar edilmesi;
 - › Gençlerin ibadete teşvik ve rağbet ettirilmesinin gerekliliği;
 - › Gençlerin dindarlığa teşvik ve rağbet göstermesi adına değerlerin mukayese yöntemleri.
-

4. Fahr-i Kâinat Muhammed Mustafa'dan (s.a.a.) şöyle nakledilmiştir:

“Hiçbir genç yoktur ki, dünya lezzetleri ve eğlencelerini bir kenara bıraksın da gençliğinde kendini Allah yoluna adasın ve Yüce Allah da ona yetmiş iki Sıddık'ın ödülünü vermemiş olsun; Allah ona şöyle buyurur: Ey kendi istek ve arzularını benim için bırakıp, gençliğini benim yolumda harcayan genç! Sen benim yanımda aynen bazı meleklerim gibisin.”⁴

-
- › Allah'ın kendi has gençlerine karşı mahabbetinin beyanı ve gençlerin iyiliğe teşvik edilmesi;
 - › Gençlik dönemindeki arzu ve şehvî istekler ile mantıksal yüzleşme;
 - › Gençlerin geçici isteklerden yüz çevirmeleri için teşvik edilmelerinin gerekliliği;
 - › Lüzumsuz ve fayda getirmeyen işlerden uzak duran gençlerin meleklerle benzetilmesi, genç neslin dinî terbiyesi için bir yöntemdir.
-

5. Emiru'l-Mü'minîn Ali (a.s.), Allah'ın Resulü'nden (s.a.a.) şöyle nakleder:

“Kına yakın, çünkü kına gençliğinizi, yüz güzelliğinizi ve cinsel gücünüzü artırır ve böylece Allah, meleklerine karşı sizinle övünür.”⁵

³ Muttekiy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddin; Kenzu'l-A'mâl, C. 15, s. 776.

⁴ a.g.e., s. 785, Hadis No 43106.

⁵ Tabersî, Ebu Nasr Hasan b. Fazl; Mekârimu'l-Ahlâk, s. 82.

-
- › Genç, Allah'ın meleklerine karşı övünme sebebi;
 - › Genç ve gençlik Allah'ın yarattığı bir şaheser;
 - › Gençlik ve gençleşmeye teşvik;
 - › Allah gençliği, genci, güzellik ve ferahlığı sever;
 - › Güzellik ve mutluluğu elde etme yollarının gençlere öğretilmesi.
-

6. Allah'ın Resulü (s.a.a.) der ki:

“Allah nezdinde yaratılmış en sevimli varlık, gençlik ve güzelliğini Allah yolunda sarf eden güzel gençtir. O öyle biridir ki; Allah meleklerin yanında onunla övünüp, şöyle buyurur: Bu benim gerçek kulumdur.”⁶

-
- › Gençlerin kabiliyet ve meyillerini yönlendirip, doğru olanı göstermenin gerekliliği;
 - › Allah'a iman ve güven, genç neslin sapkınlığa düşmesinin ve hak yoldan çıkmasının önündeki en önemli etken;
 - › Gençler için din eğitiminin önem ve gerekliliği;
 - › Yüce Allah'ın gençlerin tasvip edilen davranışlarına karşı aşk ve sevgisini göstermesi; onların eğitim ve terbiyeleri için bir yöntem;
 - › Gençlik döneminde mütedeyyin olmanın önem ve değeri.
-

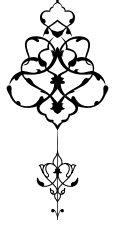
7. İmam Muhammed Bâkır (a.s.) ceddi Muhammed Mustafa'dan (s.a.a.) şöyle nakleder:

“Yaşlılık zaafı Müslümanlara galebe çaldığı vakit, Yüce Allah meleklerine; onun amelinin gençliğinde yerine getirdiği gibi yazılmasını emreder.”⁷

-
- › Mutluluk ve sevinç gençlik döneminin özelliklerindendir;
 - › Gençlik dönemindeki amellerin ileri yaşlara etkisi.
-

⁶ Muttekiy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddîn; Kenzu'l-A'mâl, C. 15, s. 785 Hadis No 43103.

⁷ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 3, s. 113.

8. Mü'minlerin Emiri İmam Ali (a.s.) şöyle buyurur:

“Mehdi'nin (a.s.) ashabı gençtir ve içlerinde yaşlı yoktur. Ancak (varsa da) gözdeki sürme ve yol azığındaki tuz kadardır. (Bilin ki;) yolcunun azığında bulunan en az şey tuzdur.”⁸

-
- › Mehdi'lik inancı ve düzeninde gençlerin yeri, değeri ve önemi;
 - › Gençlerin hakkı araması ve hakka eğilimi;

- Allah'ın Resulü'nden (s.a.a.):

“Allah, hiçbir peygamberi gençlik dönemi dışında peygamberliğe seçmemiştir.”⁹

- Resulullah'dan (s.a.a.):

“Allah hiçbir peygamberi gençlik dönemi dışında peygamberlikle görevlendirmemiş ve hiçbir bilgine gençlik dönemi dışında bilgiyi lütfetmemiştir.”¹⁰

9. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) buyurur ki:

“Şia gençleri, gece yataklarında uyurken, önceden haberleşmeksizin bir gece ansızın Sahipleri (İmam Mehdi) etrafında toplanır ve (kendilerini) sabah vakti Mekke'de bulurlar.”¹¹

-
- › Gençlerin Hz. Mehdi'nin (a.f.) hükümetindeki rolü;
 - › İmam Mehdi'yle görüşme, gençler için bir ayrıcalıktır;
 - › Dinin ve din büyüklerinin gençlere değer vermesi;
 - › Dinî meselelere gençlerin öncülük etmesi.
-

10. Ali oğlu Hasan (a.s.) şöyle buyurmuştur:

“O, Seyyidetül-Nisâi'l-âlemîn) (tüm kadın ve cariyelerin en üstünü) olan birinin oğlu olan kardeşim Hüseyin'in (a.s.) dokuzuncu oğludur.

⁸ Numanî, Muhammed b. İbrahim; El-Gaybiyye, s. 316.

⁹ Muttekiy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddin; Kenzu'l-A'mâl, C. 11, s. 475.

¹⁰ Heysemî, Ali b. Ebi Bekir; Mecmau'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid, C. 1, s. 125.

¹¹ Numanî, Muhammed b. İbrahim; El-Gaybiyye, s. 316.

Onun gaybetinde Allah Teâlâ, onun ömrünü uzatacak ve sonra kendi kudreti ile onu kırk yaşından daha genç olarak aşikâr edecektir. İşte bu Allah'ın her şeye kadir olduğunun bilinmesi içindir.”¹²

› Gençlik yaşı, kırka kadardır.

11. İmam Cafer-i Sâdık'dan (a.s.) nakledilen bir rivayette:

“(İmam şahsın adını anarak) Falanca şöyle diyor: Ben çocuk sahibi olmaktan kaçınıyordum; ta ki Arefe'de vakfe yapana kadar. Orada yanı başımda bir genç ağlayarak dua ediyor ve şöyle diyordu: “Ya Rabbim! Ah Anam, ah babam! Ah Anam, ah babam!...” Bunu, bu sahneyi gördükten sonra çocuk sahibi olmayı arzuladım.”¹³

- › Gençlerin sergilediği örnek davranışların büyükler üzerindeki etkisi;
- › İmam'ın (a.s.) gençlerin olumlu davranışlarını nakletmeye önem vermesi;
- › Başkalarının örnek alabilmesi için gençlerin olumlu davranışlarının anlatılmasının önemi;
- › İyi evlatlar anne-babasının ölümünden sonra da onlar için iyi şeyler yaparlar;
- › Dindar gençler aileleriyle iyi ilişkiler içerisindeyler.

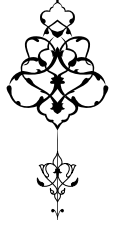
12. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) şöyle buyurdu:

“Allah'ın Resulü (s.a.a.) buyurdular; Ku'rân'ı öğrenin; zira Ku'rân, kıyamet gününde Ku'rân okuyanın yanına genç ve güzel bir surete bürünmüş olarak gelecek ve ona şöyle diyecektir: “Ben (kimim biliyor musun?), seni geceleri uyanık bırakan, senin sıcak günlerini susuz hâle getiren, dilini damağını kurutan ve gözyaşlarını akıtan ve şimdi de nereye gidersen git seninle (olanım). Bugün bütün tüccarlar (dünyada yaptıkları gibi) kendi ticaretlerinin peşinde ve ben de bugün senin faydandayım (senin kârınım).”¹⁴

¹² Sadûk, Muhammed bin Ali; Kemâlu'd-din ve Temamu'n-Ni'me, s. 315.

¹³ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfi, C. 6, s. 3.

¹⁴ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfi, C. 2, s. 603.

-
- › Genç ve gençliğin değeri ve önemi; (Kur'ân'ın da kıyamet gününde bir genç gibi zahir olması);
 - › Kur'ân'ın etki ve faydalarının anlatılması yoluyla Kur'ân öğrenimine teşvik.
-

İkinci Konu: **Gencin ve Gençliğin Özellikleri**

13. İmam Ali (a.s.) buyur ki:

“İki şeyin değerini ancak onu yitiren bilir; gençlik ve vücut sağlığı.”¹⁵

-
- › Gençlik döneminin önem ve değeri;
 - › Genç, içinde bulunduğu gençlik evresinin önemini tanıma ve kavrama kudretine sahip değildir;
 - › Gençlik, gaflet içerisinde bırakılmış bir nimettir;
 - › Gençlere, gençlik döneminin önem ve değerini hatırlatmasının gerekliliği.
-

14. “Hz. İsa (a.s.) havarileri ile birlikte seyahat etmekte bu esnasında bir şehirden geçmektedirler. Derken o şehrin yakınlarında bir define bulurlar. Havariler, İsa Mesih’ten (a.s.) paramparça olan bu defineyi kaybolmasın diye toplamak için izin isterler. Hazret şöyle buyurdu;

- Ben şehre girip, tanıdığım bir hazine peşine düşeceğim ve siz de bu hazinenin başından ayrılmayın.

Mesih (a.s.), şehre girer ve içerisinde yaşlı bir kadının bulunduğu bir yıkıntının içine girer. İhtiyar kadından gece burada konaklamak için izin ister ve ona şöyle sorar:

¹⁵ Amedî, Abdulvahid; Gururu'l-Hikem, C. 1, s. 340.

- Sizin kimseniz yok mudur? İhtiyar cevap verir:

- Olmaz mı? Bir oğlum var. Gündüzleri çöllerde diken toplayarak geçimimizi sağlıyor.

Gecenin ilerleyen saatlerinde yaşlı kadının genç oğlu evine gelir ve anası ona:

- Ey Oğul! Tahminimce bu gece oldukça değerli bir misafirimiz var ve bu fırsatı sakın kaçıрма, git ve onun huzurundan yararlan; der.

Genç, İsa Mesih'in (a.s.) yanına gelir ve birbirleri ile sohbet etmeye başlarlar. Hazret (a.s.), gence nasıl yaşadığını, gelirini nasıl elde ettiği hakkında sorular sorar ve genç de bunlara cevap verir. Hz. İsa (a.s.), gencin oldukça zeki ve hayat dolu olduğunu anlar, ama bir küçük sorunun da var olduğunu sezer. Ona şöyle buyurur:

- Genç! Ben, seni perişan eden bir şeyin sürekli seni düşündürdüğüünü hissediyorum. Eğer bir derdin varsa bana söyle. Belki o derdin devası benim yanında olabilir.

- Evet, yalnızca Allah'ın tedavi edebileceği bir derdim var benim.

- O derdini bana söyle, belki Allah Teâlâ, onu senden giderecek bir şeyi bana ilham eder.

- Bir gün çölde diken topladıktan sonra onları satmak için şehre götürüyordum. Derken, padişahın kızının bulunduğu sarayın yanından geçtim ve tam bu esnada gözüm şahın kızına ilişti. Ona öyle âşık oldum ki, bana ölümden başka bir çarenin olmadığını anladım.

Padişahın kızına âşık olan genç içerisinde bulunduğu bu ekonomik durum ve toplum içerisindeki yeri itibarıyla bu evliliği olağandışı görmektedir. Allah'ın Resulü (a.s.) ona şöyle buyurdu:

- Eğer istersen senin evliliğin için gerekli maddi desteği sağlayabilirim...

Bunun üzerine genç, ihtiyar anasının da fikrini almak ister ve Hz. İsa ile arasında geçen diyalogu ona anlatır. İhtiyar kadın oğluna:

- Oğlum! Bu şahısın, üzerinde duramayacağı bir sözü sana vadedeceğini zannetmiyorum. Onu dinle ve her ne dilerse itaat et.

Hazret (a.s.), vermiş olduğu teklifi kabul eden gence bir kez daha buyurur:

- Öyleyse yarın sabah padişahın yanına git ve kızına talip olduğunu dile getir ve senden ne isterse kabul et ve gel benden al.

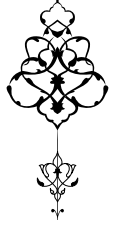
Ertesi günün sabahı genç, padişahın sarayına gider. Padişahın muhafız ve yakınlarına onun kızı ile evlenmek istediğini ve bundan dolayı da buraya geldiğini söyler. Padişahın yakınları diken satan gencin bu sözlerini duyunca gülmekten yerlere yatarlar. Padişahın yakın çevresi onunla eğlenmeleri için genci padişahın yanına götürdüler. Genç padişahın yanına geldiğinde, onun kızıyla evlenmek istediğini söyler. Padişah da alaylı bir şekilde şöyle der:

- Ben kızımı, hiçbir padişahın hazinesinde bulunmayan falan miktarda yakut ve mücevheri bana getirdiğin takdirde ancak sana veririm.

Genç, Hz. İsa'nın (a.s.) yanına gelir ve başından geçenleri o Hazret'e (a.s.) bir bir anlatır. İsa Mesih (a.s.) genci yanına alarak içerisi çakıl taşlarıyla dolu bir yıkıntının yanına gelirler. Allah'ın Resulü (a.s.) bu taşların mücevhere dönmeleri için Allah'a dua eder ve bunun ardından taşlar değerli mücevherlere dönüşür. Genç, padişahın istediği miktarda değerli taşları alır ve ona götürür. Padişah bu sahne karşısında neye uğradığını şaşırır ve bir o kadar daha mücevher getirmesini ister. Bunun üzerine genç tekrar Hz. İsa'nın yanına gelir ve aynı olay bir kez tekrar olur. Padişah en sonunda pes eder ve bu olayın aslını esasını öğrenmek için gence neler olup bittiğini anlatmasını ister. Genç de nasıl aşık olduğunu ve kendilerine gelen o aziz misafiri anlatmaya başlar. Padişah, misafirin Hz. İsa (a.s.) olduğunu anlar ve gence o misafirini çağırmasını söyler ve:

- Gelsin ve sen ile kızım arasında nikâh akdini icra etsin; der.

Hz. İsa (a.s.) padişahın sarayına vardığında, nikâh merasimi düzenlenir. Padişah diken satan gence güzel bir elbise giyindirir ve kızını onunla birlikte odalarına yollar. Sabah olunca padişah, damadını huzuruna çağırarak onunla konuşmaya başlar. Gençle konuşurken onun aslında ne kadar akıllı, zeki, anlayışlı ve kendine layık biri olduğunu fark eder. Padişahın kızıdan başka bir çocuğu olmadığından, o genci kendisine veliaht tayin eder ama padişah da bu nikâh töreninden üç-dört gün sonra dünyadan göçer. Artık hükümetin tüm yetki ve mülkü genç damada kalmıştır. İsa Mesih (a.s.) vedalaşmak için genç padişahın yanına gelir, ama genç dayanamaz, ona sorar:

- Ey Hikmet sahibi insan! Sana bir sorum olacak. Eğer soruma cevap vermezsen, senin sayende ulaştığım bu mevki ve elde ettiğim tüm bu servet, artık bana ıstırap verecektir. Hz. İsa (a.s.):

- Sor; der. Genç arz eder:

- Dün gece aklıma şöyle bir soru takıldı; siz beni İki gün içerisinde o fakirlik batağından bu yüce dereceye ulaştırdınız. Peki, öyleyse elinizde olan bu doğaüstü güçleri niçin kendiniz için kullanmıyor ve bu şekilde bir yaşamı seçiyorsunuz? Hazret buyurur:

- Allah'ı bilip, tanıyan ve O'nun sonsuz nimetlerine mazhar olan birisi, neden bu geçici dünyanın nimetlerine gönül bağlasın ki? Allah'a yakın olmak en büyük ruhî lezzettir ve o haz tahtla, taçla ve saltanatla kıyas dahi edilemez. Genç;

- Bir sorum daha olacak. Peki, neden böylesine değerli bir şeyi kendiniz için seçmişken, bana böylesine aşağılık bir mevki uygun gördünüz? İsa Mesih (a.s.) şöyle buyurdu:

- Senin akıl ve algı yeteneğini ölçmek istedim ve öte yandan eğer bu tahtı bırakıp, daha değerli şeylere yönelirsen, senin hayatın diğer insanlar için örnek teşkil edecekti.

Genç o anda padişahlık tahtından inerek, daha önceki hayatında giyindiği elbiselerini üzerine giyip, o Hazret (a.s.) ile şehirden ayrıldılar. Havarileri'nin yanına geldiklerinde Hz. İsa (a.s.) onlara:

- İşte bu, şehirde olduğunu tahmin ettiğim gerçek hazineydi ki, onu buldum ve geldim.¹⁶

› Genç, keşfedilmesi gereken bir hazinedir;

› Gençlerin eğitiminde asıl görev, kendilerine düşmektedir ve eğitmen sadece yol göstericidir;

› Kabiliyetli gençler tanınıp, mutlaka eğitilmelidir;

› Gençlerin kendi kabiliyetlerini keşfetmeleri için rehber ve üstatlara ihtiyaçları vardır;

› Rehber ve üstatların gençlerin kabiliyetlerinin keşfedilmesindeki rolü oldukça fazladır.

¹⁶ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 14, s. 280.

15. Ebu Basir, İmam Muhammed Bâkır veya İmam Cafer-i Sâdık'tan (a.s.) Lut kavmi hakkında Kur'ân-ı Kerim'de geçen şu ayet hakkında Lut Kavmi'nin nasıl yokluğa doğru sürüklendiği ve Şeytan'ın bu kavme mensup insanları ne şekilde kandırdığından bahsetmek için şöyle buyurmuştur:

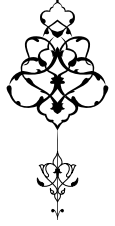
“Lût'u da gönderdik. Toplumuna şöyle demişti o: “Öyle bir iğrençliğe bulaşıyorsunuz ki, sizden önce âlemlerden bir tek kişi bunu yapmamıştır.”¹⁷

“Şeytan, hoş ve cezbedici bir simayla onların gençlerine gitti (bu nokta en iyi başlangıcın gençler olduğunu ve bunun için gençlerin beğendiği stil ve tarzların kullanıldığını görülmektedir) ve gençlerden onunla birlikte olmalarını istedi. Bu şehvanî zevki onlara tattırdıktan sonra onları birbirleriyle ilişkiye itti. En başta nefsini korumayı başarmış ve kendisini cinsel eziyetlere maruz bırakmayan genç, şimdi cinsel doyuma ulaşmak adına kendine bu eziyeti reva görmeye başlamıştı. İşte böylece eşcinsellik Lut kavmi arasında yayılmaya başladı.”¹⁸

-
- › Cinsel arzu ve istekler gençlerin hak yoldan kopmalarındaki en önemli etken;
 - › Geçici ve günü birlik lezzet ve hazların icadı, Şeytan'ın gençleri yoldan çıkarma yöntemlerinden biridir;
 - › Gençlere gerekli bilgi ve ahlâkî değerlerin sunulması, onların yanlış yola sapmalarının önünü alır;
 - › Cinsel eğitimin gençler için gerekliliği;
 - › Fiziksel cazibe ve çekicilikler, gençlerin yoldan sapmalarındaki güçlü bir etkidir;
 - › Giyim tarzının, kız-erkek ilişkilerindeki etkisi;
 - › Gençler, kendilerine lezzet ve haz veren işlere yönelirler;
 - › Gençler her zaman Şeytanların hedefindedir.
-

¹⁷ Ankebut/28.

¹⁸ Sadûk, Muhammed bin Ali, İlelu's-Şerâi, C. 2.

16. Cabir diyor ki:

“Adamın biri Allah’ın Resulü’nün (s.a.a.) huzuruna gelerek şöyle söyledi:

- Ben sağlıklı ve bir o kadar da güçlü bir gencim ve cihada katılmak istiyorum, ancak yaşlı bir annem var ve benim cihada gitmemi istemiyor. Peygamber (s.a.a.) şöyle buyurdu:

- Dön ve annenin yanında kal. Beni Peygamberliğe görevlendiren Allah’a ant olsun ki, annenin bir gece senin varlığınla huzur bulması, senin Allah yolunda bir yıllık cihadından daha hayırlıdır.”¹⁹

› Gençlerin aile eğitiminin önemi ve anneye karşı daha fazla önem ve değer verilmesi için onlara rehberlik edilmesi;

› Gençler, gençlik dönemlerinde heyecanlı verici faaliyetlerde yer almayı isterler;

› Anneler için ruhî huzur ve sükûnetin sağlanmasının gerekliliğinin beyanı ve gençlerin bu konudaki rolü;

› Gençlere, değerlerin ve o değerlerin derecelerinin öğretilmesinin gerekliliği.

17. Hazret’e (s.a.a.) şöyle sorulur:

“Azat edilmesi gereken biri hakkında sordum:

- Acaba yaşlı bir adamı mı azat etmek daha iyidir yoksa yiğit bir genci mi? Buyurdu:

- Eğer, o kimsenin hizmetçiye ihtiyacı yoksa (eşit olurlarsa) zayıf olan yaşlı adam güçlü gençten önceliklidir.”²⁰⁻²¹

› Yaşlılara hizmet etmenin gerekliliği ve onların gençlerden üstün tutulması;

› Kudret ve gücün gençlik dönemi hususiyetlerinde oluşu.

¹⁹ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 2, s. 163.

²⁰ Humeyrî; Kurbu’l-İsnad, s. 284.

²¹ Bu rivayetten başka bir mâna da çıkartılabilir; meselâ, genç ve yaşlının sanat erbabı ve eli iş tutan olmaları hasebiyle başkalarına muhtaç olmadıkları değerlendirildiğinde, yani her ikisinin eşit oldukları varsayılırsa, öncelik hakkı ihtiyarıdır.

18. İmam Ali (a.s.) şöyle buyuruyor:

“Sarhoşluk dört çeşittir; Gençlik sarhoşluğu, Mal sarhoşluğu, uyku sarhoşluğu ve iktidar sarhoşluğu.”²²

19. İmam Ali (a.s.) buyurur ki:

“Akıllı kimseye kendisini mal sarhoşluğundan, güç sarhoşluğundan, ilim sarhoşluğundan, methedilme sarhoşluğundan ve gençlik sarhoşluğundan korumak yakışır. Zira bunların her birisinin habis ve zehirli esintileri vardır ki, akı zayı edip, insanın onur ve şahsiyetini zedeler.”²³

› Gençlik gururu ve sarhoşluğunun insanın şahsiyetinin yitmesindeki etkisi;

› Gençlik gurur ve sarhoşluğunun, insan aklının azalmasındaki etkisi.

20. Allah'ın Resulü (s.a.a.) şöyle buyurur:

“Gençlik bir çeşit delilikdir.”²⁴

› Gurur ve kendini bilmezliğin gençlikteki gücü;

› Aklın, gurur ve sarhoşluğa galip gelmesi için gencin çaba göstermesinin gerekliliği;

› Gençlik, akıllıca olmayan davranış ve hareketler dönemi;

› Gençlik, hiçbir yönden kemale erilmemiş bir evredir;

› Gençlerden her an mâkul olmayan işlerin beklenmesi;

› Gençlik evresi, ruhî ve psikolojik travmaların yoğun olduğu bir dönem;

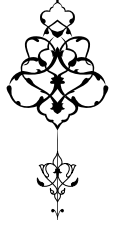
› Gençler, gençlik sarhoşluğu neticesinde iyi ve kötüyü ayırt etmeye ve yaptıkları işlerinin sonucunu anlamaya kadir değildir;

› Gençlik çağındaki sapmaların oldukça doğal oluşu.

²² Harranî, Hasan b. Ali; Tuhafu'l-Ukul, s. 126.

²³ Amedî, Abdulvahid; Gururu'l-Hikem, C. 2, s. 445, Hadis No 10948.

²⁴ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 21, s. 211.

21. Hz. Nebi Muhammed Mustafa (s.a.a.)’dan şöyle nakledilir:

“Çocuk ilk yedi yıl efendi, ikinci yedi yıl köle ve üçüncü yedi yılda ise vezirdir.”²⁵

-
- › Ergenlik ve gençlik dönemi, onların bakanlık ve gençlere danışma dönemidir;
 - › İnsanın gençlik dönemindeki özgürlük arzusu;
 - › Gençlere özgürlük verirken, ergenlik ve gençlik yıllarının başlangıcında işlerini kontrol altında tutmanın gerekliliği;
 - › Ergenlerin eğitim ve öğretiminin onların gelişimindeki ihtiyaçlarına göre temini;
 - › Yedi yaşına kadar çocukların bütün ihtiyaçlarının karşılanmasının gerekliliği;
 - › Ergen ve gençlerin danışmaya ve akıl alınmaya layık olmaları.
-

22. Emiru’l-Mü’minîn Ali (a.s.) şöyle buyurur:

“Gencin saadeti (mutluluğu) iyi şeyler için kötü işlere bulaşmamasındadır.”²⁶

-
- › Gençlerin iyi ve güzeli istemeleri fitrî ve içgüdüselidir;
 - › Gençlerde iyilik yapma isteği o denli kuvvetlidir ki; iyi işler yapmak adına yanlış yöntemlere başvurabilirler;
 - › Her ne kadar iyilik yapma hedefi ve isteği olsa da, gençleri doğru olmayan işlerden uzaklaştırmanın zarureti.
-

23. İmam Ali (a.s.) buyurdu:

“Ne zaman fikir danışmaya ihtiyaç duyarsan önce onu gençlere götür ki, onlar kıvrak zekâları ile ona hemen çözüm bulsunlar. Sonra yaşlılara götür ki, onu etraflıca değerlendirsiner. Çünkü yaşlıların deneyim ve tecrübeleri daha fazladır.”²⁷

²⁵ Hurru’l-Âmilî, Muhammed bin Hasan, Vesâilu’s-Şîa, C. 15, s. 195.

²⁶ İbn-i Ebî’l-Hadid; Nehcu’l-Belaga Şerhi, C. 20, s. 331.

²⁷ İbn-i Ebî’l-Hadid; Nehcu’l-Belaga Şerhi, C. 2, s. 338.

-
- › Gençlerin sorunları hızla çözmeleri ve dikkatli oluşları;
 - › Gençlerin yaratıcılık ve yenilikçiliği;
 - › Gençlerden görüş istemenin ve alınacak kararlara onları ortak etmenin gerekliliği;
 - › Toplumsal kararlar alınırken büyükler ve gençlerin karşılıklı muamele metodu;
 - › Gençlere karar verirken değil, meşveret ederken öncelik tanımak.
-

24. Müminlerin Emiri İmam Ali (a.s.) buyurur ki:

“Benim için yaşlının görüşü, gencin çare bulmasından daha değerlidir.”²⁸

-
- › Genç yaratıcı ve çare düşünenidir;
 - › Karar alımında tecrübeli kimselerin görüşleri daha değerlidir.
-

25. Ehl-i Beyt İmamları'nın dördüncüsü olan İmam Seccâd Zeynu'l-Âbidîn (a.s.) şöyle buyurur:

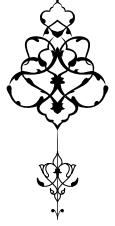
“Adamın biri ailesiyle birlikte bir gemide deniz yolculuğu yapıyordu. Derken gemileri denizin ortasında battı ve gemide olan yolculardan bir adamın karısı dışında kurtulan olmadı. Kadın, bir tahta parçasına tutunarak yakınlardaki adalardan birine ulaştı. O adada Allah'ın bütün hürmet ve değer perdelerini yırtmış genç bir eşkiya vardı. Adam kadının yanına geldiğini fark edince, başını kaldırıp ona baktı ve şöyle dedi:

- Sen insan mısın, yoksa cin mi? Kadın da:
- İnsanım; dedi.

Böylece eşkiya hiç konuşmadan sanki eşiyle oturur gibi onun karşısında oturdu ve onunla ilişkiye girmek istedi. Ama kadın titremeye başladı ve perişan bir hâle geldi. Eşkiya ona şöyle dedi:

- Neden bu kadar rahatsız oldun?

²⁸ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 75, s. 105.

Kadın eliyle göğre işaret ederek şöyle dedi:

- O'ndan (Allah'tan) korkuyorum.
- Peki, daha önce böyle bir şey yaptın mı?
- Allah'ın izzetine ant olsun ki, hayır!
- Sen hiçbir şey yapmadığın hâlde Allah'tan korkuyorsun, ben ise seni bu işe zorluyorum. Allah'a yeminler olsun, ben perişan olmaya ve Allah'tan korkmaya senden daha çok layığım.

Genç adam bir şey yapmadan ayağa kalktı ve ailesine doğru yola koyuldu. Evine dönerken sürekli tövbe etmeyi ve yaptığı işlerden vazgeçmeyi düşünüyordu.

Bir gün yolda giderken bir rahibe rastladı. Tepelerindeki kızgın güneş başlarına vuruyor ve onları yakıyordu. Rahip gence şöyle dedi:

- Dua et de Allah bizler için başımıza gölge göndersin ve güneş bizi böylesine yakmasın.
- Ben kendim için Allah nezdinde iyi bir şey göremiyorum. Dolayısıyla da ondan bir şey istemeye cesaretim yoktur; dedi genç eşkiya ve Rahip de bunun üzerine şöyle dedi:
- O hâlde ben dua edeceğim, sen de âmin de.
- Evet, böylesi daha iyi olur sanırım.

Rahip dua etti, o genç de âmin dedi. Çok geçmeden bir bulut, onların başına gölge oldu. Her ikisi de günün bir bölümünde bu bulutun altında yola koyuldular ve bir yol ayrımına geldiler. Genç haydut bir tarafa, rahip de diğer bir tarafa yöneldi. O bulut, gençle birlikte hareket edince rahip şöyle dedi:

- Sen benden daha iyisin, baksana dua senin için müstecap (kabul) olmuş, benim için değil. Bana kendi durumundan bahset biraz.

Genç adam, adaya çıkan kadınla olan hikâyesini anlatınca rahip şöyle dedi:

- Allah'tan korktuğun için senin geçmişin bağışlandı. Şimdi gelecekte de bu hâl üzere olmaya dikkat et.²⁹

²⁹ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 14, s. 507.

-
- › Gençler çarçabuk hatalarının farkına varıp pişman olurlar;
 - › Kadınların hayâ ve iffetlerinin gençlerin cinsel sapmalarını önlemedeki rolü;
 - › Allah gençlerin tövbesini çabucak kabul etmesi;
 - › Gençlik dönemi sapmalarından biri; meşru olmayan ilişkilere meyilli olmak;
 - › Tövbe eden genç, Allah'ın sevgilisidir;
 - › Yaptığı günahtan pişman olan genci hemen kabullenmek gerekir.
-

26. İmam Ali'nin (a.s.) Nehcu'l-Belaga'da yer alan bir mektubunda şu sözler yer almakta:

“(Ey oğul!) Gencin kalbi ekilmemiş tarlaya benzer, oraya ne ekersen tutar, yeşerir. Kalbin katılaşmadan, öğütleri reddetmeden ve aklın başka şeylere yönelmeden sana edepten bir şeyler öğretmeye başladım”³⁰

-
- › Ergen ve gençlerin her çeşit eğitime hazır olması;
 - › Bu hazır oluşun geçici olup, çarçabuk elden çıkması;
 - › Bu hazır oluştan ve gencin eğitimi için kabiliyetlerinden faydalanmanın gerekliliği;
 - › Ergen ve gencin kalbi, ne ekersen onun yetişeceği bir arazi gibidir; üzerine yazdığının öylece kaldığı beyaz bir sayfa gibi değil;
 - › Eğitim için en iyi dönem, ergenlik dönemidir;
 - › Gençlerin eğitiminde anne-babanın sorumluluğu;
 - › Allah vergisi kabiliyetlerin, ergen ve gençlerin eğitimindeki önemi.
-

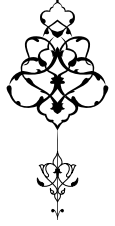
27. Hatemül-Enbiya Muhammed Mustafa (s.a.a.) şöyle buyurmuştur:

“Her kim gençlik döneminde ilim öğrense, onun ilmi taşa işlenmiş gibidir; her kim ileri yaşta ilim öğrenirse, onun ilmi de suya yazılmış gibidir.”³¹

-
- › Ergenlik ve gençlik döneminde öğrenilen bilgilerin kalıcılığı;
-

³⁰ Nehcu'l-Belaga, 31. Mektup.

³¹ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 1, s. 222.

- › Ergenlik ve gençlik dönemi öğrenmek için en iyi çağlardır;
- › Eğitimde örnekler ve benzetmelerden istifade etmek;
- › Gençlerin eğitim ve öğretiminin gerekliliği.

28. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) buyuruyorlar:

“Kur’ân okuyan her imanlı gencin kanına ve etine Kur’ân, sinerek karışır.”³²

- › Ergen ve gençlerin dinî şahsiyetlerinin şekillenmesinde Kur’ân eğitiminin tesiri;
- › Gençlerin Kur’ân-ı Kerim okumaya yönlendirilmesinin gerekliliği;
- › Gençlerin eğitiminde Kur’ân içerikli programların, onlara derinlemesine tesir etmesi açısından gerekliliği;
- › Ergen ve gençler için Kur’ân okumanın faydası ve yararlarının açıklanması.

29. İsmail b. Abdulhalik, İmam Cafer-i Sâdık’ın (a.s.) Ebu Cafer Ahval’a şöyle sorduğunu duyar:

- Basra’ya gittin mi?
- Evet.
- Peki, insanların imamete olan bakışı ve onların bunu kabulünü nasıl buldun?
- Allah’a ant olsun ki, Şii’ler azınlıkta ve bu yolda çabaları olmasına rağmen, o da kâfi değildir.
- Öyleyse gençlere iyi davran ve onlara karşı anlayışlı ol, çünkü onlar iyiliği almakta istekli ve hızlılar.³³

- › Gençlerin iyi işlere meyilli oluşu;
- › Ergen ve gençlerin eğitime daha fazla önem vermenin gerekliliği;
- › Onların isteklerinin daha fazla olmasından dolayı, iyi işlere gençleri fazlaca ortak etmek.

³² Hurru’l-Âmilî, Muhammed bin Hasan, Vesâilu’s-Şîa, C. 4, s. 633.

³³ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 8, s. 93.

30. Mus'ab, Esed b. Zurare'nin yanına geldikten sonra artık her gün Hazrec Kabilesinin toplantılarını takip etmeye başlar ve onları İslâm dinine davet eder. Sonraları Hazrec gençleri ona olumlu yanıt verdiler.³⁴

31. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) şöyle buyurur:

“Allah, hafiflik göstermeyen gençleri sever.”³⁵

› Gençlik; çocukça ve ölçüsüz davranışlar demektir;

› Allah'ın arzu ettiği şey, gençliğin ölçüsüz davranışlara sahip olmaması.

32. Resulullah (s.a.a.) buyuruyor ki:

“Size gençlere karşı iyi olmayı tavsiye ediyorum; çünkü onlar oldukça narın bir kalbe sahiptirler. Allah beni müjdeleyici ve uyarıcı olarak seçtiğinde (ilk olarak) gençler bana uydular ve yaşlılar da bana muhalefet ettiler.” Sonra şu ayet-i kerimeyi okudu: “Üzerlerinden uzun zaman geçmesiyle kalpleri katılaştı.”³⁶⁻³⁷

› Gençlerle diyalogda onlar için hayrı istemenin zarureti;

› Gençlere iyi davranmanın gerekliliği;

› Gençlerin kalbinin narınlığı ve onun kabul ediciliği;

› Gençlerin iyi ve güzel işlere eğilimi;

› Gençlerin dinî eğitimi kabul etmeye daha meyilli olmaları;

› Gençlere karşı toplumun mesuliyeti.

33. İsmail b. Fazıl Haşimî şöyle der:

“İmam Sâdık'a (a.s.) dedim ki:

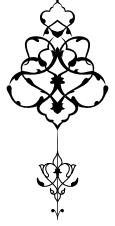
(Oğulları): “Ey babamız, bizim günahlarımızın bağışlanmasını dile. Gerçekten biz günah işledik.” dediler.

³⁴ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 19, s. 10.

³⁵ Heysemî, Ali b. Ebi Bekir; Mecmau'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid, C. 10, s. 270.

³⁶ Hadid/16.

³⁷ “İnananlara, o çağ gelmedi mi henüz, Allah'ı anış ve Kur'an'dan inen şeyler, onların gönüllerini yumuşatsın da tamâmiyle korkup itâat etsinler ve önceden kendilerine kitap verilenlere benzemesinler; onların, peygamberleriyle araları, uzayıp açıldıkça kalpleri katılaştı ve onların çoğu, buyruktan çıktı.” -Abdûlbakıy Gölpinarı Meâli-Tenekabunî, Ferid Murtaza; El-Hadis, C. 1, s. 349.

- Yâkub'un durumundan bana bahset. Çünkü Allah Kur'ân'da şöyle buyuruyor: "Çocukları ona; Ey babamız! Bizim günahlarımızın bağışlanması için tövbe istiğfar ediver. Bizler gerçekten büyük bir suç işledik;³⁸ dediklerinde Yâkub Peygamber dedi ki: Sizin için Rabbimden mağfiret dileyeceğim, dedi, şüphesiz O, bağışlayandır, esirgeyendir."³⁹ Ama Yâkub tövbeyi geciktirdi. "Kardeşi ona; Allah'a ant olsun ki, Allah seni bize üstün kıldı ve biz günahkâr olduk. Yusuf şöyle dedi: Bugün size sitem yok. Allah sizi bağışlayacak ve o bağışlayıcıların en iyisidir." İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) buyurdu:

- Gencin kalbi yaşlıdan daha yumuşaktır."⁴⁰

-
- › Ergen ve gençlerin kalplerinin yumuşak oluşu;
 - › Ergenlerin eğitime daha hazırlıklı olması;
 - › Ergenlik ve gençlik dönemlerinde ahlâkî eğitimin gerekliliği;
 - › Duygu ve hislerin ergen ve gençler üzerindeki hâkimiyeti.
-

34. İmam Ali (a.s) buyuruyorlar ki:

"Benim yanımda yaşlı bir insanın görüşü gencin güç ve kuvvetinden daha sevimlidir."⁴¹

-
- › Ergenlik ve gençlik, aslında fizikî güç ve kuvvet dönemidir;
 - › Gençler, gençlik döneminin etkisiyle daha çok güç gösterisi yaparken, daha az tefekkür ediyorlar;
 - › Tefekkür ve düşüncenin kudret ve beden gücüne olan üstünlüğü ve değeri;
 - › Düşünce ve tefekkürün, güç ve kuvvetten üstünlüğü;
 - › Büyüklerin kayda değer özelliklerini açıklayarak, ergen ve gençleri o özellikleri kazanmaya teşvik etmek;
 - › Yeni nesil ile irtibat kurarken dolaylı yollardan istifade etmek.
-

³⁸ Yusuf/97.

³⁹ Yusuf/98.

⁴⁰ Sadûk, Muhammed bin Ali, İlelu's-Şerâi, C. 1, s. 54.

⁴¹ İbn-i Ebî'l-Hadid; Nehcu'l-Belaga Şerhi, C. 18, s. 237.

35. İmam Ali (a.s.) der ki:

“Benim için yaşlının ağırbaşlı olması, gencin neşeli olmasından daha yeğdir.”⁴²

-
- › Gençleri büyüklerin davranışlarından örnek almaya teşvik etmek;
 - › Doğrudan emir ve yasaklamalardan kaçınıp, dolaylı yolları kullanmak;
 - › Gençlerin değer ve bakış açılarının büyüklerinkinden bir hayli farkı oluşu;
 - › Eğitimdeki etkili yöntemlerin davranışların değerlendirilmesinde kullanılması.
-

36. Ehl-i Beyt İmamları'nın beşincisi olan İmam Muhammed Bâkır (a.s.) (Hişam b. Abdülmelik'in⁴³ sorusuna cevaben) şöyle buyurdu:

“Medine halkı, okçuluk yarışmaları düzenler ve ona büyük ilgi duyardı. Ben de gençken bu spora oldukça alâka duyardım, ama daha sonraları bıraktım.”⁴⁴

-
- › Gençlik, insanın faaliyet ve hareketlilik dönemidir;
 - › Gençlerin fiziksel yarışmalara karşı alâkalı olması;
 - › Gençlik ve ihtiyarlık dönemlerindeki istek ve meşguliyetlerin farklı oluşu.
-

37. İmam Ali (a.s.) şöyle buyurur:

“Gençlerin cehaleti bağışlanır, bilgi ve tecrübeleri de değersizdir.”

-
- › Gençlerin bilgi ve hayat tecrübelerinin azlığı;
 - › Gencin bilgi birikiminin azlığının tabii oluşu;
 - › Gençlere çeşitli alanlarda lâzım olan eğitim ve bilgilendirmelerin verilmesinin gerekliliği;
 - › Gençlerin bilgilerinin az oluşu ve cehaletlerinin bir özür olarak kabul edilmesi.
-

⁴² Amedî, Abdulvahid; Gururü'l-Hikem, C. 6, s. 231, Hadis No 10099.

⁴³ Hişam b. Abdülmelik; Diktatör Emevî halifelerinin onuncusudur. Kardeşi Halife II. Yezid 724'te öldüğü zaman halife olmuş ve 18 yıllık uzun bir halifelikten sonra 743'te ölmüştür.

⁴⁴ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 46, s. 307.

38. Ebu Ahmet b. Râşid, bazı Medainliler'in şöyle söylediği rivayet etmiştir:

“Arkadaşım la Hacca gidiyorduk. O sırada yere oturmuş; üzerindeki kıyafetleri tahminimizce yüzelli dinar olan bir genç gördük. Yüzünde ve ayaklarındaki sarı renkli terliklerde toz topraktan ve yolculuktan bir eser yoktu. Bir dilenci ona doğru yaklaştı. Genç, ona bir şeyler verdi ve dilenci de ona çok dua etti. Derken genç, yerinden kalkıp, gitti ve gözden kayboldu. Biz de dilencinin yanına giderek ona ne verdiğini sorduk. Dilenci bize:

- O genç bana, yaklaşık yirmi miskal ağırlığında altın parçaları verdi; dedi. Ben de arkadaşım a dönerek:

- Önderimiz (İmamımız) bizimle ama biz onu tanımıyoruz. Hadi gel onu bulalım; dedim.

Her ne kadar aradıysak da onu bulamadık. Geri dönüp, çevredeki-
lere onu sorduk. Bize şöyle dediler:

- O, Medine ehlinde Ali taraftarı bir gençtir ve her yıl yürüyerek Hacca gelir.”⁴⁵

› Gençlik güzelliğinin diğerleri için çekici oluşu;

› Gençlik gücünden Allah yolunda faydalanılması gerekliliği;

› Din büyüklerinin, özellikle gençlik dönemlerinde temiz ve güzel gi-
yinmeleri.

39. Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.a.) buyuruyor ki:

“İnsanoğlu yaşlanır, fakat ondaki iki şey genç kalır: biri uzun yaşama
ümidi, bir diğeri de dünya sevgisidir.”⁴⁶

› Gençlerin uzun ve uzak istekleri yetişkinlere göre daha azdır;

› Gençlerin dünyaya bağlılığı yetişkinlerden daha azdır;

› İnsan için istek ve arzular bir ayıp değildir, lâkin bitmeyen istekler
ayıptır.

⁴⁵ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 52, s. 59.

⁴⁶ Harranî, Hasan b. Ali; Tuhafu'l-Ukul, s. 55.

40. Kâtip Ahmed b. İsmail babasından şöyle nakleder:

“İmam Muhammed Bâkır (a.s.) Mescidü'l-Haram'a geldi. O sırada bazıları dediler ki:

- Keşke İmam'ı tanıyanlardan biri burada olsaydı da o Hazret'in yanına göndererek ona soru sorsaydık.

Bu esnada onlardan bir genç İmam'ın yanına giderek o Hazret'e (a.s.) arz etti:

- Ey Amcaoğlu! En büyük günah nedir? İmam şöyle buyurdu:

- İçki içmektir. Bu cevap üzerine genç, kavminin yanına geri döndü ve ona:

- Geri dön ve soruyu tekrar sor: dediler.

Fazla geçmeden genç bir kez daha İmam'ın (a.s.) yanına geldi ve İmam ona şöyle buyurdu:

- Ey Kardeşimin oğlu! (az önce) Sana demedim mi ki, içki içmek insanı zinaya, hırsızlığa, günahsız insanı öldürmeye ve şirke sevk eder diye. İçki içmek, tıpkı söğüt ağacının diğer ağaçlar arasından uzayıp yükselmesi gibi diğer günahlar arasından uzayıp yükselir.”⁴⁷

› İçkinin diğer günahlara zemin hazırlamasındaki kilit rolü;

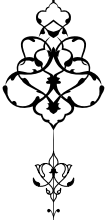
› Genç, her zaman yapılacak işlerde ön ayaktır;

› İmam'ın (a.s.) gençlerle irtibatının gönülden oluşu;

› Gençlerin eğitiminde mantıklı benzetmelerden istifade edilmesi;

› Gençlerin soru sormaktan çekinmemeleri.

⁴⁷ Nuri, Hüseyin; Müstedreku'l-Vesâil, C. 11, s. 358.

Üçüncü Konu: **Gençlerin Eğitimi Metodu (Usulü)**

- 41.** Kaynaklarda İmam Zaman'a (a.f.) ait olduğu belirtilen uzunca bir duada şöyle geçmektedir:

“(Ey İlahî!) ...ve gençlerimize gözyaşı, tövbe ve günahları terk etmeyi...”⁴⁸

-
- › Gençler için her zaman hayır dilemek;
 - › Gençlerin eğitim ve terbiyesi için duanın gerekliliği;
 - › Gençlikte tövbe ve gözyaşının önemi ve gerekliliği.
-

- 42.** Enes b. Malik'ten nakledilen bir rivayet göre:

“Resul-i Ekrem'e (s.a.a.) hizmet eden Yahudi bir hizmetçi vardı. Bu Yahudi genç çok ağır hastalanınca Peygamber Efendimiz (s.a.a.) onu ziyaret etti ve ölüme hazırlanan gence Müslüman olmasını teklif etti. Genç de başucunda duran babasına bakınca babası ona:

- “Oğlum, Ebu'l-Kasım'a itaat et!” dedi.

Hizmetkâr artık Müslüman olmuş ve dünyaya gözlerini yummuştu. Hz. Nebi (s.a.a.) o gencin yanından çıkarken;

- Allah'a hamdolsun ki, onu benim elimle ateşten kurtardı ve yanında bulunanlara arkadaşınızın namazını kılınız; diye buyurdu.”⁴⁹

⁴⁸ Kefamî, İbrahim b. Ali; Misbah-i Kefamî s. 280.

⁴⁹ İbn-i Hanbel, Ahmed; Musned-i İbn-i Hanbel, C. 3, s. 227.

-
- › Eğitıcının, gençler için hayır dilemesinin gerekliliği;
 - › Gençlerin hakkı bulmalarında anne-babaya itaat edilmesinin rolü;
 - › Gençlerin hıdayete kavuşmasında din büyüklerinin dikkat ve zen göstermelerinin gerekliliği;
 - › Gençlerin dini ve Hakk'ı kabul etmeleri;
 - › Eğitimcilerin gençlerle yakından irtibat hâlinde olması onların eğitim ve doğruyu bulmaları için ortam hazırlar.
-

43. İmam Cafer-i Sdik (a.s.) şöyle buyurdular:

“Allah'ın Resulü (s.a.a.) lm döşeğinde olan bir gencin bařucuna geldi ve ona şöyle buyurdu:

- “L ilhe illallah” de.

Gencin dili birkaç kez düđümlendi. Hazret (s.a.a.) onun başucunda duran kadına buyurdu:

- Bu gencin annesi var mı?

- Evet, ben onun annesiyim.

- Acaba sen ona kızgın mısın?

- Evet, altı yıldır onunla konuşmuyorum.

- Öyleyse ondan razı ol.

- Ey Allah'ın Resulü! Allah senin razı olmanla ondan razı olsun.

Daha sonra Allah'ın Resulü (s.a.a.) gence dönerek buyurdu:

- “L ilhe illallah” de. Genç de Kelime-i řehadeti söyledi. Peygamber (s.a.a.) ona:

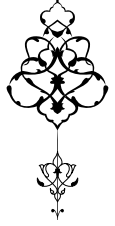
- Ne görüyorsun?

- Siyah ve kötü görünümlü, üstü başı kirli ve kötü kokulu bir adam görüyorum. řu an bana yaklaşmakta ve beni kedere salmaktadır.

Bunun zerine Allah'ın Resulü (s.a.a.) gence şöyle dedi:

- Ey az olanları (iyi amel) kabul eden ve şoklardan (günahlar) vazgeçen, benim çoğu günahlarımdan geç ve az olan iyiliklerimi kabul et! Çünkü sen, esirgeyen ve bağışlayansın.

Genç bu sözleri tekrar ettikten sonra Peygamber (s.a.a.):

- Ne görüyorsun?

- Beyaz yüzlü, hoş çehreli, mis kokulu ve güzel giyimli bir adamın bana yaklaştığını ve siyah adamın benden uzaklaştığını.

- Duayı tekrar et.

Gençte duayı bir kez daha tekrar etti. Nebi (s.a.a.) buyurdu:

- Ne göyüyorsun?

- Artık siyahlığı görmüyorum ve yalnızca beyazlığın bana yaklaştığını görüyorum.

Genç bu hâl üzere dünyaya gözlerini kapadı.”⁵⁰

› Peygamber Efendimizin gençlerin hidayet ermesinde gösterdiği özen ve çaba;

› Gençlerin dünya hayatındaki sıkıntılarında onlara ruhî ve mânevî destek ve yardımda bulunup, onlar için hayır dilemek;

› Bazı dua ve zikirlerin, sıkıntı ve zorlukların giderilmesi için tekrar edilmesi;

› Gençlerin hidayet ve eğitiminde anne-babanın özellikle de, annenin razı olmasının önemi.

44. Allah'ın Resulü (s.a.a.) şöyle buyurdu:

“Size yaşlılara karşı iyiliği tavsiye ediyorum ve gençlere karşı da şefkatli ve merhametli olun.”⁵¹

› Gençlerle karşılaştığınızda onlara şefkat ve merhamet gözüyle bakmak;

› İnsan yaşının değişik merhalelerindeki çeşitli özellikler;

› Yaş merhalesinin özellikleriyle uyumlu eğitim yöntemlerinin seçilmesinin gerekliliği.

⁵⁰ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihârul-Envâr, C. 74, s. 75.

⁵¹ Muttekiy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddin; Kenzu'l-A'mâl, C. 3, s. 179, Hadis No 6050.

45. İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s.) nakledilen bir rivayet şu şekildedir:

“Hz. Davud (a.s.) bir yerde otururken oldukça sessiz duran ve üstü başı yırtık bir genç de onun yanındaydı. Bu esnada ölüm meleği geldi ve (Hz. Davud'a) selam verip, gence bakmaya başladı. Hz. Davud (Azrail'e):

- Gence mi bakıyorsun?

- Evet, yedi gün sonra onun canını bu mekânda almak için görevlendirildim.

Hz. Davud (a.s.) gencin bu hâline çok üzüldü ve ona şöyle buyurdu:

- Eşin var mı?

- Hayır, henüz evlenmedim.

- İsrail oğulları arasında oldukça tanınan falanca kimsenin yanına git ve ona de ki; Davud; kızımı benimle evlendirmeni emretti, gerekli olan nafakayı da hazırlamamı ve o kızla beraber kalmamı, ama bir hafta sonra da” buraya, benim yanıma gel” diye buyurdu.

Genç de Hz. Davud'un (a.s.) dediği gibi yaptı ve bir hafta sonra Allah'ın Resulü'nün (a.s.) yanına geldi. Hazret (a.s.) buyurdu:

- Ey evlat! Geçen haftayı nasıl geçirdin?

- Şimdiye kadar bu denli mutluluk, nimet ve refah içerisinde olmamıştım.

Hz. Davud (a.s.) genci yanına oturtuktan sonra onun ölümünü bekledi. Bir müddet geçti ama hâlâ ölüm meleği gelmemişti. Hz. Davud (a.s.) gence:

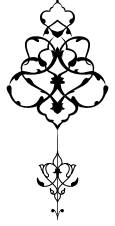
- Ailenin yanına dön ve bir hafta sonra tekrar gel; dedi.

Genç de böyle yaptı ve sekizinci gün geri döndü. Bu sırada ölüm meleği de Davud'un (a.s.) yanına geldi. Hazret (a.s.) ona:

- Bana bir hafta sonra tam burada gencin canını almaya görevlendirildiğini söylememiş miydin?

- Evet.

- Peki, neden o zaman üç hafta geçmesine rağmen gelmedin?

- Yüce Allah, senin merhametin hatırına onun ölümünü otuz yıl geciktirdi.”⁵²

-
- › Peygamberler, her zaman gençleri kabul ederlerdi;
 - › Gençlere merhamet etmenin gerekliliği;
 - › Allah Teâlâ’nın gençlere merhamet etmesinde eğiticinin gence merhametli olmasının rolü;
 - › Gençlerin evliliği için lâzım olan şeylerin hazırlanmasının gerekliliği;
 - › Gençler için evliliği kolaylaştırmanın gerekliliği;
 - › Evliliğin bekârlık karşısındaki değeri.
-

46. İbn-i Abbas’tan nakledilen bir rivayet şu şekildedir:

Fazıl b. Abbas, Arefe gününde Allah’ın Resul’ünün (s.a.a.) yanında dururken, etrafta olan kadınlara bakıyordu. Hz. Nebi (s.a.a.) bir kaç kez eliyle Fazıl’ın başını çevirdi, ancak o tekrar kadınlara bakmaya devam etti. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) ona şöyle buyurdu:

“Ey kardeşimin oğlu! Bugün öyle bir gündür ki herkes gözüne, kulağına ve diline hâkim olursa günahları bağışlanır.”⁵³

-
- › Gençlerin hata ve yanlışları ile karşılaştığında onlara yumuşak ve iyi davranmak;
 - › Gençlere din öğreti ve bilgileri sunularak, onların toplumsal ve ahlâkî sapmalardan âmân’da kalmasını (emniyette olmasını) sağlamak;
 - › Gençlik ve cinsî çekicilikler;
 - › Gençlerin cinsel sapmalarının en barizi, göz süzmek;
 - › Gençlerin (cinsel) sürçme ve hatalarının ıslahının gerekliliği;
 - › Gençlerin özel gün, saat ve mekânlara saygı ve ilgi göstermesinin gerekliliği;
 - › Gençlerin dinî ve ahlâkî eğitiminin iyi verilmesi ve duçar olduğu yanlışların düzeltilmesinin hatırlatılması;
 - › Cinsel sapkının önünü almak için fiziksel müdahalenin gerekliliği.
-

⁵² Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihârul-Envâr, C. 4, s. 111.

⁵³ İbn-i Sa’ad, Muhammed; El-Tabakatu’l-Kübra, C. 4, s. 54.

47. İmam Cafer-i Sâdık'a (a.s.) sordum:

- Gecenin kısa olduğu yaz aylarında gece namazını henüz gece yarısı olmamışken kılabilir miyiz? İmam (a.s.) buyurdu:

- Evet, ne kadar iyi bir fikir ve iyi bir uygulama, gençlerin uykuya karşı zaafı daha fazladır ve ben de sana bunu önerip, öğütlüyorum.⁵⁴

-
- › Ergen ve gençlerinin uykularının fazla oluşu doğaldır;
 - › İbadet vazifeleri, özellikle de müstehap amelleri gençler için kolaylaştırmak;
 - › Din eğitiminde esneklik;
 - › Gençlere kabiliyetleri doğrultusunda dinî müstehap amel ve sünnetlerin anlatılması ve onlara teşvikleri;
 - › Din eğitiminde gelişim aşamalarına göre şahısların özelliklerine dikkat edilmesinin gerekliliği.
-

48. Zurare şöyle anlatır:

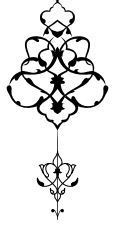
“Gençken İmam Muhammed Bâkır'ın (a.s.) huzuruna çıktım. Bana müstehap namaz ve oruçtan bahsetti ve bu ibadetin zorluğu karşısında benim yüzümün eksidiğini görünce şöyle buyurdu:

- Müstehap namaz ve oruç, farz olan namaz ve oruç gibi değildir ki, onları terk edersen helak olursun. Eğer onları terk ettiysen kazasını yerine getirirsin.”⁵⁵

-
- › Gençler, dinî yükümlülükleri kabullenmekte zorluk çıkartmazlar;
 - › Gençlere oruç ve müstehap amellerin öğretilmesi;
 - › Gençleri müstehap amellere zorlamamak, bu konuda emir ve yasaklardan kaçınmak;
 - › Gençlerin dine teşviki için dinin kolay yönlerinin beyanı;
 - › Gençlerin eğitiminde dolaylı yöntemlerden istifade etmek;
 - › Gençlere dinî emirlerin felsefî beyanının zarureti.
-

⁵⁴ Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan, Vesâilu's-Şîa, C.3, s.184.

⁵⁵ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 3, s. 442.

49. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.), “Biz size düşünecek kimsenin düşünebileceği kadar bir ömür vermedik mi?”⁵⁶ ayet-i kerimesi hakkında şöyle buyurdu:

“Bu ayet on sekiz yaşındakiler hakkında bir sorgudur.”⁵⁷

› Artık on sekiz yaşında insanın teklifi tam olarak elindedir ve sorgulanabilir;

› Ergenlik ve gençliğin başlangıcında onlara kolaylık ve yardım sağlama ve on sekiz yaşından önce sert davranmamak;

› On sekiz yaş ve sonrasında gençlerin sorguya çekilmesi.

50. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) Ebu Basir’e şöyle buyurdu:

- Ey Eba Muhammed! Bilmez misin Yüce Allah sizin gençlerinize lütufta bulunup, ihtiyarlarınıza da hayâ eder!?

- Kurbanın olayım! Nasıl yani gençlerimize ikramda bulunuyor ve yaşlılarımızdan hayâ ediyor?

- Allah, sizin gençlerinize gençliklerinin yüzü suyu hürmetine azap etmez ve yaşlılarınızı da bu hâlde olduklarından ötürü sorguya çekmez.

- Kurban olduğum, acaba bu yalnızca biz (Ehl-i Beyt taraftarları) için mi yoksa bütün tevhid ehli için mi?

- Allah’a ant olsun yalnızca bizim içindir, diğerleri için değil...”⁵⁸

› Allah’ın gençlere ikram ve lütfu;

› Bu ikram ve lütfun kayıtsız şartsız olmadığı ve Ehl-i Beyt İmamları’nın (a.s.) önderliğine olan imana bağlı olduğu;

› Allah Teâlâ’nın Şii gençlerine karşı lütuf ve rahmetinin hatırlanması, onların daha derin dinî eğitim almaları açısından önemli bir adımdır;

⁵⁶ Fatur/37. “Ve onlar bağışlırlar orada: Rabbimiz, bizi çıkar da yaptığımız işlerden başka işlerde bulunalım. Size, düşünenin düşünüp öğüt alanın öğüt alacağı kadar ömür vermedik mi ve size korkutucu da gelmişti; artık tadın azabı, zalimlere bir yardım eden de yoktur.”

⁵⁷ Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan, Vesâilu's-Şîa, C. 11, s 382.

⁵⁸ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 8, s. 34.

- › Şia gençlerinin itibar ve saygınlığının korunmasının gerekliliği;
- › Gençlerin eğitimleri doğrultusunda onların hissiyatından istifade etmek;
- › Gençlere karşı sevgi ve mahabbetin ortaya koyulması onların eğitimi için iyi bir yöntemdir;
- › Allah'ın müminlere olan ikram ve lütfunda Ehl-i Beyt (a.s.) inancının rolü.

51. Hz. İmam Sâdık (a.s.) şöyle buyuruyor:

“Gençliğimde çok şiddetli bir şekilde ibadet ile meşgul olurdum. Bu durumu gören babam, beni bu işten alı koydu ve şöyle buyurdu:

- Ey oğul! Kendini bu kadar zorlama, ruhî ve psikolojik itidal ve dengi korusun. Çünkü Allah, sevdiği kulunun az ibadetine de razıdır.”⁵⁹

- › Gençlik ve yapılan işlerde aşırılık;
- › Gençlerin eğitim ve terbiyesinde kolaylaştırmanın gerekliliği;
- › Ebeveynlerin genci gözetmesi ve onları ifrat ve tefritten alıkoymasının gerekliliği;
- › Yapılan her işte ve hatta bu ibadet dahi olsa aşırıya gitme arzusunun sakınmak;
- › Çocukların din eğitimindeki en etkin faktörlerden birisi, anne ve balar;
- › Allah'ın kullarına sevgisini beyan etmesinin, gençlerin doğru eğitime zemin hazırlaması;
- › Gençlere karşı yaptığı işlerde sevgi ve şefkatin gerekliliği;
- › Az olmasına karşı yapılan şeyin kalitesinin önem ve değerinin gençlere hatırlatılması.

⁵⁹ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 2, s. 87.

52. “Gençlerinizi aşırı gidenlerden koruyun ki, onları da bozmasınlar.”⁶⁰

-
- › Gençleri aşırı ve yoldan çıkmış kişi ve gruplardan uzak tutmanın gerekliliği;
 - › Gençlerin efkâr ve düşüncede mutedil olmasının gerekliliği;
 - › Ebeveynlerin, gençlerin kültürel ve fikrî kaynaklarına dikkat edip, ilgi göstermelerinin gerekliliği;
 - › Gençlerin kötü insanlarla muâşeret etmesinin, onların eğitimindeki olumsuz rolü.
-

53. Bihâru'l-Envâr'da geçen bir rivayet şu şekildedir:

“Ensâr'dan bir genç Peygamber Efendimizin (s.a.a.) kıldırıldığı cemaat namazında hazır bulunmasına rağmen çok çirkin ve beğenilmeyen davranışlarda bulunuyordu. Büyükler bu konudan rahatsızlık duyup, çare aramak için Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) yanına gittiler. Peygamber (s.a.a.) bu kişilerin dikkatini o gencin yaptığı olumlu ve müsbet hareketlere yani namazı cemaatle ile kılışına çekerek;

- Bu iyi davranış, bir gün o kötülüğü yok edecektir.”⁶¹

-
- › Gençlerin eğitiminde dar ve sabit bakış açısından uzak durmak;
 - › Gençlerin eğitiminde iyi davranış ve sıfatların önem sırasına göre dizilmesinin zarureti;
 - › Gençlerin namaz ve özellikle de cemaat namazlarına dikkat etmelerinin önemi;
 - › Namazın, doğru yoldan sapmanın önüne geçmesindeki etkisi.
-

54. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) şöyle anlatmaktadır:

“Bir gün camide sabah namazını cemaatle kıldıktan sonra Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) gözü, başı öne düşmüş, uykusuzluktan harap olmuş bir gence takılır. Gencin rengi solmuş, bedeni zayıflamış ve gözleri de çökmüştü. Resulullah (s.a.a.) ona;

- Ne hâldesin böyle, nasıl sabahladın?

⁶⁰ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 76, s. 225.

⁶¹ a.g.e., C. 82, s. 198.

- Ölümünden sonraki hayata yakîn ve imanla sabahladım, durumum işte böyledir.

- (Söyle bakalım) her yakînin bir alameti vardır; senin bu denli emin oluşunun alameti nedir?

- Ey Allah'ın Elçisi! Beni solduran, geceleri uykumu kaçırان ve yazın sıcak günlerinde (oruç tutmakla) beni dünyaya ve onda olana ilgisiz kılan işte bu yakîndir. Şimdi basiret gözüyle kıyametin koptuğunu ve halkın hesap vermek için toplanmış olduğunu, benim de onların arasında bulunduğumu görüyorum. Öte yandan cennet ehlinin, cennet nimetlerinden yararlandıklarını, orada tahtlarına kurulduklarını ve birbirleriyle sohbet ettiklerini, cehennem ehlinin ise ateşin alevleri arasında inleyip, yardım ve medet dilediklerini görür gibiyim; şu anda hâlâ cehennem ateşinin sesi, kulağımda çınlıyor.

Allah'ın Resulü (s.a.a.), gencin bu sözlerini iyice dinledikten sonra ashabına dönerek şöyle buyurdular:

- Allah Teâlâ, bu gencin kalbini iman nuruyla aydınlatmıştır.

Daha sonra gence dönerek şöyle buyurdular:

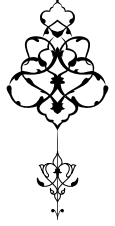
- Bu hâl üzere değişmeden kal ve onu sakın kaybetme.

- Ey Allah'ın Elçisi! Allah'tan hak yolda şahadete erişmemi dile.

Hız. Nebi de (s.a.a.) ona dua ettiler. O genç çok geçmeden Allah'ın Resulü (s.a.a.) ile birlikte İslâm savaşlarından birine katıldı ve o savaşta şehit düşenler arasında onuncu kişi olarak şahadete erişti.”⁶²

-
- › Din büyüklerinin gençlere değer verip, önemsemeleri;
 - › Gençlerin içinde bulundukları durum ve hâlleri göz ardı etmemek;
 - › Gençlik ve kemale erme arzu ve dinî emirlerde azla yetinmeme, hatta bu Allah'ın Resulü'nün huzurunda olsa bile;
 - › Gençler, dinî inanç ve emirlerde kapasitelerini en üst seviyeye çıkarmaya kadirdirler;
 - › İmanlı ve mütedeyyin gençleri, bu içinde bulundukları durumu korumaları için öğütlemek;
 - › Gençlerin istekleri ile ilgilenmek.
-

⁶² Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 70, s. 159.

55. İmam Muhammed Bâkır (a.s.) buyurdular:

“Babam Zeynu'l-Âbidîn (a.s.), ne zaman ilimle meşgul olan gençleri görse, onları yanlarına davet eder ve şöyle buyururlardı;

- Aferin sizlere! Sizler ilim (ve bilginin) emanetlerisiniz. Şimdi bu camianın küçük ve delikanlı çocuklarısınız ama ümidimiz bu toplumun büyükleri olmanız.”⁶³

-
- › Ergen ve gençlik döneminde ilim tahsil etmenin önemi;
 - › Ergen ve gençlerin ilim tahsil etmeye teşvik edilmesi;
 - › İlim gören ve okuyan gençlerin takdir edilip, saygı gösterilmesi;
 - › Gençlere şahsiyet kazandırmak;
 - › Ergen ve gençlerle irtibat kurmanın zarureti;
 - › Gençleri teşvik edip, övmenin önemi.
-

56. Ebu Cemile şöyle rivayet eder:

“İmam Cafer-i Sâdık'ın (a.s.) yanına gittim ve Hazret bana şöyle buyurdu;

- Ey genç! Ne işle meşgulsün?

- Köle tüccarıyım.

- Öyleyse sana bir öğüt vereyim ve ona mutlaka uy. Ahlâken ve bedenen kusurlu olan köleleri alma ve hatta bu işi daha sıkı tut (kusurlu köle şartını koy).”⁶⁴

-
- › İmam'ın (a.s.) gençler ve onların meselelerine olan ilgisi;
 - › Gençlerle iletişim ve meseleler hakkında onlarla konuşmak;
 - › Gencin yaptığı işi hafife almamak;
 - › Gençlerin ihtiyaç duyduğu ve dinî zaruretlere olarak addedilen bilgileri onlara sunmak (ticaret ahkâmı vb.).
-

⁶³ Kummî, Abbas; Envâru'l-Behiyye, s. 118.

⁶⁴ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 5, s. 212.

57. İmam Zeynu'l-Âbidîn'den (a.s.) şöyle nakledilir:

“Ali (a.s.), (camide) hutbe okuyup, halkı savaşa hazırlarken gencin birisi yerinden doğruldu ve şöyle arz etti;

- Ey Müminlerin Emiri! Allah yolunda savaşmanın faziletlerini bana anlat. İmam buyurdu;

- Zatu's-Selasil savaşından geri döndüğümüzde bir deve üzerinde Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) hizasında ilerliyordum. Ben de bu soruyu ona sormuş ve şöyle cevap almıştım; “Savaşçılar harp etmek için karar aldıklarında Yüce Allah onlara cehennemden âmânda kalma beraatını verir. Savaşa hazırlanmaya başladıklarında Allah onların sayesinde meleklerine övünür. Artık ailelerle veda vakti geldiğinde kapılar, duvarlar ağlamaya başlar ve aynı yılanın deri değiştirmesi gibi günahlarından soyunurlar. Allah, onları koruması için ön ve arka, sağ ve sollarına kırk bin meleği görevlendirir. Yaptıkları her iyi iş için iki katı sevap alırlar. (Savaşa katılan) herkes için her bir günü dünya ömrü kadar olan bin günlük ibadet, sevap hanesine yazılır. Artık ne zaman düşman karşısına gelseler; dünya ehli bilginleri onların sevaplarını saymaya güç yetiremez. Ne zaman düşmanla savaşa tutuşsalar, mızraklar hedefe yönelse, oklar yaya yerleştirilse ve düşman askerleriyle yüz yüze gelinse; melekler kanatlarıyla onların üzerini örter ve Allah'tan onların zafer ve azimli olmaları için istekte bulunurlar. İşte tam bu esnada münadi seslenir: “Cennet kılıçların gölgesi altındadır.” diye.⁶⁵

› Gençlerin dinî konu ve meselelere ilgileri;

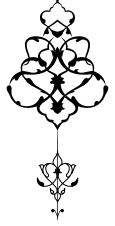
› Ahkâm konularının felsefesini öğrenme arzuları;

› Soru soran gençler;

› Verilen cevap ve gösterilen ilgi ile gençlerin soru sormaya teşviki;

› Gençlerin sorularına yeterli ve ikna edici cevaplar verme zarureti.

⁶⁵ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 100, s. 12.

58. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) buyuruyor:

“...Ramazan ayının gece ve gündüzleri kadınlarla beraber yatmak haramdı, ama (buna rağmen) bazı gençler eşleriyle beraber olmaya devam ettiler. Bunun üzerine Yüce Allah, şu ayet-i kerimeyi nazil etti; “Oruç gecesi kadınlarınıza cinsel yaklaşım size helal kılınmıştır...”⁶⁶⁻⁶⁷

-
- › İslâm dininin gençleri isteklerine duyarsız kalmayışı;
 - › Gençlerin cinsel arzularını karşılamaının zarureti;
 - › Dinin tüm yönleriyle meseleleri ele alıp, eksik bir konu bırakmaması;
 - › Eğitimde gençlerin cinsel ihtiyaçlarına dikkat edilmesi;
 - › Cinsel meselelerde baskıcı olmamak;
 - › Gençlik ve cinsel arzuların etkisi;
 - › Doyurucu bilgi ve eğitimi veremeyen kanun ve kuralların genç psikolojisiyle her zaman çakışması.
-

59. İmam Muhammed Bâkır (a.s.) şöyle buyurur:

“Günün birinde Emîru'l-Mü'minîn Ali (a.s.) kumaşçılar çarşısına girer ve birisinden iki gömlek almak ister. Satıcı der ki;

- Ey Müminlerin Emiri! Nasıl gömlek istersen hepsi bende var.

Hazret (a.s.), o şahsın kendisini tanıdığını görünce, onun dükkânından ayrılıp, alış verişle meşgul olan bir diğer elbise satıcısının yanına gitti. Ondan, biri üç diğeri de iki dirhem olan iki gömlek aldı. Sonra Kanber'e şöyle buyurdu;

- Üç dirhemlik gömleği sen giy.

⁶⁶ Bakara/187: “Oruçlu olduğunuz günün gecesinde kadınlarınızla buluşmanız, size helâl edilmiştir. Onlar sizin için elbisedir, siz onlar için elbisesiniz. Allah bildi ki nefsinizi yenemeyecek, sabredemeyecek, bir iştir, işleyeceksiniz, bu yüzden tövbenizi kabul etti, sizi bağışladı. Gayri onlarla buluşun ve Allah'ın size yazdığını dileyin. Fecir doğup da aydınlığıyla kara iplik, sizce beyaz iplikten ayırt edilinceye dek yiyin, için. Sonra orucu ertesi geceye kadar tamam olarak tutun. Fakat mescitlerde ibadet için niyetlendiniz, oturdunuz kaldınız mı kadınlarınıza dokunmayın. İşte bunlar, Allah sınırlarıdır, yaklaşmayın o sınırlara. İnsanlar, sakınıp korunsunlar diye Allah, delillerini bu sûretle apaçık bildirir.” -Abdûlbakîy Gölpinarlı Meâli-

⁶⁷ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihârul-Envâr, C. 20, s. 242.

- Ey Efendim! Üç dirhemlik elbise size daha layıktır. Zira siz, halka hutbe vermek için minbere çıkıyor ve onlara vaaz ediyorsun; o yüzden bu değerli elbisenin sizin üzerinizde olması daha uygundur.

- Ey Kanber! Sen gençsin, gençlik istekleriyle hareket etmekteisin. Sonra ben Rabbim'den, elbise konusunda kendimi sana üstün görmekten hayâ ederim. Çünkü Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) şöyle buyurduğunu duydum;

“Giyindiğiniz şeylerden hizmetçilerinize de giydirin ve yediğiniz şeylerden onlara da yedinir.”

İmam Ali (a.s.) gömleği giyince, kollarının uzun olduğunu gördü. Bu yüzden fazlaca olan kısmın kesilip, ondan muhtaçlar için bere yapmalarını istedi. Bu esnada gömleği satan genç, Hazret'e (a.s.) şöyle arz etti:

- Müsaade edin, gömleğin kesilen yerini dikeyim. İmam da şöyle buyurdu (a.s.);

- Bırak öyle kalsın; zira ömrün geçmesi, elbiseyi süslemekten daha hızlıdır.”⁶⁸⁻⁶⁹

-
- › Gençlerin ihtiyaçlarını karşılamak ve onların hâinden anlamak;
 - › Gençlik dönemi enerji, mutluluk ve güzelliğe önem verme devresidir;
 - › Gençlerin dinî eğitimi yerine göre; yardım, fedakârlık ve kendi hakından geçmekle olur;
 - › İslâm ahkâmını amel ederek gençlere öğretmek.
-

⁶⁸ Nuri, Hüseyin; Müstedreku'l-Vesâil, C. 3, s. 256.

⁶⁹ Rivayetin devamı şu şekildedir; Hz. Ali (a.s.) gömleğin parasını vererek oradan ayrıldı. Biraz uzaklaştığında dükkânın asıl sahibi geldi ve oğlunun gömlekleri İmam'a (a.s.) pahalıya sattığını anlayınca, Hazret'in (a.s.) yanına gidip, özür dileyerek şöyle dedi:

- Ey Müminlerin Emiri! Oğlum sizi tanımamış ve bundan dolayı gömlekleri size olması gerekenden daha pahalıya satmış; bu fazla olan iki dirhemi geri almanızı rica ediyorum. Hazret de (a.s.) şöyle buyurdu:

- Ben ve oğlum, gömleklerin fiyat konusunda yeteri kadar konuşup, pazarlık ettik ve her ikimiz de razı olduk. Öyleyse muamele her iki tarafın da rızası ile gerçekleşmiştir. Ben bu iki dirhemi geri almayı kesinlikle kabul etmem.

60. Bir rivayette şöyle geçer:

“Allah katında eli açık, cömert ama günahkâr bir genç, başı secdeden kalkmayan cimri bir ihtiyardan daha sevimlidir.”⁷⁰

-
- › Ahlâkî sıfatların önem sırasına göre dizilişi ve eğitimdeki rolleri;
 - › Ahlâkî değerlerin, ibadetlerden daha üstün olması;
 - › İbadetin yanında ahlâkî konularında olma koşulu;
 - › Ahlâkî öğretilerde sevgi ve mahabbet ilkesi ile eğitim;
 - › Sevgi ve alâka unsurları kullanılarak ahlâkî eğitimin verilmesi;
 - › Ahlâkî değerlerin öğretilmesinde dolaylı yolların kullanılması.
-

61. Mansur b. Hazım nakleder:

“İmam Cafer-i Sâdık’a (a.s.) arz ettim:

- Gençliğimde Hay kabilesi gençleri ile Muhacere’ye gitmiştik. Asa ile birisine vurdum ve (darbenin şiddetinden) adam öldü. İmam, Mansur’un bu sözleri üzerine şöyle buyurdu;
- Bu cinayeti işlediğinde (bizim) imametimizi kabullenmiş miydin?
- Hayır.
- İmameti tanımamak, katletmekten daha kötüdür.”⁷¹

-
- › Ehl-i Beyt’in (a.s.) önderliğinin önem ve değeri;
 - › Usul-i Din (İmamet gibi), gençlerin öğrenmekle yükümlü olduğu bir öğretilerdir.
-

62. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) şöyle buyurdular:

“Çocuk hayatının ilk yedi yılını oyun ile, diğer yedi yılını Kitap (Kur’ân) öğrenmek ile ve sonraki yedi yılını da, helal ve haramlar gibi şer’î hükümleri öğrenmek ile geçirmelidir.”⁷²

⁷⁰ Nuri, Hüseyin; Müstedreku’l-Vesâil, C. 7, s. 15.

⁷¹ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 7, s. 376.

⁷² Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 6, s. 47.

-
- › Çocukluk ve gençlik dönemlerinde dinî eğitimin zarureti;
 - › Gençlerin her türlü dinî hüküm ve buyrukları algılama yeteneği ve kapasitesi;
 - › Sağlıklı bir eğitim için yaşam evrelerinin ayrılması;
 - › Çocukların yedi yaşına kadar oyun oynayıp, bu ihtiyacı giderme gereksinimi.
-

63. İmam Cafer-i Sâdık'tan (a.s.) şöyle nakledilmektedir:

“Evladını altı yaşına gelene dek özgür bırak, daha sonra altı yıl ona (Kur’ân) okuma ve yazmasını öğret, daha sonraki yedi yıl boyunca da, onu yanından ayırma ve eğitimi ile ilgilen. Eğer terbiye kazandıysa ne ala, aksi hâlde onu özgür bırak.”⁷³

-
- › Çocuğun eğitiminde anne-babanın sorumluluğu;
 - › Anne-babanın vazifelerinden birisi, çocuklarına Kur’ân eğitimi vermek;
 - › Çocukların anne-babanın gözetiminde olma zorunluluğu;
 - › Eğitim ve terbiyenin her yaşa göre uygun olma zorunluluğu.
-

64. Rumeyle şöyle rivayet eder;

“Hz. Ali (a.s.) bir gencin yanından geçerken onun mırıldandığını duyar, ona:

- Evlat! Kur’ân okusaydın daha iyi olurdu; diye buyurur ve genç de İmam’a (a.s.):

- Ey Emir! Öyle okuyacak kadar bilmiyorum. Bana onu öğrenmem de yardımcı olur musunuz? Deyince o Hazret (a.s.) gence:

- Yanıma yaklaş; diye buyurdu. Genç, Hz. Ali’nin (a.s.) yanına yaklaşıncı İmam onun kulağına usulca bir şeyler okudu ve o anda genç, bütün Kur’ân’ı kalbinde hissedip, hafız oldu.”⁷⁴

⁷³ Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan; Vesâilu's-Şîa, C. 21, s. 475.

⁷⁴ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 42, s. 17.

-
- › Gençlerin Kur'ân ve tilâvet ile hidayete ulaşmalarının gerekliliği;
 - › Gençlerin uygunsuz davranış ve alışkanlıklarının yerine olumlu alışkanlıkların aşılınması;
 - › Dinî konular ve kendilerinde olan yetenekler konusunda gençlere yardımcı olmak;
 - › Gençlerin müziğe olan eğilimlerini Kur'ân-ı Kerim eğitimi ve kıraati ile değiştirmek;
 - › Ergen ve gençlerin tüm sorunlarına doyurucu yanıtlar verme zorunluluğu.
-

Dördüncü Konu: **Gençleri Eğitme Yöntemleri**

65. Allah'ın Resulü Muhammed Mustafa (s.a.a.) güzide (seçkin) sahabesi Ebuzer'e şöyle buyurdu:

“Ey Ebuzer! Allah yetmiş iki iman ehlinin ecrini vermese, hiçbir genç dünya ve dünya güzelliğini bırakıp, gençliklerini Allah yolunda kulluk için harcamazlar.”⁷⁵

› Gençlerin dinî eğitimlerinde etkili yöntemlerden birisi ikna ve müj-
delemektir;

› Gençlerin vazifelerinin dolaylı yollardan anlatılması;

› Gençlere İslâmî değerlerin anlatılması;

› İbadetin gençlik dönemi üzerindeki olumlu etkisi;

› İbadetin, dünya sevgisinden kopmadaki rolü.

66. Hz. Nebi (s.a.a.) buyurur ki:

“Allah Teâlâ gencin ibadetini meleklerinin ibadetinden daha üstün tutar ve buyurur:

- Şu kuluma bakın! Benim için kendi arzu ve isteklerini bir kenara itmekte.”⁷⁶

⁷⁵ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 74, s. 84.

⁷⁶ Mutteky El-Hindî, Ali bin Hisâmeddin; Kenzu'l-A'mâl, C.15, s. 776, Hadis No; 43057.

-
- › Gençlerin daha fazla ibadet ehli olmaları için Allah Teâlâ'nın özel inayet ve teşviki;
 - › Allah katında ibadetin ne denli önemli olduğunun gençlere bildirilmesi;
 - › Gençlerin ibadet ve dinî faaliyetlere yeterince rağbet ettirilmesi;
 - › Hata ve sapmalardan âmânda kalmak için ibadet ve din eğitiminin gerekliliği.
-

67. Allah'ın Resulü (s.a.a.) şöyle buyurur:

“Benim ümmetimin en iyisi, gençliğini Allah yolunda harcayan, kendini ve nefsinı dünya lezzetlerinden alıkoyup, ahireti için çaba layandır. İşte bu kimsenin Allah katında mükâfatı, cennetin en üst dereceleridir.”⁷⁷

-
- › Gençlik çağında Allah'a kulluk etmenin önemi;
 - › Gençleri henüz o içlerinde bulundukları dönemde Allah'a yöneltmenin gerekliliği.
-

68. Yine Allah'ın Resulü (s.a.a.) şöyle buyurur:

“Tövbe iyidir; ama gençlerden olan daha da iyidir.”⁷⁸

-
- › Gençleri tövbeye yöneltmenin zarureti ve bunun için en uygun olan yolların bulunması;
 - › İyi olan şeylerin rağbet görüp yayılması için gençlere yardımcı olmak;
 - › Gençlerin tövbe ehli olmaları için hoş ve etkili kelimeler ile yaklaşılması.
-

69. Hazreti Musa (a.s.) oldukça güzel namaz kılan bir gencin yanından geçtikten sonra şöyle buyurdular:

“Bundan daha güzel bir namaz görmedim. Allah da Hz. Musa'ya (a.s.) şöyle vahyetti;

⁷⁷ Mişkîni, Ali; Mevâizü'l-Adediyye, s. 34.

⁷⁸ Verram, ez-Zahid Ebu'l-Huseyn; Tenbîhu'l-Havâtir ve Nuzhetu'n-Nevâzir, C. 2, s. 118.

- Namaz kılmakta ne kadar gönlü ve eli açıksa zekâtını vermekte de bir o kadar cimridir! Zekâtını verene kadar onun namazını kabul etmiyorum. Çünkü bu ikisi yan yanadırlar.”⁷⁹

-
- › Masumlar’ın (a.s.) gençlere olan dikkatleri;
 - › Gençlerin doğru ve yanlış durumlarına karşı dikkat;
 - › Amellerin kabulünde zekâtın önemi;
 - › Eğitimde değişik boyutlara dikkat etmenin önemi.
-

70. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) şöyle buyurmuşlardır:

“Yüce Allah’ın kendisini görevlendirdiği gençler olmasa, hiçbir yaş-hıya ikram ve ihtiramda bulunulmaz.”⁸⁰

-
- › İslâm kültürü ve âdâb-ı muâşerette (görgü kurallarında) gençlere, yaş-lılara karşı saygılı olmayı öğretmek;
 - › Allah’ın gençlerin yaptığı güzel şeyler karşısında yaptıklarının kadrini bilmesi ve bu amellerine olumlu cevap vermesi;
 - › Genç neslin eğitiminin zarureti;
 - › Yapılan amellerin gerçek neticelerinin açıklanması; iyi işlere teşvik ve iknada önemli bir yöntemdir;
 - › Yapılan dinî amel ve eylemler bu dünyada da yeterli etkiye sahiptir.
-

71. Resulullah şöyle buyuruyor;

“Hiçbir genç, yaşı çok olduğundan ötürü bir yaşlıya ikram ve ihtiramda bulunmaz; ancak Allah Teâlâ ona minnet etmedikçe (ve onu bu şekilde diğerlerinin ihtiramına yönlendirir.)”⁸¹

-
- › Gençlik dönemine ait hasenat ve güzel işler bu dünyada cevap bulmaktadır;
 - › Gençler, yaşlılara ihtiram etmekle kazanacakları artıları, olumluluk-ları ile teşvik edilmelidirler;
 - › Başkasına yapılan iyilik, aslında kendine yapılmış bir iyiliktir.
-

⁷⁹ Nuri, Hüseyin; Müstedreku’l-Vesâil, C. 7, s. 17.

⁸⁰ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihârul-Envâr, C. 72, s. 137.

⁸¹ Nuri, Hüseyin; Müstedreku’l-Vesâil, C. 8, s. 392.

72. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) babası İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s.) şöyle naklediyor:

“Ben-i İsrail'e mensup bir adamın çok sevdiği yetişkin bir oğlu vardı. Adam, gece uykuya daldığında rüyasında oğlunun yakın bir arkadaşını görür ve ona oğlunun düğün gecesi öleceğini söyler. Düğün gecesiyle birlikte oğlunun ölüm haberini bekleyen baba, sabah olduğunda oğlunun hayatta olduğunu görünce (sevinçle) oğluna;

- Ey Oğul! Gece boyunca hayırlı bir amel işledin mi? diye sorar. Genç de;

- Hayır, ama gece fakir birisi kapımı çaldı ve ben de bana hazırlanmış olan akşam yemeğini ona verdim.

- (Evlat!) Bu yaptuğundan ötürü bela, senden defoldu.”⁸²

› Yapılan amellerin bu dünyada karşılık bulduğunu anlatmak gençler için bir teşviktir;

› İnsanoğlunun işlediği hayırlı ameller, bu dünyada da cevap bulmaktadır;

› Ahlâkî öğreti ve hikâyelerden ders almasını iyi bilmek gerekir.

73. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.):

“Gençliğini İslâm yolunda harcayan kimse için kıyamet gününde bir nur vardır.”⁸³

› Gençlik döneminde sahip olunan dindarlığın önem ve değeri;

› Gençleri ulaşabilecekleri iyi neticeler ile dindarlığa teşvik etmek.

74. Bir rivayette şöyle geçer:

“Kim gençliğinde iyi bir kul olursa, Allah Teâlâ ona yaşlılığında hikmet öğretir. Nitekim Âlemlerin Rabbi olan Allah, yüce kitabı Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurur:

⁸² Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 14, s. 502.

⁸³ Sadûk, Muhammed bin Ali; Men Lâ Yahzuru'l-Fakîh, C. 1, s. 130.

“Güçlü çağına erip, olgunlaşınca Biz ona hikmet ve ilim verdik. İşte güzel davrananları böyle mükâfatlandırırız.”⁸⁴⁻⁸⁵

-
- › Gençlik dönemi yapılan ibadet, İlâhî hikmetin kendisine bahşedilmesi için bir zeminedir;
 - › Yüce Allah, gençlerin yaptığı çabaları bu dünyada cevapsız bırakmaz;
 - › Gençlik dönemindeki dindarlığın önem ve değeri.
-

75. Ali oğlu Hasan’dan (a.s.) şöyle rivayet edilmektedir:

“Medine bağları arasında dolaşırken, elinde bir somun ekmek olan siyahî (zenci) bir genci görür. Genç, elindeki ekmekten bir parça kendisi yemekte, bir parçasını da yanındaki köpeğe vermekteydi. Bu şekilde yarısını kendisi bir diğer yarısını da köpek yemiş oldu. İmam Hasan (a.s.) sorar;

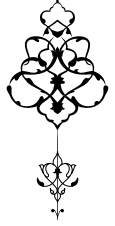
- Onun bir köpek olduğuna bakmaksızın elindeki ekmeğin yarısını onunla paylaştın, nedir bunun hikmeti? Genç cevap verir;
- Eğer böyle yapmasaydım gözlerim, onun gözlerine bakmaya hayâ ederdi.
- Kimin kölesisin sen ve bu bağ kime ait?
- Eban b. Osman’ın kölesiyim ve bu bağ da ona ait.
- Allah aşkı için burada bekle ve ben geri gelene değin bir yere ayrılmı.

İmam gider ve hem köleyi hem de bağı Eban b. Osman’dan satın alır. Geri gelip köleye şöyle buyurur:

- Ey Köle! Seni satın aldım. Köle yerinden doğrulur ve şöyle der;
- Önce Allah’ın, sonra elçisinin ve sonra da senin yolunun takipçisiyim Ey Efendim!
- Ben bu bağı satın aldım, seni de Allah rızası için azat ettim ve bağı da sana bağışladım.

⁸⁴ Kasas/14. “Ergenlik çağına ulaşip olgunlaştığında, O’na (Musa’ya) bir ‘hüküm ve himet’ ve ilim verdik. Biz ihsanda (iyilikte) bulunanları işte böyle ödüllendiririz.”

⁸⁵ Şerif Rıza; Hasâisu’l-Eimme, s. 111.

- Öyleyse ben de bağı, senin beni yolunda bağışladığın (O Allah) için onun yolunda kullanacağım.”⁸⁶

-
- › Güzel huy ve sıfatların tesbit ve teşviki;
 - › Ahlâkî eğitimde maddî mükâfatların gereksinimi ve yerinde kullanılması;
 - › “Hayâ etmek” gibi bazı kritik sıfatların, Ahlâkî eğitimdeki rolü;
 - › Ebeveyn, mürebbi ve büyüklerin gençlerin hâl ve hareketlerine dikkat etmesi;
 - › Ahlâkî eğitimde pratiğe dökülmüş eylemlerin önemi;
 - › Gençlerin eğitim ve terbiyesi için şahsi mal varlığımızdan harcama yapmasını bilmek.
-

76. Emîru'l-Mü'minîn Ali (a.s.) şöyle buyuruyor;

“Ne zaman bir çocuğu azarlarsan, onun bazı yaptığı hataları görmezlikten gel. Aksi takdirde düşmanlık ve inadına sebep olursun.”⁸⁷

-
- › Genç için bütün yolları kesinlikle kapatmamalı;
 - › Çocuk ve Gençlerin azarlanmasının, yaptıkları hatalar ile aynı paralelde olmasına dikkat etmeli;
 - › Çocukların hata ve yanlışlarının tembihinde ileri gitmekten sakınmak;
 - › Çocukların duçar oldukları bazı hataların kökünde aldıkları yanlış eğitim metodları vardır;
 - › Genç ruhunun oldukça kırılgan ve hassas olması;
 - › Haddinden fazla ceza vermek, ergen ve gençlerin eğitimini olumsuz yönde etkiler;
 - › Hesaplanarak doğru verilmiş bir ceza, çocukları daha fazla yanlış yola gitmekten alıkoyar.
-

⁸⁶ İbn-i Manzur; Muhtasar-i Tarih-i Dimeşk, C. 7, s. 25.

⁸⁷ İbn-i Ebî'l-Hadid; Nehcu'l-Belaga Şerhi, C. 2, s. 333.

77. İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s.) şu şekilde nakledilmiştir:

“Hz. Ali (a.s.) sıcak bir öğle vakti eve girdi ve bir kadınla yüz yüze geldi. Kadın;

- Kocam bana zulmedip, azarladı ve beni döveceğine de yemin etti; der. İmam da ona;

- Sabret, hava biraz serinlesin seninle gelirim.

- O zaman kocam bana daha da çok sinirlenecektir.

İmam bu söz üzerine başını öne eğdi ve hemen ardından başını kaldırdı;

- Hayır! Allah'a ant olsun ki, mazlumun hakkını alana değin oturmayacağım. (Söyle) Evin nerede?

Kadınla beraber derhâl onun evine doğru yola çıktılar. İmam (a.s.) evin kapısına gelip;

- Selam olsun size; dedi. Genç birisi dışarı çıktı ve İmam (a.s.) ona;

- Ey Allah kulu! Allah'tan kork, çünkü sen bu kadını tehdit edip, evden kovmuşsun.

- Sen ne karşıyorsun (be adam!) yeminler olsun ki senin bu lafından dolayı onu ateşlerde yakacağım.

- Sana iyiliği emredip, kötülükten sakınmanı söylüyorum. Sen bana kötü cevap verip, iyiliği de inkâr mı ediyorsun!?

Bu sırada yoldan geçerken tartışmayı görenler hızla oraya gidip, Hz. Ali'ye (a.s.);

- Selam olsun sana Ey Emîru'l-Mü'minîn! dediler. Genç bunu duyunca kendini İmam Ali'nin (a.s.) ayaklarına attı;

- Ey Emîru'l-Mü'minîn! Bu hatamdan dolayı beni affet. Yemin ederim onun ayağının altındaki toprak olmaya razıyım...

Bunun üzerine İmam (a.s.) kılıcını kınına soktu ve kadına dönerek şöyle buyurdu;

- Ey kadın! Şimdi kocanın evine gir ve...⁸⁸

⁸⁸ İbn-i Şehraşub; Menâkıb-ı Ali bin Ebi Tâlib, C. 1, s. 374 ve Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihârul-Envâr, C. 40, s. 113.

- › Genç ve ailevî problemler, bazı aile içi sorunlar, gençlerin asabi olmalarının nedenidir;
- › Gençler arasında vuku bulan sorunlara büyüklerin müdahale etme zorunluluğu;
- › Yaptıkları hatalardan dolayı gençlere en başta yumuşak davranmak;
- › Gençlerin hataları karşısında önce iyiliği emredip, kötülükten sakındırma yöntemini kullanmak;
- › Dik başlı ve agresif (öfkeli) gençler ile onları etkileyecek miktarda tehdit etmek;
- › Gençlerle ilgili konularda duyarsız olunmamalı ve müdahalede kesinlikle geç kalınmamalı.

78. İmam Muhammed Bâkır (a.s.) buyuruyor ki:

“Eğer gençler arasında Şia bir genç bulursam ve onun dinî bilince sahip olmadığını görürsem önce onu edep ederim.”⁸⁹

79. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) şöyle buyurur:

“Eğer gençlerin arasında Şia bir genç bulursam ve o dinî bilgiye de sahip değilse ona güzelce eğitirim.”⁹⁰

80. İmam Musa-i Kâzım (a.s.) buyurur ki:

“Eğer Şia gençlerinden bir genç bulursam ve dinî bilince sahip olmadığını görürsem onu kılıçla tenbih ederim (uyarırım).”⁹¹

- › Gençlerin dinî eğitiminin önem ve zarureti;
- › Gençlik evresi, dinî meselelerin öğrenilmesi için en münasip zaman;
- › Bilgelik, dinî eğitim ve öğretimde dinin en önemli hedeflerindendir;
- › Din eğitiminde idrak edip, anlamının önem ve ehemmiyeti;
- › Gençlere dinî eğitimde bedensel cezanın izni;

⁸⁹ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihârü'l-Envâr, C. 1, s. 214.

⁹⁰ Temimî, Magribî; Deâimu'l-İslâm, C. 1, s. 80.

⁹¹ İbn-i Babeveyh; Fıkhu'r-Rıza (a.s.), s. 337.

› Gençlere dinî meselelerin eğitiminde gözdağı vermek, disiplin açısından etkili yöntemlerden birisidir;

› Gençler için İslâm hukuku ve fıkının eğitim zorunluluğu.

81. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) şöyle buyurmuşlardır:

“Hasan ve Hüseyin Cennet gençlerinin efendileridir.”⁹²

› Gençlere değerli örnek ve olguların benimsetilmesi.

82. Yine Allah'ın Resulü (s.a.a.) şöyle buyurmaktadırlar:

“Sizin en iyi gençleriniz kendilerini yaşlılara benzetenler ve en kötü yaşlılarınız ise kendilerini gençlere benzetenlerdir.”⁹³

› Gençlik döneminde çığ ve kötü hareketlerden uzak durmanın yararı;

› İstek ve ihtiyaçların değişik dönemlerdeki farklılığı;

› Gençlerin yaşlı ve oturaklı insanları örnek almalarının sağlanması;

› Gençlerin örnek alması için en iyi ve en kötülerin anlatılması.

83. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) şöyle buyurmuşlardır:

“Gerçekten Allah, yirmi yaşında olup seksen yaşında gibi (olgun) görünenleri sever ve altmış yaşında olup, yirmi yaşında gibi davrananlardan da nefret eder.”⁹⁴

84. Ehl-i Bey'tin (a.s.) pak ve temiz öğretilerinden birinde şöyle buyrulmaktadır:

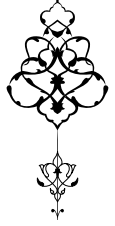
“Sizin en iyi gençleriniz, olgun kişilerinizi gibi yaşayanlardır ve en kötü ihtiyarlarınız da gençleriniz gibi yaşayanlardır.”⁹⁵

⁹² Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 37, s. 39.

⁹³ Muttekiy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddin; Kenzu'l-A'mâl, C. 15, s. 776.

⁹⁴ Muttekiy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddin; Kenzu'l-A'mâl, C. 3, s. 525.

⁹⁵ Deylemî; İrşâdu'l-Kulûb, s. 41.

-
- › Gençlik yıllarının verdiği sorumsuzluktan kaçınmanın zarureti;
› Gençlerin eğitiminde Allah sevgisi kullanılarak faydalanılması.
-

85. İmame'nin babasından nakledilmiştir:

“Kureyş kabilesi gençlerinden birisi Peygamber'in (s.a.a.) yanına gelerek;

- Ey Allah'ın Resulü (s.a.a.) bana zina yapmaya izin ver; dedi.

Bunu duyan Peygamber ashabı utandılar ve o genci paylamaya ve azarlamaya başladılar. Hazret onları sakinleştirdi ve gence kendisine yaklaşmasını buyurdu. Genç Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) yanına geldi. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) ona:

- Acaba annenle birisinin böyle bir şey yapmasını ister miydin?” diye sordu. Genç:

- Kurban olayım sana! Hiç bir zaman” dedi. Hazret:

- Başkaları da kendi anneleriyle böyle bir şeyin olmasını istemezler” dedi. Yine Hazret ona:

- Acaba kızınla birisinin böyle yapmasını ister miydin?” diye sordu. Genç:

- Kurban olayım sana! Asla, hiç bir zaman; dedi. Hazret:

- Başkaları da kendi kızlarıyla böyle bir şeyin olmasını istemezler” dedi. Yine Hazret ona:

- Acaba kız kardeşinle birisinin böyle bir şey yapmasını ister miydin?” diye sordu. Genç:

- Ey kurban olduğum, hiçbir zaman; dedi. Hazret:

- Başkaları da kendi kız kardeşleriyle böyle bir şeyin olmasını istemezler” dedi. Yine Hazret ona:

- Acaba teyzenle birisinin böyle yapmasını ister miydin?” diye sordu. Genç:

- Kurban olayım sana! Hiçbir zaman; dedi. Hazret:

- Başkaları da kendi teyzeleriyle böyle bir şeyin olmasını istemezler” dedi. Sonra Peygamberimiz (s.a.a.) elini o gencin başının üstüne koydu ve:

- Allah'ım onun günahlarını affet, onun kalbini kötülüklerden arındır ve zina günahından onu uzak tut” diye dua etti.” Râvî, gencin bir daha böyle bir işin peşinden gitmediğini nakletmiştir.”⁹⁶

-
- › Gençlerin duygu ve düşüncelerini ifade etmelerine izin vermek;
 - › Eğitimcilerin gençleri ve eğitim gören herkesi dinleme zorunluluğu;
 - › Gençler ile ilgilenilirken sabırsızlık ve acelecilikten uzak durulmasının zarureti;
 - › Gençlerin cinsel yönlendirme ve eğitimlerinde onların duygu ve hissiyatından yararlanmak;
 - › Gençlerin mantıksal ve duygusal olarak ikna edilebilmeleri;
 - › Gençlerin yoldan sapma sebeplerinden bir tanesi de zinanın kendisidir;
 - › Gençlerin hidayete kavuşması ve eğitimleri için dua edilmesi.
-

86. Bir rivayete göre:

“Hz. İsa Mesih (a.s.), ne zaman gençlerin yanından geçse onlara:

- “Ne güzel ekinlersiniz ama henüz hasat vaktiniz gelmemiş” buyururken, ne zaman ihtiyarların yanından geçse onlara da:
- “Artık tarlanın hasat vakti geldi çıktı. Şimdi yalnızca mahsulü toplamak için beklemek gerek” derdi.”⁹⁷

-
- › Gençlerin eğitiminde ima ve dolaylı yolların kullanılması;
 - › Gençlere, fırsatların elden kaçtığına ve gençliklerinden iyice faydalanmalarına dikkat çekmek;
 - › İma ve hatırlatmalarda dolaylı yolların kullanılması.
-

⁹⁶ Heysemî, Ali b. Ebi Bekir; Mecmau'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid, C. 1, s. 129.

⁹⁷ Verram, ez-Zahid Ebu'l-Huseyn; Tenbîhu'l-Havâtir ve Nuzhetu'n-Nevâzir, C. 1, s. 45.

87. İmam Ali (a.s.) şöyle buyurmaktadır:

“Dünya yok olmaya ve gençlik de ihtiyarlığa ne kadar da yakındır.”⁹⁸

-
- › Gençlik dönemi, oldukça hızlı geçen bir evredir;
 - › Gençlik dönemini ganimet saymanın gerekliliği;
 - › Gençlerin en iyi şekilde bu dönemden yaralanmaları için gençliğin oldukça çabuk geçtiğinin hatırlatılması ve ima edilmesi;
 - › Gençlerin eğitiminde ima ve dolaylı yolların kullanılması.
-

88. Müminlerin Emiri İmam Ali (a.s.) bir konuşmasında etrafındakilere şöyle sormaktadır:

“Acaba (bu) yeni yetme gençler, kendilerini kambur edecek olan ihtiyarlıktan başka bir şeyi mi bekliyorlar?”⁹⁹

-
- › Gençlik çağı çarçabuk geçer;
 - › Gençlere, içinde bulundukları bu çağın göz açıp kapayana değin çabucak geçtiğine dair dikkatlerinin çekilmesi;
 - › Gençlerin, gençliklerinden en iyi şekilde faydalanmalarının öğretilmesi.
-

89. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) buyurmaktalar:

“Allah’ın her gece yeryüzüne inen bir meleği vardır ve (o melek) şöyle seslenir; “Ey yirmi yaşında olanlar çalışın ve ciddi olun.”¹⁰⁰

-
- › Gençlerin gayretli, çalışkan ve ciddi olmalarının gerekliliği;
 - › Gençlerin işlerinde ciddiyete sahip olmaları gerektiğine inanmaları;
 - › Gençlerin doğruyu bulmaları ve hidayete ermeleri için Allah Teâlâ’nın işlerde ciddiyet istediğinin anlatılması ve bu bir meleke hâline getirilmesi;
 - › Gençleri dolaylı yollardan kullanılarak ikna etmek ve uyarmak.
-

⁹⁸ Amedî, Abdulvahid; Gurur’l-Hikem, C. 2, s. 754.

⁹⁹ a.g.e., C. 6, s. 200, Hadis No 10034.

¹⁰⁰ Nuri, Hüseyin; Müstedreku’l-Vesâil, C. 12, s. 157.

90. Fahr-i Kâinat Muhammed Mustafa'dan (s.a.a.) şöyle nakledilmiştir:
 “Ne zaman sabah etsen akşam için üzülmeye ve ne zaman akşam etsen sabah için kaygılanma, bunların yerine sağlığında hastalığın için ve gençliğinde de ihtiyarlığın için çabala...”¹⁰¹

› Gençliğin oldukça değerli bir hazine olduğunun bilinmesi ve bu çağın ihtiyarlık için faydalanılmasının önemi.

91. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) şöyle buyurmakta:

“Genç birisi ve yaşlı bir adam, Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) huzuruna çıkmış ve genç hemen söze başlamıştı, Peygamber (s.a.a.) şöyle buyurdu:
 - Önce büyükler, önce büyükler.”¹⁰²

› Gençlerin büyüklere hürmet etmesinin önemi;
 › Büyükler ile gençler arasındaki ahlâkî değerlerin eğitim ve terbiyesi;
 › Gençlerin uygunsuz davranışlarına sert karşılık vermekten uzak durmak ve onları yüz yüze uygun bir biçimde uyarmak;
 › Gençlerin eğitim ve terbiyesinde eğitim yöntemlerinin kullanılması.

92. Allah'ın Resulü (s.a.a.) buyururlar ki:

“Kadınlarınız ahlâksız ve gençleriniz yoldan çıktığı zaman sizin hâliniz nice olur? Siz hâlâ iyiliği emretmeyip, kötülükten sakındırmıyor musunuz?” (derken içlerinden birisi)

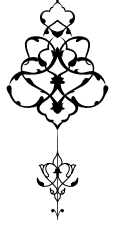
- Acaba böyle bir zaman gelecek mi? deyince Allah'ın Resulü;
 - Bundan daha kötü bir zaman da gelecek; diye buyurdular.”¹⁰³

› Emr-i bi'l-ma'ruf ve nehy-i ani'l-münker'i terk etmek gençler ve kadınların fitne-fesada düşmesine sebep olur;
 › Peygamber Efendimiz (s.a.a.), kadın ve gençlerin fesada düşmelerinden kaygılıdır;
 › Kadın ve gençlerin fesada düşmeleri ile mücadele edilmesi;
 › Kadın ve gençlerin fesat ve kötü yola düşebilmeleri.

¹⁰¹ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 77, s. 181.

¹⁰² Nuri, Hüseyin, Müstedreku'l-Vesâil, C. 8, s. 392.

¹⁰³ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 5, s. 59, 14. Rivayet.

93. Ehl-i Beyt'in (a.s.) pak ve temiz öğretilerinden birisinde şöyle buyrulmaktadır:

“Hastalıktan önce sağlıkta ve yaşlanmadan önce gençlikte çalışın”¹⁰⁴

- › Gençlere, gençlik çağını bir ganimet olarak saymalarının öğretilmesi;
- › İhtiyarlık için gençlikten faydalanılması;
- › Gençler için çalışıp, çabalamanın önemi.

94. Ehl-i Beyt İmamları'nın üçüncüsü olan İmam Hüseyin (a.s.) gençlere şöyle seslenir;

“Ey gençlik grubu! Takva sahibi olun ve (şu sizlere) önderlik etmek isteyenlerin peşinden gitmeyin. Onları terk edin (ve bu şekilde) riyasetten düşmelerini sağlayın.”¹⁰⁵

- › Toplumsal siyasî düzende gençlerin etkisi;
- › Gençlerin büyükler etrafında toplanma eğilimi;
- › Gençlerin, özellikle yetkililerin yaptıkları ve sonuçları hakkında siyasal eğitim ve bilinçlerinin artırılması.

95. Nehc'ul Belaga'da İmam Ali'ye (a.s.) ait Hikmetler Sözler arasında şu buyruk yer almaktadır:

“Gençleri mübahase ve sohbe, orta yaşlıları düşünmeye ve ihtiyarları da sesiz kalmaya davet edin.”¹⁰⁶

- › Eğitimde bireysel ayrılık ve farklılıklara dikkat etmenin önemi;
- › Eğitimde çocuk ve gençlerin mübahase ve ikili diyalog içerisinde olmalarının gerekliliği;
- › Gençlerin eğitiminde onların düşünülmesinin önemi.

96. Allah'ın Resulü (s.a.a.) şöyle buyurur:

“Allah katında hiç bir şey tövbe-kâr bir gençten daha sevimli değildir.”¹⁰⁷

¹⁰⁴ Deylemî, İrşâdu'l-Kulûb, s. 49.

¹⁰⁵ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 24, s. 246.

¹⁰⁶ İbn-i Ebî'l-Hadid; Nehcu'l-Belaga Şerhi, C. 20, s. 285.

¹⁰⁷ a.g.e., C. 11, s. 181.

97. Yine Peygamber Efendimizden (s.a.a.) nakledilir:

“Gerçekten Yüce Allah, tövbe eden genci sever.”¹⁰⁸

-
- › Gencin tövbesi daha değerlidir;
 - › Gençlerin eğitiminde dolaylı yolların kullanılması;
 - › Gençlere dinî ve mânevî değerlerin öğretilmesi;
 - › Günahkâr gençlerin tövbeye teşvik edilip, yönlendirilmesi;
 - › Allah'ın özel ilgi ve mahabbeti ile gençlere ümit verilip motive edilmesi;
 - › Gençlerin eğitiminde özür kabul etmenin önemi.
-

98. Bu konu hakkında bir diğer rivayette de şöyle geçmektedir:

“Şüphesiz Allah, gençliğini O'na itaat ile geçiren genci sever.”¹⁰⁹

-
- › Allah katında gençlerin dindarlığının değeri;
 - › Gençlerin güzel amellere teşviki için dolaylı yolların kullanılması;
 - › Gençlerin dindarlığa yönlendirilip, teşvik edilmesinin önemi;
 - › Gençlik döneminden dindarlık için faydalanılmasının zarureti;
 - › Gençlerin güzel ameller doğrultusunda eğitilmesinde duygusal yön ve yöntemlerin kullanılması.
-

99. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) şöyle buyurur:

“Ensar'dan bir genç Medine (sokaklarında dolaşırken) bir kadınla karşılaşır. Kadınlar o zamanlar başörtülerini kulakları arkasından bağlardı. Ensar'dan olan bu genç de yürürken karşıdan gelen o kadına bakıyor ve yanından geçtikten sonra da bakmaya devam ediyordu ve derken duvardaki bir kemik ya da cam parçasına yüzünü çarptı ve yaraladı. Kadın uzaklaştıktan sonra yüzünden göğsüne doğru elbisesi üzerine akan kanı gördü. Kendi kendine;

- Yeminler olsun ki, Resulullah'a (s.a.a.) gidip, bu olayı anlatacağım; dedi.

¹⁰⁸ Muttekiy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddin; Kenzu'l-A'mâl, C. 4, s. 209, Hadis No 10185.

¹⁰⁹ a.g.e., C. 15, s. 776, Hadis No 43060.

Genç Peygamber'in (s.a.a.) yanına vardı ve Allah'ın Resulü de onu görünce:

- "Ne oldu sana?" diye sordu. Genç de olanları bir bir Peygambere (s.a.a.) anlattı ve o anda Cebrail gelerek şu ayeti getirdi;

"Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Bu davranış onlar için daha nezihtir. Şüphe yok ki, Allah onların yaptıklarından hakkıyla haberdardır." ¹¹⁰⁻¹¹¹

-
- › Şehvet, insanın iradesini elinden alır;
 - › Sapkınlık ve hataların köklerini bulup, onları kurutmak;
 - › Göz süzmek ve nâmahreme bakmak gençlik döneminin yoldan çıkma sebeplerindedir;
 - › Göz kaçırmanın hikmet ve felsefesi;
 - › Ahlâkî terbiye için öğüt verici hikâye ve gerçek olayları anlatmanın önemi;
 - › Gençlere İslâm hukuku ve fıkhnın felsefesinin açıklamasının zarureti.
-

¹¹⁰ Nur/30.

¹¹¹ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 5, s. 521.

Beşinci Konu:
**Gençlerin ve Ebeveyn (Anne ve Baba)'lerin
Sorumlulukları**

100. İmam Ali (a.s.) şöyle buyuruyor:

“Gençliğini ihtiyarlıktan ve sağlığını da hastalıktan önce (kıymetini) bil.”¹¹²

-
- › Hayat boyu ele geçen fırsatlardan yararlanılmalı ve özellikle de gençlik ve sağlıktan;
 - › Gençliğin değeri konusunda gençleri bilinçlendirmek;
 - › Gençleri, içinde bulundukları bu dönemden faydalanmaları için teşvik etmek.
-

101. İmam Cafer-i Sâdık'tan (a.s.) nakledilen bir rivayet şöyledir:

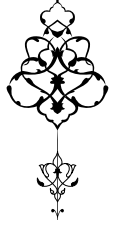
“Nebi (Peygamber) Muhammed'in (s.a.a.) hatırladığım bazı hutbeleri vardır ve onlardan bir tanesinde şöyle buyurmuşlardır:

“Mümin insan, kendinden kendisi için, dünyasından ahreti için, gençliğini ihtiyarlıktan önce, hayatı da ölümden önce kendisi için zahire (azık) etmelidir.”¹¹³

-
- › Gençliğini yaşlanacağı zaman için dikkatlice kullanmak;
 - › Gençliğin önem ve değeri;
 - › Din adamları ve öğretmenlerin gençlerin eğitim ve terbiyesine dikkat çekmelerinin önemi;
 - › Gençleri, gençlik döneminin değeri konusunda bilinçlendirmek.
-

¹¹² Amedî, Abdulvahid; Gurur'u'l-Hikem, C. 1, s. 340.

¹¹³ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 2, s. 70.

102. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) buyururlar ki:

“Ey Ebazer! Şu beş şeyi diğer beş şey gelmeden önce ganimet bil; Gençliğini yaşlılıktan önce, sağlığını hastalığından önce, zenginliğini fakirlikten önce, boş vaktini meşguliyetinden önce ve hayatını ölümden önce”¹¹⁴

-
- › Gençlik çağının önem ve değeri;
 - › Fırsatlardan yararlanmanın zarureti;
 - › Gençliğin çarçabuk elden kaçan ve sınırlı bir fırsat olduğu bilincinin aşılması;
 - › Gençlerin dikkatinin fırsatlara yöneltilmesinin gerekliliği.
-

103. Ehl-i Beyt İmamları'nın yedincisi olan İmam Musa-i Kâzım (a.s.) “Dünyadan da nasibini unutma!” ayet-i kerimesi hakkında şöyle buyurmaktadır:

“Yani, ahireti elde etmek için sağlığını, gücünü, fırsatları, gençliğini ve mutluluğunu kullanmalısın.”¹¹⁵⁻¹¹⁶

-
- › Sonsuzluk evi olan ahiret yurdu için gençlik döneminden faydalanılmasının zorunluluğu;
 - › Gençlerin, bu gençlik nimetinden faydalanmasını bir vazife olarak görmeleri;
 - › Gençlere içinde bulundukları çağdan doğru yararlanabilmeleri için eğitim verilmesi.
-

104. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) buyuruyor:

“Kul, Kıyamet Günü henüz adım atamadan, ona ömrünü nereden hiç ettiği ve gençliğini ne için harcadığı sorulacaktır.”¹¹⁷

¹¹⁴ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihârul-Envâr, C. 77, s.77, 3. rivayet.

¹¹⁵ Kasas/77. “Allah'ın sana verdiği mal, menâl (servet) yüzünden âhiret yurdunu ar - maya bak ve dünyadaki nasibini de unutma ve Allah sana nasıl ihsân ettiyse sen de ihsân et ve yeryüzünde bozgunculuk etmeye kalkışma; şüphe yok ki Allah, bozguncuları sevmez.”

¹¹⁶ Hekimî, Muhammed Rıza; El-Hayat, C. 3, s. 366.

¹¹⁷ Tarihu'l-Yâkubî, C. 2, s. 90.

-
- › Gençlerin, gençlik günlerinden en üst seviyede faydalanmalarından sorumlu olmaları;
 - › Ebeveyn ve eğitimcilerin gençleri bilinçlendirip, onlara hayata dair ipuçları verip hatırlatmalar yapmaları;
 - › Gençlik döneminin önem ve değeri;
 - › Peygamberin (s.a.a.) yöntemleri ile gençlik döneminin önem ve değeri konusunda gençlere rehberlik edilmesi.
-

105. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) buyurur ki:

“Lokman’ın (a.s.) oğluna tavsiyelerinden bir kısmı da şöyleydi; Ey Oğul! Ruz-i Mahşer’de (Mahşer günü) sana dört şey hakkında soru soracaklar: Gençliğini nerede harcadığını, ömrünü nerede geçirdiğini, malını hangi yoldan elde ettiğin ve nerelerde harcadığını?”¹¹⁸

-
- › Gençlik en değerli şeydir ve insan onun hakkında sorgulanacaktır;
 - › Gencin kendi gençliğinden sorumlu oluşu;
 - › Anne-baba ve eğitimcilerin gençleri bilinçlendirip, onları uyarıp hatırlatmalarda bulunmaları;
 - › Gençlerin bilmeleri gereken şeyler hakkında bilinçlendirilme ve ikaz edilmeye olan ihtiyaçları;
 - › Gençlere nasihatte bulunmanın zorunluluğu.
-

106. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) şöyle buyurur:

“Sizin gençlerinizi şu iki hâl dışında görmekten hoşlanmam; bilgili ve bilgi peşinde koşan. Eğer bir genç böyle olmazsa başarısızdır, başarısız olursa perişan olmuş demektir, perişan olursa günah işlemiştir, günah işlerse de, Muhammed’i (s.a.a.) peygamberliğe seçene andolsun ki, (o genç) cehennemde yerini hazırlamıştır.”¹¹⁹

-
- › Gençlik döneminde ilim öğrenmenin zarureti;
 - › Cahillik ve ilim peşinde gitmemek, başarısızlık ve perişanlığın en önemli sebeplerindendir; bu da günaha o da cehenneme sürüklenme nedenidir;

¹¹⁸ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfi, C. 2, s. 135.

¹¹⁹ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru’l-Envâr, C. 1, s. 170.

- › İlim öğrenmek ve bilinçli olmak, gençlerin yoldan sapma ve hatalardan mahfuz kalmaları için önemli bir unsurdur;
 - › Gencin eğitimi için mânevî ve duygusal yöntemlerden faydalanarak ona ilim öğretmek;
 - › Doğrudan emir ve yasaklamalar yerine, dolaylı yollardan gençlerle irtibat kurmak.
-

107. İmam Seccâd (a.s.) Haklar Risalesinde şöyle buyurur:

“Dindaşlarının senin üzerindeki hakkı... Büyüklerini baba, çocuklarını evlat, gençlerini de kardeş yerine koymandır.”¹²⁰

- › Gençlerinizden kendi kardeşleriniz gibi sorumlu olun;
 - › Sorumlular ile gençlerin yakın ilişki ve irtibat içinde olma zorunluluğu.
-

¹²⁰ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 74, s. 9.

Altıncı Konu: **Toplumun Gençlere Karşı Genel Bakışı**

108. “Yüce İslâm Peygamberi (s.a.a.), bir gün sevenleri ile oturuyordu. Birden gözü çok zor koşullar altında çalışan güçlü bir gence ilişti. Peygamber Efendimizin (s.a.a.) etrafında bulunan Peygamber âşıkları:

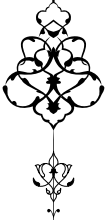
- Keşke bu genç, gücünü ve gençliğini Allah yolunda harcasaydı; dediler. Allah'ın Resulü (s.a.a.) şöyle buyurdu:

- Böyle konuşmayın. Çünkü bu genç, kimseye muhtaç olmamak için çalışıyorsa yaptığı iş Allah yolundadır ve eğer fakir ailesine veya anne-babasına bakmak için çalışıyorsa, hizmeti Allah yolundadır. Yok, eğer kendine mal toplamak ve hava atmak için yapıyorsa Şeytanın yolundadır.”¹²¹

-
- › Toplumun gençlere bakış açısı her zaman yerinde ve doğru değildir;
 - › Toplumun, gençlere ve onların dinî anlayışlarına karşı bakış açısını düzelmesi;
 - › Gençlerin birçok faaliyetlerinin aslında İslâmî renkte olması;
 - › Gençlerin faaliyetlerine yön verilmesinin zorunluluğu.
-

109. Bir gün Allah'ın Resulü (s.a.a.), dostları ile birlikte iken yanlarından bir adam geçti. Bazıları “Bu adam delidir” dediler ve Peygamber Efendimiz (s.a.a.), bu söz üzerine şöyle buyurdu:

¹²¹ Feyz-i Kaşânî, Muhaccetu'l-Beyza, C. 3, s. 140.

“Hayır, o (yalnızca) hastadır. Deli, kendi gençliğini Allah’a itaat etmeden geçiren kişiye denir.”¹²²

-
- › Toplumun kalıplaşmış bakış açılarının değiştirilmesinin önemi;
 - › Gençlik evresinden doğru faydalanılması ve akıl unsuru;
 - › Dinî terbiye ve eğitimin gençlik çağında insanın hidayete ulaşmasındaki önemi;
 - › İnsanın gençlik döneminde doğru yolu bulabilmesi için olabildiğince çok faydalanmasının önemi;
 - › Gençlikte yapılan ibadetin önemi ve değeri.
-

110. Cafer oğlu Süleyman anlatır:

- “İmam Muhammed Bâkır (a.s.) bana;
- “Delikanlı kime derler?” diye sordular. Ben de;
 - Bize göre delikanlı genç olandır; dedim. İmam Muhammed Bâkır (a.s.) bunun üzerine:
 - “Acaba Ashab-ı Kehf topluluğunun hepsinin yaşlı olduğunu ve Allah’ın onları imanlarından dolayı delikanlı olarak adlandırdığını bilmiyor musun?” diye buyurdu. Ben de:
 - “Allah’a iman eden ve takvalı olan herkes delikanlıdır” dedim.”¹²³⁻¹²⁴

-
- › Gençlere gerçek delikanlı örneğinin tanıtılmasının önemi;
 - › Tam mânası ile uygulamalı olarak yiğitlik ve delikanlılığın açıklanarak gençlerin buna adapte edilmesi;
 - › Gençlerin dinî eğitimlerinde delikanlılık örneklerinin verilmesi;
 - › Kavramların mânalarının yayılması ve bunun eğitimdeki etkisi.
-

¹²² Tabersî, Ebu’l-Fazl Ali b. Hasan; Mişkâtü’l-Envâr, s. 169.

¹²³ Kehf/10-13: “O gençler mağaraya sığındılar: Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!” dediler.” “Biz sana onların haberlerini gerçek olarak anlatıyoruz: Onlar Rablerine inanmış yiğit delikanlılardı. Biz de onların hidayetlerini artırmıştık.”

¹²⁴ Ayyâşî, Muhammed b. Mes’ûd; Tefsir-i Ayyâşî, C. 2, s. 323.

Yedinci Konu: **Gençlik Öğrenim Programının İçeriği**

111. Emîru'l-Mü'minîn Ali (a.s.) şöyle buyurmaktadır:

“Edep ve ilim öğrenin; çünkü âlime saygı gösterilir. Asil ve soy sahibi olmasa da ihtiram edilir. Fakir olsa da, yine de hürmet görür. Yaşça az olan bir genç olsa da saygı görür.”¹²⁵

-
- › Çocuk ve gencin saygınlığında ilim ve bilginin etkisi;
 - › Gençlerin eğitim almaları konusunda yönlendirilmelerinin zarureti;
 - › Eğitim değerlerinin gençlere öğretilmesi;
 - › Eğitimin netice ve sonuçları gençleri teşvik etmek için mutlaka açıklanmalı.
-

112. İmam Ali (a.s.) şöyle buyurmaktadır:

“Ey Gençler! Onurunuzu edebinizle ve dininizi de ilim ve bilginizle koruyun.”¹²⁶

- › Gençlere terbiye ve edep verilmesinin zarureti;
 - › Gençlerin dinî konularda bilgilerinin arttırılması ve ahlâkî eğitimlere karşı duyarlı hâle getirilmesi;
 - › Gençlerin dikkatini ilim ve edebe çekmek;
 - › Toplumsal huzur ve dindarlığın korunmasında ilim ve edebın rolü.
-

¹²⁵ İbn-i Ebî'l-Hadid; Nehcu'l-Belaga Şerhi, C. 20, s. 332.

¹²⁶ Kummî, Abbas; Sefinetu'l-Bihâr, Madde: Şebab.

113. İmam Cafer-i Sâdık'tan (a.s.) nakledilen bir rivayet şu şekildedir:
 “Mürcie gençlerimize gelip onları kandırmadan önce, bizim hadis ve sözlerimizi doğru anlatın.”

-
- › Ergen ve gençlere Ehl-i Beyt (a.s.) hadis ve rivayetlerinin öğretilmesinin önemi;
 - › Ergen ve gençlerin yanlış fikri akımlara kapılmalarını önlemek için kültürel programlara ağırlık verilmesi;
 - › Ergen ve gençlere dinî ahlâkın öğretilmesinin önemi;¹²⁷
 - › Gençlerin terbiyesinde sorunlara karşı önlem almada öncelik;
 - › Dinî hadis ve rivayetlerin genç nesil üzerindeki olumlu etkileri;
 - › Gençlik dönemi ve sapkın görüşlü grupların gençler üzerindeki olumsuz tesirleri ve onların doğru yoldan kolayca çıkma ihtimalleri;
 - › Gençlerin her zaman çeşitli grupların hedefinde oluşu;
 - › Gençleri tehdit eden konular hakkında onların bilinçlenmesinin artması için doğru ve sağlıklı alt yapının hazırlanması;
 - › Evlatların şahsiyet ve karakterlerinin oluşumu konusunda anne-baba ve diğer etkenleri tesiri;
 - › Doğru din eğitimde, anne-baba ve öğretmenlerin vazifeleri.
-

114. İmam Ali (a.s.) şöyle buyurmaktadır:

“Çocuk ve gençlerin ilk öğrenmeleri gereken işler, ileri yaşlarda ihtiyaçları olacak şeylerdir.”¹²⁸

-
- › Ergen ve genç eğitiminde öncelik ve önem sırasının mutlaka yapılma zorunluluğu;
 - › Ergen ve gençlere uygulanabilir içerikli eğitim;
 - › Ergen ve gençlerin gelecekleri için eğitilmeleri;
 - › Gençlerin mutlaka öğrenmeleri gereken konular hakkında bilinçlendirilmeleri;
 - › Gençlerin dinî eğitim ve gelişimde kısıtlanmamaları.
-

¹²⁷ Birey kesinlikle kendi dinini kendisi seçsin diye özgür bırakılmamalıdır. Çünkü baskıları onların yollarını oldukça kolay değiştirebilir.

¹²⁸ İbn-i Ebî'l-Hadid; Nehcu'l-Belağ Şerhi, C. 20, s. 333.

Sekizinci Konu: Eğitimin Sınırları

115. İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) buyurdular:¹²⁹

“Güzel ahlâklı genci, iyiliklerin anahtarı ve kötülüklerin kilidi; kötü ahlâklı genci de iyiliklerin kilidi, kötülüklerin anahtarı olduğunu bilin.”¹³⁰

-
- › Güzel ahlâklı gençler, toplum ve özellikle de akranlarının gelişiminde faydalı olurken, onları sapkınlık ve hatalardan korurlar;
 - › Ferdî ve toplumsal açıdan, gencin ahlâkî eğitiminin faydası ve bunun zarureti;
 - › Ahlâkî değerlerin öğretilmesinde, bu sıfatların öncelik sırasına göre dizilme zorunluluğu.
-

116. İbrahim oğlu Ali'nin tefsirinde şöyle geçer:

“İslâm'ın ilk zamanlarında kadınlar, mescidde Allah'ın Resulü (s.a.a.) ile beraber cemaat namazı kılarılardı. Karanlıkta sabah, akşam ve yatsı namazları için evlerinden çıkar ve yolda başıboş gençler onlara rahatsızlık verirdi. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:

“Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve müminlerin kadınlarına söyle, bedenlerini örtecek elbiselerini giysinler. Bu onların tanınip

¹²⁹ Varaka b. Nevfel'in, Huveylid kızı Hz. Hatice'ye (s.a.) yazdığı vasiyetnameden akt - rılmıştır.

¹³⁰ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 78, s. 446.

incitilmemelerine de daha uygundur. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.”¹³¹⁻¹³²

-
- › Gençlerin topluma verdiği rahatsızlıklar;
 - › Gençleri suça teşvik eden ortamların ortadan kaldırılma zorunluluğu;
 - › Gençleri suça yönelten etkenleri önleyecek önlemlerin alınması;
 - › Gençlerin cinsel eğitim ve terbiyelerinde, öncelikle kadın ve genç kızların giyimlerine dikkat edilmesi.
-

- İmam Cafer-i Sâdık (a.s.) şöyle buyurur:

“Peygamberimiz (s.a.a.) kadınlara selâm verir, onlar da onun selâmına cevap verirlerdi. İmam Ali de (a.s.) kadınlara selâm verirdi. Fakat genç kızlara selâm vermek istemezdi. Bunun sebebini şöyle açıklardı: “Seslerinin hoşuma gideceğinden ve böylece selâm vermekten beklediğim sevaptan daha büyük zarara uğrayacağımdan korkuyorum.”¹³³

-
- › Gençlik döneminde kız ve oğlan ilişkileri;
-

117. Peygamber Efendimiz şöyle buyurur:

“Ey gençler! Evliliği anlayın, evlenemiyorsanız da oruç tutun. Zira oruç, şehvetin kökünü kurutur.”¹³⁴

-
- › Evlilik, cinsel günahların en önemli önleyicisidir;
 - › Evlenilemememe durumunda cinsel günahları engelleyecek en önemli ikinci yol ise oruç tutmaktır;
 - › Cinsel ihtiyaçların tatmin edilmesinde meşru yolun meşru önleyiciye üstünlüğü;
 - › Cinsel konularda gençlerin bilinçlendirilmesinin gerekliliği;
 - › Cinsel konularda gençlerin ikaz ve uyarılma zorunluluğu.
-

¹³¹ Ahzab/59.

¹³² Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 104, s. 33.

¹³³ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 2, s. 648.

¹³⁴ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfî, C. 2, s. 180.

118. Muhammet Tayyar'dan rivayet edilmiştir:

“Medine’ye geldiğimde ilk işim kiralık bir ev aramak olmuştı. Çok geçmeden iki odalı bir ev buldum. Bu iki odanın ortasında bir kapı vardı. Diğer odada bir kadın yaşamaktaydı. Kadın bana:

- Sen bu odayı tut; dedi. Ben de ona:

- Bu iki odanın ortasında bir kapı var ve ben de gencim; dedim. Kadın:

- Kapıyı kapatırım; dedi. Ben de bunun üzerine eşyalarımı odama taşımaya başladım. Kapının hâlâ açık olduğunu görünce kadına:

- “O kapıyı kapatır mısın?” dedim. Kadın da:

- O kapıdan benim odama taze hava giriyor; dedi. Bunun üzerine ben de:

- Ben gencim ve sen de gençsin, kapıyı kapat; dedim. Kadın:

- Sen kendi odandasın ve ben senin yanına gelip de sana yaklaşmam; dedi.

- Sonuç olarak kadın kapıyı kapatmadı. Bunun üzerine İmam Cafer-i Sâdık'ın (a.s.) yanına gittim ve konuyu ona sordum. Hazret (a.s.) şöyle buyurdular:

- Derhâl oradan ayrıl! Çünkü bir kadın ve erkek bir evde baş başa kalırlarsa oradaki üçüncü kişi Şeytan'dır.”¹³⁵

› Cinsel konularda gençler için önleyici önlemlerin alınmasındaki zorunluluk;

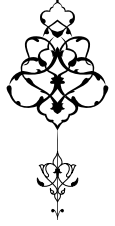
› Gençlerin ahlâkî olarak bozulmamaları için ihtiyatı elden bırakmamak;

› Şeytan'ın gençler için kurduğu tuzaklar;

› Kız ve erkeklerin sınır tanımadan bir arada olmaları ile genç neslin yoldan çıkıp bozulması;

› Gençlere, özellikle toplumsal ilişkilerde karşı cins ile irtibat sınırlarının öğretilmesinin zorunluluğu.

¹³⁵ Sadük, Muhammed bin Ali; Men Lâ Yahzuru'l-Fakîh, C. 3, s. 252.

119. İmam Cafer-i Sâdık'tan (a.s.) nakledilmiştir:

“Ensar gençlerinden birisi Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) yanına gelir ve kendisinin oldukça fakir olduğunu dile getirir. Peygamber de (s.a.a.) ona evlenmesini buyururlar. Genç daha sonra şöyle anlatır;

- Uzun bir müddet Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) huzuruna çıkamaya utandım (çünkü evlenmek için maddî gücüm yoktu ve o Hazret bana evlen diye buyurmuştu) derken karşıma Ensar'dan bir adam çıktı ve bana; güzel ve genç bir kızının olduğunu söyledi ve onu benimle evlendirdi. Bundan sonra Yüce Allah hayatımızda bolluk nasip etti. Daha sonraları genç, Resulullah'ın (s.a.a.) yanına vardı ve başından geçenleri O Hazret'e anlattı. Allah'ın Resulü de (s.a.a.) şöyle buyurdular;

- Ey gençler! Evliliğin önemini anlayın.”¹³⁶

-
- › Evliliğin yoksulluğu gidermedeki etkisi;
 - › Gençleri evliliğe teşvik etmek;
 - › Fakirlik ve maddî sıkıntıların, gençlerin evliliği için bir engel olarak gösterilmemesi;
 - › Gençleri, evliliğin önündeki engellerin, Allah'ın lütfu ile bertaraf edileceğine inandırmak;
 - › Sağlıklı bir toplum için yozlaşan genç nesli eğitmek.
-

120. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) şöyle buyurdular:

“Ey Gençler! Evlenmenize bir engel yoksa kesinlikle evlenin. Çünkü evlenmek göz zinasından ve cinsel yozlaşmadan sizi koruyan en hayırlı ameldir.”¹³⁷

-
- › (İmkân dahilinde) Gençlik yıllarında evlenmenin önemi;
 - › Evlilik, cinsel arzuların sakinleştiricisi;
 - › Evlilik, birçok günahattan kurtuluş sebebi;
 - › Gençlerin yozlaşmasında şiddetli cinsel ihtiyacın tesiri;
 - › Uygun bir dille gençleri cinsel yozlaşma konusunda uyarıp yol gösterme;
 - › Gençlerin cinsel ihtiyaçlarının dikkate alınması.
-

¹³⁶ Sadük, Muhammed bin Ali; Men Lâ Yahzuru'l-Fakih, C. 5, s. 330.

¹³⁷ Tabersî, Ebu Nasr Hasan b. Fazl; Mekârimu'l-Ahlâk, s. 206.

121. İmam Muhammed Bâkır (a.s.) şöyle buyurur:

“Allah’ın Resulü (s.a.a.) gençliğinde zina yapıp, ihtiyarlığında da erkeklere kadın pazarlayan kimselere lânet eder.”¹³⁸

› Gençlik yıllarındaki cinsel yozlaşmanın neticesi olarak ileri yaşta da bu yozlaşmanın devam etmesi.

122. Hatem’ül Enbiya Muhammed Mustafa (s.a.a.) şöyle buyurmuş:

“Ey gençler! Evlenin ve zinadan uzak durun. Çünkü zina, imanı kalbinizden söker, atar.”¹³⁹

› Evliliğin gençler için zarureti;

› Gençlik çağında evlilik ve iman arasındaki derin ilişki;

› Mûnasip dille gençlere cinsel yozlaşma konusunda yol gösterip önlem alınması;

› Cinsel yozlaşma sonucunda büyük suçlara yönelmenin uyarı ve ikazlarla önünün alınması;

› Gençlerin gelişimine öncelik verecek çözümlerin sunulması;

› Genç nesil için uygun olmayan davranışların sonuç ve etkileri hakkında uyarıda bulunmak.

123. Nebi Muhammed (s.a.a.) buyuruyor ki:

“Şeytan, genç yaşta evlenenler için şöyle der;

“Eyvahlar olsun bana, eyvahlar olsun bana! Benden dininin üçte ikisini korumayı başardı. O zaman kalan üçte birlik bölümü hakkında Allah’tan korkup, sakınmalıdır.”¹⁴⁰

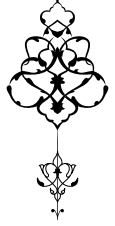
› Gençlerin evlenmesinin dinleri üzerindeki etkisi;

› Gençlerin cinsel ihtiyaçlarının dinî eğitim ve bilgi ile yönlendirilmesi;

¹³⁸ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 79, s. 115.

¹³⁹ Tabersî, Ebu Nasr Hasan b. Fazl; Mekârimu'l-Ahlâk, s. 206.

¹⁴⁰ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 103, s. 221.

124. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) şöyle buyurmakta:

“Genç kızlarla evlenin; Çünkü onlar doğum için daha çok hazırlıklı, daha ahlâklı ve daha güzel kokarlar.”¹⁴¹

› Eş seçiminde dikkat edilecek kriterler; doğurganlık, güzel huy, güzel ten kokusu;

› Genç kızların ahlâkı, orta ve ileri yaş kadınlara nazaran daha iyidir;

› Genç kızların doğurganlıkları, orta ve ileri yaş kadınlara nazaran daha iyidir.

Allah'ın Resulü (s.a.a.) buyurur:

“Genç kızlarla evlenin, çünkü onlar iyi huyludurlar.”¹⁴²

› Gençler için evlenme kriterleri.

Allah'ın Resulü (s.a.a.) buyurur:

“Ey Kureyş gençleri! İffetli olun. Bilin ki, kim iffetli olursa ona cennet vardır.”¹⁴³

› Gençlerin cinsel eğitimi.

125. Zurare b. A'yan şöyle anlatır:

“İmam Cafer-i Sâdık'a (a.s.):

- “Artık evlilik çağına geldim ve henüz evlenmedim. Benim Ehl-i Sünnet'ten birisiyle evlenmem hakkında ne buyursunuz?” diye sordum. Hazret de (a.s.) bana:

- “Neden evlenmiyorsun?” diye sordu.

- “Onlarla evlenmenin bana caiz olmamasından korkuyorum. Peki, siz ne önerirsiniz?” diye yine sordum. İmam da bana:

¹⁴¹ Muttekıy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddin; Kenzu'l-A'mâl, C. 16, s. 303.

¹⁴² Seyyid Rıza; El-Mucazatu'n-Nebeviyye, s. 312.

¹⁴³ Tabaranî; El- Mu'cemu'l-Evsat, C. 7, s. 61.

- “Bu genç yaşta nasıl tahammül ediyorsun? Sabır mı ediyorsun?” diye buyurdu.
- “Bir cariye var” dedim. Hazret de bunun üzerine:
- “Bu şekilde yapmaya devam et; ama neye dayanarak cariye ile birlikte oluyorsun” diye buyurdu. Ben ise şöyle cevap verdim:
- “Cariye normal kadınlar gibi değildir..”¹⁴⁴

-
- › Eş seçiminde çok kuralcı olunmaması;
 - › Gençler için cinsel ihtiyaçlara tahammül etmenin zorluğu;
 - › Gençlerin cinsel ihtiyaçlarını karşılamaları;
 - › Evliliğin gerçekleşmemesi durumunda gençlerin önüne alternatifler sunması.
-

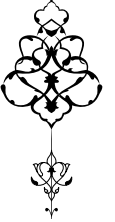
126. Resulullah (s.a.a.) şöyle buyurmaktadır:

“Akşam yemeğini terk etmeyin; yiyecek bir şey bulamazsanız hiç olmazsa bir kuru hurma yiyin. Ümmetimin akşam yemeğini terk etmesinden dolayı ihtiyarlıkları için korkarım. Çünkü akşam yemeği ihtiyar ve gencin enerjisidir.”¹⁴⁵

-
- › Gençlik ve bedenin her zaman güçlü kalıp, gelişmesi;
 - › Gençlik çağında akşam yemeği yememek yaşlanmanın hızlanma sebebidir;
 - › Peygamber Efendimiz’in (s.a.a.), toplumun genç kalıp, huzurlu olmasına verdiği önem;
 - › Beslenmeye dikkat etmenin zorunluluğu.
-

¹⁴⁴ Kuleynî, Muhammed b. Yâkub b. İshak; El-Kâfi, C. 2, s. 402.

¹⁴⁵ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, C. 66, s. 343.

Dokuzuncu Konu

Nefsin Gençliği

127. Fahr-i Kâinat Muhammed Mustafa (s.a.a.) şöyle buyurmuştur:

“Yüce Allah’ın doğruluklarından dolayı hidayet edip imtihanı geçmişler hariç, her ne kadar ihtiyarlığın şiddetinden boynunun kemikleri eğrilmiş olsa da ademoğlunun nefsi her zaman gençtir.”¹⁴⁶

› Nefs, her zaman hayat dolu ve faaldir;

› Takvanın nefse galebe çalınmasındaki rolü;

› Kalbin, nefse üstün gelmesi için mutlaka hazırlanması.

128. Allah’ın Resulü (s.a.a.) şöyle buyurur:

“Sayıları az olmasına rağmen Allah’tan korkup, sakınanlar hariç, her ne kadar ihtiyarlığın şiddetinden dolayı boynunun kemikleri yamulmuş ve yaşı ilerlemiş ihtiyar insan, hâlâ dünyayı istemede gençtir.”¹⁴⁷

› Nefsin arzusu, her zaman dünyayı istemektir;

› Takva, insanın dünya malına tamah etmesinin önünü alır.

¹⁴⁶ Muttekiy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddin; Kenzu’l-A’mâl, C. 3, s. 97, Hadis No 5671.

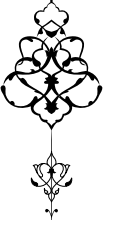
¹⁴⁷ Verram, ez-Zahid Ebu’l-Huseyn; Tenbîhu’l-Havâtir ve Nuzhetu’n-Nevâzir, C. 2, s. 10.

129. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) buyuruyor ki:

“İhtiyarların gönlü her zaman iki şey için gençtir; yaşamaya olan sevdaları ve çok servete olan (aşkları)”¹⁴⁸

-
- › Gençliğin birçok değişik yönleri vardır;
 - › İnsanın alâka duyup, ona kuvvetle bağlandığı her yönü gençtir;
 - › İnsanın tabiatı gereği nefsine ve dünyaya olan bağlılığı oldukça doğaldır.
-

¹⁴⁸ Sünen-i İbn-i Mâce, C. 2, s. 1415, Hadis No 4234.

130. Rivayet olunur ki:

“Kısa saç, genç için ıstırap, yaşlı için saygı ve ağırlıktır.”¹⁴⁹

-
- › Gençlerin güzellik anlayışı ve buna riayet etmenin önemi;
 - › Genç ve yaşlılar arasında bakım ve tarz farkı;
 - › İslâm'ın gençlerin bakım ve güzelliklerine dikkat etmesi.
-

131. Abdurrahman Dusti anlatıyor:

“Cebel oğlu Muaz ağlamaklı Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) yanına gelip, ona selam verdi. Peygamber (s.a.a.), selamını aldı ve neden ağladığını sordu. Muaz;

- “Ya Resulullah! Kapıda güzel yüzlü, temiz bir genç var ve aynı evladımı kaybetmiş bir anne gibi ağlıyor. Sizin huzurunuzda gelmek ister” dedi.

İslâm Peygamberi (s.a.a.) Muaz'a o delikanlıyı yanına getirmesini buyurur. Muaz da delikanlıyı getirir. İçeri giren genç selam verir ve Peygamber de (s.a.a.) selamını alır. Daha sonra Allah'ın Resulü (s.a.a.) gence:

- “Neden ağlıyorsun?” diye sorar ve genç cevap verir:

- “Nasıl ağlamam! Öyle günahlar işledim ki, Allah bunlardan dolayı beni sorguya çekecek ve kesinlikle beni affetmeyecek sonra da cehenneme yollayacak.”

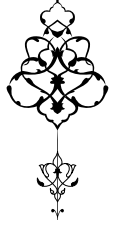
¹⁴⁹ İbn-i İdris; Es-Serâir, s. 640.

- “Allah’a şirk mi koştun?” diye sorar Muhammed Mustafa (s.a.a.). Delikanlı:

- “Allah’a şirk koştuktan O’na sığınırım!” diye cevap verir.
- “Peki, birisini mi öldürdün?”
- “Hayır.”
- “O zaman günahların büyük bir dağ kadar olsa da, Allah günahlarını bağışlar.”
- “Benim günahım koca bir dağdan daha da büyüktür.”
- “Allah, günahlarını yedi kat yer, denizler, ağaçlar ve yarattıkları sayısınca olsa da affeder.”
- “Benim günahım onlardan da büyük.”
- “Günahların gökler, yıldızlar, arş ve kürsü kadar olsa dahi Allah affeder.”
- “Benim günahım onlardan da büyük.”

Bunun üzerine Allah’ın Resulü (s.a.a.) gence öfke ile bakarak şöyle buyurdu;

- “Yazıklar olsun sana delikanlı! Acaba senin günahın Yaratıcından da mı büyüktür?” Delikanlı secdeye kapanarak şöyle dedi:
- “Rabbim münezzehdir, her şeyden büyüktür. Benim yaratıcım her şeyden daha büyüktür ve ondan daha büyük hiçbir şey yoktur. Ey Allah’ın Resulü! Benim yaratıcım tüm büyüklüklerden bile büyüktür.”
- “Öyleyse senin bu büyük günahını O yüce yaratıcından başkası başışlıya bilir mi?”
- “Hayır, Ya Resulullah!”
- “Ey genç! Günahını söylemeyecek misin?”
- “Yedi yıldır mezarları kazıp, ölülerin kefenini çalıyordum, Ensar’dan bir kız öldü ve onu gömdüler, gece olunca kabri kazıp, ölüyü çıkardım ve kefenini alarak, cesedi öylece çıplak vaziyette bıraktım, sonunda da Şeytan’a uyup ona tecavüz ettim, geri dönerken o ölü bana şöyle seslendi: “Ey genç! Beni kabrimden çıkardın, kefenimi çaldın ve bana tecavüz ettin, cehennem ateşinden dolayı evvahlar olsun sana.”

“Ey Allah’ın Resulü! Bu amelimden dolayı cennetin kokusunu bile alacağımı sanmıyorum.”

Peygamber Efendimiz (s.a.a.) gencin bu sözlerini işitince şöyle buyurdu:

- “Kalk yanımdan ey bozguncu! Senin ateşinle yanmaktan korkuyorum, sen cehenneme ne kadar da yakınsın.”

Genç bu sözler üzerine kalkıp, oradan ayrıldı. Pazara gidip kendisi için biraz azık aldıktan sonra Medine dağlarından birine çıktı ve ibadetle meşgul oldu. Ellerini boynuna bağlayıp, şöyle feryat etti:

- “Ey Allah’ım! Ben senin kulunum ve karşında ellerim boynuma zincirlenmiş şekilde duruyorum. Allah’ım! Sen beni tanıyor, günahlarımı biliyorsun. Ya Rabbi! Pişmanlık içerisinde Resulü’nün yanına gittim. Tövbe ettim ama beni yanından kovdu, korkumu artırdı. O hâlde yüce isimlerinin celâli ve azameti hürmetine beni ümitsiz kılma. Ey Allah’ım! Duamı boşuna çıkarıp, beni rahmetinden ümitsiz kılma.”

Günahkâr genç, tam kırk gün kırk gece boyunca bu duayı etti ve ağladı. Kırkinci günün sonunda ellerini göğe kaldırıp şöyle dua etti:

- “Allah’ım! Eğer günahımı bağışladıysan, Resulü’ne haber ver ve ben de bunu bileyim; ama bağışlamadıysan beni cezalandır. Beni yakacak bir ateş gönder. Beni dünyada belaya duçar kıl ama beni kıyamet gününün rezaletinden kurtar.”

Yüce Allah gencin tövbesini kabul eder ve onun hakkında şu ayeti nazil eder:

“Onlar, çirkin bir iş yaptıklarında yahut öz benliklerine zulmettiklerinde, Allah’ı hatırlar da günahları için af dilerler. Günahları Allah’tan başka kim affeder ki? Ve onlar yaptıklarında bile bile ısrar etmezler.”

Bu ayet nazil olunca Hz. Nebi (s.a.a.) dışarı çıktı, tebessüm ederek Muaz’a o gencin hâlini sordu. Muaz da, bulunduğu yeri tarif etti. Peygamber Efendimiz (s.a.a.) ashabıyla birlikte gencin bulunduğu o dağa çıktı. Genç iki kaya arasında durmuş, ellerini boynuna zincirlemiş, yüzü güneşten kararmış, göz kirpikleri ağlamaktan dökülmüş hâlde şöyle yalvarıyordu:

- “Ey Allah’ım! Beni ne güzel yarattın, keşke benim hakkımda ne irade ettiğini bilseydim, beni ateşinde mi yakacaksın yoksa cennetinde mi ağırlayacaksın? Ey Allah’ım! Bana oldukça çok ihsanlarda bulundun, bana bir çok nimetler verdin, keşke akıbetimi de bilseydim! Beni izzetin aşkına cennete mi götüreceksin yoksa aşağılayarak cehenneme mi atacaksın? Ey Allah’ım! Günahım gökler, yer ve kürsüden daha geniş ve arştan daha büyüktür; keşke beni bağışladığımı veya kıyamette rezil edeceğini bilseydim.”

Genç adam hep bu şekilde yakarıp, ağlıyor ve ardından secdeye kapanıyordu.

Allah’ın Resulü (s.a.a.) onun yanına gelerek boynuna bağlı olan ellerini çözdü. Mübarek elleriyle gencin yüzündeki tozları temizleyip, şöyle buyurdu:

- Ey Behlül! Müjdeler olsun sana. Allah seni ateşten kurtardı. Daha sonra ashabına dönerek şöyle buyurdu:

- Siz de (onun yaptığı gibi) günahlarınızı affettirmeye çalışın. Allah’ın Resulü (s.a.a.) daha sonra onun hakkında nazil olan ayet-i kerimeyi okuyarak, onu cennetle müjdeledi.¹⁵⁰⁻¹⁵¹

-
- › Gençlik ve gınahtan pişman olmak;
 - › Günah ne kadar büyük olursa olsun, her zaman bir geri dönüş yolu vardır;
 - › Genç yaptığı yanlıştan dönmek için bağışlanma ümidine ve dinî bilince sahip olmalıdır;
 - › Genç olsun, yaşlı olsun günahlarının bağışlanacağından asla ümidini kesmemeli;
 - › Gençlere Allah’ın büyüklük ve bağışlayıcılığını hatırlatarak, onlara ümit verip, içsel sıkıntılarını gidermek;
 - › Günahkâr gençleri kabul edip, onları ümitlendirmek;
 - › Gençleri din eğitimde prensip sahibi yapmak ve buna teşvik etmek.
-

¹⁵⁰ Al-i İmran/135.

¹⁵¹ Nuri, Hüseyin; Müstedreku’l-Vesâil, C. 11, s. 363.

132. İmam Cafer-i Sâdık'tan (a.s.) nakledilen bir rivayete göre:

“Selman-i Farsî Kufe'de demirciler pazarından geçerken yerde yatan bayılmış bir gencin etrafında insanların toplandığını gördü. Halk Selman'ın yanına gelerek;

- “Ey Allah kulu! Bu gencin sara hastalığı var. Onun kulağına bir dua okusan ne iyi olurdu” dediler.

Selman gence yaklaştığında, delikanlı onu görür görmez, kendine geldi ve şöyle dedi;

- ““Ey Selman! Durumum bu halkın düşündüğü gibi değildir. Ben, demircilerin yanından geçerken, onların çekiçleriyle örslere vurduklarını gördüm. Sonra Yüce Allah'ın buyurmuş olduğu şu sözleri hatırladım;

“Onlar için demirden kamçılar vardır.” İşte bundan dolayı ilâhî azaptan korkup, bayıldım.””

O delikanlının Allah yolundaki tatlı mahabbeti, Selman'ın gönlünde yer etti ve ona bağlandı ve bundan dolayı Allah rızası için onu kendisine kardeş seçti. Selman-i Farsî sürekli olarak o gençle beraberdi. Derken o genç hastalandı ve yatağa düştü. Selman onun baş ucuna gelerek mırıldanmaya başladı. Melekü'l-Mevt'e (Azrail'e) hitaben:

- “Ey Ölüm Meleği! Kardeşime şefkatli davran.” dedi. Melekü'l-Mevt de:

- “Ya Abdullah! Ben zaten her mümine karşı şefkatli ve merhametliyimdir” diye cevap verdi.”¹⁵²⁻¹⁵³

› Genellikle toplum, seçkin kişileri özellikle de mümtaz gençleri anlamaktan yoksundur;

› Dindar genç erdemlilerin gönül dostudur;

› Eğitimcilerin akl-i selim gençlere eşlik edip, onları idrak etme zorunluluğu;

› Genç ve Allah kelimini düşünmek;

› Allah kelamı üzerine derin düşünmenin gençler üzerinde etkisi.

¹⁵² Hac/ 21.

¹⁵³ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihâru'l-Envâr, C. 22, s. 375.

133. Bihâru'l-Envâr'da geçen uzunca bir rivayet şu şekildedir:

“Ömer ibn-i Hattab hükûmeti döneminde güzel yüzlü bir Ehl-i Beyt genci Medine'ye gelmiş, Allah'ın Resulü'nün (s.a.a.) kabri şeriflerini ziyaret ettikten sonra mescide girerek ibadetle meşgul olmuştu. Genç, gündüzleri oruç tutup, geceleri de bolca ibadet ederdi. Çok geçmeden Medine halkı arasında en imanlı insan olarak tanındı ve hatta halk da onun gibi olmayı arzuluyorlardı. Halife Ömer de onun yanına gider, herhangi bir isteği olup olmadığını, varsa kendisine söylemesini isterdi. Ama Genç her zaman; “İhtiyaç kesinlikle Allah ile paylaşılmalıdır.” derdi. Medine halkı Hacca gitmeye niyet edene kadar günler böyle geçip gitti. İmanlı genç, II. Halife Ömer ibn-i Hattab'ın yanına gelerek ona şöyle dedi;

- Hacca gitmek ve sana Hacdan dönünce geri almak üzere bir emanet bırakmak istiyorum.

Ömer bu teklifi kabul etti. Gencin fildişinden, demir kilit ile mühürlediği küçük bir sandığı vardı. Ömer'e gitti ve sandığı ona teslim edip, hacca gitmek için kabile ile beraber yola çıktı. Ömer de kabile sorumlusunun yanına giderek genci ona emanet, ona göz kulak olmasını tembihledi ve ardından gençle vedalaştı.

Ensar'dan bir kadın da kervan ile beraber hareket etmişti. Kadın, sürekli olarak genci takip ediyor ve onun etrafında dolaşıyordu. Bir gün gencin yanına gelip, ona:

- “Bu hâle çok üzülüyorum. Böylesine zayıf bir beden, nasıl olur da yün elbise giyebilir?” dedi. Genç de ona:

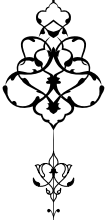
- “Bu kadarı bile fazla, çünkü bir gün gelecek kurtlar onu yiyecek ve toprak altına girecek” dedi.

- “Böylesi nurlu bir yüzü güneşin perişan etmesine çok üzülüyorum.”

- “Ey kadın! Allah'tan kork ve beni rahat bırak. Seninle konuşmak, beni Mâbud'uma ibadet etmekten alıkoyuyor.”

- “Senden bir isteğim var, eğer yaparsan sorun yok, eğer yapmazsan hedefime ulaşana kadar seni rahat bırakmam.”

- “Peki öyleyse söyle, ne istiyorsun?”

- “Benim muradımı yerine getirmeni.”

Genç, ona nasihatte bulunup, Allah’tan korkmasını söylediyse de faydası olmadı. Kadın gence dönerek şöyle dedi:

- “Yemin ediyorum, sana kadın hilelerinden öyle bir hile yaparım ki, hiçbir zaman ondan kurtulamazsın.”

Genç kadının bu sözlerini hiç önemsemedi. Geceler ardı ardına geçmeye devam etti. Bir gece genç, ibadetinden sonra dinlenmeye çekildi. Gencin azık torbası yastığın yanındaydı ve kadın usulca gelip, torbayı açtı ve içinde beş yüz dinar olan bir keseyi onun içine bırakıp, gencin başının altına koydu.

Sabah hava aydınlanınca kadın, feryat figan:

- “Ben kimsesiz ve fakir bir kadını, kesem çalınmış” dedi.

Bunun üzerine kafilе sorumlusu yolcuların eşyalarını araştırması için iki kişiyi görevlendirdi. Onlar da imanlı genç haricinde herkesin eşyalarını kontrol ettiler ve kafilе sorumlusuna bir şey bulamadıklarını haber verdiler. Kadın gene feryat figan:

- “Ensar ve Muhacirin örnek aldığı o gencin de eşyalarını kontrol edin. Belki görünüşte iyi, ama içi fesat olabilir” dedi.

Kadın, bu şekilde gencin eşyalarının da kontrol edilmesi için onları ikna edene kadar ısrarlarında devam etti. Genç kendinden emin bir şekilde onları çadırına kabul etti ve:

- “Hiç önemli değil, benim de eşyalarımı kontrol edebilirsiniz” dedi.

Gencin azık torbasını kontrol ederken kadına ait olan para kesesini buldular. Kadın “Allah-u Ekber” diyerek çılgık attı ve şöyle dedi:

- “Yemin ederim bu benim kesem ve içinde şu kadar dinar ve inciden şu kadar ağırlığında bir de gerdanlık var.”

Keseyi açtılar ve kadının dediklerini çalındığı sanılan kesenin içerisinde gördüler. Bunun üzerine gence hakaretler ederek dövmeye başladılar ve sonra elleri bağlı bir şekilde Mekke’ye getirdiler. Genç, Kâbe üstüne yemin ederek:

- “Beni Hac amellerimi yapmak için çözüp, serbest bırakın. Hac ibadetim bittikten sonra gene sizin elinizdeyim merak etmeyin” dedi.

Onlar da gence acıyıp, serbest bıraktılar. Delikanlı, Hac amellerini yerine getirdikten sonra gelip, teslim oldu. Yolcular kendi aralarında “Eğer kaçmak isteseydi geri dönmezdi” dediler. Bunun üzerine onu Medine’ye dönene kadar serbest bıraktılar. Derken geri dönüş yolunda kadının azığı bitiverdi. Bir çobana denk gelen kadın, ondan azık istedi. Çoban, kadınla birlikte olma şartıyla bu isteğini yerine getireceğini söyledi. Kadın da bu şartı kabul etti. Daha sonra Şeytan, çobandan hamile kalmış olabilirsin diye vesvese saldı kadının içine. Korkmaya başladı ve tekrar Şeytan. onun kanına girerek, Kervandakilere:

- “Bu genç bana saldırdı ve kendimi savunacak gücüm olmadığı için bana tecavüz etti” dedi.

Yolcular tekrar gencin yanına gelip, onu aşağılamaya, küfür ederek dövmeye başladılar.

- “Hırsızlık yaptığın yetmedi, bir de bunu mu yaptın?” dediler.

Genç ne diyeceğini bilemiyor ve cevap vermiyordu. Tekrar ellerini bağlayıp, Mekke’ye doğru hareket ettiler. Mekke’ye yaklaştıklarında bir grup Müslüman ve Halife Ömer Kervanı karşılamak için şehrin kapısında bekliyorlardı. Ömer ilk önce imanlı genci sordu ve yolcular olup, biteni Ömer’e anlattılar. Ömer de bunun üzerine gence:

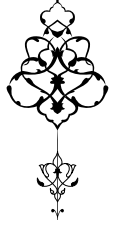
“Sana en şiddetli cezayı vereceğim!” diye tehditler etti.

Ama genç, yine cevap vermedi. Halk, Ömer’in ne yapacağını beklerken Allah’ın Resulü’nün ilmine sahip olan Emîru’l-Mü’minîn Ali (a.s.) belirdi. Olayı ona da anlattılar ve durumu gözlemledi. İmam (a.s.):

- “Allah’a andolsun ki, bu genç ne hırsızlık yapmıştır ne de fesada bulaşmıştır. Hatta ondan başka hiç kimse de Hac amellerini doğru olarak yapmamıştır.”

Ömer, bunun üzerine yerinden doğruldu ve elleri ayakları bağlı genci kendi yerine oturtup, ona bakmaya başladı. İmam Ali (a.s.) kadına:

- “Ne oldu? Olayı anlat” buyurdu. Kadın da:

- “Bu genç önce benim malımı çaldı ve daha sonra, bir gece onun Kur’ân okumasından etkilenip, ona yaklaştım. Bana sadırdı ve kendimi koruyamadım tecavüz etti ve beni hamile bıraktı”. Hazret (a.s.) kadına bakarak:

- “Ey melune! Yalan söylüyorsun” dedi ve Ömer’e dönerek:
- “Bu genç hadımdır ve bunun delilleri de fildişi sandıktadır” buyurdular. Daha sonra gence dönerek sandığın yerini sordu. Genç:
- “Ey benim efendim! Bu meseleyi bilen sandığın yerini de bilir” dedi. İmam (a.s.), Ömer’e dönerek gencin emanetini istedi. Sandığı getirdiler ve açtılar. İçinden İmamın bahsettiği şeyler çıktı.”¹⁵⁴

-
- › Allah, imanlı gençleri asla sahipsiz bırakmaz;
 - › Şeytanlar da imanlı gençlerin peşini bırakmaz;
 - › Büyükler ve böylesi nadir gençlerin anlaşılmasının zarureti;
 - › Toplum, nitelikli gençleri anlamakta zorlanıyor;
 - › İyi işler yapıp, iyiliklerde bulunan gençler, bunların sonuçlarının ne olacağının kaygısını gütmmezler;
 - › Din ve dindarlığın gençlerin yozlaşması ve suça teşvikinin önüne geçilmesindeki etkisi;
 - › Din ve dindarlığın dünyevî zararlardan kurtulmasındaki etkisi.
-

134. Yine Bihârü'l-Envâr'da geçen bir diğer rivayet de şu şekildedir:

“Kadının, genç bir delikanlı çok hoşuna gidiyordu ve onu sürekli olarak yanına çağırıyordu. Fakat delikanlı da hep ondan kaçıyordu. Bir müddet sonra kadın, yumurtanın beyazını elbisesine bulaştırarak delikanlıyı Emîru'l-Mü'minîn Ali (a.s.) yanına getirdi:

- “Bu delikanlı beni zina yapmaya zorladı ve onurumu incitip, namusumu lekeledi” diyerek ondan şikâyetçi oldu.

Yanında getirdiği yumurtanın akına bulanmış elbiseyi de göstererek;

- “Bakın bu da onun menisidir” dedi.

¹⁵⁴ Meclisî, Muhammed Bâkır, Bihârü'l-Envâr, C. 40, s. 270.

Fakat delikanlı ağlayıp, yeminler ederek kadının bu iddiasını bir türlü kabul etmiyordu. İmam Ali (a.s.) Kamber'e şöyle buyurdu;

- Birisini yolla su kaynatsın ve bana getirsin.

Kanber'de denileni yaptı ve kısa bir süre sonra kaynar su geldi. İmam (a.s.):

- "Kaynar suyu kadının elbisesinin üzerine dökün" diye buyurdu.

Söylenen yapıldı ve elbisedeki yumurtanın beyazı toplanıp pişti. Hazreti Ali'nin emri ile tadına bakılması için iki kişiye verildi. Onlarda tadına bakarak bunun yumurta akı olduğu kanısında birleştireler. Bunun üzerine İmam (a.s.) şöyle buyurdu:

- "Delikanlıyı bırakın gitsin ve kadına da iftiradan dolayı cezasını verin".¹⁵⁵⁻¹⁵⁶

› Gençler Şeytanın tuzak ve oyunlarına dikkat etmelidirler;

› Şeytanlar her zaman gençler için tuzaklar hazırlarlar;

› Gençliğin temiz olmasının Şeytanın birçok hilesinden korumadaki etkisi.

¹⁵⁵ Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihârul-Envâr, C. 40, s. 263.

¹⁵⁶ Buna benzer bir başka rivayet de, Ehl-i Sünnet kaynaklarından biri olan; İbnu'l Kayyim'e ait Et-Turûku'l-Hükmiyye'nin s. 57-58'de yer almaktadır.

Cafer b. Muhammed'in rivayet ettiğine göre; Halife Ömer'in hilafeti döneminde, Ensar'dan bir delikanlıya göz koyduğu hâlde onu elde edemeyen bir kadın, iç çamaşırına ve uyluklarına biraz yumurta akı sürmüş ve cıgılk atarak Ömer'in yanına gelmişti. Ömer kadına, problemini sorunca o, söz konusu gencin kendisine tecavüze yeltendiğini iddia etti ve delil olarak da yumurta akımı gösterdi. Ömer, kadının üzerindeki ve çamaşırındaki meniye benzeyen nesneyi tecrübeli kadınlara inceletti; onlar da kadının hem bedeninde hem de çamaşırındaki nesnenin insan menisi olduğunu söyleyince, Ömer delikanlıyı cezalandırmaya karar verdi. Ne var ki, delikanlı ısrarla, iftiraya maruz kaldığını ve suçsuz olduğunu; tam tersine kadının kendisini yoldan çıkarmaya çalıştığını ama ona yüz vermediğini; durum iyice incelendiğinde bu söylediklerinin doğruluğunun ortaya çıkacağını ileri sürdü. Bunun üzerine Halife Ömer davanın çözümünü Ali b. Ebu Talib'e havale etti. Hz. Ali bir miktar kaynar su istedi ve getirilen suyu çamaşırındaki meni olduğu iddia edilen nesnenin üzerine döktü. Söz konusu nesnenin, sıcak suyun etkisiyle hem katılaştığı hem de yumurta akı gibi koktuğu herkes tarafından görüldü. Böylece delikanlının doğru söylediği ve kadının ona iftira attığı ortaya çıktı. Dolayısıyla delikanlı cezadan kurtuldu, kadın ise tâzir (azarlanma) cezasına çarptırıldı.

Kaynaklar

Kur'ân-ı Kerim, Süleyman Ateş Tercümesi.(Türkçe); -6 cilt -Yeni Ufuklar Neşriyat, 1988. [yer belirtilmemiş]

Kur'ân-ı Kerîm, Abdülbakî Gölpinarlı Meâli. (Türkçe), 1955, İstanbul.

Kur'ân-ı Kerîm, Muhammed Mehdi Fuladvend (Farça Meâli)

Nehcu'l-Belaga, Deştî Farsça Tercümesi.

Nehcu'l-Belaga, Seyyid Cafer Şehidi Farsça Tercümesi, 6. Baskı, İntişarat-ı İlmî ve Ferhengî (İlim ve Kültür Evi Yayınları), Tahran, 1373 Hicrî Şemsî (1994).

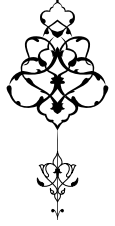
Amedî, Abdulvahid; Gururu'l-Hikem ve Düreru'l-Kilem, (Muhammed Ali Ensarî Farsça tercümesi), Dâru'l-Kitab, Kum.[tarihsiz]

Andelib, Hamza; Nahnu Ve Evlâdu fî Meâseri Ehl-i Beyti'n-Nubuvve, 1. Baskı, Delil-i Mâ Basımevi, Kum, 1422 Hicrî Kamerî/1380 Hicrî Şemsî.

Berkî, Ahmed b. Muhammed; El-Mehâsin; Seyyid Celâleddîn Huseynî'nin tahkiki, Dâru'l-Kutub-i İslâmiyye. [tarihsiz]

Bestanî, Mahmud; İslâm ve Psikoloji, Mahmud Huveysim Tercümesi, Âsitâne-i Kuds-i Rezevî Yayınları, 1. Baskı, Meşhed, 1993.

Beyhakî, Ahmed b. Huseyn; Es-Sunen-i Kubra, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 1406 Hicrî Kamerî.

Brezinka, Wolfgang: Günümüz Dünyasında Eğitim ve Öğretimin Rolü, Mihr Âfakî Bayburî'nin Farsça tercümesi, Merkez-i Neşr-i Dânişgâhî (Üniversite Merkez Yayınları), Tahran, 1371 Hicrî Kamerî.

Caferî, Muhammed Taki; Resâil-i Fıkhi, İslâm Hukukunda Suçlu Çocuklara Karşı Toplumsal Sorumluluk, 1. Baskı, Tezhib Yayınları, 1380 Hicrî Şemsî.

David Angel, William; The International Law of Youth Rights (Uluslararası Gençlik Hakları Yasası), (Ali Ekber Tâc Mezyânî ve Cafer Sutûnî tercümesi) Üçüncü Nesil Yayınları, Tahran, 1380 Hicrî Şemsî.

Deylemî, Hasan b. Ebu'l-Hasan; İrşâdu'l-Kulûb, 2. C., Seyyid Razi Yayınları, Kum, 1412 Hicrî Kamerî.

Fakihî, Ali Nâkî; Gençlik ve Psikolojik Rahatlama, İlim Havzaları ve Üniversiteler Araştırma Komisyonu, Kum, 1382 Hicrî Şemsî.

Felsefî, Muhammed Tâkî; Felsefî Değişler, Akıl ve Duygularda Gençlik, Defter-i Neşr-i Ferhengi-i İslâmî, Tahran, 1348 Hicrî Şemsî.

Feyz-i Kâşânî, Muhsin; Mahaccetu'l-Beyza, Ali Ekber Gaffârî tashihi, Câmiu'l-Muderrisin-i Havza-i İlmiyye, Kum.[tarihsiz]

Hâkim-i Nişaburî, Muhammed b. Abdullah; El-Mustedrek ala's-Sahihayn, Mustafa Abdulkadir A'ta'nın tahkiki, 1. Baskı, Beyrut, Dâru'l-Kutub-i İlmiyye, Beyrut, 1411 Hicrî Kamerî.

Halebî, Ahmed b. Abdulaziz; Sakafetu't-Tıflî Muslim, Mefhumuha ve Ussu Binâiha, İmam Muhammed b, Suud İslâm Üniversitesi Yayınları, Riyad.[tarihsiz]

Harranî, Hasan b. Ali; Tuhafu'l-Ukul an Âli'r-Resul, İslâmiyye Kitap Satış, 1369.[yer belirtilmemiş]

Hekimî, Muhammed Rıza (ve ortakları); El-Hayat, Defter-i Neşr-i Ferhengi-i İslâmî, Tahran, 1409 Hicrî Kamerî.

Heysemî, Ali b. Ebi Bekir; Envâru'l-Behiyye fi Tevârihi'l-Hucaci'l-İlâhiyye, 1. Baskı, Câmiu'l-Muderrisin-i Havza-i İlmiyye, Kum, 1317 Hicrî Kamerî.

- Heysemî, Ali b. Ebi Bekir; Mecmau'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1408 Hicrî Kamerî.
- Humeyrî el-Bağdadî, Ebu'l-Abbas Abdullah b. Cafer; Kurbu'l-İsnad, Âlu'l-Beyt Müessesesi tahkiki, Âlu'l-Beyt li İhyau't-Turâs Müessesesi, Kum, 1413 Hicrî Kamerî.
- Hurru'l-Âmilî, Muhammed bin Hasan; Vesâilu's-Şia (20 cilt), 6. Baskı, Tahran, İslâm Yayınları, Tahran, 1367 Hicrî Kamerî.
- İbn-i Bâbeveyh, Ali; Fıkhu'l-Rıza (a.s.), Âlu'l-Beyt Araştırma Enstitüsü, I. Baskı, Meşhed, 1406 Hicrî Kamerî.
- İbn-i Ebi Cumhur İhsâî, Avâliyyu'l-Leâliyyi'l-Azîziyye fi Ehadisi'd-Dîniyye, I. Baskı, Seyyidu's-Şuheda Basımevi, Kum, 1403 Hicrî Kamerî.
- İbn-i Ebi'l-Hadid, Nehcu'l-Belaga Şerhi, Dâru'l-İhyau Turâsi'l-Arabi, Beyrut, H. Kamerî 1387.
- İbn-i Esîr, Ali b. Abdilvâhid eş-Şeybânî; El-Kâmil fi't-Tarih, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1398 Hicrî Kamerî.
- İbn-i Hanbel, Ahmed b. Muhammed; Musnedu İbn-i Hanbel, Beyrut, Dâru's-Sadr.[tarihsiz]
- İbn-i İdris-i Hilli, Muhammed; Mustetirefâtu's-Serâir, Câmiu'l-Muderrisîn, Kum, 1411 Hicrî Kamerî.
- İbn-i Mâce, Muhammed b. Yezid el-Kazvinî; Sünenu İbn-i Mâce, Dâru'l-Fikr, Beyrut. (Muhammed Fuad tahkiki).
- İbn-i Manzur, Muhammed b. Mukerrem; Muhtasarı Tarih-i Dimeşk li-İbn-i Asâkir, C. 7, Dimişk, Dâru'l-Fikr, 1404-1408 Hicrî Kamerî.
- İbn-i Sa'ad, Muhammed; Tabakatu'l-Kubra, Dâru'l-Sâdır, Beyrut, 1985.
- İbn-i Şehrâşub, Muhammed b. Ali; Menâkıbu Ali b. Ebi Tâlib, Nefes ul Eşref, 1376 Hicrî Kamerî (Ulema Meclisi'nin tahkiki ile neşrolunmuştur.)
- İbn-i Tavus el Hasanî, Seyyid; Keşfu'l-Muhacce li-Semereti'l-Muhacce, Defter-i Tebligat-i İslâmî, Kum. (Şeyh Muhammed Hassun tahkiki).

İlim Havzaları ve Üniversiteler Araştırma Komisyonu, Gelişim Psikolojisi, Semt Yayınları, Tahran, 1370 Hicrî Şemsî.

İran İslâm Cumhuriyeti Talim ve Terbiye Bakanlığı, III. Eğitim ve Öğretim Sempozyumu Makaleler, Gençlik ve Çocuklarda Terbiyenin Yeri, Sempozyum Sekreterliği Eğitim Bürosu, Tahran, 1373 Hicrî Şemsî (1995).

İrfâ, Seyyid Kâzım; Reveş-i İrşâd-i Nesl-i Cevân, Feyz-i Kâşânî Yayınları, Tahran, 1375 Hicrî Şemsî.

Kefamî, İbrahim b. Ali Âmilî; El-Misbah, Razi Yayınları, Kum, 1405 Hicrî Kamerî.

Keracekî, Muhammed b. Ali; Kenzu'l-Fevâid, Mektebetu'l-Mustafavî, Kum, 1410 Hicrî Kamerî.

Kerimî, Abdulazim; Guftarhâ-yı Pirâmûn Eserât-ı Pinhân Terbiyet-i Âsib (Zararlı Eğitim), Encumen-i Evliyâ ve Murebbiyân, Tahran, 1373 Hicrî Şemsî.

Kerimî, Yusuf; Revân-şinâsî-yi İctimâî (Sosyal Psikoloji), 1. Baskı, Bi'set yay., Tahran, 1372 Hicrî Şemsî.

Kuleynî, Muhammed b. Yâkub, El-Kâfî, 2. Baskı, Dâru'l-Kitabî'l-İslâmiyye, Tahran, 1413 Hicrî Kamerî.

Kummî, Abbas; Envâru'l-Behiyye fî Tevârihi'l-Huceci'l-İlâhiyye, 2. Baskı, Câmiu'l-Muderrisin-i Havza-i İlmiyye, Kum, 1421 Hicrî Kamerî.

Kummî, Abbas; Sefinetu'l-Bihâr ve Medînetu'l-Hikem ve'l-Âsâr, Ferahani Yay., Tahran. [tarihsiz]

Latifâbâdî, Huseyn; Revânşinâsî-i Ruşd-i Kârbordi-yi Nevcevânî ve Cevânî, Espid Yayınları, Tahran, 1379 Hicrî Şemsî.

Latifâbâdî, Huseyn C.2; Revân-Şinâsî-yi Ruşd (Gelişim Psikolojisi), Nevcevânî ve Buzurgsâlî, Semt Yayınları, Tahran, 1378 Hicrî Şemsî.

Mâzenderânî, Mevlâ Muhammed Sâlih; Şerh-i Usûl-i Kâfî, C. 3, Dâru'l-İhyau Turâsî'l-Arabî, Beyrut, 1421 Hicrî Kamerî.

- Meclisî, Muhammed Bâkır; Bihâru'l-Envâr, Dâru'l-lhyau Turâsî'l-Arabî, Beyrut, 1403 Hicrî Kamerî.
- Meclisî, Muhammed Bâkır; Mir'atu'l-Ukul fî Şerhi'l-Ahbâr-i Âlî'r-Resul, Dâru'l-Kutubi'l-İslâmiyye, Tahran, 1363 Hicrî Şemsî.
- Meşkûr, Muhammed Cevad; Ferheng-i Firak-i İslâmî, Bunyâd-ı Pejoheşî-yi İslâmî Âstân-i Kuds-i Rezevî, Meşhed, 1372 Hicrî Şemsî.
- Mi'yarî, Muhammed Tahir; Beççehâ-yı Hûb Perverîş-i Bed (İyi Çocuklar, Kötü Terbiye), Emîr-i Kebir Yayınları, Tahran, 1378 Hicrî Şemsî.
- Milletler Teşkilâtı Viyana Bürosu, 90'lı Yıllarda Dünya Gençliğinin Durumu, Psikolojik Duruma Göz Atış, Milletlerarası Gençlik Teşkilâtı tercümesi, Tahran, Espid Yayınları, 1389 Hicrî Şemsî.
- Mişkinî, Ali; Mevâziu'l-Adediyye, Defter-i Neşr-i el-Hâdî, 6. Baskı, Kum, 1419 Hicrî Kamerî.
- Miyanci, Ali Ahmedî: Mekâtib-i Resul (s.a.a.), Dâru'l-Hadis, Kum, 1998.
- Muhammedî Reyşehrî, Muhammed; (Ahmed GulamAlî ile birlikte) Hikmet Nâme-i Cevân, Mehdi Mihrîzî Tercümesi, Dâru'l-Hadis, Kum, 1384 Hicrî Şemsî.
- Muhammedî Reyşehrî, Muhammed; Ceşn-i Teklif, Dâru'l-Hadis, Kum, 1384.
- Muhammedî Reyşehrî, Muhammed; Mîzânu'l-Hikme, Havza-i İlmiyye-i Kum, Defter-i Tebligatî İslâmî, Kum, 1362-1363 Hicrî Şemsî.
- Mutahharî, Murtaza; Âşina-i bâ Kur'ân, C. 1, Sadra Yayınları, Tahran, 1367 Hicrî Şemsî.
- Mutahharî, Murtaza; Dâstân-i Râstân, C. 2, Sadra Yayınları, Tahran, 1366 Hicrî Şemsî.
- Mutahharî, Murtaza; Mes'ele-i Hicâb, Sadra Yayınları, Tahran, 1368 Hicrî Şemsî.
- Mutahharî, Murtaza; Nizam-i Hukuk-i Zen der İslâm, Sadra Yayınları, Tahran, 1367 Hicrî Şemsî.

Mutahharî, Murtaza; Tâlîm ve Terbiyet der-İslâm, Sadra Yayınları, Tahran, 1367 Hicrî Şemsî.

Muttekîy El-Hindî, Ali bin Hisâmeddîn; Kenzu'l-A'mâl fî Suneni'l-Akvâl ve'l- Ahvâl, Muessese-i Risale, Beyrut, 1409 Hicrî Kamerî.

Nu'mânî, Muhammed b. İbrahim; El-Gaybet, Ali Ekber Gaffârî tahkiki, Mektebetu's-Sadûk, Tahran. [tarihsiz]

Nuri, Huseyn; Emr-i bi'l-Ma'ruf ve Nehy-i ani'l-Munker -İki Büyük Emir-, Muhammed Muhammedî İştihardî'nin Farsça Tercümesi, Defter-i Tebligat-i İslâmî Havza-i İlmiyye-i Kum, 1375 Hicrî Şemsî .

Nurî, Huseyn; Mustedreku'l-Vesâil ve Mustenbitu'l-Mesâil, Muessesetu Âli'l-Beyt li-lhyau Turâs, Beyrut, 1409 Hicrî Kamerî.

Pureminî, Muhammed Bâkır; Peygamberin Gözü ve Kalbinde Genç, 2. Baskı, Muasır Düşünce ve Kültür Yayınları, Tahran, 1382 Hicrî Şemsî.

Rafîi, Abdulkерim, b. Muhammed; Fethu'l-Aziz fî Şerhi'l-Veciz, Dâru'l-Fikr, Beyrut. [yer ve tarihsiz]

Sâdıkkzade, Ali Rıza ve Muhammed Ali Hâjî Dehâbâdî (çalışmada); Terbiyet-i İslâmî, IV. Kitap, -Vije-i Mecmua-i Makalat Hemâyiş-i Terbiyet Der Sîre ve Kelâm-i İmâm Ali (a.s.), I. Baskı, Kum, 1381 Hicrî Şemsî.

Sadûk, Ebi Cafer Muhammed b. Ali b. El Hasan b. Bâbeveyh Kummî; İlelu's-Şerâi, Dâru'l-lhyau Turâsi'l-Arabî, Beyrut, 1385 Hicrî Kamerî.

Sadûk, Ebi Cafer Muhammed b. Ali b. El-Hasan b. Bâbaveyh Kummî; Men Lâ Yahzuru'l-Fakîh, Câmiu'l-Muderrisîn-i Havza-i İlmiyye, Kum, 1413 Hicrî Kamerî.

Sadûk, Ebi Cafer Muhammed b. Ali b. El-Hasan b. Bâbeveyh Kummî, Sevabu'l-Â'mâl, 2. Baskı, Er-Razi Yayıncılık, Kum, 1368 Hicrî Şemsî.

Sadûk, Ebi Cafer Muhammed b. Ali b. El-Hasan b. Bâbeveyh Kummî; Kemâlu'd-Dîn ve Temâmu'n-Ni'me, Câmiu'l-Muderrisîn-i Havza-i İlmiyye, Kum, 1405 Hicrî Kamerî.

Seâlebî, Abdurrahman b. Muhammed; Tefsiru Seâlebî el-Musemma bi-Cevâhiri'l-Hisân fî Tefsiri'l-Kur'ân, Dâru'l-lhyau Turâsi'l-Arabî, Muessetu't-Tarihi'l-Arabî, Beyrut, 1418 Hicrî Kamerî.

- Sülemî es-Semerkindî, Muhammed b. Suud b. Ayyâş; Tefsiru'l-Ayyâşî, Seyyid Haşim Resulî-i Mahallatî'nin tahkiki, El-Mektebetu'l-İlmiyye-i İslâmiyye, Tahran.[tarihsiz]
- Şerif Razî, Ebu'l-Hasan Muhammed b. Huseyn; Hasâisu'l-Eimme,âstân-ı Kuds-i Rezevî, Meşhed, 1406 Hicrî Kamerî.
- Şerif Rıza, Ebu'l-Hasan Muhammed b. Huseyn; El-Mucazatu'n-Nebeviyye, Taha Muhammed ez-Zeynî tahkiki, Mektebet-i Basîreti, Kum, [tarihsiz]
- T. B. Shepard, Yaşayan Eğitim ve Terbiye, Tercüme Ahmed Ârâm, Suruş Yayıncılık, Tahran, 1357 Hicrî Şemsî.
- Taberanî, Süleyman b. Ahmed el-Lakhmî, El-Mu'cemu'l-Evsat, Hamdi Abdulmecid Selefî'nin tahkiki, Dâru'l-İhyau Turâsî'l-Arabî, Beyrut, 1404 Kamerî.
- Taberî, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir; Tarihu'l-Umem ve'l-Müluk, C. 4, Muessese-i Âlemî, Beyrut. [tarihsiz]
- Tabersî, Ebu Nasr Hasan b. Fazl; Mekârimu'l-Ahlâk, Dâru'l-Havrâ, Beyrut,1408 Hicrî Kamerî.
- Tabersî, Ebu'l-Fazl Ali b. Hasan; Mişkatu'l-Envâr fî Gururî'l-Ahbâr, (Mehdi Hûşyâr tahkiki), 1. Baskı, Dâru'l-Hadîs, Kum.[tarihsiz]
- Tabersî, Emini'l-İslâm Ebu Ali Fazl b. Hasan; Tefsiru Mecmau'l-Beyân (4 cilt), (Ahsa ulemasının tahkiki) 1. Baskı, Muessesetu'l-âlemyyi li-l-Matbuât, Beyrut,1415 Hicrî Kamerî.
- Tabersî, Muhammed b. Hasan; El-Emâlî, (Muessesetu'l-Bi'se), 1. Baskı, Dâru's-Sakafe, Kum, 1414 Hicrî Kamerî.
- Taliban, Muhammed Rıza; Dîndârî ve Bezehkârî der Miyân-i Cevânân-i Dâniş Âmûz, Muessese-i Pejoheshî-yi Ferheng ve Honer ve İrtibatât, Kültür Araştırma Müessesesi, Tahran, 1380 Hicrî Şemsî.
- Temimî Magribî, Nu'man b. Muhammed b. Ahmed b. Heyyun; Deâimu'l-İslâm, Âsaf b. Ali Asgar Feyzî'nin tahkiki, Dâru'l-Mearif, 1963. [yer belirtilmemiş]

Tenkâbûnî, Ferid Murtaza; El-Hadis, Rivayât-i Terbiyetî, Defter-i Neşr-i Ferhengi-i İslâmî, Tahran, 1368 Hicrî Şemsî.

Tûsî, Ebu Cafer Muhammed b. Hasan; Emalî, Daru's-Sakafe, 1. Baskı, Kum, 1414 Hicrî Kamerî.

Verram, ez-Zahid Ebu'l-Huseyn; Tenbîhu'l-Havâtir ve Nuzhetu'n-Nevâzir, (Mecmua-i Verrâm), Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Tahran, 1368.

Yâkubî, İbn-i Vâzih; Tarihu'l-Yâkubî, Dâru'l-Sâdır, Beyrut. [tarihsiz].

Yazıcı, Zuheyr Mustafa; Şebâbu'l-Havli'r-Resul, Dâru'l-Kalemi'l-Arabî, Haleb, 1418 Hicrî Kamerî.

